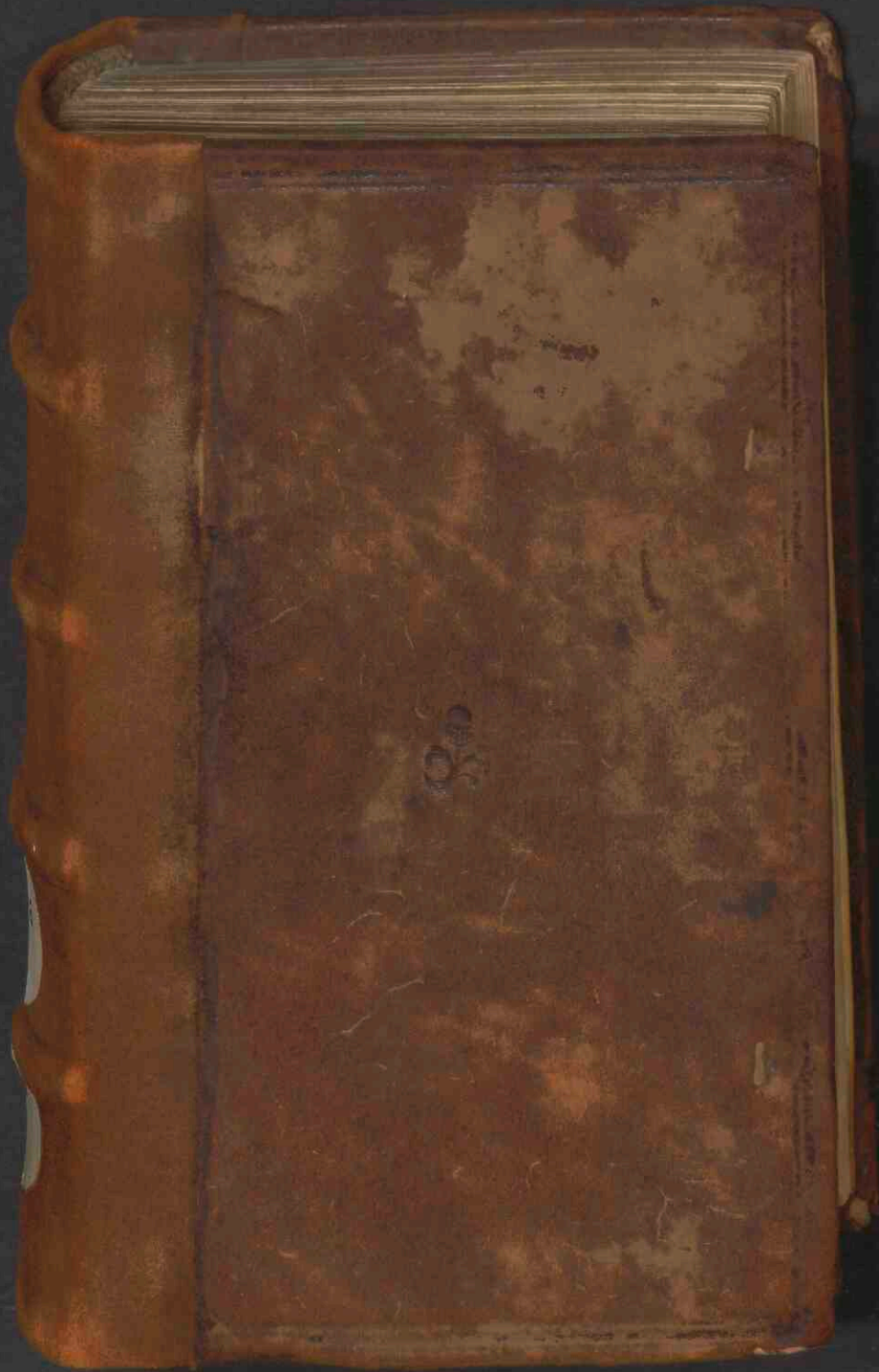

Rhenus et eius descriptio elegans, a primis fontibus usque ad Oceanum Germanicum : ubi Urbes, Castra, & Pagi adiacentes, Item Flumina & riuuli in hunc influentes, & si quid præterea? memorabile occurrat plenissime? carmine Elegiaco depingitur.

<https://hdl.handle.net/1874/420806>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

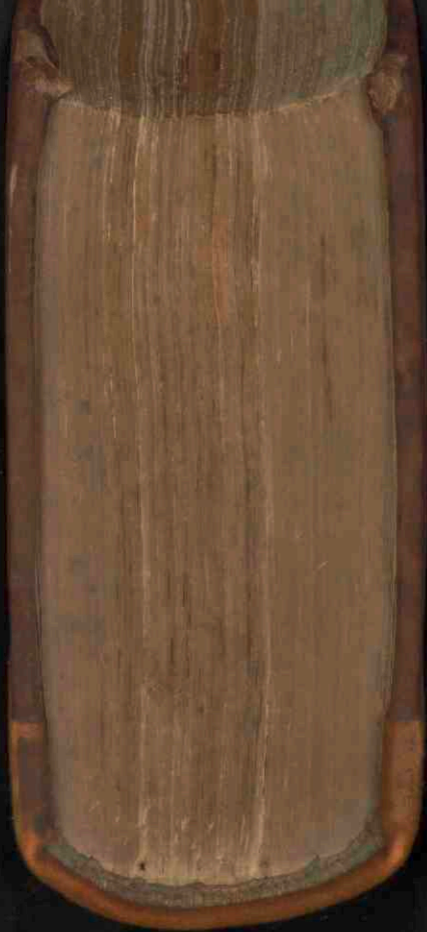
Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

Rariora

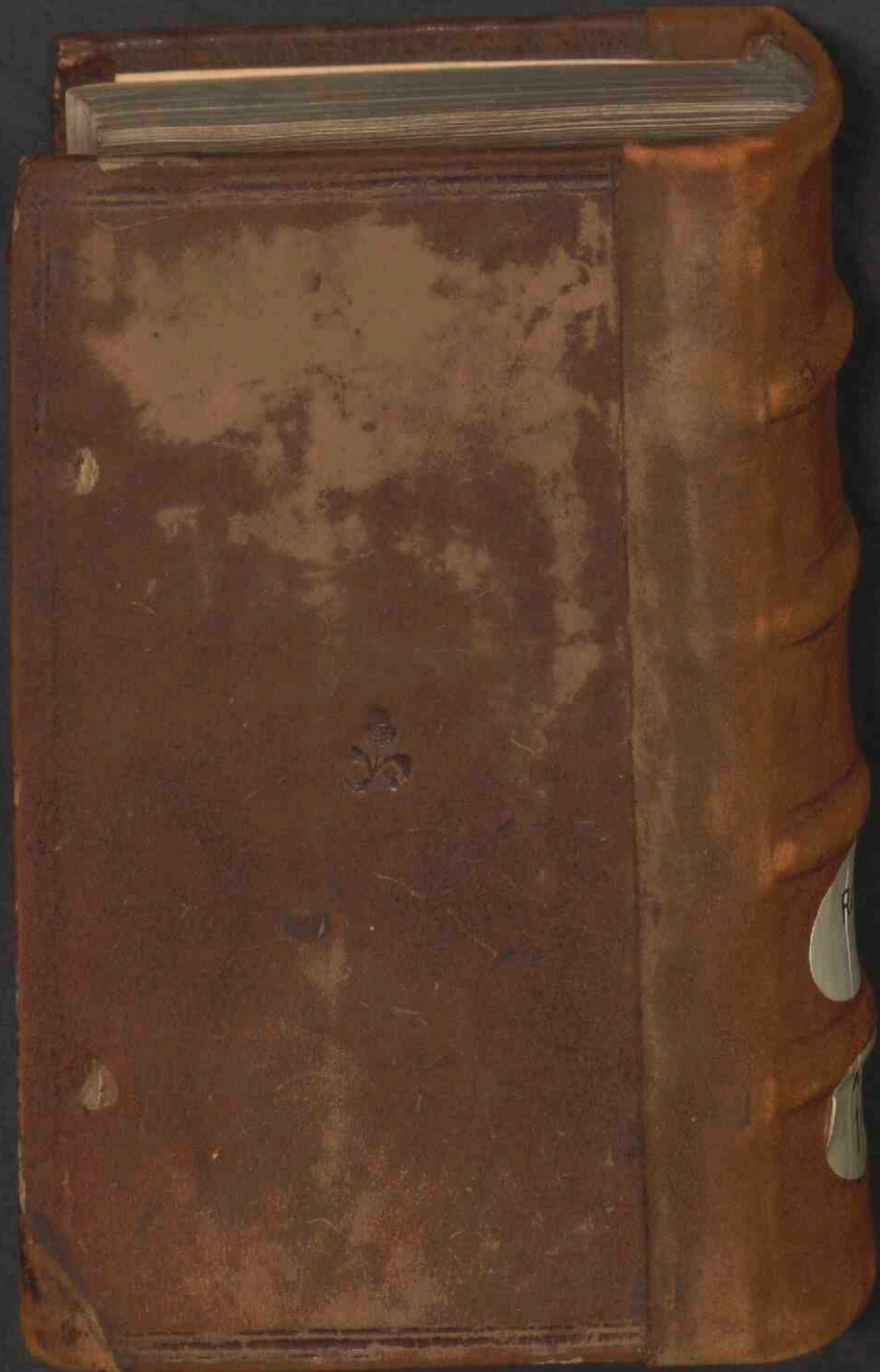
X. oct.

107

29
H

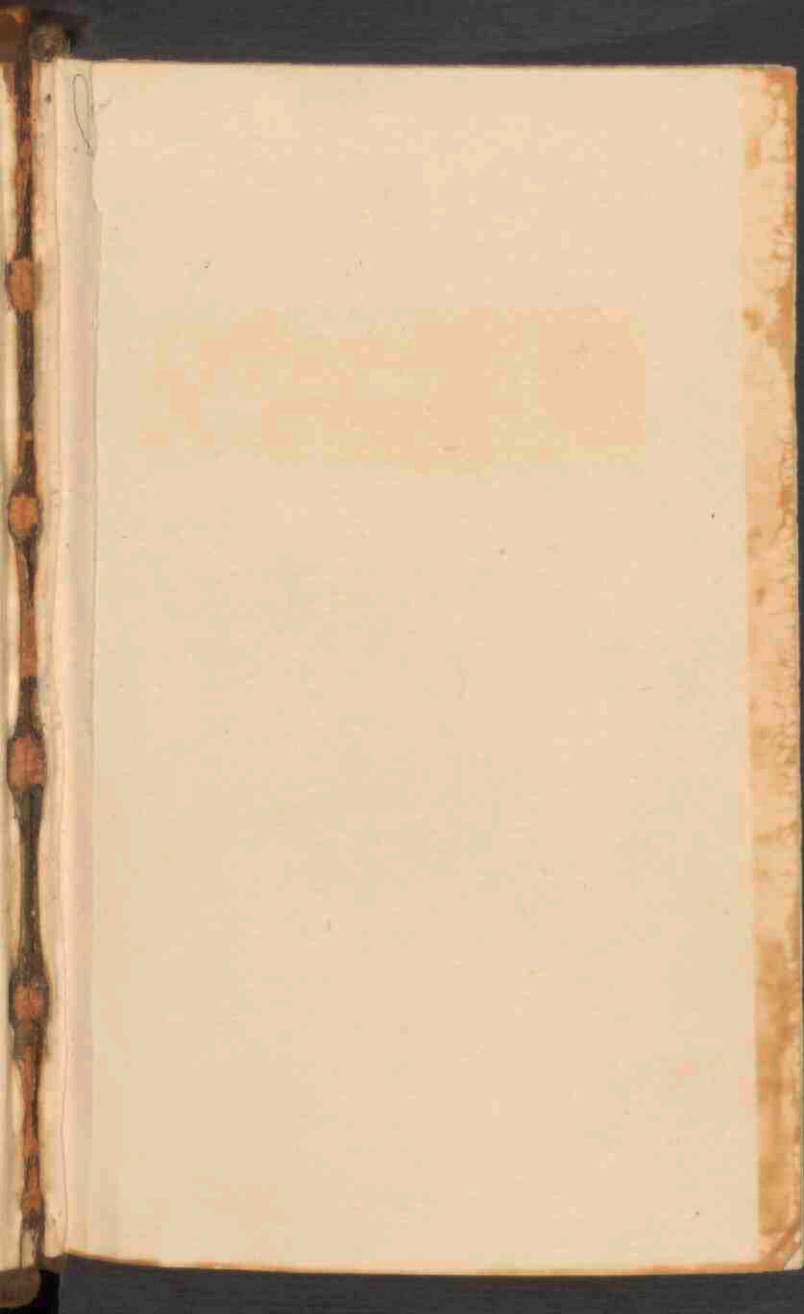
X. oct.
107

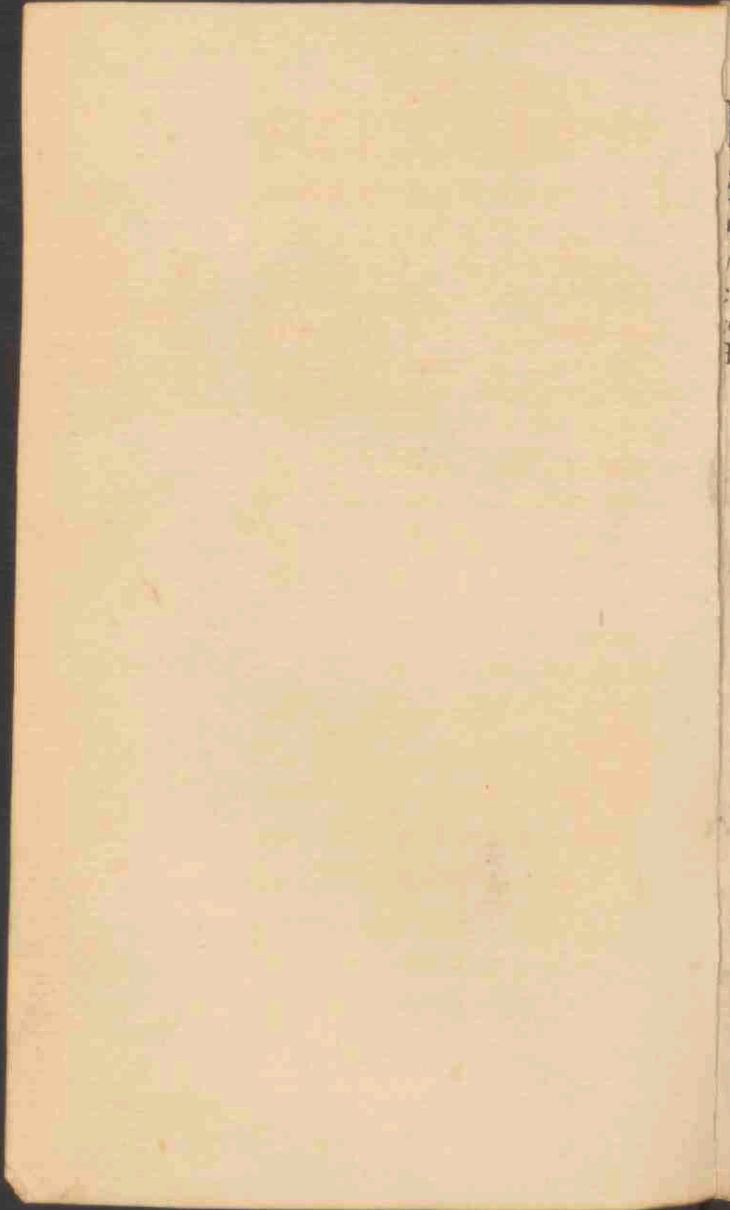

Litterae Latinae

Octavo n° 107.

B W
RHENVS

ET EIVS DE-

SCRIPTIO ELEGANS,

A PRIMIS FONTIBVS

VSQVE AD OCEANVM GERMANI-

um: vbi Vrbes, Castra, & Pagi adiacen-

tes, Item Flumina & riuuli in hunc in-

fluentes, & si quid prætereà memorabile

occurrat plenissimè carmine Ele-

giaco depingitur.

AVTORE D. BERNARDO MOL-

lero Monasteriensi.

ex dono Buchely

COLONIAE,

Apud Ioannem Birckmannum,

Anno 1571.

Cum gratia & privilegio Caf. Maieft.

THE
 HISTORY
 OF
 THE
 UNITED STATES
 OF AMERICA
 FROM
 1776
 TO
 1864
 BY
 JOHN B. HENNINGSHAW

NEW YORK
 1864

REVERENDISSIMO
ATQVE ILLUSTRISSIMO
IVXTAQVE DOCTISSIMO PRAE-
SVLI AC DOMINO, D. IOANNI
Comiti ab Hoya, Dei ac Apostolicæ se-
dis gratia Episcopo & Principi, Mona-
sterij, Osnabrugæ & Paderbornæ Dioce-
sium Administratori optimo: Domino
suo atq; Mæcenati clementissimo,
Bernardus Mollerus se & sua
studia & officia supplex
commendat.

N ea re potissimum,
Reuerendissime ac Il-
lustrissime Princeps,
consueuerunt liberali-
um artium studiosi, opti-

morum Principum beneuolentiã erga
se agnoscere, quòd se vires aliquas reci-
pere, sibiq; medicinam ab illis aliquam
factam sentirent: neque amplius ve-
reri cogentur, ne inimici bonarum
literarum

EPITOLA

literarum, de sua egestate & inopia,
 gaudio triumphent. Idem mihi planè
 contigit, cùm ex optimo iuxtaq̄ claris-
 simo medico, Domino Doctore Ger-
 bardo Martello, Physico amplissima
 tue Celsitudinis, intelligam, te & res
 considerasse meas, easdemq̄ promoue-
 re animo decreuisse: & me iuuandum,
 tuendum atque ornandum suscepisse.
 Quocirca ego vicissim apud vniuersos
 mortaleis (si quid possum) te ad innu-
 merabilia secula, augustè sanctèq̄ ve-
 nerabor et colam: siq̄ à minimis maio-
 ra colifas est, si grandiorib. parua sub
 inde exempla conueniūt, tuas ego lau-
 deis, in Principibus, hac tempestate,
 admodum raras, eruditione eximia,
 variarum cognitione linguarū, et sin-
 gulari rerum gerendarum experien-
 tia cumulas celebrabo; & ad poste-
 ros omni studio, omni deniq̄ feruore
 transmittam

DEDICATORIA.

transmittam, meorum opera carminum, vsq; dum Dei gratia conatibus meis adfulserit, vsq; dum vita mihi comes fuerit. Neque verò ad hunc altissimum gradum, & animi, et corporis, & fortunarum, peruenire potuisses, nisi & facta tua, & cogitata ab omni tyrānide, ab omni prorsus labe quàm remotissima fuissent. Nō enim vnquā eas res contempsisti, quarum rerum causa animus ille tibi à Deo datus est; quando res Diuinas contemplari, atq; iustitiam excolere, & humanam societatem tueri, nunquā intermiseris: sed totam viuendi rationem in modestia & animi generositate, atq; in rerum humanarum contemptione et despicientia, & in omni Virtutum genere posueris. Non potui non igitur summam ex ea re capere iucūditatem, quòd mihi talis, tantus, tamq; benignus Princeps,

ceptus, tamq̄; obuius Mæcenas, præter
 oëm ferè expectationē contigerit: qui
 vitam ad hunc modū instituat, qui ani-
 mum in optimis rebus exerceat. Pro-
 inde meritò tibi hunc RHENVM,
 ingenioli adhuc infantis primitias, de-
 dico: quū te non tantū RHENVVS
 vniuersus, imò vniuersa Europa non
 immeritò & nouerit, et quod in te ad-
 miretur, habeat: sed etiam Deus Opt.
 Max. maximis præmijs in terris do-
 nauerit, atq; idoneū fecerit, quē in cō-
 cilium Cælestiū recipiat; quo iucundissi-
 mo maximi patris aspectu, quem hīc
 precib. ardēti pietate incensis quæris,
 ibi frui in perpetuū valeas. Itaq; obni-
 xè oro, hanc animi mei prōptitudinem
 erga te, & quā paratissima officia, vt
 æqui boniq; consulas: & mea studia, si
 qua sunt (quæ in primis, in XXX.
 libr. ECCLESIA DOS, siue in descri-
 ptione

DEDICATORIA.

ptione Arboris scientiæ boni & mali,
 Vineæ Iudæorum & Navis Ecclesiæ,
 quæ omnia à cõdito mundo, ad finem
 vsq; sæculi pertingūt: Deo prosperate
 elucescent) cõmendata habeas, & ef-
 ficias, quò pietas tua, in homines san-
 ctos, & virtute præcellenteis cõstet:
 tuoq; consilio, doctrina, exemplo, reb.
 deniq; omnib. iuventur: ita enim viam
 tutissimã, rectissimamq; munies, quæ
 & te, et illos perducet in vitã eternã:
 atq; hæc tua beneficia, perinde grata
 & iucunda erūt Deo, quasi suo numi-
 ni tributa forēt. Iam amplissime Præ-
 sul et singularis Mæcenas, benè et fœ-
 liciter in gratiam Ecclesiæ & patriæ
 nostræ quàm diutissimè valeas.

Datum Monasterij anno à

partu virgineo 1570.

6. Cal. Octobris.

* *

PROOE-

PROOEMION

*Cribere decreui, quid scribam
praterit: ergo*

*Pectore sollicitus plurima
sensus agit.*

*In cubitus labor; mecū curan-
da reuoluo:*

*Actio nec studijs chara, nec aqua subit.
Sunt, quibus Herōo celebrantur pralia versu:
Non ego, sed belli funera Pallas amet.
Pacifidis tantūm pax est condenda Poëris:
Materiam belli miles vbique crepet.
Blanda solent aliqui sarcire poemata nugis:
Et leuis in calamum fabula sponte fluit.
Mortiferos circa reliqui nugantur amoreis,
Quos Tragico nunquam lassat amore Venus.
Quid mihi vobiscum nugæ? Sunt seria nobis:
Seria sunt vatūm carmine digna legi.
Quid moror, Europen si Iuppiter auehit vndis?
Cornua cornigeri sufferat vnca bouis.
Stupra Lycaonia valeant inhonestā puella:
Cedat olorino Læda Tonante fruens.
Non mihi vel Danae fuluo decepta sub imbre,
Non mihi vel Scyllæ fabula carmen erit.*

IN LIB. RHENI.

Et puer in falso Ganymedes alite ludat:
Non Ganymedæo doctus honore ferar.
Crebra Poëtarum meditetur ineptia Psychem:
Sestia nec careat nomine sponsa suo.
Hæc gemat extinctum Zephyri sub turbine lumē:
Lumen ob incensum luctibus illa fluat.
Non mea vel Faunos celebret, vel pagina Circen.
Vtilis est vatum scribere vera labor.
Diuersis diuersa placent. Tractare Matthesin
Instituto: veri iure Matthesin amo.
Non referam quanto patulus flectetur Horizon
Limite: non Mundi sectio carmen erit.
Vespere & illustri quantum discedat ab Ortu
Non cano, nec quærum Parrhæsis Vrsa Notha.
Non volo, quæ seruant errantes limina stelle,
Quas moueat fati lege Planeta viceis.
Terra Parallelis quantum distincta secetur,
Quo freta curuentur littore, dico minus.
Quid moror? Ex vno res prodeat vnica fonte:
Sit leuis, ingenio forsitan æqua leui.
Sufficiat Mundi partem cantare patienti:
Sufficiat Rhæni sceptræ referre patris.
Sicut Apes quando florum virgulta pererrant,
Omnia non gustu carpere, pauca solent.
Cum labor in promptu, de pluribus optima sugunt.
Ex nimis vitium crebro venire potest.

PROEMION

*Sic mihi materies non obuenit vnica tantum:
 Obuius vsque labor singula ferre cupit.
 Plurima succurrit meditati copia rerum:
 Copia non cornu plenior ipse valet.
 Sed mihi cūcta placēt minime: placitura nec optē,
 Pondera non animi viribus aqua mei.
 Et mihi, me quamuis ad singula destino promptū,
 Gratius ex multis dicere pauca labor.
 RHENVS erit carmen: Rheni narrare fluuenta
 Destino: materies competit ista mihi.
 Sic varijs mentem cesso turbare querelis.
 Querere materiam cesso: nec ipsa deest.
 Ipse velut nondum doctus sulcare profunda
 Cærule, præludens flumine nauta ferat.
 At nouus offertur, qui pectora scrupulus vrget.
 Est Erato studiij iure vocanda mihi.
 Ne Latias præter quicquam futire Camœnas
 Ne videar sterili verba crepare sono.
 Quid faciam? Musis si me submitto clientem,
 Grandia non vereor, dicere cūcta queo.
 O mihi vos Musa cerebrum præbet: nec obster,
 Si rudis inculto Numina more precer.
 Sim licet attonita stupidus ratione, quid angar?
 Meus mihi Pieridum cultior ibit ope.
 Sim licet insulso Thersites pectore, Diua
 An mihi non Erato Nireos ora daret?*

IN LIB. RHENI.

Euoco Musarum castris ð maxima Speræ

Te Dea: non Erato Numinis ora tege.

Primitiis nostræ Rhenum præscribe Matheſis:

Te nihil inuita dicere virgo licet.

Et tu Calliope nostro succurre labori:

Primitias nostræ quæſo Poëſis habe.

Hæc ego dum meditor, tenebras & nubila moro

Inſolito cameram deſtituiſſe noto.

Vix quia Sol orbi lucem tunc fuderat ortus:

Ambiguo ſtet erant noxq; diesq; gradu.

Ecce repercuſſo paries ardore micabat:

Ecce metu pauidus verba ſonare vetor.

Indicio rigidi trepidant agitata pauoris

Pectora: pallidulo diffugit ore rubor.

Me geminas coram tueor tranſire puellas,

Immodico quarum forma nitore viget.

Sic Venus & Iuno ſcirent cum Pallade ſingi,

Addita ſi binis tertia virgo foret.

Si Paris & iudex formarum quæreret, vtra,

Ambigerem, pomi digna ſubire decus.

Vna manu ſceptrum regis ſublime ferebat:

Alteræ ſed Speram ſuſtinet, orſa loqui.

Nos tua Parnaſi deducunt vertice vota.

Quid tremor inuadit pectora? tolle metum.

Calliope ſtudijs, Erato pietate mouetur:

Nec tibi quod noceam porto: nec illa nocet.

Venimus

PROOEMIUM

Venimus ex coetu Musarum: venimus ergo
 Ut fieres nostri pars quot acunq; chori.
 Non studij votis operam praeberere grauiamur.
 Ah quotus hac vrget quisq;? nec illud ago.
 Hec aliàs deslenda mihi. praeserre repulsam
 Iam tibi, non credo muneris esse mei.
 Dic age, dic tutò, quid vi? celare nec æquum.
 Compos enim voti, ceu stipulamur, eris.
 Sic loquitur. Blando mentem sermone leuauit:
 Quas velui coram laetor adesse Deas.
 Non sunt, quas referã (Respõdi) Numina, grates:
 Numina Musarum nomine grata mihi.
 Grata quidem tractare iuuat: gustare Matthesin
 Destino: conantem fugere terret opus.
 Iure voluptatis Rhenum cantare parauit:
 Materia scapulas exuperante vetor.
 Et vetor in mureis ranarum condere bella:
 Ad Calicem Latij pauca Maronis ago.
 Vix mihi Nasonis primordia confero, lasam
 A populo saxis praetereunte Nutem.
 Maior erit Rheni doteis cantare Mimerua:
 Maior erit Rheni sceptrae referre labor.
 Me via lassabit, medio subducet ab ausu,
 Si pede non recto metiar ipse viam.
 Qui sua non aquo moderatur pondere terga,
 Fallitur, ac expers desinit esse sui.

Ergo

IN LIB. RHENI.

Ergo sinam frustra mentis decreta resolui?
 Propositi feruor nunquid inanis erit?
 Absit: adeste mihi comites salebrosa Camæna
 Per iuga: per Rheni ducite stagna pedem.
 Non ego iam terra gyros, & sydera cæli,
 Orbis & orbiflui discere iura moror.
 Hac aliàs discenda mihi. Monstrate sorores
 Quod peto: res menti sufficit vna mea.
 In mea se fundat dominator carmina Rhenu:
 In mea se Rhenus prabeat ora leuem.
 Qualia mens nescit, mens paupere pradita sensu,
 Noscere, vos equidem talia nosse liquet.
 Prodeat ex pleno discendi copia cornu:
 Prodeat ex vestro discere cuncta sinu.
 Sic ego. Ceu dictas (Erato respondet) ad vnguem
 Moliū erit magna cuncta referre labor.
 Grande petis: sed nil renuam praclara petenti:
 Auxilio nunquam destituere meo.
 Primitias nostra Rhenum describe Mathefis:
 Qua cupis ad Rheni flumina scire, scies.
 Dic igitur gentem Rheni: describe fluentia:
 Flumina dic quorum Rhenus it auctus ope.
 Spera rei parteis quoniam declarat amussi;
 Quod facit ad Rhenum, noscere Spera dabit.
 Ista sat ad prasens fuerit dixisse: sed isto
 Principio nostra signa Mathefis habe.

Sic

PRO O E M I O N

Sic Erato Speram qua mox deuelat: ocellis
Obſciens: illic multa videre datum.
Hic Aſien vidi, qua Solexurgit Eoò:
Hic Libyen Auſtri regna ſubire noto.
Læua dat occaſus, orientem dextera monſtrat:
Qua teneo Speram parte, locabo Not hos.
Alius Europen vidi, dum lumina tollo:
Alius Arctoi climat a ſpecto maris.
Non Aſie terram, Libyes non oppida curo:
Senſibus Europe ſufficit vna meis.
Hæc faciem vaſti conſert Europa Draconis,
Dum volitans ala quaſſat vtraq; polos.
Ad Zephyri tractu roſtro decurrit, Hiberi
Orbis vbi metam forma videre facit.
Altior extollit Gallorum iugera ceruix.
Teutoni in ſcapuli vertice terra cubat,
Dextra ſub Arctoo producit frigore Danos,
Læua ſed Italiam terminat ala Notho.
In medta tergi ſimulat compage Boemos,
Qua ſolet in ſpinas tollere membra Draco.
Pannonæ ad læuam ſubducit Dalmata, ventris:
Vandalus ad dextram Viſtula ventris abit.
Crure iacet læuo Macedon firmata triumphis
Gracia: ſed Malean deprimit ora pedis.
Ad femur eſt dextrum cliuofi Pruſſia rurū:
In reliqua cruris parte Liuones eunt.

IN LIB. RHENI.

Parte sed Eoa natium fert Sarmata sineis,
 Thraces & armigeri milite bella gerunt.
 Ad Tanais girum cauda transcendit, ad uncis
 Bot hnica Maandris circuit arua Draco.
 Hac simulac miror faciem prabere Draconis
 Rura, pium Rheni quaro videre caput.
 Metior Europa tractus, & singula regni
 Oppida; cum fluuijs prendere stagna iuuat.
 Hic vbi discedens Arcto, curuatur in Austrum
 Circulus: & media nomina lucis habet:
 Circulus Hispano remouetur tertius orbe:
 Sub pedibus Rhenum spectat abire suis.
 Zodiaci media locus in regione videtur:
 Et locus aequat a nomina noctis amat.
 Hinc alij versus Boream distare probantur,
 Vnde datur lux quam longa videre, gradus.
 Dena Parallelos graduum structura ministrat:
 Linea nec spatij's aequior esse valet.
 Interualla sui numero distincta figuris:
 Linea per numeros ordine quarta subit.
 Quadraginta gradus & sex deprendo Booten
 Versus: ad Heluetia culmina versus eo.
 Heluetiam specto: monte u ad spectro leuari:
 Montibus enasci cernere flumen erat.
 Alpibus enasci Rhenum deprendo: nec vrbeis
 Nec populos Rhemi Spera latere sinis.

Que

PROOEMIUM

Qua procul aspexi, miscentur flumina Rheno:
 Quod procul, aspexi, Rhenus in aquor eat.
 Hac ubi nota forent, Erato simul attrahit orbem:
 Ex oculis Speram fecit abire meis.
 Nobilis externo dematur lumine Spera:
 Excidet haud unquam pectore Spera meo.
 Calliope sceptrum vibrat regale: tuetur
 Me simul: ut sese dirigit, orsa loqui:
 Noscere cuncta datur, nequeunt tamē omnia dici:
 Omnia spectanti noscere Spera dedit.
 Ipsa ferar rectrix quoniam suprema Poësis:
 Nil solita præter iura Poësis age.
 Omnia si cures ad rem conferre, quod obstat
 Inuenies, vocum si Labyrinthus obest.
 Barbara iungentur Romanæ nomina voci:
 In Latios nequeunt cuncta venire sonos.
 Teutonicas noli nimium mutare Latinis
 (Vocula natura constet in arte) phraseis.
 Quæ Latias igitur valeant resonare loquelas,
 Hac operi poterint verba præesse tuo.
 Dyslichæ nanq; pedes in sex & quinque secantur:
 Non licet his gyro claudere cuncta breui.
 Plus capit extenso spatiosior æquore campus,
 Area quam tenui limitis arcta situ.
 Non Elegæa capit nimium veneranda capillis:
 Cuncta licet memores non Elegæa feret.

Cuncta

IN LIB. RHENI.

Cuncta referre veto: nec erit memorare neceſſum:

Cuncta nec in legem carminis ire queunt.

Ne fera Lectori moueatur nauſea feſſo,

Lucida ſit breuitas: carmine digna ſeras.

Sic loquitur. Sceptum nobis porrexit: eidem

Dulcibus impreſſi baſia ſapè genis.

Ipſe nouo ſenſi guſtu feruere cerebrum:

Inſolito ſceptri ſenſa calore ſtrupent.

Ingenium diuæ miror ſubtile Matheſis:

Ad nitida præceps dona Poëſis eo.

Me velut horrendam demirror ad Ecſtaſin ire.

Me manibus preſſum Calliopæa tenet.

Calliopes tactu mentem natura recepit

Territa. Calliopes numine forma redit.

Tunc Erato vocem ſoluit Diuina: pericli

Eſt nihil: ignoto pectoris igne ſtupet.

Et quia ſe nobis deuotum fœdere ſancit,

Iunctior ingenij fœdere ſemper erit.

Ne pia mortali caligent lumina nube,

Diſcat in Aethereum figere ſenſa decus.

Sic ea. Mox ridens impreſſit baſia fronti

Et labijs: Lauri tinxit odore genas.

Clarius exteſo ſpeculabar lumine Diuas:

Candidior terſa mens ratione volat.

Omnia non vno fœcundant tempore vateis:

Calliope tenero verba lepore facit.

**

Et

PRO OEMION

Et nimium properare nocet: factura Poetas
 Castalijs sensim cuncta dabuntur aquis.
 Et quia te nobis addictum foedere præbes,
 Nos tibi Musarum foedere iunget amor.
 Et simulac Rhæni fuerint cantata potentis
 Oſtia, Pieridum doctior ibis ope.
 Ad duo Parnassi nobiscum culmina tendes:
 Ingenuo scandes tunc Heliconæ pede.
 Aedita sis rupes nimium: dent vulnera spinæ:
 Stent iuga: conantem ledere nulla queunt.
 Arua Camœnarum fuerint quæcunq; subibis:
 Scire Camœnarum multa dabuntur ope.
 Quem pedis impulsu produxit Pegasus, esto
 Hoc tibi percepto mitior æmule sitis.
 Enthea spectabis Parnasso somnia monte,
 Somnia Pieridum diuite parta sinu.
 Si bene succedat Rhænus, maiora vel aude:
 Si leuiora parant ad grandiora viam.
 Primitijs meliora tibi memoranda dabuntur.
 Otia tu saltem desere, multa scies.
 Non venit ignauro Musarum gloria sensu:
 Emerito vendit cuncta labore Deus.
 Prima reaccendat studijs Aurora vigorem:
 Tempora Musarum vesper & ortus erunt.
 Sic Dea. Conceptis audentior ignibus ipse,
 O vtinam (dixi) Liuor abesse velit.

IN LIB. RHENI.

Quæ puer effingo puerilia sentiet esse

Zoilus: insanum carmina dicet opus.

Calliope dictis inbiat: terreris inani

Hoste: Theonini causa pauoris eat.

Zoilus inuideat, qui non euit at Homerum?

Inuideat Rheno Momus: obesse nequit.

Ipsa tibi, liceat quocunq; patrocinator, ausu.

Nomine Musarum tutior esse vales.

Hinc nos castra vocant Musarum, cedimus ergo.

Te furor ad Rheni carmina nempe vocat.

Sic loquitur: dicto citius cessere benigna

Numina: Musæo deseror ipse meo.

Mox operam Rheno pendens, describo fluentæ.

Ordior; in calamum Rhenus & ipse fluit.

Grande licet munus subeo, fecisse periculum

Quid nocet? haud oneri subdere colla vesor.

Finis.

** 2

Elegia

ELEGIA AD AVTHOREM,
ET LECTOREM ATQVE IN ZOI-
lum: per Ernestum Steerman
Monasteriensem.

Antua Virgilium, Colophon celebra-
uit Homerum,
Ennius è Rudijs clarus honore
pater.

Nasonem Sulmo coluit, Verona Catullum,
Laudibus exultat Roma Tibulle tuus.
Persius à Thuscis colitur, Iuuenalis iisdem,
Corduba te gaudet Vate Lucane suo.
Vmbria magnificè te laudat tota Properti,
Te Venusinorum Flacce propago colit.
Vuestphala quem coleret vix vidit terra Poëtam
Hactenus, expressum cuius haberet opus.
Fertilis ast vatem quin profers terra celebrem,
Quem possis tantis equiparare viris.
Qui patrios intra fines celebrantur & extra,
Nomen & æternum turba nouena facit.
Musa beat cœlo, verat & post fata perire,
Cui mens Castalio tincta liquore fuit.
Parturiens tandem sed te nunc protulit vnum
Post paucos, Lauro qui decorandus eris.
Pierides igitur calat his adfert e corollas,
Conuenit haud capiti dura corolla suo.

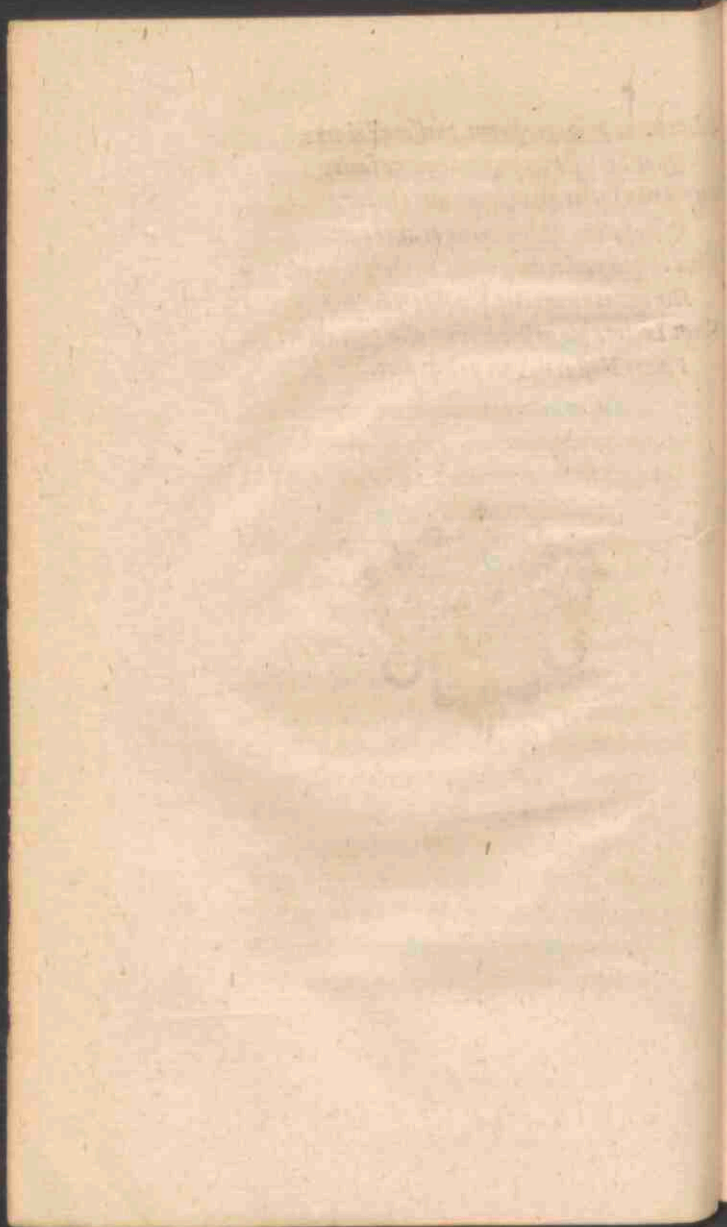
Ecce nouem neſtunt tibi mollia ferta Sorores,
Ecce parant hederis te redimire caput.
Ipſe ſoli patrij Princeps quoq; pronus honores
Deſtinat, & laurum porrigit ecce tibi.
Vueſtphala tota nouo nunc plaudit terra poëta,
Ecce ſuo populus vate beatus ouat.
Et quicumq; legit tua carmina mente benigna,
Clamat, ſit Vati lausq; decusq; nouo.
Quin ſua maturo committit carmina pralo,
Carmina per doctos ſepe legenda viros.
Sed nondum meritas reſonant praconia laudes,
Si qua per inuidiam vera referre licet:
Singula nec referam, nil hoc nil doctius vno
Eſt qui Naſonis molle ſecutus iter.
Multa reſert paucis, alij vix pauca frequenti
Carmine; perſpicua nam breuitate valet.
Rem praſtat magnam, nam res deſcribit aperte,
Magnas, & liquido carmine cuncta notat.
Vrbibus hiftoriam iungens aliquando ſeueram
Admiſcet dulces non ſine mente iocos.
Sic tamen vt primo medium, nec diſcrepet imum:
Aptaq; ſint rebus verba relata ſuis.
Cetera ſed taceo nimium laudare recusans;
Pauca tamen vero ſed libet ore loqui.
Tu Mollerus eris, multos celebrandus ad annos:
Et referent laudes tempora cana tuas.

Vuestphalicos intra fines laudêris & extra.
Musa tuum nomen post sera fata canet.
Atque tibi tantos certè geminabit honores,
Edere si properes, quod machinarius, opus.
Ecce sed emerit os toruus tibi liuor honores
Inuidet, & Momos procreat ipse truces.
Momus in exitium iurauit carminis ater;
Sed nil quod possit carpere Momus habet.
Niteris incassum, potius quin desine Mome,
Aut pereat proprijs lingua proterua malis.
Virtus conuictijs nunquam superatur; inanem,
Desine si sapias, te coquet iste labor.
Adde quod & patrius Princeps defendet alumni:
Et nescis longas Principis esse manus?
Ferrea vis populi vatem quoq; ritè rueri
Spondet, quem Vati posse nocere putas?
Desine quocirca nostro maledicere Vati,
Tutus ab insidijs cum sit inepte tuis.
Si tibi non placeat, Rbenum tu linque legenti,
Mense legat volucris, seu legat ille rate.
En nunc inuidia morsus, maledictaq; Momis
Cessant, conuictijs & cadet ipse suis.
Integer en superes, lasosq; parare triumphos
Tempus adest: & Dijs danda trophæa nouem.
Non quia mortalis mortali corpore viues,
Nam tua parata tibi fama perennis erit.

*Edere nunc properes tutus, Mollere, labores,
Quos Ecclesiados nomen habere facis.
Impia non faciet quando conuitia lector,
Cum factus Rhenonotus es antè tuo.
Hinc te non vanas didicerunt scribere neugas,
Hinc gratus cunctis, si mihi credis, eris.
Cum Lectore pio nostri memor esto precamur:
Plures Nestoreiu viue valeq; dies.*

LIBER RHE^I
NI PRIMVS A PRIMIS
EIVSDEM FONTIBVS VS-
QVE AD RHENI ET AROLAE
confluentem.

BERNARDO MOLLERO AVTORE
C. L. S.

Ut omnia, quæ in carmine subobscura esse nota-
ri poterant, captui lectorum accommodatiora ap-
pareant, operæ precium me arbitratus facturum, si
ea, quasi per Anacephaleosin reuocem, singulorum
que argumenta librorum soluta oratione leni-
ter percurram: hæc igitur paucis lector
annotata æqui bonique
confulat.

ARGVMENTVM IN LIBRVM RHE-
ni Primum, à primis eiusdem fontibus, vs-
que ad Rheni & Arolæ con-
fluentem.

Vmmæ sunt Alpes, iam Got-
hardi nomine clarissimæ, qui-
bus ab oriente, continenti sa-
tis vertice Adulas annectitur:

A ita

ita tamen, vt Adulas summæ Alpi-
um cornu esse videatur. Rhenus præcla-
rum totius Germaniæ flumen, ab his du-
cit originem Alpibus; ea potissimum par-
te vbi summæ Alpes Adulæ coniungun-
tur: vbi & longè lateque populi Lepon-
tij habitasse memorantur. Nascitur ex
his Alpibus, duobus fontibus Rhenus:
fontes autem distant, si parallelam spe-
ctes lineam, Octoginta stadijs, quæ duo
faciunt miliaria Germanorum ma-
gna: si montium iuga, & ambages
viarum, distant itinere vnus fermè
diei.

Fons igitur Rheni vnus, magis ad
Zephyrum & Septentrionem fertur; di-
citurque Rhenus anterior. Iuxta eun-
dem fontem habitant populi Aethua-
tij; eorundemque adhuc apud fontem Rhe-
ni oppidum Tauetsa existit; quod & in-
uerfa voce populi nomen ferè exprimit.
Dicuntur iam populi notissimo nomi-
ne Grifones, siue Canini à canis. Rhenus,
inquã, anterior per istius populi vallem
labitur; & statim à dextris flumè Medel
finã

finam habet. Præterea à sinistris Disentū Rincunbergā, Anteldā & Vualterspurgam habet; hanc lōgissimè, illā non ita longè distantē, præteriens. Ad Ortū verò Rhenus lapsus, Iliantū oppidū alluit, sub quo, ex valle Lugnitia delapsū flumē, q̄ Glenner dicitur, à dextris accipit.

Fons verò Rheni alter, dicitur posterior, & is magis ad Orientē & Austrū fletitur: ex Adula autē mōte nascitur, duobus quasi initijs: habetq̄; Rhinualdum iuxta sese vicū: & statim fertur in Orientem. Insignē pagum propius ad læuam habet, Speluncā; longinquius castrū Berenburgum relinquit. à dextris cominus Scampelam pagum, eminus Rhæaltam, quasi altam Rhætiā, in monte castrum, habet. Ad Boreā inde delabitur; prope Tuscanum, quod ad læuā habet, flumen accipit Abellā à dextris; ex mōte quod Abellino funditur. Protinus à dextris habet vallē amœnissimā quæ Tumiliafca vocatur. Rhenusq̄; ad Rhætiā arcem labitur. Mox anterior & posterior Rhenus confluunt: efficiturque ex

4 ARGUMENTVM IN
duobus fontibus vnus Rhenus.

Rhenus anterior in longitudine habet triginta duo millia passuum : siue ducenta stadia, & quinquaginta sex.

Rhenus posterior viginti quatuor mille passus; siue centum & nonaginta duo stadia.

Ab eo loco, quo anterior & posterior Rhenus confluunt, vsque Rhætorum curiam sunt quatuor millia passuum.

Curia autem Rhætorum Rheno à dextris imminet; oppidum sanè elegans, iuxta quod sese Plessura fl. in Rhenum exonerat

Inde pagus à dextris Cicere in ripa Rheni sita. Rhenus autem ad occasum prouoluitur: à dextris fl. Longarum excipit: eadem parte Maiæ Campum oppidum habet.

A Curia Rhætorum vsque Maiæ Campum sunt octo mille passus. Rhenus longissimo dissitum tractu monasterium Phabarium, quod & altissimo receptum monte, à sinistris præterit: & sub eo Camingam fluuium thermis maximè nobilem,

Iem, accipit. Sarunetes populos ad locuã
alluit. Ad Corum fertur.

Inter duos montes, locua Scalam, dex
tra Altum montem habes, defluit. Co
mitatum Verdenbergam à sinistris ha
bet parum à ripis dissitum: à dextris quo
que nonnihil remotu oppidu Balzefiu.
Hinc ad Septentrionem Rhenus fron
tem vertit, & Benedurum à dextris al
luit.

A Maię Campo vsque Benedurum
sunt octoginta stadia.

Illum fl. Rhenus à dextris obtinet. Il
lus verò nascitur, ex monte, qui dicitur
Rhæticon, Muntafum & Drusi vallem
secans, oppid. Petri Campum, montem
que Estionum alluens, tandem Rheno
commiscetur.

A Beneduro vsque ad Illum flu. sunt
triginta duo stadia.

Rhoguscus populos Rhenus ad locuã
habet: Rhinacum opp. præterit: sub
eo tandem influit Lacum Podamanicu,
siue Brigantinum: istius lacus descriptio
petatur ex textu.

Ab Illo fl. vsque ad lacum Podamani-
cum sunt centum stadia.

Lacus in longitudine habet ducenta
stadia & triginta duo, in latitudine autē
protenditur ad centum stadia.

Rhenus à Septentrione sensim decli-
nat in occasum; Stechbornum à sinistris
oppidum, quod iuxta lacum est positū;
infra lacum autem Stænim à dextris:
Deiffenhouium à sinistris opp. alluit.

A lacu Podamico vsque Deiffenho-
ueum sunt quadraginta stadia.

A Deiffenhoeuo vsque Scaphusiam,
quod oppidum est à dextris, sunt etiam
quadraginta stadia.

A Scaphusia ad Cataractā vsq; Rheni
maiorē, sunt 24. stadia, pedestri itinere.

Cataracta ista in altitudine habet se-
ptuaginta quinque pedes:

Rheno à dextris opulentissima immi-
net regio Hegouia.

Rhenus in Austrum planè vertitur,
D. Benedicti insulam, quā Augiam exi-
stimant esse minorem (maior est in lacu
Brigantino Richenou) alluit, Rhingo-
uiam

uam peninsulam ferè circuit. Paulatim in Zephyrum flectitur.

A Cataracta maiori vsque peninsulam triginta stadia sunt.

Rhenus in Austrum redit: è longinquo ad dextram Alemannorù castra, ad sinistram Romanorù castra præterfluit: & Vr flumen, à sinistris postea excipit.

A Peninsula Rhingouia vsque ad confluentem Rheni & Vr fluuiorum sunt tria millia passuum.

Rhenus à sinistris accipit Troesam fl. apud Eglissou oppidum.

Ab Vr fluuio ad Troesam vsq; fl. sunt quatuor mille passus.

Rhenus à dextris Eglissou oppidum præterlabitur facto arcu in Zephyrum vergit; læua Glath fluuium, ortum ex duobus lacubus Griphio & Phesino, digerit: postea à sinistris Keiserstoel, quasi dixeris Cæsaris solium præclarum anti-quitate oppidum allabitur.

A Confluente Rheni & Troesæ vsque Cæsaris solium sunt viginti stadia.

A Cæsaris folio Zurzachium vsque emporium sunt quoque viginti stadia.

A Zurzachio vsque Caboltz siue confluentiam superiorem Rheni & Arolæ sunt triginta & quatuor stadia.

Arolæ, Limagi & Vrsæ flumina, cum descriptione montis Iuræ siue Iurasi, & Lacu Pontij Pilati apud Fragment in Heluetia, petantur ex textu.

Rheni longitudo, à capite anterioris Rheni vsque ad confluentem Rheni & Arolæ, iuxta fluuij circuitû mille stadia & sexaginta habet: quæ faciunt Germanica miliaria communia triginta tria; sic quatuor redundant stadia.

Si quis verò pedestri maluerit vti itinere, non iuxta Rheni gyros vt hinc & inde exorbitet necessum habet: iuxta parallelam semitâ à capite anterioris Rheni vsque ad Arolæ & Rheni confluentem sexaginta sex millia passuum habere poterit: quæ faciunt septendecim semi miliaria Germanorum cõmunia. Satis inde curuatura Rheni elicitur.

Ignea

Ignea nubifero mons vertice suspicit astra:
 Itala Gallorum terminat arua iugis.
 Quòd nitido vertex niteat candore profusus,
 Alpibus albedo nomina iure dedit.
 Quod veteres alpum lingua dixère Sabini,
 Id Latijs alpi nomen habere solet.
 Ad tria protenso stadiorum millia monti
 Infera cum Supero cernitur vnda mari.
 Sapè quod inuerso mons nomine nomina mutet,
 Id ratio nunquid sana docere queat?
 Hannibal adiecit Pœnorum nomina monti:
 Ignibus Alpinum sustulit ille nemus.
 Alpibus & Græci tribuèrunt nomina Graijs:
 Graius inaccessò surgit Adula specu.
 Iulia Casareo quod nomine dicitur Alpìs,
 Causa ster: hac primum Iulius egit iter.
 Longior extremis apparet finibus Ocræ,
 Hic vbi præclaris Histria rebus adest.
 Sunt nimium celsa montes radice leuati:
 Imparibus gaudet astra ferire iugis.
 Mons subit hic, inter quo non subit altior Alps:
 Nobile mons summa nomen ab Alpe capit.
 Hic reliquos vasto tumuli deuincit honore
 Qui nimio montes saxa rigore leuant.
 Posteritas nomen tribuit mutata Gotardo,
 Quod valido tutor monte Gotardus agat.

Alpes in lō
 gitudine ha
 bent milia
 ria Germa
 norum com
 munia 92.
 et partes
 tres.

Thratius excelsa, mirum, spectatur ab Alpe

Hæmus in
altitudine
habet milia
re vnum &
medium.

Hæmus, vbi claro fulget honore dies.

Hæmus vt Orphæo conscendit vertice nubeis,

Vertice sex passum milliat otus habet.

Mons velut in cornu summa diuertit ab Alpe,

Qui reducem Solis spectat Adula diem.

Mons Aduæ nomen meritò præferret Adulæ:

Ast Aduæ victor nomen Adula negat.

Barbaries vmbra sequitur deducta Pelasgo

Nomine: sed Græcos dictio penè latet.

Scandit inaccessa vertex compage viarum:

Nominis hinc Aduæ Græcia laude viget.

Hi fluuio montes passim latantur oborto:

Irriguis passim saxa rigantur aquis.

In quatuor mundi partibus diuersa feruntur

Flumina: pars Mundi flumine nulla caret.

Gurgite Ticinus summa descendit ab Alpe:

Per iuga Leponti fertur in arua Notæ.

Quæ subit Arcturum vertex, hic nascitur Vrsa

Stagna suis dirimit qui Lucerina vadis.

Sol vbi subsidit, remouetur vertice Furca:

Et genitor Rhodani Furca ministrat aquas.

Quæ reditum Phœbi lacerus prospectat Adula,

Frigus & æterno polluit arua gelu:

Gens colit haud vno Lepontia culmine rupeis,

Qua minus Alcide gratior ante comes.

Scire iuvat Rheni fonteis? hac nascitur ora
 Redditur & gemino Rhenus ab amne duplex.
 Fonte cadit natus duplici. Quod flumina distent
 Longius, id multo semita monte facit.
 Vix gemini longè fontes distare videntur:
 Mille decem passus inter utrosque cadunt.
 Quattuor horarum spacio cernentur utriq;
 Si qua parallelum sternat amussis iter.
 Ducta per ambageis suspendit semita gresum:
 Semita vix toto vincitur ergo die.
 Posterior dextra Rhenus prospectat oriri
 Anterior læua spectat obire iubar.
 Alpibus hic fontem tacitè deducit ab altis:
 Argolicis illum fundit Adula iugis.
 Hic magis ad Zephyrum Boreali visitur Arcto:
 Solis in exortum prospicit ille Notus.
 Ortus ab angusto desert hic gurgite fontem:
 Ille facit duplici cornua fonte duo.
 Non procul hic oritur Ticini margine fontis:
 Contiguus illum Mensa fatetur aquis.
 Hic postquam natus, rectè à metitur Eòum:
 Ille sub exortu versus, ad Arcton abit.
 Hic triginta duo transcurrit millia passum:
 Millia viginti quattuor ille subit.
 Actuat re sofa vallis defertur hianti
 Anterior, facili Rhenus obitur aqua.

Et vix Aethuatijs nascenti proxima Rheno
 Turba magis: primum fonte Tauet sa iacet.
 Excipit angustum, quod dat, Medelsina, flumen
 Rhenus: & ad dextram flumine latus abit.
 Tecta Disentina linquit montana cohortis
 Rhenus: & ad læuam mœnia gentis habet.
 Rincumberga procul, nec non Antelda videntur:
 Alueoli læuam pagus uterq; fugit.
 Vuoltersburga sedet distante remotius vnda:
 Finitimis passim castra videntur agris.
 Dum tenera Rhenus facie suspectat Eoûm,
 Solis & opposito prospicit ore iubar:
 Præterit admotis Iliantum fluctibus; illic
 Lugnitia Glenner valle profusus adest.
 Valle profusus adest Glenner, quem dextera Rheni
 Excipit: hoc grauior flumine Rhenus abit.
 Rhenus ut exhausto transegit gurgite fontem
 Anterior, suffert posterioris aquam.
 Posterior bino fonteis torrente meretur
 Rhenus: & ad fontem culmina vicus habet.
 Candida sortitur Rhenani nomina saltus:
 Vt pote Rhinualdi nomina vicus amat.
 Hic duplici Rhenus iungit torrente fluent a:
 Hic coit: hic torrens definit esse duplex.
 Comiter incesu Rhenus descendit in Eurum:
 Vndisonis passim castra tuetur agris.

Alueolum tractu spectat Spelunca sinistro:
 Castra Berenburgi Rhenus abesse facit.
 Hinc Scampesa subit: subiens hinc Rhœtia celso
 Alra venit nitidum monte leuata caput.
 Hæc tenuis formam castris præferre videtur:
 Ast pagi faciem pauperis illa gerit.
 Pagus & arx tractu defensant culmina dextro,
 Culmina barbarico sæpius icta metu.
 Proximior Rheno castris Scampesa Rhealta:
 Nam stadijs Rheno quinq; Rhealta fugit.
 Antea prospexit nascentis lumina Phœbi
 Nunc Borean contra Rhenus abire parat.
 Tuscanum læua, dextris accedit Abellam
 Flumen aquis, Euro ducit Abella viam. Abella flu.
 Flumen Abellini descendit vertice montis:
 Teutonice Burgum vocis adesse finit.
 Tractibus abscondit Tauasi flumina dextris:
 Pluribus occursum nomina demit aquis.
 Dum graditur Rheni sceptris infertur Abella:
 Perditur; & compos desinit esse sui.
 Vterius Rheno simulac augmenta, arantur,
 Prægreditur dextrum Tumiliafca latus.
 Tumiliafca canis imitatur vallibus hortum
 Alcinoi; monte is inter adepta locum.
 Illic delicijs exultat Rhœtia pulcris:
 Rhœtia quæ poterit clarior esse situ?

Dum

Non poterit. Natura nihil permisit obese,
 Cùm soleat multis esse nouerca locis.
 Ditia rurales ostentant culmina pagi:
 Contiguus villa deliciantur aquis.
 Hic quoq; stant arces: patulo stant oppida monte.
 Virigerum prabet Liber vbique nemus.
 Rhenus eò fertur: Rhatorum dissecat arua.
 Ad Borean recto cessat abire gradu.
 Rhenus vbi toto fontem torrente repleuit
 Posterior, suffert Anterioris opem.
 Vnicus, ante duplex, gemino coit agmine Rhenus:
 Solis ad exortum ductile flectit iter.
 Hic vbi iam Rhenus coyt, vix Curia mille
 Rheta quater passus inde remota iacet.
 Curia Rhatorum Plesura proxima Lymphis
 Aequorea montes valle ligata colit.
 Arce sedet bina: stant arces vertice saxi:
 Hic Oculi, Martis Spyna videtur ibi.
 Martis adhuc Spynam patitur restare vetustas:
 Ast Oculi Spynam colle ruina tegit.
 Hanc simulac urbem fluuio Plesura reliquit,
 Hac nitidis simulac arua diremit aquis.
 Vertitur in Cori flatu: dum serpere sperat
 Latius, hunc Rheni dextera mole rapit.
 Hic quoq; veloces habitant magalia Rhæti,
 Hic quoq; Canini saxa per vda ruunt.

Scilicet

Scilicet à canis Canini nomina ducunt:

Et socio Rhatos semper amore colunt.

Gurgite qui placido manauerat aut ea Rhenus,

Disfrabitur ripa, tectus abire nequit.

Versus ab exortu Phœbi declinat ad Arcton:

Mox alia Corum parte retortus obit.

Ardua flexibilis sinuantur cornua spiris:

Ast Ciceren dextra Rhenus abire videt.

Solis ad occasum curuato ducitur orbe

Rhenus: & aduecto ditior amne fremit.

Gens ibi possedit Rhucantia nomine vallum:

Hic quia Rhuncantis sessio iure fuit.

Rhetia nec populum vidit, qui tempore Martis

Martia Rhuncantis maior ad arma foret.

Excipit à dextris Longari flumina Rhenus:

Rhaticon hac gelido flumina monte parit.

Fragmina Cublissa Longarus agrestia transit:

Fragmina Pideri fluctibus aqua videt.

Ad Campum Maia (plures dixere Lupinum)

Rhenus it: ad dextram culmina gentis obit.

Campus & hic Maie Plesura disitus extat

Vix procul: hinc passus mille sed octo fugit.

Claustra procul Rheno distant antiqua Fabara:

Sunt pedibus Rheno mille remot a decem.

Gramineo quorum vertex syluescit honore

Nubiferis surgunt conspicienda iugis.

Quippe

Quippe ruinosâ monstrant ætate senectam:
 Sunt procul à læuo fluminis orbe sita.
 Inde rigat vallem nitido Caminga liquore:
 Quem proprijs Rheni læua maritat aquis.
 Camingam iuxta Theyma montana calentes
 Claustra tenent, rupeis inter adepta locum.
 Vix medias Thermas Titan illustrat Olympo;
 Tam procul in calidi viscera montis eunt.
 Aurum Lympha refert, Cyprio quod conuenit æri:
 Nil sapit: æstatis tempore fundit aquas.
 Tunc radio solis glaciem Galanda resoluit
 Vstus: tum medici brachia fontis eunt.
 Rhenus aquam læua potat verrente Sarunam:
 Vnde Sarunetes nomen habere liquet.
 Valle Sarunetes Rheni suspectat abire
 Læua. Sed hac melius valle quid esse reat?
 Bacchus abundantis satiat vineta fauore:
 Multa sub Autumni tempore vina bibit.
 Munera dant horto nutantes pondere rami:
 In quibus æstatem plurima degit auis.
 Mater Eleusinis quondam laudata colonis,
 In segeteis facili rura labore creat.
 Luxuriant riui passim montana secantes
 Gramineo passim vernat odore locus.
 Oppositus Coro læuam subducit olenti
 A Zephyro, curuum Rhenus adornat iter.

Hinc gemini Rheno dirimuntur flumine montes:

Flumē agit monteis inter utrosque viam.

Mons subit ad dextram, qui vertice dicitur altus:

Qui latus ad lævum nomine Scala, subit.

Scala nec ascensu facilis, nec tramite, durum

Præbet iter. Claustris turba cecidit iter.

Non potuit quisquam montis tentare cacumen

Antea: nec quisquam vallibus ire tulit.

Vertice mons exit lato: curvatur in arcus

Sæpius, & longo cornua sine trahit.

Eleuat extremi Sargantum vertice montis:

Mœnia Sarganti marginer upis agunt.

Scala secat valleis nusquam: meretur eundo

Stagna Brigantini nomen adeptæ maris.

Æquora Veseny pars circuit altera Scala:

Ad mare, quod Tigurum flectitur vsque, subit.

Læva sub occasu, sub Eo dextera fertur.

Sic media vallis parte triquetra iacet.

Effigiem scala sic mons præstare videtur,

Si faciem Scala Delta referre potest.

Ad decus accedit Scala, quod nomina princeps

Scaliger ex tanti vertice montis habet.

Imperij constat quatuor sanxisse Tetractin,

Nomina qui saltem principe digna gerant.

Post Mediolanum Scala debentur honores

Vrbs sequitur Scalam nomen adeptæ Padi.

Candida succedit Paduæ Mirandula. Tali
 Princeps imperij cogitur ire gradu.
 Gloria Scalarum diuerso claruit orbe:
 Quattuor hinc Scalas ordine Fama canit.
 Prima licet Scala titulum signare videtur,
 Nilus vbi septem Delta figurat aquis:
 Attamen ostendit Scaleni nomine nomen
 Rectius: haud Scale symbola ferre potest.
 Gens ibi Mæforum deducta propagine, Nili
 Accola, Niliaco struxit in orbe lareis.
 Non hac succubuit Cyro, non Caesaris ensi:
 Imperio fecit cuncta subesse suo.
 Nomina Getharum traxit Gædonis ab amne:
 Antea nam Geon nomine Nilus erat.
 Hac est vltterius Libyco progressa sub æstu,
 Obsequio Nili sufficiente minus.
 Barbara Get harum retinet Get hulia nomen.
 Sic populi nomen fata perire vet ant:
 Nempet tripartita Σκαλῶνος imagine Delta
 Exhibet: ac Nilus tramite Delta facit.
 Accola Scalenum dixit se postea, Nili:
 Et memor Argolicæ Mæsia vocis erat.
 Pars etenim Nili mansit contenta fluentis,
 Occiduos postquam Get ha subisset agros.
 Creuit in immensum Scalena copia gentis:
 Innumerum Get has constat inisse gregem.

Non Libyæ tellus populo suffecit vtrique:
 Ad patrias viget causa redire plagas.
 Causa suum morfu qua sic afflixit Vlyßem,
 Vt patrijs illum nollet abesse focis.
 Pannoniam vincens ponto Sueonas adiuit
 Getha: locis nomen fecit inesse Goti.
 Ad patriæ tractum simulac Scalenus abiret,
 Posthabito Borean cepit adire Notho.
 Quod dederat genti specimen Σκαληνός auitæ,
 In clypei signum fecit abire sui.
 Patria Mæforum Romanis oppida demit:
 Bella per Europen spargere lusus erat.
 Quod referat Scala faciem Σκαληνός, haberi
 Italis hinc Scala nomina credit humus.
 Nomine Σκαληνός signauit Gracia Gracæ:
 Itala Scalanos nomine lingua facit.
 Barbara Scalenæ mutauit opinio formam,
 Vt facies Scalæ certa referre queat.
 Sed faciem differre liquet: Σκαληνός vbi que
 Clauditur, in capitis vertice Scala patet.
 Corpore libratur vacuo Σκαληνός: at aucta
 Tramite stat triplici Scala: stat apta pedi.
 Semper inæquali Σκαληνός imagine distat:
 Est facies Scala recta, nec æqua tamen.
 Angulus æquato coeat quod cardine nusquam,
 Discrepet à lato forma quod alta facit.

Nam lateri basis non sic respondet utrique,
 Ut lateri basis reddat utrique vicem.
 Quod graduum trino surgat discrimine Scala,
 Quod gemini Scale dentur utrinque canes,
 Posteritas fecit, quando produxit Alani
 Robur, & eterno pectora Marte tulit.
 Qui valida nervos acuit virtute laborum,
 Dediticit rebus degenerare patrum.
 Italiam dextra miles victrice subegit:
 Herculeam nulli mente secundus erat.
 Occiduos animi seruore subegit Hyberos:
 Ignea Pyrenes terruit ense iuga.
 Diruta Gallorum populando moenia vicit:
 Insolito domitas ponte ligauit aquas.
 Effigiem praebeant Gallis diuersa triquetram
 Flumina. Quid triplici pulcrius amne re ar?
 Scaldis ad Arcturum sinuat ur: Sequana Coro,
 Occidua solis parte Garumna fluit.
 Ad triplicis formam fluij traduxit Alanus
 Signa, quibus totidem fecit inesse gradus.
 Inde Canis signum Scala signabat utrinque:
 Nam trabibus niti fecit utrisque canem.
 Ipse canis nomen Scythici portabat Alanus:
 Hinc ratio signi iure probanda venit.
 Imperio cuius quondam Verona dabatur,
 Miles Alanorum stirpe creatus erat.

Exitit aeterno Deitrichi nomine dignus:
 Hemonio dignum gessit Achylle decus.
 Nec Geta, nec Dacus, nec Pannon terruit illum:
 Non Italus fœdi causatimoris erat.
 Omnia virtutum præstabat munia solus:
 Solus & edomito terror in orbe fuit.
 Ille suum vultu referens præstabat Alanum
 Pristina Scalane reddidit arua domus.
 Ille sibi Scalam reparans insigne gerebat:
 Cepit ab insigni Scaliger esse suo.
 Caesaris effectum Latij tunc nomine, Scala
 Quod Ganymedœa nobilitetur aue.
 Tunc, quæ sustinuit Sargantum vertice, Scala
 Principibus Scala nomen inesse dedit.
 Tunc statuit Scalã tractu Veronæ propinquo:
 Hac Comites castri digna vocare fuit.
 Tunc Comitibus fecit titulum solius haberi
 Austrias Austriaco scala sub orbe vicens.
 Sic triplici fultus Scala Deitrichus agebat:
 Territa quo nunquam sospite scala fuit.
 Scala perit Rheni: Scalam Fortuna remouit,
 Gallia quam triplici nobilis amne dedit.
 Vix reliquæ tutò restant. Fortuna minatur
 Iuteritum: nulli semper amica bono.
 Sic varijs scala nomen traxere figuris
 Scaligeri, quorum Fama tacere nequit.

Scaligeri, quorum ducuntur origine reges:

Scaligeri, quorum Turca vigore perit.

Scaligeri, quorum virtute potentia crevit:

Crevit in immensum, regibus aqua fuit.

Tempore deducunt antiquo semina, fasti

Vt seriem stirpis semper inire queant.

Fascibus illorum cedunt, quæ rexerat arua

Attila, quæ celeri præterit Hunus aqua.

Attila regnorum domitor, quem vicerat armis

Scaliger, Hunorum cedere iussit agris.

Quamvis Pannonico cessisset barbarus orbe

Hunus, Pannonica nomina liquit aqua.

Hunus ab hexcelso descendit vertice Scardi,

Dicitur Hun: fluuij nomen & arua tenent.

Quinetiam confert Hunis præclara fluentum

Culmina, quos Iugro misit ab orbe polus.

Palluit aduentu quorum Germanus, & atrox

Gallus, & indomito Roma sub hoste fremens.

Excipit Hun Licam: Sauus miscetur: in Istrum

Sauus, in Euxinum defluit Ister aquis.

Sub dominis Scala Latij præclara fuerunt

Oppida: sed Venetus sustulit ista furor.

Scaligeros Veneti, simulac Gulielmus obisset,

Historicis censent interijse strophis.

Suspicio hæc Venetis efficta cupidine regni,

Fama quibus mendax credit inesse fidem.

Et qui Burdegalan Aquitano praterit orbe
 Scaligeris auxit grande Garumma decus.
 Scaligeri gaudent Hunis præbere Dynastam,
 Hungaricæ regi nobilitate pares.
 Marchionum confert titulos Verona Catulli
 Patria: censetur reddere Lica Duceis.
 Scaliger existit proprij Commilito Regis.
 Quod soleat crebrò Regis obire vicem.
 Veligeros Scala tribuit Zcradina Baronas,
 Tempore qui Martis carbasa ferre solent.
 Sarmata Creutzburgi Dominos dat Prussia Scala
 Sarmata Ryphei frigore densa poli.
 Ceruleis ambit quicquid Friscinga fluentis:
 Arcis & Eilauie mœnia quicquid habent:
 Et quod Torauium, Zintena quod obtinet omnis,
 Illud Scaligeris Prussia sponte dedit.
 Prussia virtutem Paulo sub principe discat:
 Ingenium Pauli concelebrare iuuat.
 Scaligeros auget vasto successor honore
 Paulos, & illustri promouet arte genus,
 Ingenio Musas superat, virtute Mineruam,
 Istmiacum forti Bellerophontæ manu.
 Corpore Mastinos imitat ur: pectore vincit.
 Scaligeros animo præstat ouante Caneis.
 Præstat idem Caesar nomen sortitus Iuli;
 Quem placida Gallus laude Garumma colit.

Quantum doctæ tibi debet Mirandula Pice,
 Tantum Paule tibi patria debet humus.
 Mysia signati Bosnensem nomine Solis
 Te vocat: Aethereum Mysia munus amat.
 It ala prodigium Naturæ nuncupat ora.
 Exeris humano celsius orbe caput.
 Quandoquidem magnis raro Fortuna pepercit,
 Parcere Scaligneris nescia semper obest.
 Orphanus exilio traducere cogeris auum:
 Cogeris immiti tristia clade pati.
 Semper in ignotis heu quantum viuere terris?
 Heu patrius quantum semper abesse plagis?
 Non tibi securæ procedunt tempora luci:
 Non tibi securæ tempora noctis eunt.
 Fida tibi nusquam regio: vallaris vbique
 Hoste: minatur humus fata, minantur aqua.
 Nemo tibi largitur opem: proscriptus abisti:
 Dum sibi quisque timet, ferre quis audet opẽ?
 Barbaricos inter, spem non explode, furoris:
 Ancora mœstorum sæpius illa venit.
 Sapius abstruso deuinctum carcere laxat:
 Mortis, in agrotò mitigat ipsa metum.
 Marcida letales exugant viscera curæ,
 Inferet hæc curis gaudia: clade iocum.
 Fac baculum fidei teneas; teneatur amorum
 Fac stola: non aberit, credito, Scala spei.

Perfer & obdura: multi grauiora tulérunt:

Quineriam reges aspera iora ferunt.

Nonne loco sceptri ferulam Dionysius aptat,

Aedipus & trepido flagitat ore stipem?

Et Macedón princeps Romæ mendicus oberrat:

Cypri rex Veneta pauper in vrbe gemit.

Qui Crucis Austriaco delubra locauit in orbe,

Triste loco sceptri visus obire pedum.

Fata quis Henrici memorabit atrocía quarti?

Cogitur is nat i vincula ferre sui.

Cogitur illudinat o; quem contulit orbi

Exitio genitor contulit ipse suo.

Carcere damnatur Gustauus: tristia perfert:

Cuius in imperio Suetia nuper erat.

Quot domitrix pœna socios fortuna ministrat?

Qua tibi pœna nocet, pluribus illa nocet.

Perfer & obdura: tandem cadit ira leonis:

Ingenui tandem Casaru ira cadet.

Quò reducis laudem Scala Fortuna reportet,

Id Deus, id Casar faxit: id opto tibi.

Hac de Scaligeris causatur dicere Scala

Sueuica: iam Rheni flumina rursus agam.

Vuerdenberga procul Rheni sortita sinistram:

Dextera Balzesium longius ora videt.

Dum graditur, crebrò fluuijs augmenta meretur

Rhenus: & à Cori cardine flexus abit.

Vadit ad Estiones, rectè prolapsus ad Arcton,
 Contriguum Rheni stat Beneduron aquis.
 Candida Meinfeldo Beneduri culmina Rhenus
 Mille decem passus esse remot a facit.
 Estiones dextra Rheni linquantur: & Illus
 Hac vitreas Rheni parte subintrat opeis,
 Rhaticon attritis educit rupibus illum,
 Rhaticon excelso sydera monte ferens,
 Fluctibus irrorat Muntaphi pascua vallis
 Illus: & illustri gramina fonte rigat.
 Letus adit Drusi vallem: scrutatur arenas:
 Irrigua Drusi valle iuuatur aquis.
 Excipit à dextris, quod dat Bludensia flumen,
 Flumen inextincto rura liquore secans -
 Inde Petri campos (Valcircum dicitur esse)
 Alluit: in circo mœnia vallis agunt.
 Mille ter ad passus Valcircum gurgite Rheni
 Dissidet, Ad Rhenum promouet Illus iter.
 Mons subit Estionum, quo cum digressus abiuit
 Vltimus ad Rheni deficit Illus aquam.
 Scire cupis quantum distet Beneduron ab Illo?
 Mille quater passus inter utrunq; not a.
 Belligeros læua spectat tellure Roguscos
 Rhenus: & Autumni tempora vite replet.
 Latius hinc iter: Rhinacum pergitur: vndas
 Inde Brigantini pergit inire maris,

Sed prius ac lapsu vastum prorumpat in aquor
 Præualido Rhenus ponte fluenta regit.
 Ne lateat mensura loci, ceu suspicor, illus
 Hoc stadijs centum fertur abesse salo.
 In pelago Rhenus nescit mutare colorem:
 Turgidus innocuo separat amne lacum.
 Quem subigit Lojanna iugis, subigitq; Geneva,
 Diuiditur Rhodani nonne Lemannus aqua?
 Larius excelso mentitur Nerea fluctu,
 Abdua quem pulcro conficit amne parens.
 Aequora Vesenij Limagus resonantia fundit:
 Vrsa tibi confert grande Lucerna salum.
 Inuia Dollarda pertransit Tetbyos arua
 Amasis: exiguo funditur amne sinus.
 Parua quidem magnis quadrat exempla subinde:
 Vuestphala Dumero pascitur ora lacu.
 Hunc placidis Hundina secat piscosa fluentis:
 Hospita nec vasto perditur vnda mari.
 Aequora securo discindit flumine Rhenu.
 Aequora Teutonici nomine digna sali,
 Arduus extendit spatioso brachia fluctu,
 Arduus extendit littora fauce lacus.
 Quin stadijs regnum tendit fluuiale ducentis:
 Adijce viginti millia nempe pedum.
 Vtraq; discedunt stadijs aut littora centum,
 Quam lacus excessu latior ire nequit.

Lutteracus nitido glomeratur in aequora fluctu:
 Postea Fusac bio Fusachus vrbe perit.
 Ad caput excelsa surgit tellure Brigantum,
 Qua pelagi spumas amne Brigantus init.
 Solis ad exortum modico dum flectitur arcu
 Aequor, in aequoreum Liblacus aequor abit.
 Ad latus hinc dextrum Lindavia cingitur vndis.
 Ponte sed Istmico continet illa solum.
 Argus ab Algonia recidit, subiturus in aequor,
 Langoia postquam tecta rigavit aquis.
 Hinc ferè Coruina Scusus defertur ab arce:
 Scusus in altisoni labitur arua maris.
 Mœnia fagineo deducunt nomina cornu:
 Ad mare stant, spatia parua, sed aucta viru.
 In mare quâ tendit resonanti Vissacus amne,
 Tecta Iemanstady Doris adesse videt.
 Doris Hagenoia tumulum sinuosa tuetur:
 Postea Merspur gum littoris ora vehit.
 Hoc maris educit Merspur gum nomina castro:
 Altius hic fundum dicitur esse maris.
 Quæ prius extendit spatioso littora gressu
 Littoris hinc stricti cogitur nuda pede.
 Postea Menouium circumdatur insula Ponto:
 Menouium latè stagna videre potest.
 Parte sui media tumulis adoperta leuatur
 Insula; nec poterit celsius esse iugum.

Zuchorn

Inde

Inde remota Sacri spectantur nubila montis:

Et mare trans longum cernitur ora maris.

Hic ubi Neptunum dextro fert litore tellus,

Murus Iburginga tecta tuetur aquis.

Tollit Iburginga sedes hinc infera tectum

Alterius: iuxta senit acredo sali.

Se procul in gelidum Peninsula proruit aquor:

Irriguis Isthmon prater operta vadis.

Hanc vicina sibi ducto Constantia ponte

Alligat: haud navi cerula, ponte secat.

Flaribus abscedit Cori: conscendit in Euros:

Nobilis aprico cernitur orbe lacus.

Nobilis Istmiaco Podamania limite fertur:

Ulterius viridi sylva lepore nitet.

Parte sed extrema Stadium procurrit in vndas.

Versus Alenspacum curua rotatur humus.

Candida Rodolphi spectatur litore cella,

Cella monasteri lege probata sacris.

Augia Cellensi terras inclusa profundo,

Clarius est nomen diuite nacta solo.

Insula viginti stadijs non longior extat:

Strictior ad passus insula mille patet.

Hanc dirimit princeps certo Constantia tractu:

Mille quater passus inter viranq; cadunt.

Insula fecundat Cereali iugera fruge;

Dixero si Tempe iugera, verus ero.

Augia ma-
ior Richen-
ou.

Fronde

Fronde sub vmbrosa rarefcunt gramina nufquã:

Fronde fub arborea dulciter vmbra viget.

Hinc locus extenfo mentitur brachia cornu:

Effigies cornu nomen habere dedit.

Quã latus Heluetico fepitur margine læuum,

Mœnia Rofarij percutit ima fretum.

Solis ad occasum verfat quod ftamina telis

Culmina Sangallum vallibus apta leuat.

Mille ter ad paffus Sangallo difidet equor.

Fertilibus Galli teéta morantur agris.

Arbor adeft fœlix, quoq; dicitur Arbona, ponti

Accola: quam leuo fufinet vnda fitu.

Postea Romanum gelido ftat littore cornu:

Vrbs quoniam cornu ftagna prauente fecat.

Vrbs fubit, aptato Gutingia nomine fertur:

Rebus enim fertur nomen habere bonis.

Aequoris extremo Conftantia margine surgit:

Clafibus hæc operit littora; merce forum.

Inde Brigantino diuerfus ab equore fertur

Rhenus: in occasum turbine raptus abit.

Linguitur à læuo Stechbornum limite diues:

Aft alia Stænis parte remota fugit.

Nomen habet faxi Stænis: poftrema tuetur

Arua maris: Rhenum ponte ligata tegit.

Inde quadraginta ftadijs curuator aquarum

Rhenus abit: paffim clafte fluent a fubit:

Deifen-

Deisenhoua latus fluuij sortita sinistrum
 Aduenit: hæc valido flumina ponte ligat.
 Post transacta pedum viginti millia quinq;
 Vrbs peritur dextra nomen adeptæ scaphæ.
 Vrbs est: Teutonico Scaphusia margine ripam
 Occupat: haud fictæ nomina præbet ouis.
 Nomen habere domus meruit statione scapharū:
 Vrbs operit Rhenum ponte; fluentæ scaphis.
 Est locus à Rheni dextra protensus ad istrum:
 Scilicet Hegoiæ nomina gentis habet.
 Hic stadys longa fertur tellure ducentis:
 Et totidem lato tenditur ipse sinu.
 Ipse quadraginta sex & munitur in arceis.
 Urbis & innumera mœnia stare vides.
 Impositum munit tumulis Natura Duellum,
 Quod reliquos claro vincit honore laeis.
 Vtterius Rhenum simulac Scaphusia misit,
 Mille ter vt passus cesserit ipsa pedes:
 Rhenus abit celsa lapidum compage retortus:
 Mole viam querens nescit inire viam.
 Par scopulis surgit: ripa turbatur vtraq;
 Turbidus Oceana murmurat instar aquæ.
 Vnda viam frangit: scopulos rimatur eundo:
 Sub laceros agitur monte remissa scrobeis.
 Præcipiti rupeis inter demissa meatu,
 Obuia tot passim frangitur vnda iugis.
 Indignas-

Indignantem abire: minus obice sustinet angis:

Per iuga vindictam tramite laesus agit.

Colligit in spumas rabiem: pulsare videtur

Astra: graui tellus cedit abacta metu.

Scyllai rabiem latratu denotat amnis:

Itaque; reditque; frequens; more Charybdis abire.

In subitos fluctu passim labente Meandros

Cerulea perpetuo voluitur orbe fuga.

Si scapha, si piscis cum Rheno decidat infra;

Vt scapha, sic piscis fragmina mille dabit.

Præcipiti quoniam scopulo Cataraeta videtur

Passibus elabi quattuor atque; decem.

Amne viam carpit placido sedatus aquosam

Rhenus: in oppositi labitur arua Notii.

Non procul à dextris, qua Sol exurgit ab ortu,

Hic Alemannorum castra iacere vides.

Non procul ad læuam, qua Sol deurgit in vnda,

Castra Latinorum Marte notata iacent.

Augia minor. Augia succurrit Benedicti numine clara:

Est minor: & gelido cingitur amne locus.

Hinc ferè Lunato Rinouia vapulat aestu:

Ductilis in speciem flectitur vnda tubæ.

Et latus ad dextrum peninsula clauditur vndis

Quod superest, Isthmus calle relictus, obit.

Vrbs stetit hic quondam: vestigia denotat vrbis

Cænobium facili tecta decore gerens.

Destituent

Destituens Austrum, Coro tantisper adheret

In Zephyrum donec Rhenus adornet iter.

Circuitu fluctus si non illudat adunco,

Triginta stadijs hinc Cataracta ruit.

Mutat iter Rhenus, nec enim persistit eodem

Tramite: nubiferi cedit in arua Nothi.

Vr subit (hunc Latio dixerunt nomine Taurum)

Partibus ex Scala flumina montis habet.

Vr simulac flumen Sitteri flumina potat,

Nomina Thurgoiae mancipat apta suae.

Cella sed Abbatis Monachorum candida votis,

Proxima Sitteri fontibus arua tenet.

Vr bibit inferius (lœuo sed margine) Murgum)

Murgus ab Australi flumina parte vehit.

Reddidit ex vndis simulac se talibus auctam

Vr perit: Vr lœuo Rhenus & amne tegit.

Hinc si nosse velis quantum Rhingouia distet:

Mille ter ad passus diffugit illa retrò.

Hinc quatuor finit persistens millia passum

Rhenus, & audaci verberat amne solum:

Fluminei sumit labris augmenta Troësa:

Talibus augeri flumina gestit aquis.

Landbergas iuxta fertur bullire Troësa:

Mœnia Chiburgi praterit apta iugis.

Vrbe Vitudorum minimo suspectat abesse.

Hunc domitis Rheni lœua capeffit aquis.

Auctior incedit grauido iam flumine Rhenus:

Aptior & nautis carbasa naue vehit.

Praterit Eglisum dextris: fert gurgite pontem.

Totus in occasum vertitur arcus aquæ.

Inferius læua (Glatth dicitur) accipit amnem:

Illius ex gemino nascitur vnda lacu.

Nam lacui valleis expandit Sueuia passim:

Glatth non immerito vallibus vnda cadit.

Vnda lacu surgit partim deducta Phesino:

Ex Gryphio partim nata palude venit.

Ad solium læua defertur Caesaris urbem

Rhenus; & excelsa flumina ponte ligat.

Hinc stadijs constat retrò cessisse Troesam

Quattuor: his passim millia iunge duo.

Vt totidem fluctu spatij transegit eunte,

Zurzacium læua Rhenus eunte subit.

Zurzacium virgo bustis Verena celebrat:

Nobilis emporio cernitur esse locus.

Hinc Arole fluctus Limagi sortitur & Vrse

Rhenus, vbi læuum Belgæ relinquit iter.

Vtpote triginta stadijs & quattuor illic

Zurzacium spectat Rhenus abise retrò.

Vnda subit Limagi Claronum vallibus orta:

(Glaria Claronum dicitur esse domus)

Serniphias alia Claronum præripit vndas

Valle: pijs sese flumen adauget aquis.

Flumine rimatur valleis, rimatur & arua:
 Et Limagus passim caute retortus abit.
 Qui simulac Vrnas infra defluxit eundo,
 Quâ stetit Heluetia terminus ante, subit.
 Terminus Heluetiæ, vero qui nomine Marca
 Dicitur: Heluetijs Rhatag; castra facit.
 Ut lateris supra pontem conatur abire,
 Vesenium dextris æquor abire videt.
 Largas Vesenio deducit ab æquore lymphas,
 Quod Vallenstadij dicitur esse Lacus.
 Aequor & aptato Riuanum nomine fertur.
 Ast aliò Limagus grande retorquet iter.
 Hospitium dextra linquit villare Rapoldi:
 Aequoreas angi ponte tuerur aquas.
 Ad Tigurum fluctu medius serpente mouetur:
 Mœnia finitimo percutit alta mari.
 Nec Tigurina satis vallari mœnia stagno:
 Culmina sed Limagus præterit ista vadis.
 Non procul hoc distat Menardi limite cella:
 Cella peregrinis relligione sacra. Einfedelen,
 Hac patria Menardus humo semotus abiuit:
 Viuere Mors homini: viuere vita Deo.
 Ne fidei Mundus noceat sentina malorum,
 Corpore desertum, sydera mente colit.
 Ne scelerum sarrago Venus, spelunca virorum
 Officiat, casto frena pudore tenet.

Viderat astrorum constare palatia magnò:

Emerito vidit cuncta labore dari.

Legiferum Christi sensu versare tribunal

Iudicis & summi classica mente tulit.

Quò placeat Diuis, nil non præsumpsit obire:

Quò fieret saluus, cuncta subire stetit.

Tartarus & cælum tenuerunt scrinea cordis:

Tartarus & cælum profuit, ecce, viro.

Dum non infernus cedit, nec pectore cælum,

Funeris & vitæ mentio semper erat.

Pœna Stygis peccare vetat: censura rebellem

Admonet: ad cœli gaudia trudit amor.

Id paucis curare datum. Menardus Olympi

Mancipium, coluit simplicitate fidem.

Miraturq; fidem, non hanc scrutatur: vbiq;

Et bonus & verax Numina spectat homo.

Filius extiterat Comitum venerandus honore:

Sulgoia fasceis liquit amore poli.

Non tulit hunc Mundi rabies, non pertulit hostem

Impietas: nocuit causa fuisse probum.

Dum nemus incurrit, Christo dum militat exul,

Funera latronum pertulit acta dolis.

Gesta viri templis magno vulgantur honore:

Templa Dei credunt esse statuta manu:

Ossa viri credunt aliò translata perempti:

Augia Menardi corpore maior ouat.

Vir nimium dilecte Deo: dilecta piorum

Anchora: te nullam Sueuia maius habet.

Ad tua diuerso peregrinus cardine templa

Currir: inops voto templa coronat homo.

Vt Limagus fluctu Tigurum labente diremit,

Helueticis sensim mole propinquat aquis.

Hinc Arola fessus celeri miscetur & Vrsa.

Fluminis hic Limagi nomen & vnda perit.

Vrsa cadit sensim montis radice Gotardi:

Et propè Ticini nascitur Vrsa caput.

Vrsa subit Borean: fertur Ticinus in Austrum:

Hunc Padus, astit illum turbine Rhenus agit.

Vrsa per Vrsellam, vallis quæ Rhoetica, cedit.

Vria Tauriscis nomine iuncta venit.

Vria reliquias Gallorum posthuma seruat:

Flumine reliquias irrigat Vrsa suo.

Hinc lacui mistus paruum descendit in aquor,

Oppida quod sylua quattuor ambit aquis.

Suit ia Taurisco, gens it Syluana Lucerna

Proxima: gens belli tempore foedus habet.

Tam sibi condicto sanciuit foedere pacem,

Vt nihil Helueticum firmitus orbe rear.

Est maris ad læuam crebro qui fragmine ruptus Fragmont.

Mons hiat: effracti nomina montis amat.

Hic intermedio Lucerinos vertice spectat,

Syluanosq; pari spectat virosq; situ.

Hic iacet inferior Syluania, celsior illic:

Est spatij genteis inter vtrasq; parum.

Inter & excelsum mons aera tramite surgit:

Thracia vix Rhodope celsus ire potest.

Fragmina nutanti minitantur vertice casum:

Sapius abrupto fragmina monte cadunt.

Deiecta vallem rupes implere videntur.

Dura viatorem terret imago loci.

Pontij Pila
ti lacus. *Quo magis est altum nihil, est horrendius, ima
Vnda sub exesi vertice montis agit.*

Qualis inest nocti fertur praeserpe colorem:

Qualis inest Phoca stagna venenat odor.

Obuia vallantes includunt aequora sylua,

Aequora mortali vix adeunda pede.

Deterior syluas miscet Natura salicis:

Sed salicis misero fecit odore grauis.

Pura sub arboreo minus exigue gramina sortu:

Nil tribulos praeter terra vigere facit.

Non aestas Cererem, non ver optata reducit

Commoda: non Bromius palmitis sudat aqua.

Partibus haud esset quicquam de quatuor anni,

Tempore nigelido nubila staret hyems.

Perpetuo venti lacerant dumeta tumultu:

Non Zephyro tellus est Aquilone nigra.

Deuexa rapido valles panduntur hiatu:

Furua nec inducit vallibus vmbra diem.

Noxia producant nimborum flumina nubes.

Area morborum pestibus apta nocet.

Non hederis illic sertum contexit Iacchus:

Non roseas lauro vestit Apollo genas.

Filia non Cereris vellit Proserpina florem:

Non tenero perfert vngue roseta Venus.

In sterili buxus generatur pallida cæno,

Vnde sibi valeat Parca nouare colum.

Præuia non Cygni modulantur carmina fatûs:

Nec teneris galeam versat Alauda comis.

Pauo nec expandit pennas: nec secula Phœnix

Cõputat: haud Prognos lachryma deflet Irym.

Funereo morteis prædicat carmine Rubo:

Exitium lachrymæ Nycticoracis amant.

Hic agerent Parca. Sed nil truncare licebit:

Nullus vbi viuuit, nemo perire valet.

Hic ageret furua residens conualle Celæno:

Nil vbi, nil rerum tollere monstra queunt.

Quid noceat Fortuna? nihil Fortuna reliquit.

Materiam bilis liuor abesse dolet.

Non sua veloces deponunt cornua Cerui:

Non Elephas recto statue fugitue genu.

Non gelido pulcer latitare Cuniculus antro,

Non lepus efferris senta per arua solet.

Degit ibi solita rigidus feritate Lycæon:

Degit ibi quouis scæuor hoste Sathan.

In tribulis reptat serpentum copia nexis;

In graue qui virus sibilis ferre solent.

Non locus est hominum vita, sed carcere dignus:

Perpetuo sont eis tesqua furore doment.

Qui fuerit captus Strophadum discedat abisso:

Hæc Strophadum cladeis terra referre valet.

Hic Acheron, Lethe, Styx & Cocytus agantur:

Aethna vel Hecla locis debuit hisce dari.

Monstra, quibus ludit morem Natura creandi,

Debuerat tali præposuisse loco.

Vt nihil in sylua fausti, nil deniq; risus:

Sic nihil in totum cærule dulce ferunt.

Naiades extremo non prædunt margine Faunos:

Impete nec Satyri rura per vda ruunt.

Non ibi vitata ludunt cum Doride Panes:

Non ibi Tritonum carmine concha sonat.

Non Thetis & coniunx abeunt ad basia Peleus:

Non Venus & Liber basia rite premunt.

A pelago vindex pisceis Natura remouit,

Ne gelidis etiam rana coaxet aquis.

Stagna licet Boreas euertere cogitet atra,

Atra tamen Boreas stagna mouere nequit.

Pondere squalloris redduntur inertia crassi

Aequora, Natura moribus vsa nihil.

Squallida fatales obtexunt tergora fumi.

An queat aspectu dirior esse lacus?

Non subit hunc aliquis, nec eodem riuulus exit:

Ipse suis tantum stagna tuetur aquis.

Nec magis augetur pluuia, nec carpitur igne.

Nec fera mutatur Sole, nec imbre palus.

Omnia stringat hyems glaciali marmora ponte:

Hoc nequit inuerti crassus in amne liquor.

Adde, quod insano Furiarum scuiat ausu,

Nec lacus irato seruet in amne modum.

Is simulac iactu sensit commota lapilli

Aequora, Vandalico scuius hoste furit.

Indignatur: aquas sterili deducit Olympo:

Naufragium ponto, damna minatur agris.

Hinc ferus ingenti populatur grandine frugeis:

Impete ventorum deicit inde nemus.

Aere terrarum quatuntur viscera moto:

Vallibus euertit moenia: sede laeis.

Id pelago tristis voluit Natura licere,

Quod pelago licuit non Sodamitatuo.

Nigra nigra formam prabent Inferna paludis:

Heluetij tradunt monstra praesse loco.

Is cruce qui Christum damnauit, redditus Orco

It nitido circum stagna Pilatus equo.

Misus in exilium pelago perijse putatur.

Postea letalis desijt vsus aque.

Damnauit Natura lacum. Natura Pilati

Iudicium potuit sustinuisse minus.

In lachrymas, Christo mortem subeunte, subiuit.

Iudicij vindex esse seuera tulit.

Qua simulac vidit pelago cecidisse Pilatum,

Non satis hac ira credidit esse datum.

Materiam stagni diro mutauit abusu:

Vsibus, humana demitur vnda rei.

Poscitur ad pœnam gelida post funera mortis,

Cogitur his iudex Tartara ferre locis.

Hic patitur, quicquid meruit perferre scelestus:

Quod ruit in stagnum, semper vi hospes abit.

Vel miseros inter geminat lamenta boatus:

Vel miserum iudex ante tribunal agit.

Sæpius incumbit solio per carula ductus:

Sæpius albenti carula turbat equo.

Mira Dei fonteis acuit vindicta: perire

Est proprium, quando virga Tonantis adest.

Hinc petat exemplum, prauo qui iudicat astu:

Qualibet vrgetur iudice causa Deo.

Hinc sapiat iudex Christum quicumque trucidat,

Qui Barabæ fautor mandat obire bonos.

Hoc age quod rectum, statuit quod regula iuris:

Non fauor, aut odium iudicis ora tegat.

Vrsa piam visus simulac liquisse Lucernam,

Ostia Tugino concitus amnerapit.

Est lacus, ac lacui dat nomina Tugion arcto:

Et mare contigua Tugion vrbe subit.

Flumina Tugino simulac deduxit ab aestu
 Ardua prosequitur latius Vrsa fugam.
 Praterit à dextris Bremgardi culmina: læuo
 Limite Miellingi iugera purgat aquis.
 Cedit apud Brugas Arola, spelea Gotardi,
 Quem caua progenerant leniter Alpe satum
 Solis ad occasum gelida descendit ab Arcto:
 Dissecat Haslenia mœnia: valle natat.
 Praterit ad dextram salubrosa culmina Brentis:
 Brentis & innocuo dissecat amne fretum.
 Inde syetoraptus spectat montana Beati
 Atria: Tuncaum diuidit aquor aquis.
 Vertitur hinc Bernam peninsula vapulat vndis.
 Berna: sed elati vertice collis agit.
 Vallis hiat, per quam defertur flumine Sana:
 Dita Nut honum fluctibus arua rigat.
 Vallibus orta procul Sensena cornua ducit:
 Flumine Senseni mœnia nomen habent.
 Nam Sensena simul Senseni praterit arceis,
 Ardua Lupenni defluu arua rigat.
 Per scopulos fertur tenui Sensena fragore:
 Piscegera multum fertilitate valet.
 Mox Sana miscetur aquis: dum pascua radit
 Mox proprias Arola Sana relinquit aquas.
 Ast Arolas rectè fertur conuersus in Ortum:
 Circuit Arbergi mœnia: cingit agros.

Turgidus excelso Salodurum præterit amnes:

Quæ tenet vrbs præstæ fragmina turris amat.

Hic Arolas Arola signat cognomine terras:

Irrigat Arburgum: mœnia colle sedent.

Oltenum montis subigit radice leuatum:

Hinc Arauinea tecta cohortis obit.

At prope Lenspurgas pelago deducit ab acri

Flumina. Lenspurgis prouenit vnda freti.

Iurassus.

Mons Arolæ iuxta læuam Iurassus obitur:

Non procul à Rheni gurgite colla leuat.

Incipit Arcturi metis: ascendit in Austrum:

Culmina Brugarum deserit aqua iugis.

Botzerberg

Dum subit Habspurgas Vocat ia nomine rupes

Dicitur. Hinc aliò ductile flectit iter.

Præterit anfractò Farspurgum tramite versus:

Hinc Arauinea rudera sedis adit.

Scaffmatz.

Nomina mutando Iurassus plurima, notum

Scaffmaticæ nomen rupis inire parat.

Dum subit Olteni scopulos, comitatur & arcem:

Dum procul Homburgi culmina rupe leuat:

Niderhou-
uenstein.

Inferius cæsa deducit nomina caute:

Vix Latios patitur nomen habere sonos.

Oberhou-
uenstein.

Ducitur hinc: circa Balstallas flectitur: illic

Altius excisæ nomina rupis habet.

Ardua proceræ tolluntur ad æthera cautes.

An locus aurigæ dirior esse queat?

Qui simulac curru montis spelea subiuit,
Cogitur in medio sistere crura gradu.

Despiciat quacunq; metu deuexas oberrat:
Reste ligans currum valla subire docet.

Hic quoque mons nomen mutat: nã consona rebus Vuafferuall
Labilis ex casu nomina mutat aqua.

Deflua præcelso labuntur flumina monte:
Hinc etiam monti nomen inesse potest.

Peruia non rupeis interfecat arca planè.
Mons patula nusquam valle diremtus hiat.

Ardua continuo sublimis ad aethera gressu
Tollitur. Excurrit sæpius ora iugo.

Triginta stadijs Basilea cernitur vrbi:
Adiacet & stadijs quattuor atque decem.

Dicitur ad Birsim Blauinia nomine rupes: De Blauu.
Qua nihil ad nubem celsius ire valet.

Qua simulac propter Delspergas vertice serpit, Delsberg
Nonnihil hinc solito desinit ire gradu. pagus.

Se quia subducit gracili mons limite tanquam
Perditus: in vallem saxa per ima cadit.

Intermissa redit cautes; aequatur Olympo
Mons vbi longinqua mœnia Belis adit. Niëburger

Desuper aspectat, quod Auenticon accolit, aquor: see.
Heluetias circum stagna tuetur opeis.

Hac & stagna noui cognomine prædita Castri:
Vnde Nienburgi nomen inheret aquis.

si pla-

Si placeant totum spectanti Nerea dotes,
 Hòc aqua num pelago cultior esse queat ?
 Constita florenti sepitur palmiteripa:
 In freta descendit montibus humor aquæ.
 Subdit a castrensibus despectant aquora pagi:
 Mœnia præcelso suspicit vnda situ.
 Diras edat aris damnauit Auenticon ira:
 Vrbs steterat quondam clara: recessit honor.
 Dissidet vltèrius Stephisia, prospicit Austrum.
 Nobilis hinc Zila flumen ad aquor abit.
 Flumen ad aquor abit nitido venerabile fluctu:
 Propter Ebroduni claustra relinquit aquas.
 Solis ad occasum Gransena subiacet aquor:
 Hic etiam nimio lura rigore riget.
 Nobile Parrhasio petitur Neocomion axe,
 Vnde mari nomen causa dedisse potest.
 Candida Landeram cocuntis littora ponti,
 Quà latus ad resonum carpitur vnda, leuant.
 Belis & Erlacum, quàm Sol exurgit ab vndis,
 Aequorei seruant littus vtrunque sali.
 Vltèrius ponto residet Mortena frementi:
 Vrbs non immeritò nomina mortis habet.
 Hac Burgundionum dirimens tot millia morte,
 Integra caesorum corpore tecta replet.
 Osse nec humano mæret, dum sepiat hortos:
 Triste nec exemplum funeris ipsa timet.

Terreat exemplum peregrinos, accola spernit.

Incola Mortana laudibus astra ferit.

Ast vrbs praecipuo Moretum nomine fertur.

Hac satis: ad Iura fragmina rursus eam.

In mare praecelso speculatus vertice Iura

Sapientius exurgit, comiter instat aquis.

Triginta stadiis hinc se subducit hiando

Vallibus: ast tandem celsior arce redit.

Celsior & Rhodope, vel operto quercubus Ossa

Altior: illustri sidera caute ferit.

Solis ad occasum recta procedit ab Euro.

Horridus aspectu visitur esse locus

Perpetuo subeunt speleia cacumine montem:

Iura nec in montis altior ire valet.

Scilicet haud quisquam fastigia scandere montis

Sustinet: ascendi tramite Iura nequit.

Pagus ubi celfo Dachueldia culmine surgit,

Cautibus & rigui flumina Birsis eunt:

(Flumina Birsis eunt Basilea moeniaversus,

Et liquidis Rheni conciliantur aquis)

Iulius excasso lacerauit vertice montem,

Sequanicis postquam bella moueret agris.

Fecit iter, petram scindens, speleia patere

Fecit: inaccessum calle diremit iter.

Vix spatio callem poteris finire diei,

Limite tam longo semita montis hiat.

Pirreport.

Petra

Petra loco nomen tribuit percussa cauato,
 Hic vbi desciso fragmina monte patent.
 Quid labor, aut virtus, aut, q̄ domat omnia ferri
 Soluere, quid ratio temporis ipsa nequit?
 Inuideat tanto rerum Natura labori:
 Vix homini credat tanta licere Deus.
 Nonne viam monti domitrix Natura negauit?
 Nonne sub exeso semita monte patet?
 Caucasus abrupto portarum limina monte
 Pandit: iter populo Taurus vbique facit,
 Caspius expanso referatur limite vertex:
 In Casio sectum monte foramen hiat.
 Antea constiterat qui litore, cingitur vndis;
 Clauditur Aegeo, carbasa gestat Athos.
 Suetica quin Alpīs toti stat peruia mundo:
 Helueticis casum Scala ministrat iter.
 Gracia Thermopolis ascenditur; Alpibus ora
 Itala, Iura sso Sequanis ora patet.
 Non ea Natura panduntur robore claustra:
 Claustra sed humanus pandidit ista labor.
 Ad partē Arolae, quo sum digressus eatur.
 Fert Arolas vndam, nec satiatur aquis.
 Praeterit hic Brugae: sub Brugis digerit Vrsa
 Flumina, Vindonis nomine nota prius.
 St at quia Vindonis tenui iam nomine clara:
 Transit in pagi culmen & vr̄bis honor.

Annibus ex Limago tandem sudant e receptis

Impetus haud Arolæ grandior esse tulit.

Clingoias infra Rhenum labente subintrat

Flumine: sic iuris desinit esse sui.

Nomen ab euentu restat, quod confluat vnda.

Hac pater ad læuam flumina Rhenus habet.

Scire cupis quanto Rhenus defluxit aquarum

Limite? sic itero fluminis ergo viam.

Incipio Rheni fontem lustrare prioris:

Hac, vbi fert Arolam Rhenus ad arua ferar.

Mille viam fecit stadijs: triginta supersunt,

Et totidem: constat metæ Mathesis ope.

Vt speciem Lunæ valeant præferre bicornis,

Ludere tam curuo flumina calle vides.

Id faciunt montes, quorum transire cacumen

Vnda nequit, quorum caute repulsa fugit.

Orbi fluos ergo conatur inire Meandros

Rhenus, & hamato circinat orbe vias.

Si potius metæ placeat mensura pedestræ,

Semitæ tum votis aptior esse potest.

Anterior metis Arolæ succedit aquosi

Rhenus, & exempto stringitur orbe locus.

Fit via dimidio minor: & sex millia passûm

Et sexaginta continet: adde fidem.

Omne parallela spatium decrescit amussi.

It duce qui fluuio luditur ergo comes.

Finis libri Primi.

Caboltz.

Epilogus li
bri Primi.

LIBER RHE- NI SECUNDVS A CON-

FLVENTIA AROLAE ET RHENI,
vsq; ad Confluentiam Rheni &
Nicri, siue Manhe-
miam

ARGVMENTVM IN LIBRVM RHE-
ni Secundum à Caboltz. siue Confluentia
superiori, ad confluentem Rheni &
Neccharis, vbi oppidum Man-
hemia existit.

Henus acceptis Vuta & Slu-
ta ad dextram fluminibus, op-
pidum Rauracum primum
Vuoldeshutam alluit.

A Confluente superiori vsq; Vuol-
deshutam sunt sex & decem stadia. Rhe-
nus à dextris Albulam fluuium accipit:
& inde alluit dextra lœuaq; Lauffenber-
gam Rauracû secundum oppidum: duo
autem sunt oppida: sed maius cum arce
à sinistris est: est ibi Cataractes Rheni mi-

nor; qui, quamuis altitudine non cedat
maiori, tamen non tam periculosus est.

A Vuoldeshuta vsq; Lauffenbergam
sunt decem mille passus.

Apud Lauffenbergam sic latera Rhe
ni vtrinque coeunt, vt tota latitudo vix
iactum lapidis excedat.

A Lauffenberga ad insulam D. Frido
lini sunt sexaginta & quatuor stadia.

Rhenus Siccingiam, à Sequanis sic di
ctam à sinistris alluit; estque hoc oppi
dum tertium Rauracum quamuis ab a
liena gente nomē obtineat: postea à dex
tris Suerstadium, à sinistris Rhinfeldiam
alluit. Rhinfeldia est Rauracū oppidum
quartum: quasi campus Rheni dicitur:
in Rheno. n. nihil tumultus iam erit: sed
placidus, veluti in æquoreo campo labi
tur. Ab insula D. Fridolini vsque Rhin
feldiam octo millia passuum sunt. Est ta
men aliquod Cataractæ genus apud
Rhinfeldiam; quod tamen, quia innocu
um ferè est nautis, minimū periculi præ
se ferre potest: vocatur ab accolis Helle
haken, quasi Inferni vncus. Rhenus Er
getum

getum fl. à sinistris habet.

Placido igitur Rhenus cursu Augustam Rauracum quondam metropolin à læua parte alluit: miserabilis apparet iam pagus: varijs in locis, longè lateq; ruina murrorum, et ruinarũ ruinas videre est: indicia certè adhuc Augustæ vrbis augustissimæ cernuntur vulgò præsentissima. Basileia ex huius vrbis relliquijs ædificata dicitur.

Inter Rhinfeldiam & Augustam sunt quadraginta stadia.

Rhenus ad læuam quingentis supra Basileiam passibus Birsim fl. accipit.

Basileiam maiorem à sinistris, minorem à dextris alluit: habetq; Rhenus inter vtranq; ciuitatem in latitudine 604 pedes.

Inter Augustam Rauracum & Basileiam Sequanorum quinquaginta sunt stadia.

Rhenus accepto ad læuã Brisaco flumine, à dextris Vuesim flu. accipit. Iam sese vertit planè in Boreã: à dextris Camdelam fl. excipit: Istænas præterit: pagũ
Cam-

Camnesum à sinistris proximè; è longinquo autem Othomarsum oppidulū deserit; à dextris Neuueburgum oppidum proximus alluit.

A Basileia Neuuenburgum vsq; sunt centum stadia & duo millia passuum.

Brisgoiæ Rheno à dextris altius iminent.

Inter Neuuenburgum & Brisgoeas duodecim mille passus numerantur.

Rhenus Brisacum oppid. à dextris alluit; nec non Burcanum habet vicum.

Inter Brisacum & Burcanū, sunt triginta & duo stadia.

Inter Burcanum & Limpurgum eadem distantia.

Inter Limpurgū & cōfluentem Rheni & Eltisi sunt sexaginta stadia.

Rhenus à sinistris Elsatiam & Rhinouiam prouincias præterit.

Inter confluentem Rheni & Eltisi vsq; Rhinouiam sunt duo mille passus.

Rhenus à dextris fl. Scutterā excipit.

A Rhinouia vsque Scutteram fl. centum sunt stadia.

Rhenus inde Cinticum flu. à dextris excipiens; Prusim flumen, & cum eo El-lum, siue Alsam (vnde Alsatia nomen) à sinistris habet, quæ flumina inæquales in partes Argëtoratum diuidunt, & sub vrbe coniunctis labris Rhenû influunt.

Inter Scutteram fl. & Argentoratum nonnihil à Rheno remotum, quinquaginta numerantur stadia.

Inter Argentoratum & Sornam fluvium sunt decem millia passuum. Rhenus sub ciuitate Rennichia Rennichim fluvium à dextris accipit.

Inter Sornam & Rennichim flumina sunt triginta & duo stadia.

Rhenus à sinistris Maltâ flu. excipit. Stolhoueum verò à dextris præterit.

Inter Rennichim & Stolhoueû octo mille passus.

Inter Stolhoueum & Hochelshemû octo millia passuum.

Inter Hochelshemum & Benhemiam quinque mille passus.

Inter Bêhemiam & Saletium oppida à sinistris quatuor mille passus.

Rhenus

Rhenus à dextris sub Raftadio opp. Murgum flu. digerit: à finiftris verò flumen habet Lutterum.

Inter Saletium & Lutterum funt sex millia paffuum.

Rhenus Mulpurgū à dextris oppidū nōnihil remotū præterit: à finiftris quoque proximè Rhenanas & lōgè montanas Tabernas habet: præterea à dextris Screcanum et Linchemiam: à finiftris autem Germarshemam præterfluit.

Inter Lutterum flu. & Germarshemam, centum funt ftadia.

Inter Germarshemam & Vdenhemiam, à dextris opp. quatuor mille paffus.

Inter Vdenhemiam & Rhinufiam, ftadia viginti & quatuor.

Inter Rhinufiam & Speiram (quæ ad læuam nonnihil à Rheno difsidet) funt duo mille paffus.

Rhenus apud Speiram accipit à finiftris riuum Leporinum, qui dicitur noftro idiomate, Der Halen poel.

In Septentrionem Rhenus vertit faciem: & vtraque parte paffim exceptis

56 ARGVM. IN LIB. II. RHENI.
fluminib. spatioſo mōtes fluctu diſſecat.

Rhenus fluuium à dextris Crætiam accipit.

Inter Speiram & Crætiam fluuium, ſunt duo mille paſſus.

Rhenus à ſiniſtris Alripam, quaſi Altam ripam Romanorum quondam aduerſus hoſtes munimētum, alluit: ibiq; Luttherim flu. accipit.

Inter Crætiam & Luttherim flumina, ſunt viginti quatuor ſtadia.

Rhenus poſtea à dextris Nicrum ſiue Neccharim flu. iuxta oppidum Manhemiam habet.

Inter confluentē Rheni & Luttheris, & Manhemix ſunt quadraginta ſtadia.

Rheni igitur longitudo à conflente Rheni & Arolæ & Manhemia, habet mille, quadraginta & viginti octo ſtadia: quæ faciunt miliaria Germanorum communia, quadraginta quatuor, ſic ſuperſunt viginti ſtadia.

Nunc operis summã primi scriptura peregit:
 Alterius summam pergit inire libri.
 Dum meditor Rheni doteis, admiror abundẽ.
 Illius ad laudem pandere vela labor.
 Aduolet Europe Phœnicum filia regis:
 Num sat is ad fluuij commoda ferre queat?
 Si populos dico, non sat narrare popellos:
 Dixero tecta licet, dicere tecta parum.
 Carmine mensurus facili non omnia pandam
 Commoda: pro multis pandere pauca libet.
 Et sat is effectum, nostro si paucula Marte
 Attigero. Reliqui plura referre queant.
 Cur ego nõ, Mundus quã laudat flumina, laudem?
 Flumine nam patrio clarior extat aqua?
 Rhenus erit carmen: coniunx dicatur aquarum:
 Ister at vxoris nomine spretus eat.
 Carula deserto transcurrunt aquore Rhenum
 Numina, spumanti Nereos orta salo.
 Candida Naiades venerantur fluminis arua:
 Ad pia luxuriant fluminis arua Dea.
 Se comitem Doris præbet grandæua Thales:
 Et Thetis it Theti regna sub vda comes.
 Leucathoe faciem decorat, Galathea capillos:
 Lactis & hac specie candicat; illa niuis.
 Amphiroe nomen Rheni sortita fluentis:
 Amphiroe Rhenum docta secare manu.

Eurymedusa mouet scopulos, Panopœa Tridētē

Flumina Plexaure motibus acta quatit.

Pascitur Amphinome, dum verberat ostia, ripis.

Hammotbean refici spectat arena vadis.

Quæ Venerem pulcro superat candore Pherusa,

Molliter alueolo fluminis ire solet.

Cymodoce Rhēni placat fontana tumultus:

Cymothoe facili currit abacta pede.

Incola spelunca Speo luētatur in antris.

Dinamene nimium feruet operta vadis.

Cerula non Proto classeis in naufraga fundi

Saxa sinit: Doto fertur amica scaphis.

Callianera viros animi grauitate venustat:

Imperitans sceptrum Callianassa gerit.

Flauet aquis Xantho: quatitur stridore Lygæa:

Phyllodoce folijs ornet amicta cutim.

Vitrea seiungit consultrix flumina Metis:

Et vitæ eo Rhenum cruce Nesea fugit.

Callit hoe fluctus niueo depingit amictu:

Nais & vndisonæ carbasa vestis inir.

Dexamene Lymphas subigit, visura profundum:

Amphythoe Rodian gestit aquosa sequi.

Non Acamarchis abest pluuio generata liquore:

Imprimit hac ripis oscula: libat aquam.

Hinc Ianera subit, iuuenum subitura lacertos,

Dum iuuenens nando stagna secare docet.

Has mihi Nympharum tribuit cognoscere dotem,
 Quæ studijs Erato cuncta licere facit.
 Ad choream vitrea veluti saliere sorores,
 Peleos ut sponsi cerneret ora Thetis.
 Cum Thetis arderet iuuenili viuida saltu:
 Cerneret ac facili gaudia mente daret.
 Cū genitrix thalami quateret Citherea lacertos:
 Cum surreptitius corda moueret Amor.
 Tunc velut ad mensas, iam sic ad flumina Rheni
 Cerula Naiadum ducitur arte chorus.
 In nitidas agili coeunt pietate choreas
 Brachia: nec Diua puppibus ergo nocent.
 Qualis ab Orphæo procedit gutture cantus,
 Talis ab harmonico prouenit amne sonus.
 Prouenit amne melos Superi quod noscere tantū,
 Quod, quibus est vatum gratia, scire queunt.
 Naiades extremo stipantur margine Fauni:
 Sæpius & Satyri rura per vda natant:
 In fluuium segni vehitur Silenus asello:
 Caua vadis asinum ridet abire Thetis.
 Capripedes alma ludunt cum Doride Panes:
 Carmina Tritonum percipit aure Dryas.
 Sæpius incurrunt vicina flumina vites:
 Vitigerum lambit sæpe procellanemus.
 Nec subit hinc Baccho damnum, nec fluctibus iræ:
 Puniceo Bacchus gaudet inesse vado.

Amnicolas inter nando certare puellas

Terrigenis fecit scena licere Deis.

Amphithoen lambunt Panes : comprehensa Dearum

Fluctibus immisti brachia Panes agunt.

Sub pia nonnunquam fluit antes æquora Nympharum

Panas agunt: risum nemo tenere valet.

Sylvanis mixta ducunt impune choreas:

Sub vada Sylvanum sapius vda trahunt.

Æquore submersum retrahunt ex æquore: nudum

Flumine Sylvani crinis & ora fluunt.

Qui simulac sese manibus subduxit earum,

Effugit hunc sequitur cerula voce phalanx.

Discurrit ripa Sylvanus, & omnia Rheni

Numina: spectat or risibus ora leuat.

Carmina nonnunquam Thetis inter agrestia pægit

Numina, dum medio Phœbus in axe volat.

Trans freta nonnunquam Dii fulcant vitrea lembos

Caudiceo: iuncis aquor arare solent.

Hæc Superi tantum spectant ludicra: Camænis

Hanc quoque sub scenam crebrius ire datut.

Non ea deformes accedunt flumina Phocæ:

Scylla nec informi terreat ore rateis.

Non Aquilo nautis audet turbare quietem:

Leniter inuertit flamine vela Notus.

Stipite cæcus eat Siculum Polyphemus in æquor:

Non fluuios audet Prado subire pios.

Horret aquis Rheni cadem tentare Procrustes:
 Flumina Cephisi subiuget, apta malis.
 Vtraque Rhenano iuuenescit palmiteripa.
 Diuite quid Rheno ditius esse reat?
 Optima suppresserem viridantis munera Rheni,
 Munera Naiadum dixite parta sinu?
 Danubius cedat sterili velatus arista:
 Albis & irriguus paupere cedat aqua.
 Iudice vel Merhi Rhenus cum Nepride certet:
 Cum Tanai certet Rhenus: utroque minor.
 Fertilior Tanai Rhenus dicetur opimo:
 Aptior ad frugem Nepride Rhenus erit.
 Flumina sint Rheno quamuis maiora, quid obstat;
 Maxima si fructu gurgitis vnda caret?
 Nec spatium iuxta fluuij metimur honoreis:
 Aestimo nec quantus corpore surgat homo.
 Sapius Oceano fecundior æquore riuus:
 Oceanum vincit fertilitate latex.
 Non homo, si vincat Polyhemum corpore spectes:
 Quem ratio decoret sancta, probetur homo.
 Non age, si multo delabitur agmine Rhenus:
 Hoc age, si rerum copia ditet aquas.
 Nascitur ad Rhenum, quod vel Natura, vel aëstas
 Exigit: hic quicquid nascitur, vsus amat.
 Aura nec ad Zonam, qua frigus temperat aëstus,
 Aura nec ad Rhenum sanior ire potest.

Nil

Nil fateor Rheno tribuit Natura secundum.

Attamen hoc aliquod flumine maius agam.

Accola sit Rheni patrio cum flumine magnus:

Accola Virtutum nomine; Rhenus aqua.

Accola sic Rheni moreis ex indole traxit;

Rhenus vt Alpino flumina monte capit.

In populo virtus, nunquam tollenda manebit:

Rhenus in Oceani gurgite perdit opeis.

Omnia virtuti cedunt, non omnia Rheno:

Hac abit ad Superos: ille sed orbe manet.

Tollere Virtutum doteis, est tollere cuncta.

Si pereat Rhenus cuncta perire putem?

Non puto. Totius concurrant flumina Mundi:

Maior erit virtus: sine soluta manet.

Flumine quod virtus, hoc accola flumine praestabit.

Accola sic Rheni flumine maior erit.

Maior & Oceano, qui circuit omnia, patre.

Hac populo virtus in ratione sita.

Accola Rhenani memoretur gurgitis: vnda

Qua subit in Rheni flumina, carmen erit.

Rhenus habet dextra Vutam; mox cornua Sluta

Mœnia Dungeni flumine Vuta secat.

Clechgoias fluctu tandem discindit arenas,

Latobrigi nomen fertur habere locus.

Et stadijs gyro totum claudente trecentis

Circuitum tellus margine stricta patet.

Mille nouem passus lato sortita recessu
 Ferr.; nec ad spatium longior esse potest,
 Suta nec exili remoratur cornua fruge:
 Maius ab exiguo prouenit amne bonum.
 Labitur vbertas in agrorum viscera limo
 Irriguo: passim terra rigatur aquis.
 Sed prius ac vasto sociant se flumina Rheno,
 Mutua confluxu iungere labra parant.
 Helueticam dextra Rhenus prospectat Erenum;
 Quod nunc Harcinium dicitur esse nemus.
 At latus ad læuum staturunt mœnia Galli;
 Quos spatium Rheni læua patente colit.
 Gallia virtutum genitrix, & nescia prauis
 Natio: maiorum tempore clara fuit.
 Hæc animi virtute nihil concessit Hyberis
 Gentibus: hæc fidei nomine maior erat.
 Gallia Pyrenen, vbi Phœbus in aquora fertur;
 Quæ redit, Alpina prospicit arua niuis.
 Quod superest, Rheni læua sinitur; ad vsque
 Cerula Teutonici pertinet alta maris.
 Quæ Notus, ac Aquilo glomeratur in aquora lati,
 Fluctibus à gemino vapulat ora sale.
 Gallia diuerso distinguit nomine Gallos:
 Quattuor in partibus limite secta cadit.
 Belgica Narbonen, Aquitanos Celtica spectat:
 Gallia sit quadruplex gentibus; vna situ.

Ne re-

Ne regio coeat Gallis Hispana, supino
 Ardua Pyrenes vertice sylua facit.
 Gallia spectat vbi Latium, remouetur in Euros:
 Occiduas regio spectat Hybera plagas.
 Hæc Afris semota freto conscendit in Austros:
 Nota sed Arcturi faucibus illa iacet.
 Hancque Parallelus, qui dicitur ordine quartus
 Dissecat: in quinti labitur illa locum.
 Hæc loca Zodiaci subiens, iacet obuia Phæbo:
 Longius à Phæbi disidet illa vijs.
 Hæc nimio Solis veluti feruore liquefcit:
 Frigore sic nimio contrahit illa solum.
 Hæc grauidas vario distendit aromatæ classeis:
 Illa suis rarum gestat aroma scaphis.
 Hæc populi vultus obscurat, durior æstu:
 Mollior humenti candicat illa gelu.
 Hæc teneras nigro spurcat feruore puellas:
 Fronte sed albatæ virginis illa nitet.
 Hæc mera non multo producit palmitæ multæ:
 Palminis est fructu ditior illa sui.
 Hæc modicum carnis, modicum Cererisq; reportat
 Illa cibo nulli gaudet utroque minor.
 Hæc vt rara solo, sic educat optima: multum
 Illa dat; haud æquè dixeris esse bonum.
 Vix capit hæc imbrem: soas ex flumine ducit:
 Annibus illi scæter; redditur imbre ferax.

Sapius hæc sterili mulierem deserit aluo:

Rarius in sterili fallitur illa thoro.

Hæc populos duro membrorum robore munit:

Robore membrorum fortius illa valet.

Hæc celereis agili circumfert corpore gyros:

Mole sed egestum corporis illa grauat.

Hæc leuitate pedum stimulat volitare cohorteis:

Pondere membrorum segnius illa fugit.

Hæc non tam manib. quam prouida dimicat astu:

Corporis, haud animi dimicat illa bonis.

Artibus hæc Martem per agit, non artibus: illa

Artibus est nimium freta; sed arte parum.

Hanc sonipes trito commendat puluere missus:

Ast equitum turmis illa præire solet.

Hæc sua dissimulat; tacito meditaturore:

Illa sed effundit singula more cribri.

Hæc, ad res properat tarde, matura gerendas:

Tempore sed raptò præterit illa moras.

Hæc quia sedato vindictam pectore differt:

Vindice mens illam concitabile premit.

Hæc odium retinens apto fit tempore vindex:

Temporis ast iram sustinet illa breuis.

Concitat internis hæc nunquam motibus arma:

Illa sed in populo crebrius arma mouet.

Hæc dominis seruasse fidem laudatur vbiuis:

Regibus imposuit crebro sed illa suis.

Apta viro grauitas hanc morum dotibus ornat:

At leuitas illam mutat; inepta viro.

Hæc sua subtristi mentitur gaudia vultu:

Pronior ad choream militat illa iocis.

Hæc remouet mensa nugas; & seria tractat:

Seria nil faciens, vt itur illa strophis.

Hæc interponit dulci lamenta Thalia:

Dulcius ex animo concinit illa melos.

Hæc q̄; merum potat; tenui quod diluit vnda:

Quod bibit, haud vnda diluit illa merum.

Hanc moderata iuuat frugalis copia mensa:

Aptior ad mensam victitat illa bene.

Victitat hæc modicis, & dulcibus vtitur: illa

Victitat immodicis prodiga dulce sapit.

Hæc iuuenis falso sponsa persuadet amari:

Illam sed ardorem fingere docta tacet.

Hæc specie pulcram, gestu perquirat inertem:

Illam fronte rudis, pectore læta placet.

Hæc prohibet vino refici spumante puellas:

Nec tamen his vsum sustulit illa meri.

Hæc decorat stulto mulierum corpora fastu:

Aut nihil, aut fastus excolit illa parum.

Hæc cerussat & miratur virginis ora:

Pingere cerussam negligit illa cutim.

Hæc non externos laute, sed duriter ambit;

Quos tamen hospitio molliter illa fouet.

- Hac non obsequijs hominem dignatur adire:
 Omnibus obsequium destinat illa modis.
- Hac procereis aequo ceu vix illustrat honore:
 Sic merito procereis illa favore colit.
- Hac subdifficili tardat sermone loquenteis:
 Perfacili linguas illa tenore mouet.
- Hancq; supersticio super omnia detinet omnis:
 Tot ceremonijs illa vacare nequit.
- Hac Indum proprijs inuenit classibus orbem:
 Illa sed abstinuit classibus; apta solo.
- Amplior hac longis regionum faucibus exit:
 Arctior ast laterum faucibus illa coit.
- Hac loca destituit cultorum inania fruge:
 Omnibus ad frugem competit illa locis.
- Hac latebras effert, auri rimata sodinas:
 Aurum vellatebris, merce vel illa legit.
- Hac valet ingenio multum, nil discere curans:
 Cultior ingenij nisibus illa viget.
- Hac didicisse parum, putat omnia noscere prorsus
 Esse: sed illa putat noscere cuncta, parum.
- Hac nunc emergit maiorum cultior auro:
 Sensim degenerat dotibus illa patrum.
- Hac triplicis sese partitur nomine regni:
 Quattuor in partibus disecat illa solum.
- Hac triplici, tanquam peninsula, clauditur astu:
 Limite sed gemino distinet illa mare.

Vrbs nemorum Tutela subit, vicina fluentis
 Rhene tuis: dextrum gaudet adepta latas.
 In Rheni dextram misit quoscunq; sinistra
 Rauraces, hac nitida continet vrbe fitos.
 Ast reliquis, quorum superat farrago neporeis,
 Pars patriam Rheni læua reliquit humum.
 Mille duo passus nemorum Tutela recedit
 Hinc, vbi nunc Arolæ flumina Rhene capis.
 Harciniam longo consinia limite syluam
 Exhibet: his resina nomina lucus habet.
 Ante Boemorum monteis admisit: ad vsq;
 Sarmaticos egit sylua Polonos iter.
 Quas alit, Harcinia Piccaria debuit alnos:
 Harcinia syluam debet Odonis ager.
 Huc quoq; querceto Thuringia diuite cecit:
 Huc quoq; Cattorum fagina cecit humus.
 Intima Francorum tellus hac clauditur ora.
 Tam potuit vasti sylua fuisse situs.
 Ad Boream ferme montes adduntur Abnôbi
 Harcinia: montes transilijsse vetor.
 Ipse nec Arduennam concedo saltibus addi
 Harcinijs. syluam Rhenus vtrinq; secat.
 Accola syluarum parteis abscidit: in arua
 Et segetum campos fecit abire nemus.
 Eruta Romano patuit vel milite sylua:
 Hospite vel proprio perdidit illa comas.

Albula dextrorsum Rheno coniungitur alba;
 Pulcrior Harcinijs Albula pene vadis.
 Mille decem passus modo Vuoldeshut a recedat,
 Arx subit: arx læuam fluminis alta colit.
 Accolit vrbs arcem, Cataraëta motibus apta:
 Ex fluij cursu nomen adeptæ fuit.
 Rauraces vrbe ferunt illic residere secunda.
 Ponte tumescentes dissociantur aqua.
 Vrbs spatio maior Rheni sortita sinistram:
 At minor ad dextram fluminis apta sedet.
 Hic remoratur aquas scopulo Cataraëta minori:
 Deflua precipiti labitur vnda gradu.
 Montibus astricto riparum limite Rhenus
 Tollitur; ac tenui concitus ore ruit.
 Vix spatij tantum Rheno Natura reliquit,
 E manibus quantum possit inire lapis.
 Non ita decliui Cataraëtes vertice fertur,
 Quam prior: est illo casibus ergo minor.
 Non prior admittit classes: hic carbasa resti
 Sub iuga dimitti sæpius ima videt.
 Cura quibus vitæ perijt, persæpe carina
 Precipites audent desiluisse vias.
 Hoc paucis succedit iter. Reddenda Tonanti
 Et ratio vitæ semper habenda venit.
 Quod nobis præclusit iter Natura, malorum
 Precipiti nemo debet obire gradu.

Passibus hinc octo descendunt flumina mille;
 Flumina declivi latius acta serobe:
 Quam subit vndifono circumdat a gurgite tellus,
 Insula Fridlini nomine clara senis.
 Quod sua Germanus concessit nomina Rhenos,
 Iam liquet: ex cursu nomina Rhenus habet.
 Impete decurrit vehementi Tygridis instar:
 Instar Pantagia flumina rupe sonant.
 Tertia iam subeo, quæ Rauraces oppida seruant:
 Virginea colitur nobilitate locus.
 Rauraca Sequanico Sequingia nomine fertur:
 Sequanis haud sacci nomine terra valet.
 Suerstadium pagi quamuis damnetur honore,
 Vrbs fuerat: dextra cedit ab acta manu.
 Accolitur illustris locum Rhinsfeldia Rheni:
 Rauraces hic quarta possidet vrbe locus.
 Hic medijs Rheni, scopulo constructa, procellis
 Arx stetit: haud ista firmior arce domus.
 Arx didicit quicquid vario Fortuna ministret
 Turbine: dum superat, vincitur: amne ruit.
 Insula Fridlini Campis est distita Rheni:
 Mille quidem passus octo remota iacet.
 Hic minimus agitur ratiūm Cataracta periclitus:
 Vncus & inferni dicitur esse locus.
 Viraq; discedat vasto quod limite ripa,
 Incipit hinc fluuio latior esse via.

Sternitur expanso riparum margine Rhenus:

Nil ideo flumen quod remorerur, adest.

Ergo per euentum Rhinfeldia nomine fertur:

Aequore nam campi flumina Rhenus agit.

Excipit ad loquam resonantis brachia Færæ

Rhenus; & Ergetio plenior amne tumet.

Hic Augusta iacet, Rheni sortita sinistram

Rauracis: ex domina visitur vrbe parum.

Quattuor Augustam Rhinfeldia passibus abdit

Mille: sed addantur millia quinq; pedum.

Nil sub Sole manet: nam Sol mutatur & ipse:

Huius & in pagum transijt vrbis honor.

Pyramidum calcant veteres segmenta ruinae:

Effoditur Latium saepe numisma iugis.

In iuga vicorum desciscunt culmina: turres

Mœnibus, & sterili mœnia valle cubant.

Tecta nigri procerû latitant salebrosa cauernis:

Fana iacent nullo restituenda die.

Vndiq; murorum spectantur ruderâ: fossis

Suppositis terra mira videre datur.

Et procul à pago visuntur fragmina muri:

Fragmina visuntur turris: at aqua solo.

Area sulcatur multorum vomere trita:

Area multorum vitibus arua tegit.

Vel loca maceries domuum lapidosa coerct:

Vel sterilis segni terra laborat ope.

Sic Babylon monstrat glebis immista ruina:

Sic magna Treuerim parte ruina tegit.

Ardea iam cinereis exuscitat, ardua quondam.

Sunt Tyrus & Sidon nomina: restat ager.

Quid refecto Theben, praestantis mœnia Cadmi?

Mœnia vix Cadmi puluere signat humus,

Quid memini Troiam? Troiana gloria sortis

Interijt: Troia signa videre nequis.

Vrbs Burgundionum defecit Alexia Belgis.

Et Niniue quondam magna, peregit opus.

Turpibus infœlix vestigia querit at aruis,

Quæ Pelopis quondam gemma Corinthus erat.

Sicut Athenarum muri quaruntur Athenis;

Queritur Augusta priscus in vrbe nit or.

Diruta Samnites Samnitum mœnia querunt:

Rauracus Augusta culmina querit ager.

Eruta confines ignorant culmina turba:

Culmina calcator rupibus aqua terit.

Rauraces amisso cepêrunt nomine sinem:

Nomen apud doctos Fama perire vetat.

Id doctos Fortuna sinit prestare, negatum

Quod rudibus. Fasti scripta manere solent.

Hæc Augusta tibi venit iactura per Hunos:

Tam tibi, quam reliquis officit ira Dei.

Te series multo struxit sudore parentum:

Te grauis et atum sollicitudo dedit.

Diuitias in te regum Fortuna locarat:
 Omnia Barbarico sustulit hoste dies:
 Omnia fatorum properanti diruta clade:
 Quæ lux non dederat funditus vna rapit.
 Sed præstare diem, quis, talia, crederet, vnum?
 Intereunt magno parta labore citò
 Sustulit Hunorum virtus, quod reddere nescit:
 Si tamen est virtus sternere cuncta solo:
 Infontem truncare, genus seruare nefandum,
 Perpetuis Mundum depopulare malis.
 Quod magis; excelsò subijsti vertice cælum,
 Tangere quid cælum profuit? ima tenes,
 Vt rueres, ergo summum lucrata cacumen,
 Altior vt casus tolleret æqua Deo?
 Fata recesserunt abs te iucunda Deorum.
 Quid tibi maiorum profuit ergò labor?
 Ah nihil. Ah quoties lachrymabile pectora telum
 Impetit, ipsa queri desine: cura nihil
 Cura nihil reddit melius: tantisper amara
 Permanet hæc, corpus donec & ossa ferat.
 Lachryma fatalis non reddet stamina fusi,
 Stamina falici leniter acta colo.
 Tempora net vitæ Lachesis, net tempora regni:
 Ambiguas rerum net que secat que viceis.
 Crediderant fasces Superi, prædantur eosdem,
 Non dederant: merito Dij retulere sua.

Mancipium nulli cedit Fortuna: creatos

Vti, non tolerant Numina sorte frui.

Per reprobos illud Superi fecere tyrannos,

Quod series fati: visa fauere, nocet.

En quinquaginta stadys Basilea videtur.

Reliquiis illam constat abesse tuis.

Ista tuis Augusta manent fundata ruinis

Mœnia, sint igitur pignoris illa loco.

Sic quoque Tunetum lapsu Carthaginis exit.

Asiria Mœdus deficiente regit.

Regia ius Mundi detraxit Persia Mœdis:

Rem Macedo Persis victor inesse vetat.

Tota sub Italia defecit Græcia fasces.

Imperium quanto Roma labore geris?

Non tibi securæ procedunt tempora noctis:

Nulla caret belli suspitione dies.

Irrequieta metum superare potentia nescit:

Quem metuunt omnes, Caesar vbique timet.

Sic it Fortuna lusus, sic alea fati,

Vt nihil in terris suspicer esse ratum.

Sic habitus rerum mutat quadrata secundis;

Vt facies nulli certa manere queat.

Sic res sunt hominum, fato si concidat vllus,

Hinc alijs magnæ causæ salutis abit.

Sic quia communis procedit regula vitæ:

Mitior Augusta pœna sit ergo tibi.

Maceriem pagi transis quicumque, timeto
 Tale bonis fatum semper adesse tuis.
 Mœnibus haud quicquam confide: potentia casu
 St at dubio, veris signa dedere fidem.
 Signa vide: casus moueant exempla per acti:
 Alia te fati crastina forte petet.
 Officit ira Dei cunctis, non officit vni:
 Nec simul, aſt ſenſim detonat ira Dei.
 Arridere ſibi fatũ quicumque tuetur,
 Mane, quid, ignorat veſpera ferre queat.
 Dum videt in cœno miſeros herere; nec vlli
 Subſidium: prompta debet ad eſſe manu.
 Tu memor eſto rota, quam circulat impetus axe,
 Quæ ſcapulis regum tracta, ſeſoſtrin agit.
 Vt rota ſe voluens apicem deturbat ad ima:
 Sic vbi ſe tollit faſtus, ad ima ruit.
 Stare diu magnis fati liuore negatum:
 Fit miſer ex domino ſeruus; ab vrbe later.
 Et ſatis hæc. Birſim, pago qui paupere manat
 Inferius, ſtenli fundit arena ſolo.
 Paſſibus hic ſupra Baſileia mœnia centum
 Quinque fluens, Rheni pergit inire labra.
 Sed prius ad vicum, retinet qui nomina curſus,   Lauffen.
 Ad pia Tornaci voluitur arua prius.
 Hic vbi deſeſſum Rheno ſe miſcuit, yndis,
 Rauraca poſt dextram Birſidos ora fugit.   Hinc

Basilea.

*Hinc minor & maior regnorum nomina præbent,**Ad geminum Rheni stat Basilea latus.**Maior in extremo Belgorum margine regnans,**Sequaniciis metæ dat Basilea iugis.**Sed minor adprendit maioris culmina ponte;**Mœnia Teutonico possidet orbe sita.**Quæ spatio maior, Rheni sortita sinistram:**Quæ minor, ad dextram fluminis arua tenet.**Non minor, ast longo permansit tempore maior:**Conditæ maiori serius vrbe minor.*

Latitudo

Rheni a

pud Basile

iam est 664

pedū ferme

*Latæ pedis Rheni numerat mensura trecentos.**Et totidem; quatuor vix superesse vides.**Excipit ad læuam Birsacidos agmina lympha**Rhenus; & ad dextram flumina Vuësis agit.**Vuësis ad Hunningum vitreo fert gurgite spumas:**Actus & Eoo vertit ab orbe fugam.**Solis ad occasum vasto qui limite fluxit.**Pronior à Zephyro Rhenus ad Arcton abit.**Flumina Candela dextris eporat: eodem**Possidet lænas margine: tecta videt.**Gurgite Cammesum subiens ignobile læuo,**Eminus Othmarsî mœnia stare facit.**Tecta Neuenburgî dextris fundata relinquit.**Tecta quidem castri nomen adepta noui.**Hinc stadijs centum Basilea videtur abesse:**Sed stadijs passum millia iunge duo.*

Kems pagus.

Inde

In Ille Neuenburgem bissex ad millia passum
 Brisgoeas dextrum mittit obire latus.
 Hac sua Brisacum sustollit mœnia parte:
 Mœnia Brisaci flumine Rhenus obit.
 Ardua Lunato clauduntur flumina ponte:
 Vel rate, vel sicco vincitur unda pede.
 Ut stadijs octo quatuor defluxit eundo
 Culmina Burcani gurgite Rhenus obit.
 Mille quater passus tractu dum labitur æquo;
 Diruta Limpurgi visere tecta parat.
 Triginta stadijs, totidemque profunditur illine
 Rhenus, vt Eltisij flumine dedat aquis.
 Tresus & vnito sociat dum flumine labra
 Eltisius; dextra cedit vterq; manu.
 Hic subit Eltsacum: procul alluit ille Friburgas.
 Præcipiti volitans fertur vterque fuga.
 Et quæ Sequanicis Elsatia partibus extat,
 Obuiat; hanc læuo Rhenus ab orbe videt.
 Et latus ad læuum Rhinouia linqvitur vndis,
 Eltiso passus mille remot a duo.
 Imbibit à dextris, quod dat Schuttrenia, flumen
 Rhenus: & audaci lancinat amne solum.
 Quà gelidus dulci fertur Schuttera liquore,
 Nemo Grauenstadium dicet abesse procul.
 Hinc stadijs centum Rhinouia dissidet: inde
 Gurgite Cintricus flumina lassus agit.

Imbibit à dextro Cinticum limite Rhenus.

Flumina Cintici rupibus orta cadunt.

Harcinias inter minimo non gurgite pollut

Naiades. Harcinio nascitur vnda specu.

Nobile curuato Sciltacum præterit amne:

Culina Volpaciæ præterit, alta solo.

Arripit Hornburgi Vutam qui verberat arceis:

Ambit Hasulacum; tecti a salutat aquis.

Vadit Ophenburgum; sequitur præclara Ceilli

Culina; mox Rheno totus in amne perit.

Desinit esse sui; quo fluxerat antea, iuris:

Et placida Rheni mole subintrat opeis.

Ellus adest: Alsam reliqui dixisse feruntur:

Et latus ad læuum turbine mittit aquas.

Singoiæ fontem latebris educit amœne:

Ex rigua Vogesi valle fluentia capit.

Excipit optatis Elsatia sinibus amnem

Vtraque; quin, Ello nomen ab amne tulit.

Ellus clara secat generosa iugera vitis:

Irriguo nemorum tesqua liquore secat.

Olrunca fl. Non procul Ilfacis Olruncam digerit: isto

iam vocatur vulgari Masoniden constat fata bibisse vado.

Huc quia diuertit spatiatum Masone natus,

Percupit tandem membra lauare freta.

Debuerat tellure frui; debebat eadem

Viuere: Nepruno maluit ille frui.

Olrunca fl. iam vocatur vulgari nomine de Tolder.

Deueniens ripam posito lasciuit amictu:

Quippe rudis nandi stagna secare parat.

Stagna secat nando: ripa discedit arenis:

Alueoli medium liberioris inuit.

Obruitur cumulo fluuij: superatur aquarum

Bile puer: ripam sese adire nequit.

Succubuit fundo: ter iam submersus obiuit.

Materia nequijt flebiliore mori.

Non hac Natura debet, non funera morbis:

Duriter infelix occidit amne puer.

Præripit infelix inopina stamina mortis:

Mortis & immerita stamina sponte secat.

Dulce, quod incepit moriendo viuere finit.

Quod puer incepit noscere, perdit idem.

Filiolum Maso terris querebat ademtum:

Filiolum frustra querit vbique parens.

Ter simulac lotus redijset ab aquore Titan:

Et media medium luce teneret iter:

Fluminis excessit pelagotum Masone natus:

Euebitur ligni more: cadauer erat.

Vnda nimis fallax; vitam luore tulisti:

Iam renuis molli ferre cadauer aqua.

Nec sceleris pœna seui terreris: eundem

Quem peremis, nullo fracta timore leuas.

Repperit ab natum genitor, non inuenit; ultra

Non genitor: magni causa parentis obit.

Tollit aqua prolem: lachrymis condita rigabat
Membra; sepulchrali funus adornat humo.

Claustra monasterij statuit praeclara sepulchro
Maso: suum claustris nomen inesse dedit.

Larga sub Elfurdis Ello miscetur: & ipsi
Vnda sub Horbitigo Murbacis arce coit.

Rubeaquū. Thurus ad Enshemū, leuiore nec Ombacus vnda
Ad Rubeas Ello conciliantur aquas.

Phacidus hinc vndam Colmaria mancipat Ello.
Maenia Slerstadij fluctifer Ellus adit.

Non procul hinc distat Nouientum: Iulius illis
Caesar in augusta sanxerat ade Deos.

Maenia Benueldi decliuior alluit Ellus:
Auctior ad Rhenum ductile flectit iter.

Excipit ad laeuam sinuosi flumina Prusis.
Prusis ab occiduo defluit orbe satius.

Alluit, argento qua nomina mutuat, urbem.
Hic posito Rhenus ponte ligatus abit.

Inde parum laeuam Rhenus diuertit ab Arcto:
Vult Aquilonaris regna subire loci.

Rhenus it argenti fossa deductus in urbem:
Compita vicatim praepete lambit aqua.

Argentertum. Argentina latus Rheni sortita sinistrum.
Urbs solida gestat turre leuata polos.

Hanc solidi longa patres et ate locarunt:
Artificum plures constituerunt fabri.

Debit hæc inter rerum miracula duci.
 Clarior haud nostro surgit in orbe labor.
 Omnia spectando mirari singula mente
 Sat nequis. Hoc liuor cernere gessit opus.
 Cedant Pyramides : Mausoli regia cedant
 Busta; Coloſſæo cedat honore Rhodos.
 Non, qui marmoreis insistent cruribus horti,
 Non Ephesus tanti, non Labyrinthus erit;
 Vt decus excelsæ rimentur nobile turris:
 Nec Babylon tanto parua labore stetit.
 Clara Semiramio discedant mœnia fastu;
 Quæ modo sunt colles; saxa vel æqua solo.
 Inuidiosa fuit Tarpæa gloria rupis:
 Præbuit Aegypto numinis illa fidem.
 Candida spectetur tanta si gloria turris,
 Quid Capitolini sana Tonantis agent?
 Ornamenta velit Mundo quis condere tanta,
 Huius in exemplum turris ut ire queant?
 Prusis & Ellus eunt: ad mœnia pergitur: urbis
 Per loca diuidua Prusis & Ellus eunt.
 Hinc quinquaginta stadiis Scutæra fluentum
 Quod remouet, Rheni labra subire dedit.
 Nec citâ descendunt ad amussim flumina semper:
 Fluctibus obsistit longior ergo via.
 Perpetuos curua qui fert ambage Meandros,
 It duce qui fluuio luditur ergo comes.

Tortilis hamato remoratur cornua gressu

Circulat in spiras ductile Rhenus iter.

Semita sit terra breuior; nam rectior exit:

Et via flexibilis longior exit aqua.

Vrbs iacet Argenti Basileia longius ergo,

Si duce quis Rheno ceperit ire viam.

Inde decem passus descendunt flumina Rheni

Mille: videt Sornam Rhenus adesse sibi.

Excipit ad locuam resonantis cornua Sornae.

Pulcer ab occiduo prouenit orbe latex.

Qui Latias adiit fluuio simul atq; Tabernas,

Ante Pharetrati fragmina montis abit.

Hochéfeldt Est locus; est ruri nomen sortitus ab alto:

Hunc riguis pagum Sorna venustat aquis.

Brompel
pagus.

Diruta Brocomagi descendit ad atria prisca:

Propter Ophendorpi tecta subire parat.

Diuite miscetur Rheno: nec latius ire

Expetit: hic fessus serpere Sorna perit.

Hinc quatuor Rhenus procedit millia passum,

Verberat ad dextrum flumine saxa latius:

Rennichiu occurrit; qui nomine nominat urbem

Rennichiam: Rheni flumen adauget aquis.

Vrbs procul à Rheno; Zephyri declinat ad oras;

Nomen Hagenoia rebus adepta fuit.

Passibus à Rheno censetur distat a mille

Quatuor vrbs; passum millia iunge duo.

Quae nimum Rheno quamuis seiuncta seratur,

Dulce suis Rheni flumen honorat aquis.

Ardua prouoluit resonantis flumina Maltæ,

Flumina puniceo longius acta pede.

Eminus aduerso Lichtenum margine pagus

Subtrahit à dextro fluminis ore larem.

Stolhoueum tractu Rhenus præcurrit amico:

Stolhoueum dextra Rhenus adesse videt.

Illud Rennichio passum vix millibus octo

Amne iacet: spatium nauta docere potest.

Pagus Hochelshemi spatium discedit eodem:

Pagus Hochelshemi tectæ ruentis amat.

Quinq; sed absoluens currendo millia passum

Inde, fluentisonum Rhenus adornat iter:

Cum subigit læuo Benhemia margine ripam:

Thermiacas longè dextra relinquit aquas.

Nempe quadraginta stadijs Badena recedit

Rhenos; Marchionum nomine nomen habet.

Id licet et atir: corruptrix dicitur atas;

Labitur; instabili nomina voce premit.

Harcineis dicenda venit Badena labruscis

Ipsa; quod Harcineo polleat ipsa specu.

Vt sexaginta palmis Benhemia mille

Ceserit, adiungas millia quinq; pedum:

Rhenus Saletium delibat, mœnia gentis:

Saletijs Rheni læua subitur aquis.

Marggra-
ues Baden.

Infra Raſtadium deſertur flumine Murgus:

Raſtadium dextra Rhenus abeſſe videt.

Et ſi non ſpatij deludat imagine; Rhenus

Saletio poſtquam grande peregit iter:

Sex ſimulac greſſu ſuperavit millia paſſum,

Flumina Lutteri cominus ire videt.

Dum ſua conſini Lutterus nomina caſtro

Mancipat, hunc Rheni gurgite laeva regit.

Eruta Veſporum ſeculis iam nomina neſcit

Rhenus: id et atum crimine ſata ſinunt.

Claruit hoſpitio Veſporum dextera Rheni:

Reliquias horum Fama docere nequit.

Fama noui cultrix patitur tranſire vetuſta:

Omnia dicendo diſſitat ipſa nihil.

Comiter aquato procedit flumine Rhenus:

Mœnia Numburgi comiter alta ferit.

Suſpiciat excuſſu Mulburgi culmina dextro;

Culmina Mulburgi longius amne ſita.

Rhenanas alia ſpectat regione Tabernas

Rhenus: adhuc reſtat ſigna videre loci.

Vlterius Fortuna dedit reſtare Tabernas,

Solis ad occaſum, nomina montis habent.

Obuiat aduerſo Screcanum limite Rheni:

Dextera Screcanum fluminis ora quatit.

Hac etiam Rheni ſurgit Linchemia parte:

Cuius in exili mœnia colle ſedent.

Luterbur-
gum.

Rhintza-
bern.
Berchtza-
bern.

Germarshema latus Rheni sortita sinistrum
 Parua: tamen gestit dote superba loci.
 Hinc, vbi Lutterus praescripsit nomina castris,
 Haec stadijs centum penè remota iacet.
 Hinc latus ad dextrum subit Vdenhemia, Rhenus
 Quattuor vt passum millia carpsit iter.
 Dum subit hinc passus ter mille potentia Rheni,
 Pagus adest: facili pauper honore locus.
 Ipse domo Rheni nomen censetur habere:
 Et latus ad dextrum culmina praebet aquis.
 Mille duo passus simulac descendit eundo
 Rhenus, et audaci carbasa fronte vehit;
 Altius ad laeuam Nemeti stant fluminis ora:
 Imperium iuris Speira rigore tenet.
 Aeri & exactrix; & auara curia litis;
 Caesarea nomen Speira cohortis habet.
 Speira pyri nomen multis traxisse videtur:
 Proxima Guidoni stabat ab aede pyrus.
 Quam simulac fluctu Rhenus cedente relinquit,
 Se Leporis riuum gestit inire vadis.
 Mutat iter Rhenus: Borea deflectit iniquo:
 Parrhasias fluctu tentat obire plagas.
 Mille duo passus simulac progressus obuiat;
 Et solito curuum more peregit iter.
 Cratia Rhenani dextram mox fluminis intrat:
 Cratia Cregoeis nomine signat humum.

Hinc quindena pedum decurrit millia, puri
 Lutteris ad læuam brachia Rhenus habet.
 Lutteris ebullit Lutterna Cæsaris vrbe:
 Culmina Neustadij fluctibus alta ferit.
 Labitur ad pagum, qui nomine dicitur alta
 Ripa: suis Rheno conciliatur aquis.
 Penè quadraginta stadijs predator aquarum
 Rhenus ab Alripa ductile fecit iter.
 Nobilis adlucit Manhemia Neccharim: Istri
 Neccharis ad gelidum nascitur vnda caput.
 Harcinio flumen saltu procedit utrunque:
 Ister Necchareo grandius amne tumet.
 Fonte Nicrusurdum propter gignente fluenta
 Ditia Rotuilla Neccharis arua secat.
 Neccharis aduentu Cymbrorum moenia gaudent:
 Moenia Cymbrorum vertice montis agunt.
 Hoc equidem Cymbri tractu restare videntur,
 Sextia quos Mario cedere vidit aqua.
 Antea Danorum tribuit gens nomina regno:
 Cymbrica nam regio nomine dicta fuit.
 Sed patria Cymbri quoniam cessere relicta,
 Cymbrica Danorum nomine terra perit.
 Omnia mutantur; tellus mutatur, & ipse
 Incola: mutantur nomine regna suo.
 Cum non indigenas valisset Cymbrica genteis
 Pascere, transfugium gentibus acre dedit.

Expulsi

Expulit ingrato satorum sydere multos;
 Culmina quos alio querere iussit agro.
 Hinc patrijs multi cessere penatibus acti:
 Extera nam patrio cultior orbe plaga.
 Nunc aliud diuersa dedit Natura priori:
 Dania Parrhasio ditior axe locus.
 Iam non illa sibi tellus est patria tantum;
 Omnibus esse potest patria penè viris.
 Nunc Italos cælo pascit florente salaceis:
 Nunc eadem Gallis satq; superq; fauet.
 Sufficit Hispani: Anglorum sufficit orbi:
 Obuia Germanis redditur; æqua Get his.
 Sic quæ non proprijs suffecit ciuibus olim,
 Diuite iam didicit pascere cuncta solo.
 Rem mutant vmbra Cymbri: liquere paterna
 Mænia; nec patria conrigit vmbra plaga.
 Reliquias propter Nicrum fundare coacti:
 Dum cupiunt votis plura; tulere nihil.
 Restat adhuc nomen: gentis defecit origo:
 Cymber & Europa rarus in orbe manet.
 Neccharis amissa Cymbrorum voluitur arce
 Latius: illustri disecat arua pede.
 Flumine Verstanum Nicro pulsatur, & Horbis:
 Arua Rotumburgi Nicrus amœna rigat.
 Non procul hinc acido distat Nideraui fonte
 Nobilis: est medico nobilis amne locus.

Cum sonitu terris prodit, feruore procellam
 Riuis agit: morbi iura restringit aquis.
 Vndis sulphur inest: Chalcantum diffluit vndis:
 Nec modica ferri parte fluenta rigent.
 Dum facileis Amera properat lacerare procellas
 Mœnia Tubingi Neccharis alta subit.
 Linqvitur Artanum, senij quod tempora prabet:
 Arx ibi venatrix extitit apta feris.
 Hinc Stugardis adest: Eslingia visitur illinc:
 Vnda Nicri sedeis inter vtraq; meat.
 Inde LEG. ANT. STATIO petitur venerãda fluētis:
 Vrbs modò Cantstadij nomine dicta venit.
 Neccharis accursu Nagelti digerit vndas:
 Ense a Nagelti fluctibus vnda coit.
 Quà duo miscentur resonanti flumina Nicro,
 Basicanum fluctus inter vtrosq; sedet.
 Inde salis fontem (si non fallamur, Alisò
 Fertur, et Halprunum) Neccharis amne subit.
 Falluntur dicunt fontem quicumq; salutis:
 Magna licet fonti causa salutis adest.
 Postea famoso Corcerus gurgite fertur:
 Neccharei tergum gestit mire vadi.
 Neccharis ad ripam Cornelia possidet adeis:
 Fœmina quam grauiter nomine torsa vocat.
 Fertur iaxta procul pelago cumulatius aquarum:
 Et varios ripa lambit vtraque lareis.

Precipitem dextra subiens absumit laxtam
 Neccharis: absumpto grandior anne tumet.
 Quinetiam magni sylua donatur Othonis
 Annibus: ad dextrum sylua stat atra latus.
 Heidelberga venit Diuo miranda Platoni.
 Fallor an? vrbs sacri nomina montis habet.
 Montis adhuc sacri tumulum restare vetustas
 Historia fastis inuidiosa dedit.
 Est specus aduersa quoniam sciunctus ab vrbe:
 Altius horrendo deprimit antra situ.
 Vel speleia Caci simulat, vel Phocidos antra:
 E gelida vindex rupe Mephytis abit.
 Horrifico rupes spina densantur amictu,
 Quò nequeat vallem solis inire iubar.
 Mercurij sacris dederant speleia Druidæ;
 Quem statuunt, forma non referente, deum.
 Pectore laudabant, oculo non indice numen:
 Relligio specui numen inesse fuit.
 Mercurij signum Didius struxisse videtur:
 Et paries templi signa videre facit.
 Ad Zephyrum spectat partes; adparet in æde:
 Numina sanctorum vindicat ædis honor.
 Denique montano consurgit vertice templum:
 Denique mons sacri nomina montis habet.
 Mercurio signum basis sanxiit honore,
 Hoc Didius postquam castra locaret agro.

Sic eodem
in loco ha-
betur:

MERCV-
 RIO BA-
 SEM CVM
 SIGNO
 IVLIAN.
 DIDIVS
 EVOCA-
 TORVM
 DVX.V.S.
 LL.M.

Antoninus enim simulac delere Morauos

Romulea secum constituisset ope;

Est acies multo Phœbi defecta calore:

Marcida siccato legerat ore sitim.

Est aliquid perferre sitim; perferre laboreis

Est graue: nil grauius suspicor esse siti.

Nonne iuuentutum nobis præcepta fuerunt

Tempora? nonne breuis sustulit haustus aqua?

Fabula vulgari decepit secula voce

Nobilis: haud celebri fabula luce caret.

Iuppiter astrorum dominus, tot munera vulgi

Cepit, odorato thura liquore petens.

Sanguine taurorum placatus, sanguine gaudet:

Vilius ingrato duxerat essenihil.

Pro meritis cultor vellet quaecunque Tonantem

Posceret: impensis vinceret ista precum.

Incipiant cuncti votis vrgere iuuentam,

Vltima quam nullo laderet vna die.

Iuppiter annumerat, qui fallere nescius; illud

Muneris at heresa victor ab arce dedit.

Muneris in promptu nec erat gestator: at ille

Mox Asinum prompto iussit adesse gradu.

Ille gradu venit tardo: portare iuuentam

Veclor ad humanum debuit ipse genus.

Debuit indocto Silenum ducere tergo:

Dignior indocte voluere ligna genu.

Ille iuuentutem dorso gestabat anili:
 Munus & impositum duxit ab axe poli.
 Ille Planetarum sphaeras descendit Olympo:
 Barbara falcigeri deuenit astra senis.
 Astra Iouis subiit: sub eo cataphracta Gradini
 Regna subit: tandem Sole perustus abit.
 Ecce sitim Phœbi radijs collegit anhelam:
 Barbarus in media concipit arce sitim.
 Haustum quarit aqua: quarat: nō inuenit haustum
 Ad Veneris tandem regna peregit iter.
 In Veneris feruore sitim sedare nequiuit:
 Quolibet interdum fortior igne Venus.
 Mercurij cœlum, Lunæ montosa subiuit
 Cornua: non potuit sicior ire siti.
 Ille iuuentutem Diris deuouit: habenda
 Semper inops illi iure senectâ foret.
 Lasus & infœlix elementum contigit ignis:
 Sauior accepto ferbuit igne dolor.
 Aera perlustrat triplicem: non sustulit aer
 Quod nocet: aërio nascitur orbe sitis.
 Intrat aquas: salugo sitim sedare nequiuit:
 Nempe sitis salso crescit adusta mari.
 Ad Libyæ terras Phœbi feruore solutæ
 Progreditur: Libyæ torquet adusta sitim.
 Tandem Palladij venit Tritonis ad amnem:
 Electit ad optati basia fontis iter.

Ora vadis admouit, aquam libare paratus.

Qui vetuit tangi flumen, Enhydri erat.

Exanimis viso flumen serpente refugit:

Atque pedem viso territus hoste refert.

Anguis ait: noli flumen turbare, iubemus:

Nec pede, nec potu bestia flumen adi.

Relligio magni fluuium Tritonis adire:

Me sibi custodem deputat vnda Dei.

Ora sitis torquet nimium, respondet Asellus:

Per sacra, per Superos oro; sit haustus aqua.

Qua potero tecum gratus virtute paciscar:

Immemor officij, crede, nec huus ero.

Dona iuuentutis vasro spectantur Enhydri.

Verba dabat serpens, si dare verba potest.

Huius nulla tibi dabitur iam copia fontis:

Aut mihi, quae gestas munera, sponte dabit,

Non alia tecum poteris ratione pacisci:

Vel bibe, vel fugias; dona sed ista volo.

Grande situ telum dorso semouit Aselli

Depositum: Serpens dulce lucratur onus.

Callidus exemplo sitienti porrigit vndas:

Apposito victor munere latus abit.

Sic Asinus nostri iactura corporis emit

Pocula. Quam caro sustulit anne sitim?

Illud Mercurio debebas credere donum

Iuppiter; haud nostrum falleret ille genus.

Cur Asino credis? rectum curare grauat. *ur.*

Exige tu munus Iuppiter ergo tuum.

Sed canimus surdo: factum consistu: Aselli

Crimine mortales cogimur esse senes.

Præripuit fato serpens mirante iuuentam,

Quam merito diuus iure teneret homo.

Tergore serpentes mutato tempora reddunt

Prima sibi: turpis pelle senectæ cadit.

Munere nec fœlix Asinino gestiat Anguis:

Ex Asini sicco sustulit ore sitim.

Acres sitis telum nemo contemnat: eodem

Tunc acies morbo victa petebat aquas.

Venderet ætatem potu, si vendere posset

Miles: egestatem ferre grauat. *ur* homo.

Huc grauis accedit, qui destruit omnia, morbus:

Morbus & humano sauior hoste fuit.

Morbida diuersa populabant agmina pestes:

Ambigua pugnant morsq; sitisq; manu.

Pæius an euentu belli quid suspicer esse?

Militibus votum fata subisse placet.

Frigida non tanto Quadorum cardine virtus:

Nescia Romanis parcere turba furit.

Nomina Quadorum Germanis pessima signant:

Qui malus est, idem nomine Quadus erit.

Turba Morauorum salu prognata Boëmo:

Ingenio saxum visa referre graui:

Quadus

Quædt.

Suscipit

Suscipit indicto Quados & fœdere iungit:
Rem peragit morbus; rem peragit que sitis.
Barbaries nullo morbi languore coacta,
In Latios properat bella mouere duceis.
Non acies hostem valuit Romana fugare,
Immodico pestis debilitata malo:
Quid facient? melius patriam reperisse fuisset:
Degenerem renuit morbus inire fugam.
Huc fitis accedit morbo non mitior, agros:
Miles ad interitum pronior esse nequit.
Ergo mori certum: virtus languore fugata.
Ergo mori certum: Quados obesse parat.
Ne populis bellum noceat differre paratis,
Accelerant Quadi precipitare moras.
Tum legio Christi fuerat signata lauacro;
Non Latios inter quippe maligna duceis.
Sensit egestatem; Quados vrgeret notabat;
Tam prece, quam belli prœdita laude cohortis.
Hac precii impensa pluuiam lucratur ab axe;
Vnde refrigerium miles habere queat,
Aère defecit meliori languida mortis
Effigies: cælo vita fauente redit.
Integra mox acies animo statuebat in hostem
Classica: fert Aquilam miles: ad arma ruunt.
Christicola solita Superos pietate fatigant:
Dum gladios stringunt, arma fœdere preces.

Ima Tonans cælo Mundi deuexa tuetur,
 Hinc, vbi candorem semita lactis alit.
 Militat è cæli latebris: pro Casare pugnat:
 Non sterileis iusti mittit abire preceis.
 Ignea descendunt vltori fulgura cælo:
 Per latus effracta fulmina nubis eunt.
 Horrida lucèantes veniunt ad classica venti:
 Arduus horrifico dimicat imbres polus.
 Cælica Romanis faciunt à partibus arma:
 Vindice Cbristicolas protegit axe Deus.
 Omnia cælorum famulantur brachia iustis:
 Omnia coniurant vindice fata manu.
 Sylua Boëmorum tonitru defauit anhelò:
 Horrida Sudetes cecidit ad arma poli.
 Indocilis flecti cepit Gabreta pauere
 Sylua: nemus Luna sternit acredo metus.
 Ad caput euerso remouetur territus amne
 Albi, ab vndeno nomina fonte trahens.
 Pinifer accepto sternit mons fulmine syluam:
 Nescia terreri fulgure sylua tremit.
 Quattuor emit tit mons flumina Pinifer: idem
 Quattuor abscondi flumina monte videt.
 Non Oriens Egram solito, non excipit Albi
 Gurgite: sub scopulis Egra sed agra latet.
 Terra condit aquas, Albi cecidit & Arcto,
 Albi & Arcturi limite Sala fugit.

Insolito Mogum casu miratur abesse
 Rhenus, & occiduo terra sub orbelatens.
 Austrum Nabis adit: Nabis desciscit ab Austro;
 Nec socijs Istri regna subintrat aquis.
 Flumina Pini feri latuere stupentia montis:
 Territa vix quarto redditur vnda die.
 Hoc potuit fato rerum Natura timere:
 Est fragor, est misero tantus in orbe furor.
 In rigidos caelo pugnam fundente Moruos,
 Sub pede pugnantum mugijt ira soli.
 Tela licet Quadi neruis excussa fugarent,
 Nil poterant homini tela nocere pio.
 Vertit in authorem gladios; ac reppulit arma,
 Reppulit in Quados spicula nube Deus.
 Quid facerent miseri? Superos superare negatum
 Aethereis victi succubere nimis.
 Quadus & accepto mirescit vulnere: Quadus
 Antea qui fuerat, cogitur esse bonus.
 Nulla Moruorum virtus: cessere Morui:
 Romuleis acti terga dedere vivis.
 Vix fuga protexit raros, caduntur ad vnum.
 Disce, quid efficiat vindicis ira Dei.
 Disce preceis longè pugilum prestare lacertis:
 Irrita non redeunt indice vota polo.
 Sic opera miles superat Romanus Olympi;
 Robore qui fracto maluit ante mori.

Christicolis palmam multi tribuere cateruis;

Pugna quod ipsorum cesserit acta prece.

Inde Κεραυνόλοσ pugilum bonitate vocatur,

Ducere quod legio fulmina nube queat.

Sed cum gente Dei multis non conuenit aequè:

Cognita nec Christi pluribus ara fuit.

Christigenas illi mordent liuore cohorteis:

Mercurium palma signa dedisse volunt.

Exitit Aegypto prognatus diuite quidam

Miles; & Arnulphi nomine clarus erat.

Nec patria dignus tali, nec nomine: morum

Degeneri sortem fallit vtraque nota.

Signa secutus erat Magico venerandus honore:

Cuncta sciens, Christi scire recusat opem.

Nouerat is, fulgur pauidi quid denotet axis:

Funditus euerti fulgure dignus erat.

Fata Comætarum norât presaga futuris:

Ipse Comætarum dignus obire malo.

Instabileis cælo didicit mirante planetas:

Ex pecudum didicit scire futura sibiris.

Ex auium crebro statuens portenta volatu,

Ingenio vatem decipientem refert.

Et Magico fati seriem turpabat abusu.

Rebus adulator miscet iniqua sacris:

Ille refutando Christi damnabat honoreis:

Arcadico dixit numen inesse Deo.

Dixerat: attestor bello nil vincere Christum:

Omnia Mercurium vincere testis ero.

Mercurium noui; supplex altare frequento

Illius; ad laudem victima saepe cadit.

Hunc precibus moui; simulac vrgerere Morauos,

Et pluuia vidi deficiente sitim.

Hic igitur guttas volucris deduxit Olympo:

Hic medica pestem fecit abire manu.

Non ope sum Christi nixus: nec sentio Christum:

Militis haud pluuio sustulit imbre sitim.

Mercurio grateis igitur reddunt: litate

Castra. Quid ingrato turpius esse rear?

Sic loquitur: Christi causas explodit Iesu:

Nec Magus effictio creditur ore loqui.

Verba fides sequitur, populo superesse fideli

Nil fidei; Christo nil superesse boni.

Pestifer errori Mundus subscripsit: in atrum

Mundus & errorem pronior ire solet.

Vt Didius palmam belli cessisse putaret

Mercurio, tandem gratificatus ait:

Ne ferar ingratus belli pro munere victor;

Prosper vt euentus postea Martis eat:

Hanc tibi Fortunam Cyllenia debeo proles,

Quod bene successit pugna; quod hostis obit:

Nobilis aeterno fatorum nomine Roma,

Iam spatium terras claudat; honore polum.

Iam referat grateis, ceu par, aeterna rependat

Munera Diuorum nuncio Roma tibi.

Ipse quod exemplum meritis praescribo, quod ipse

Sum prior, haud Didij respice vota tui.

Ad fluum simulac delatus abiuro Nicri,

Propter aquas Nicri sana daturus ero.

Sic Didius: Nicrum subijt promissa resolvens

Debita, quò voti desinat esse reus.

Vtilius vouisse nihil, quàm fallere vota:

Si voueas quicquam vota resolue Deo.

Non Superos ridere decet: ridere nec ipsi,

Fallere nec possunt seria: fallat homo.

Fallat homo: dudum rigidi suspensa Tonantis

Vindice fallentis obruet ira manu.

Hac igitur Didius nimium ratione mouetur:

Vouit: quin etiam reddere vota parat.

Vota tamen nostra fuerant inuisa saluti:

Nec Didius nostrae vota salutis agit.

Terga subit montis sterili vicina cauerna:

Mercurij sacris sana locare stetit.

Hanc tibi constituo, qui sydera concutis, edem,

Qui Iouis & Superum nuncia dicis, ait.

Te quia Germanus vultu non exprimit vllò,

Ergo tibi vultus signa rependo tui.

Nomina non templi, templum non eximet atas:

Inde loco sacri nomina montis erunt.

Ne qua Druidarum pietas mutetur; eandem
More Druidarum continuare iuuat.

Mente colunt Diuos: fidi mandata Druide
Ista ferunt: Hermes mente colendus erit.

Quod statui fanum, cupio sancire Druidas:
Mercurij debet signa referre locus.

Sic ait: hinc sacri deduxit nomina montis
Heidelbergae, loci commoditate fauens.

Hac stadijs Speira centum distare videtur.
Sed me nunc aliud scribere cardo iubet.

Sufficiat Rheni spatium solus inire:
Non alijs certam trado mathefin aquis.

Arduus ut grauido prouoluitur agmine Nicrus,
Ante Vladumburgi tecta ruentis abit.

Neccharis ad metam lassato voluitur amne:
Has igitur Rheni dextra capeffit aquas.

Neccharis extremo Manhemia limite dextram
Possidet: oppidulum possidet illa verus.

Epilogus li Nunc iterare iuuat spatium, quod obiuimus ante
bri Secundi Nunc breuis existam: longior ante fui.

Afluijs Arolae reuocemur ad ostia Nicri,
Quid spatij fluctus inter utrosq; seram.

Iunge quater centum stadijs millena viator:
Addito viginti quinq;: sed adde tria.

Hec igitur Rheni mensura Mathefios arte
Ambiguam nescit conciliare fidem.

Finis libri Secundi.

LIBER

LIBER RHE- NI TERTIVS A CON-

FLVENTE RHENI ET NECCHA-
ris, vbi & Manhemia est Oppi-
dum, vsq; ad Mosellæ &
Rheni confluenti-
am deductus.

ARGVMENTVM IN LIBRVM RHE-
ni Tertium à Manhemia (sue Necchari,)

vsq; ad Confluentiam inferiorem:

vbi Mosella in Rhenum

se se exonerat.

Henus à sinistris eminus o-
gershemum habet & Roxhe-
mum, præterea Lenum flui-
um: & nonnihil remotam ri-

pa Vormatiam.

Inter Manhemiam et Vormatiã cen-
tum stadia sunt. Inde monasterium Lau-
rissenum, è diuerso Vormatiæ habet: à
dextris habet Erspacam fl. Vuinshemo
proximú: Inde oppidum aliquid remo-

tum Stænas; Gerushemum & Stochstadium. Rhenus mox arcum facit, ex Septentrione in ortum, ex ortu in Boream et Arctum, inde in Zephyrum flectitur.

A finistris Vppenheimiam habet: vbi Ruffi & Vindicis adiecta in carmine historia.

Inter Vormatiam & Vppenheimiam centum et viginti sunt stadia. Rhenus in Arcturum vertitur.

Inter Vppenheimiam & Mogútiã, quæ Rheno ad læuam coniungitur, centum sunt stadia.

Rhenus è regione vrbs Moguntinæ præclarum excipit flumen Franconia Moenú: qui ex monte nascitur Pinifero.

Rhenus in latitudine iuxta Moguntiam protenditur ad duo stadia. A dextris Beuericum habet, inque occidentem labitur: aliquot insulas facit. Præterit Schirstænas, Vualfenum, Helfeltum, Erbacum, Oestrichium. plures hinc occurrunt insulæ. Rhenus verò Mitilenú & Vincolium pagos adit contiguos. Inde Rhingouæ tractum à dextris; à finistris

stris Nabin capit fluuium, à dextris Geisenhemiam & Rodeshemiam, à sinistris oppidum Bingiam alluit; ibique Naida capit fluuium.

Inter Moguntiam & Bingiam sunt centum stadia & duodecim.

Rhenus in Corum labitur: à sinistris montem Roberti habet, inde circumfluit Turrim murium morte famosissimam Hattonis: à dextris alluit Erueidū arcem. Bingiacum specum à sinistris. Hasmanshusiam à dextris. Vasbergam à sinistris: et eadem parte Legionem Traianam.

Inter Bingiã & legionem Traianam sunt quinque millia passuum.

Rhenus continuo cursu Hembacum lœua, Corichium dextra, Dembacum lœua, Corichusiam dextra, Bacchracū oppidum cum arce ad lœuam alluit.

Inter legionem Traianã & Bacchracum sunt quatuor mille passus. Infulas ibi facit Rhenus, quarum posterior arcem habet Paltz dictã. à dextris Rhenus Coceanum, in monte arcem, in radice pa-

gum habet. Alia statim occurrit arx ad sinistram, sub qua altior apparet Vesalia. Rhenus se plurimū ibi flectit: ex Coro in Zephyrū; ex Zephyro in Austrū gyratur: montem habet ad dextram, altissimum Luerley, qui resonans est admodum. Rhenus in Corum iterum vertitur. à dextris arcem Cattzenelenbogē habet; & eadem parte Geuershusiam.

Inter Bacchracum & Geuershusiam oppidum sunt octo mille passus.

Rhenus oppidum D. Goari à sinistris habet: ibique creditur Rhenus per crebras Charybdes aquæ multum amittere. A sinistris postea arcem Rhinfeltz, quasi Rheni rupem habet. Longius ad dextram Dorenburgum, Velmichium oppidum proximius habet: ad læuam Hirtznoueam & Paltzichiū: ad dextram supra Bornhoueam, duas arcēs; Campes pagum ad læuam: eadem parte Bodobrigam.

Inter Goari oppidū & Bodobrigam nouem sunt millia passuum.

Rhenus adit pagum à dextris Oester-
spey:

spey: à finiftris Vuefterfpey. Brubacchi-
am arcem & pagum à dextris: Rhenis pa-
gum à finiftris & Regale quoque folum.
Ober Laenſtein à dextris oppidum, arcē
Lanecum, pagum Neder Laenſtein. La-
num flumen ibi à dextris excipit.

A Bodobriga vſque Laenſtanas ſex
millia paſſuum.

Rhenus pagum & arcem Capellam à
finiftris alluit, hæc in monte, ille, in pla-
no exiſtit. Rhenus Nouarum facit inſu-
lam: Cleri pagum à dextris alluit. Inde
Confluētia Rheni & Moſellæ ad læuā.

Inter Laenſtanas & confluentiam in-
feriorem ſunt quinque mille paſſus. In-
ter Manhemiā & confluentiam infe-
riorem ſunt ſeptingenta ſtadia, & vigin-
ti octo: quæ faciunt viginti duo milia
ria Germanorum communia:
redundant ſtadia viginti
quatuor.

*S*phera libro metam statuit detrita secundo:
 Tertius in scenam prodeat ergo liber.
 Quid nimum cessare iuuat? narrare penateis
 Et citius Rheni terga cupido fuit.
 Instimulat multos ad rem Natura venire;
 Sed studij finem querit adire sui.
 Proderit vndisonum quid sternere classibus, equor:
 In pelago quorsum multa videre facit:
 Ardua quid profunt decumani verbera fluctus:
 Ardua quid prodest vincere monstra maris:
 Vtilis occurrat si non post omnia portus:
 Si reduceis nunquam terra videre queat?
 Nonne mihi contingit idem? cantare fluent a
 Destino: sed vehemens officit vsque mora.
 Vsque labor terret: demens augmento laborent.
 An ratio tanti sana laboris erit?
 Spero: nec inuisis contemptum partibus iri
 Me reor: inuisum condo nec auctor opus.
 Oppida cur Rheni tantum, cur flumina Rheni
 Qua pereunt tantum Musa referre vetat?
 Rem stolidus semper iuxta ver labor eandem?
 Semper & in Rheni limite fixus agam?
 In mea si tantum venisset carmina Rhenus,
 Omnia iandudum carmine dicta forent.
 Nostra tot vrgetur spiris insania rerum:
 Et dum multa libet dicere, pauca iuuant.

Esto: sed inuadet lectoris nausea mentem:
 Scrupulus in Rheni nomine multus erit.
 Sape viatorum recta deflectit amussi
 Orbita: sic alibi cernere plura datur.
 Quid faciet Rhenus, si non delectet amantem?
 Non eadem semper scripta placere solent.
 Quae vario sensum variat scriptura lepore,
 Dulcius attenta praebet in aure melos.
 Historias ergo Rheni coniungo fluentis:
 Historiam lymphis inseruisse iuuat.
 Res si ferre potest, mutatur semita crebro;
 Sicut in ambageis nauita sponte feror.
 Digredior persaepe scopo, persaepe reuertor:
 Qua digressus eo parte, reuersus eo.
 Hin est, quod nimium cesso, qui dicere multa
 Destino, qui necdum dicere pauca queo.
 Delectare volo, nec non prodesse: voluntas
 Cuncta putat votis esse minora suis.
 O vtinam votis dexter succedat Apollo.
 Arduus indoctum tradere docta labor.
 In medio nunquid cursu suspendo laborem?
 In media nunquid parte fatigat onus?
 Ipse quod incepti sat agam finire: nec obstat
 Carmine quod tenui plurima ferre paro.
 Terror eat; iungam praecepta exempla fluente
 Hospita, dum volucer turbine Rhenus abit.

Vrg o si saxum, si non sub pondere vincor,
 Dum studijs Erato gaudet adesse meis;
 Materiam tardi cur non explodo timoris?
 Materiam stulti constat abesse metus.
 Hac reputans mecum video cessisse pauoreis:
 Hinc solito solitum more paremus iter.
 Rhenus Ogerhemum læua suspectat abesse:
 Nam stadijs ripa sexque tribusque; fugit.
 Paupera Roxhemum propius fert culmina Rheno:
 Fluminis ad læuam culmina stare liquet.
 Lenus vt obrutu Lampseni mœnia liquit,
 Sceptiferis Rheni gaudet adesse labris
 Postea Lorfensis spectantur culmina claustris:
 Culmina Laurepsi nomine dextra gerit,
 Limite Vangioneis Vormatia continet amplo,
 Vangioneis Rheni læua venustat aquis.
 Vrbs licet extremo fluuij non margine surgat,
 Haud tamen à Rheno longius ergo sedet.
 Hanc Borbecocuagum sunt qui dixisse feruntur:
 Arguit hoc ratio nominis, at que loci.
 Hæc stadijs Nicro centum distare videtur.
 Iste Palatino claret honore locus.
 Hic Lateranorum comites fixere trophœa,
 Mœnia fixerunt principe digna viro.
 Exspaca Vuinhemo simulac effluxit ab vrbe,
 Suscipit hunc dextra Rhenus, & ire docet.

Protinus occurrunt Stænarum mœnia Rheno,

Mœnia Stænarum nomine clara suo.

Cerulea Herushenum prælibat dextera Rheni:

Vilia Stochstadij fluctibus arua quatit.

Versus ab Arcturo deflectit paupere cursum

Rhenus: in Aeoî climata Solis abit.

Versus ab Aeoo Borea curuatur in oras:

Hinc fugit in Zephyrum ductilis vnda tubæ.

Rhenus ab occasu quod si concurrat in Austros,

Orbisfluis circum terra iacebit aquis.

Sed quia non redeunt in sese flumina gyro,

Isthmiaco Rhenus calle diremptus abit.

Ad pia Virginij spatiat ur mœnia Russi

Rhenus: & ad locuum sustinet illa lat us.

Hac licet vrbs, veluti reor, Vppenhemia fertur,

Est tamen ex Russi nomine clara ducis.

Vindice qui domito patriam repetiuit ab hoste;

Non sibi, sed patriæ prælia laude tulit.

Iulius at Vindex inhiat dum fascibus, arma

Dum mouet, à Russo vincitur: hostis obit.

Ille quidem sælix, regni quicumque recusat

Pondera; qui iuris maluit esse sui.

Qui venit ad fasces, curarum mergitur astu:

Non secus, ac grauidæ fœmina ventre, timet.

Imperium quanto regis sudore geratur,

Horrida Damoclis prodere fama valet.

Præfuerat Sicula quondam Dionysius vrbi:

*Clarus & ingenio, clarus & arte fuit.
Pieridum doctis studio cognouit Athenis:*

*Discipulus magni quippe Platonis erat.
Officium docti prauo fœdauit abusu:*

*Doctus erat: verum mente Tyrannus erat.
Ad tempus Fortuna viri blandita triumphis:*

Attribuit fastum prosperitatis honor.

Damoclis
assentatio. *Hunc vbi Damocles caneret per sepe beatum,*

Damoclen dominus vidit inepta loqui.

*Rex scurram docuit fortunas noscere regum,
Quot regimen curas nocte dieque ferat.*

*Fecit in auratis hominem residere cat hedris:
Adposuit mensam: cuncta placere dedit.*

*Impositum cepiti tribuit diadema superbo:
Haud famulum paruo iussit honore frui.*

*Præposuit scurræ quicquid testatur honoreis
Imperij: tandem sceptrum tenere dabat.*

*Agmina seruorum famulantur plurima mensæ:
Iussa facebant regis honesta sui.*

*Quod facit ad regum luxus, ad ditia sceptri
Nomina Damocles noscere visus erat.*

*Sit vallata quibus per sepe potentia curis
Hoc etiam signis scurra videre tulit.*

*Liberat ancipitem corio Dionysius enses:
Subnectit capuli pondera parte trabis.*

Pertenui fecit gladium pendere capillo:
 Damoclenq; supra ferreus haesit apex.
 Extimet elapso Phlegyas ut marmora let hum,
 Sic gladio let hum scurra cadente timet.
 Non oculos visu pascit, non viscera ferclis:
 Est alius vitæ damna timere cibus.
 Non animaduertit famulantis munia turbae:
 Horrida sollicitis suspicit arma genis.
 Præ curis animi fastidit gaudia mensæ:
 Omne sub auerso nauseat ore decus.
 Gloria blanditur: votis obstitit imago
 Mortis: in horrorem cedere cuncta videt.
 Esuries vrget. Quem non vrgeret egestas:
 Esuries tanto cedit abacta metu.
 Damocles gladij casum, non fercula regis
 Aspicit: erecto pallor in ore sedet.
 Doctior exemplo cognouit gaudia regum:
 Gaudia cognouit principe digna viro.
 Destituit mensam solito contentus honore:
 A pedibus regi maluit esse suo.
 Felicem minime Damocles postea regem
 Censuit: id stricto doctus ab ense sapit.
 Rex, fateor, Siculo fuerat Dionysius orbi:
 Non ideo regni iure beatus erat.
 Edidit exemplum mutantis singula fati:
 Edidit exemplum turbinis ipse sui.

*Squallidus exiit Siculo Dionysius orbe:
 Imperij compos desijt esse miser.
 Quem dederat virtus regno, priuauit inepta
 Luxuries: non rex imperat ipse sibi.
 Ad studij matrem pauper concessit Athenas:
 Pauper Athenæ postulat vrbis opem.
 Vrbe redit vacuus, quàm liquerat antea diues:
 Ambigua vastam mente Corinthon adit.
 Illic Argolica sumsit retinacula pubis:
 Gymnastij fecit frena subesse sibi.
 Qui iuuenens quondam nequijt frenare Sicanos:
 Se pueris Graia prestat in vrbe ducem.
 Qui proprio legem nequijt fundare popello,
 Incipit externis dicere iura viris.
 Qui regale fuit solitus pensare tributum,
 Pro studij curis vile Minerual habet.
 Quique Syracusis alto regnabat honore,
 Conueniens illi nempe Lyciõ erat.
 Porticus incolitur regi pro lupibus, aula.
 Imperij quantum degenerauit honos?
 Quid deceat regem monuit persape Corinthi:
 Eius, quod monuit, nescius ipse fuit.
 Iam scit, quid deceat regem quod nescijt ante.
 Sape valet regem sola docere fames.
 Sustinet infœlix virgam profascibus vlna:
 Heu serula cedunt sceptrâ; tribunal hara.*

Qui vario cultus fastu gestabat amictum,
 Immodicæ vestem simplicitatis inuit.
 Sic nimij pœnam repetit Fortuna fauoris:
 More nouercarum rebus obesse solet.
 Ceu timet vrbs, quando minitanti cingitur hoste:
 Sic quoq; rex hominum pondere fata timet.
 Hac quia non vindex cognouit Iulius, ergo
 Dignus vt exemplo discat id ipse suo.
 Esurit affectans regnum: vi Gallica turbat
 Oppida: ius regni perdidit ergo miser.
 Vendicat imperium Vindex, non vindicat: ergo
 Vindex imperij desijt esse sui.
 At toties Caesar vasto delectus honore,
 Non obito Ruffus sceptrâ Nerone tulit.
 Plus victor nescire cupit, quam perdere victus:
 Imperium spernit, nomen habere cupit.
 Esse caput mundi renuit, sentina dolorum:
 Hac etiam Ruffus sorte beatus erat.
 Causa stat: hærentem Damoclis viderat enseni:
 Viderat imperij toxica: vidit onus.
 Bellica Romano fundauit milite castra:
 Quæ Ruffenbemi nomen habere reor.
 Vox Ruffenbemi velut Vppenhemia fertur:
 Sic eadem Ruffi nomen adeptâ fuit.
 Si Ruffenhemum vocitetur mansio Ruffi,
 Nemo loqui Famam vera negare potest.

Disſita viginti ſtadijs, & diſſita centum
Vangionum Ruſſi caſtra videntur agris.

Rhenus in Arcturum ſinuato labitur arcu:
Culmina Nacomis ſpectat ab amne ſita.

Vt ſtadijs centum diſceſſit manſio Ruſſi,
Ardus in Rheni flumina Mogus abit.

Quale Menus nomen referat, dicatur: amœnus
Perdat principium; cætera Mœnus erunt.

Ille latus Rheni dextrum feruore ſubintrat:
Ille ſuis Rheni flumen adauget aquis.

Dicitur oblongo Moganus nomine: fertur
Mogus: adhuc Mœni nomen habere poteſt.

M 40. Voce Menos nota fertur ſeruat e Matheſin:

A 5. Hic literũ anni ſcit numerare dies.

V 50. Hoc etiam Neſli poterit præſtare figura.

O 70. Vix alia tantum voce fluentia valent.

S 200. Scinditur irriguo Franconia gurgite Mogi:

M 365. Terra nec exemplo ditiſſior eſſe poteſt.

A 5. Qua prius Harcinio nimium ſterit obruta ſaltu;

I 10. Sternitur in campos: denſa nec arbor obeſt.

A 30. Extrema ſyluas Franco tellure remouit:

S 70. Inſtar enim muri ſylua coronat agros.

S 200. Circuit excelfo Picearia robore terras

365. Sylua: nec Harcinij partibus illa deeſt.

Quercubus inde ſubit Thuringia limite ſurgens.

Sylua grauem ſyluis reddit Otthonis humum.

Mons vbi cœlorum suspectat Pinifer orbis,
Sylua Boemorum rupe leuata venit.

Pinifer effundit gemino mons gurgite Mogum:

Hinc ruber, inde nitens nomine Mogus abit.

Gephresum cedit nitido, Perneca rubenti:

In Zephyros Euro Mogus vterq; cadit.

Qui nitet, effertur dextra decliuis ab Arcto:

Qui rubet, ad læuam deserit arua Not hi.

Stenaco nitidus simul ac excessit ab vrbe,

Qua fuit antè duplex fontibus vnda coit.

Mogus vbi coijt, Rotingia vapulat vndis:

Cronachis hinc triplici prouenit amne liquor.

Cronachis adiecta nomen dat fluminis, vrbi:

Cronachis Ebnicie præterit vrbis agrum.

Cronachis incurrit Mogum. Fert limite Mogus

Hinc iuga Lichuelsi, Pansidos inde iuga.

Inde Stafelstans adijt; curuatur in Austrum;

Limite nec recto dissecat arua Not hi.

Circuitu terras vario sæcundat aquarum:

Nec minus excepto ditior amne tumet.

Mœnia Gusbaci lambit, dum voluitur orbe:

It scia nec Mago distulit ire comes.

It scia Crampinij labris adiuta Rot annim

Accipit; ac Carola flumina fauce bibit.

Accola Campinij Coburgum fluminis extat:

Sed Rotacum ruber labra Rot annis alunt.

Descriptio
Mogani flu-
minis.

Paunacis in Mogum descensu labitur vnda:

Paunacis haud vllō tardior amne fugit!

Culmina Morspurgi Pegnesidos alluit vnda

Fons: quoq; Pegnesa nomen ab vrbe capit.

Visitur Hirspurgum, Laussennia visitur amne:

Amnis ad accursum Norica — berga sedet.

Nec mora Rednesus Pegneside voluitur vnda:

Pascua Rednesus flumine pulcra rigans.

Saxea Stenarum simulac ad mœnia fluxit,

Ostia Piberij diuite potat aqua.

Limpidus inde subit Pegnesida Sennius vndam:

Auracus hinc tenui pulcrior amne subit.

Suabacus vndarum simulac tot voluitur ausis,

Cornua Pegnesi fertur in vda comes.

Qua modo Visenti Forchemia praesidet vndis,

Flumina Visenti terminat hausta Meno.

Aetscia longinquo deuoluitur agmine praeceps;

Per nemus & vallem; plana per arua volat.

Accolit Aetscini Vint semia fluminis oram:

Aetscia Neustadij fluctibus arua colit.

Gurgite Mundaci bibito festinat ad arceis

Hochstadij; sinem mox habiturus aqua.

Obuiat aduecto Pegnesus flumine: plura

Postulat; Aetscini postulat amnis opem.

Postulat Aetscini quam gurgitis, obtinet vndam.

Niletenim magnis parua negare queunt.

Flumina

Flumina vicinis excurrunt vndiq; syluis:

Vndiq; Pegneso flumina præbet ager.

Siccine perpetuo Pegnesus honore placebit?

Compos & officij desinet esse semel.

Arua Pabenbergis simulac vicina reliquit,

Desinit: hunc domito digerit amne Menos.

Curuus in occasum glomeratur turbine Mogus;

Vrbis ad Heltmana culmina versus abit.

Vrbs à traiectu Cattorum nomina forte

Mutat: Hasphurdum dicitur ergo locus.

Mogus it Hasphurdum: Menoburgi deserit arceis;

Nomina dat castro, scilicet, ista Menos.

Sueuorum traiectus adest; Sueinphurda vocatur;

Quos procul à Sueui Rhatia cepit aquis.

Sueuus adhuc restat: nomen mutauit: eodem

Antea quo fluxit Sueuus, in orbe fluit.

Plurima mutarunt excursu flumina callem:

At solito Sueuus calle fluenta vehit.

Nascitur extremo Sudetis margine: fertur

Inuia Parrhasij pronus ad arua poli.

Fertilis aruorum Lusatia scinditur illi;

Scinditur eiusdem Marchia penè vadis.

In Zephyrum cedens Borea miscetur Hauelo

Sueuus, vbi Sponda tecta rigarat aquis,

Illius ad ripam degerunt antea Sueui,

Iam quibus ex Sueui flumine nomen inest.

Qui patria nondum simulac tellure ruisent;
 Vandalicis postquam tecta stet ère plagis;
 Sueuicæ centenos implerat milite pagos:
 Tam locuples Sueuæ turba cohortis erat.
 Gens patriam versa mutauit imagine cæli:
 Horrida Rhætorum montibus arua colit.
 Nomen adhuc priscum, mutari nescia, seruat;
 Vt patria nunquam fama perire queat.
 Quinetiam prisca retinet virtutis honorem:
 Corpore natiuum transfuga robur alit.
 Est aliquid, patres si sint exempla nepotum,
 Haud sobolem neruis degenerare patrum.
 Sueuicæ respondet virtus ex indole nata,
 Patribus: haud patriæ desinet esse memor.
 Sueuicæ mutauit cælum, non pectora virtus:
 Liquerat Arcturum fertur ad arua Notæ.
 Nempe fuit monti quondam subiecta Boëmo;
 At nunc Italicis subditur illa iugis.
 Accola tunc Sueni fuerat, nunc accola Rheni:
 Transfuga sit patria, degener esse nequit.
 Præcelebris retrò simulac Suei phurda recessit,
 Insolita Mogus bile recuruat iter.
 Impete curuatus raptò desciscit in Austrum:
 In Zephyrum versis inde recurrit aquis.
 Herbipolim ripa fugiens discindit vtrinq;
 In Boreæ tractus inde coactus abit.

Hinc Caroloſtadij ſœcundat iugera: Sala
 Cornua Gamundi ſedibus apta bibit.
 Sala nec exiguo prouoluitur agmine: Salam
 Iugera Neuſtadij Strauus ad vda ſubit.
 Aſpacum iuxta Rhœnis ſorbetur: Auerra
 Ad iuga Lutteri flumine Sala ruit.
 Non procul hinc Thule nemoroſo condita ſalta,
 Quæ Zephyrus Solem ſpectat inire freta.
 Sala bibit Synam, Mogo iam proximus anni:
 Mœnia Rinecÿ gurgite Syna quatit.
 Non ſecus ac multi perierunt antea fluctus,
 Vltimus in Mogi flumine Sala perit.
 Solis in occaſum curuo iam limite Mogus
 Labitur; ac vario cornua torque facit.
 Aſt Zephyro dextra iuxta conſine relicto,
 Deſerit ad læuam fertilis arua Nothi.
 Nomen ab excelsi quæ duxit vertice montis
 Mogus Hogumberg ætæctanitentis adit.
 Excipit ad læuam Thubera flumina largi.
 Surgere Thuberam Sueuia fonte videt.
 Amne Rotumburgis, Chrechlingia viſitur amnis
 Hoc etiam pollens amne Rotinga venit.
 At prope Mergetum Gallacidos influit vnda
 Copia Thubera flumen: at itur eò.
 Nam Thubera ſubit Laudana mœnia gentis;
 Culmina Pudingi fluctibus inde rigat.

Inde fatigatus fertur Thubera procellis:
 Cogitur ex Mogo cedere: Mogus adest.
 Flumina Thubera Vartenum cedere Mogo
 Aspicit: hic fluuio nomen & vnda cadit.
 Ardua Miltburgi veneratur culmina Mogus:
 Ductilis in faciem vertitur vnda tuba.
 Inter & hinc Zephyros, et climata voluitur Arcti.
 Sub lare Stochstadij flumina Mogus agit.
 Excipit alueolo Francphurdia diuite Mogum.
 Vrbs sua venali distrahit are bona.
 Accipit à Rheno classeis, à flumine Mogi:
 Ponte sub oblongo clauditur vnda Meni.
 Mœnia Franconum sustentat dextera Mogi:
 Culmina Saxonum margine læua gerit.
 Nobilis illustri Francphurdia vertice passum
 Millia viginti distat ab vrbe Meni.
 Vrbs à traiectu Franconum nomina cepit;
 Quos modo præ veteri Gallia gente colit.
 Perdidit aduentu Franconum Gallia nomen:
 Francia Gallorum dicitur esse locus.
 Id tibi nec mirum. quid non mutatur in orbe?
 Et situs & regni nomen, & ordo perit.
 Sancta nihil mundo validum Natura reliquit:
 Plurima mutantur tempore: pauca manent.
 Optima Franconum libeat si dicere tecta,
 Dicere quis poterit singula? nemo potest.

Huius esse loci vix talia scribere duco.
 Et quid multa libet scribere? rara iuuant.
 Franconum simulac abijt Moganus ab vrbe,
 In Zephyros curuo pergit abire gradu.
 Ardua deglutit subeuntis flumina Binsæ.
 Rhenus adest; Mogi flumen adesse videt.
 Qui modo tantus aqua, tot aquarum molibus egit
 Mogus iter, Rheni gestit inire labra.
 Ad medium Rheni labens procedit ad urbem:
 Nomen adhac vrbi donat inesse suum.
 Nobilis aduerso Moguntia flumine Mogi
 Gaudet, aquis Rheni gaudet; amica situ.
 Vrbs abit ad læuam Rheni: sed flumine Mogus
 Cymbifero dextrum gæstuit inire latus.
 Lucius infausto derisor nomine Christi
 Insolito Rheni ponte ligauit aquas.
 Postea mirando superauit flumina ponte
 Carolus: hunc celeri sustulit igne furor.
 Hic nimium lato diffunditur aquore Rhenus:
 Nam stadijs tendit penè duobus iter.
 Sed nihil est vrbi, Rhenus quod basia confet;
 Quod Menos opposito moenia rore videt:
 Multa vetustatum profert exempla decoro
 Vrbs habitu: prisci signa decoris habet.
 Magnificam celsa gestat tellure columnam:
 Hanc celebris miro forma labore refert.

Iulianus a
 postata.

Formam nosse paras? Imitatur tessera formam?

Tessera quadrato continet orbe cubum.

Percupis authorem, mirator, noscere molis?

Hæc opera Drusi colle leuata fuit.

Signa reducuntur tumulis diuersa Deorum:

Et tabulas passim fossa reportat huius.

Fama recognoscit lapidum compage reuersos

Sarcophagos, quorum scripta videre licet.

Quisquis & Albani rimatur viscera montis,

Sub lapidum fossis mira latere videt:

Hic steterant quondam Martis delubra Gradiui:

Hic etiam vani templa steterè Iouis.

Tot simulacrorum facies tellure reuelli

Credimus, vt toti idem credere nemo queat.

Stulta quid enarrans nugarum ruderam miror?

Vrbs alia rerum laude notanda venit.

Præ reliquis urbem Phœbi germana venustat:

Præ reliquis urbem Musa tuetur agris,

Vrbs operam Musæ si non perdocta tulisset;

Et nisi cepisset Dadala Pallas opem:

Barbaries fracto Musam damnasset honore:

Barbarica Pallas clade repulsa foret.

Vrbs veneranda sui tribuit monumenta labori,

Aere, quod inuenta fuserit arte typos.

Ante typos nimij veterum periere libelli;

Iam literas cernet nulla perire dies.

Vox perit auditus gemina quam concipit aure:
 Vox etiam calamo scripta perire valet.
 Quod typus excepit charta, non eximet atas:
 Si ruat exemplar tempore, restat opus.
 Non rapitur totum, si pars vanescat adempta:
 Pars etiam toti dempta nocere nequit.
 Turba Camœnarum sælix gratare labori
 Et studijs: semper viue, reducta typis.
 Viuit Mercurius iuuenti redditus æuo:
 Ex postliminio mortis Appollo redit.
 Ardua Parnasi tumulos Moguntia præbet:
 Fert Academia tecta: Lycion habet.
 Eloquar eximium: Germania præstitit orbi,
 Quod Nothus, ac Aquilo, vesper & ortus amos.
 Ab nihil ex æquo sælix: & lilia spina
 Et tribuli viihs sepe roseta tegunt.
 Nobilis illustri Germania claruit arte,
 Qua iuuat, hac etiam mobilis arte nocet.
 Hæc ratione typos reperit, ratione Boardas
 Flaminio mas, quarū strage barathra tremūt.
 Onimis infælix & amœna turpior arte
 Ars fuit hæc; omni sæuior hoste fuit.
 Ab nihil obliquo sanctum spectatur in orbe:
 Ars vitio nunquam digna coire nocet.
 Ingeniosa tui genitrix habere pericli
 Teutonius haud regio parcere docta tibi.

Materiam Mundo tribuis Natura nocendi;
 Qua facis humanum singula nosse genus.
 Stulta tibi; nobis etiam vasa fuisse:
 Debueras genitrix esse; nouerca noces.
 Cur homini prodis vano secreta labore?
 Quae si nos fugerent, tutior esset homo.
 Quod ruditas orbi nequeat secreta nocere,
 Perfacili monstrat simplicitate fides.
 Cur ad perniciem debemus singula nosse?
 Singula debemus noscere: pauca iuuant.
 Aurea successu Saturni floruit aetas;
 Floruit illa domi, fioruit illa foris.
 Ferrea mutarunt Saturni secula moreis:
 Impia perdoctum repperit arma genus.
 Artibus auxerunt pedes entium munera belli;
 Stulta quidem virtus scire profana fuit.
 Non modo suffecit gladius, non pugio Marti
 Rustica Bellonae desijt esse sparus.
 Lancea paulatim vulgi desinit ab usu:
 Arcus & officij nomina vilis obit.
 Vineae non muros, plutei non machina sternit:
 Oppida non Aries efficit aqua solo.
 Scilicet incertus Bombardam repperit author:
 Impius ex casu repperit author opus.
 Haec referunt formam viridum tormenta colubri:
 Sed coluber tantum nullus obeso valet.

Dirasono iactant nomen tormenta Boarda:
 Dum resonat truculens acre Boarda tonat.
 Horreat ad nomen, si quis non viderit arma:
 Horreat ad formam, quisquis ad arma venit.
 Horreat auditore boantis fulmina monstri,
 Qui procul à iactu fulminis arce latet.
 Mars Tragico tandem luctu lamenta profunde,
 Milla qui peditum fulmine multa rapit.
 Te quoniam maiora Deo tormenta relucet:
 Mollis ad insultum sterneris ipse metu.
 Axibus insistit facili non pondere binis
 Machina, quò citius prouolet acta rotis.
 Est teres, angusto paulatim strictior ore:
 Parte sed extrema crassius antra patent.
 Pectora nitrato subigit dum puluere flamma,
 Pectore detentos expuit ore globos.
 Mox tonitrum fingens, tonitru det erret Olympū:
 Efficit ac lapidem fulminis ire modo.
 Vineam non obstat, cespes non vimine clausa:
 Mœnia coguntur cedere, quassa globis.
 Anguipedes scissent hæc si tormenta Gygantes,
 Sydera deuicto tolleret Ossa Ioue.
 In Phrygiam tali victor decurrat Atrides
 Mole, decem cinereis Troia diebus aget.
 Illa Semiramiam caperet Babylona, priusquam
 Strictior exacto Delia mense foret.

Aurea regalis superabit mœnia Romæ,
 Vel prius ac medijs temporibus eant.
 Id triculens isti fecit, Natura licere,
 Quod Superum nulli fata licere sinunt.
 Hoc tibi debemus Natura, quod officio artes:
 Debit hoc certe non licuisse tibi.
 Et male pradatrix audis Germania toto
 Orbe, quod inuenta degener arte nocet.
 Ipsa tibi virgam, multos læsura parasti.
 Hostis nempe tua doctior arte furit.
 Sat validos assueti tibi ballista molareis
 Mittere: sat scandi mœnia ponte foret.
 Destituit nullo frameam Germanus honore:
 Saxeus & iaculum mittere Saxo negat.
 Et Diomedæa Thraces virtute superbi
 Verbera Romphea laudibus orba putant.
 Natio Boiorum demitrix nunc abstinet Iffis.
 Ex Macedon obijt laude Saryssa procul.
 Illyria gentes renuunt pugnare Sibirius:
 Quod magis, & Romam stringere pila pudet.
 Inclita virtutum cesserunt longius arma:
 Puffio Bombardis trudit ad ima virum.
 Arma procul victrix remouet Bombarda: cruenti
 Orbis ad interitum praualet vna satis.
 Non erit armatus, peraget non pralia victor
 Hac nisi munitus pralia mole gerat.

Ah pereat, nobis hac qui tormentare reliquit:
 Arte pater fuerat dignus obire sua.
 Penderet Aeolidae poenam Salmonaeos instar:
 Fulmina qui reperit fulmine stratus obit.
 Corpore sanxuit proprio Busiridis aram,
 Qui docuit pluuiam Thrasius axe peti.
 Sanguine Pygmalion maculauerat hospitii adem:
 Sanguine Pygmalion interit ipse suo.
 Qua prius humana saturarant viscera caede,
 Iam Diomedæo bruta cruore rubent.
 Iam, scopulo multos qui deturbarat in aquor,
 Mittitur in pelagum Theseos arte, latro.
 Icarus ut plebem docuisset munera Bacchi,
 Munere succubuit proditus ipse suo.
 Quem prius Aemilio concessit Aruntius, illum
 Ipse sua genitor morte probauit equum.
 Qui bene nil egit Phalaris laudatur in vno,
 Quod necis authorem torruit arte necis.
 Permanet inuentor Bombarda; permanet author:
 Nomen at authoris prodere Fama negat.
 Censuit indignum vulgatrix nomine Fama,
 Cuius ab ingenio crimen & ira venit.
 Ingenij teter quid non designat abusus?
 Si malus ingenio nititur, ipse nocet.
 Stultis imperium, furioso praestitit arma,
 Ingenium prauo quisquis inesse dedit.

Cum nequeant Musa rugas sedare malorum,
 Ingenium magni causa furoris erit.
 Heu nocuit Mundo, quisquis tormenta parauit
 Aenea; qui simulat fulmen, & arma Dei.
 Qui plus ingenio nocuit, quam profuit orbi:
 Et qui subsidium contulit omne malis.
 Bombardam conferre typis vrgemur: utrique
 Ingenium mentis, candor utrique fuit.
 Teutona virtuti Bombardis officit ora:
 Teutona virtuti pro fuit ora typis.
 Flumine cum Mogo Mogi descendit ab vrbe
 Rhenus: & illustri proruit amne rateis.
 Fluminis ostentat Beuericum dextera Rheni:
 Pronus ab Arcturi limite Rhenus abit.
 In Zephyrum gressu labens curuatur adunco:
 Et scopulos inter grande coarctat iter.
 Insula sepitur non fluctibus vnica tantum:
 Diuiduis passim terra ligatur aquis.
 Praterit ad dextram Schirstanas, culmina pagi,
 Culmina Vualseni gurgite Rhenus adit.
 Praterit Helpheltum, celebri quod praeualet arce:
 Totus ad Erbaci culmina voluit aquas.
 Pagus ab Aeoo qui nomina diuite sumit,
 Contiguus Rheni gestit adesse labris.
 Grandibus hinc iterum non vnica clauditur vndae
 Insula: si Tempe dixero, vera loquar.

Vapulat hinc vndis Mitilenum; vapulat inde
 Vincolium: spatia distat utrunq; breui.
 Vini diues adest dextram Rhingouia Rheni
 Possidet: illustris possidet arua soli.
 Quò feror? ad Rheni læuam me confero: Rheni
 Quò cadat in læuam gurgite Nabis adest.
 Villa Morsena fecundat culmina pagi
 Nabis; & Alz. heni culmina rectus adit.
 In de duplex viridi subit Ingelshemia tractus:
 Distant perminimo pagus & aula situs.
 Aula sed inferior iacet Ingelshemica pago:
 Vix stadijs Rheno cedit abacta decem.
 Carolus eterno Fastorum nomine clarus,
 Nec quem perdomuit Carolus orbe minor;
 Hic solitus licet a fuerat statione morari:
 Aptior haud animo Caesaris aula fuit.
 Aula loco nomen seruat turrita: gerendis
 Consilijs sedam resq; locusq; dabant.
 Arx fuerat quondam valido munita labore;
 Funditus hostili decidit hausta rogo.
 Maceriem quouis superat calcante viator:
 Ipsa ruinarum penè ruina iacet.
 Ut tunc res fuerat, simulac & Carolus aulam
 Incoleret, nullo iura vetante tulit.
 Paruit edicto Caesar, quod sanxerat ipse:
 Caesaris exemplo paruit orbis honor.

Tassilio postquam ductor peccata patrarat,
 Coniugis hortatu noluit aqua sequi.
 Casareo tandem furians inuidit honori:
 Auctus & Honorum fœdere bella mouet.
 Induperatori præcepta extrema minatur
 Fata: nec euentum criminis ipse notat.
 Carolus exurgit, scelerato restitit hosti
 Casar, apud Lechum castra locare parat.
 Destinatus aduerso Legatum Carolus hosti:
 Continet is pacem, continet arma manu.
 Tassilio mentem properat mutare; paratus
 Obsidibus regem conciliare dat is.
 Bella cadunt: verum pax non firmatur vtrinq;
 Tassilio pœnam iure daturus erat.
 Ingelshemiados vocitatur ad atria cella:
 Paruit edicto Casaris; egit iter.
 Res in iudicium simulac prodiret vtrinq;
 Tassilio causa iura probare nequit.
 Victus iudicio procerum damnatur: & ense
 Carnificum stricto iussus obire necem.
 Ille genu flectens, panno claudebat ocellos:
 Qui gladio soluat guttura, licitor adest.
 Dux spatium vitæ nequijt sperare: parat a
 Ad miseri letum cuncta fuere viri.
 Iudicis vrgetur sententia; Casaris obstat
 Gratia. Quem nequeat flectere pœna duci?

Iudicis effectum vox non sortitur: at illa

Cæsaris arbitrio tollitur; illa cadit.

Mitior excedit sententia Cæsaris ore:

Mortem Tasilio Cæsaris ore fugit.

Pœnam perfidie claustris, non funere soluit:

Principis exiit nomine: claustra subit.

Perfidus in fando fuerat qui crimine princeps

Antea, iam Monachi nomine sanctus agit.

Cæsaris edicto qui noluit infimus esse,

A secula nolebat Cæsaris esse sui.

Dum maiestatis designat crimina læsa,

Perdere carnificis debuit ense gulam.

Ista magistratus signant exempla vigorem.

Nonne magistratus fertur imago Dei?

Qui renuit regi; renuit parere Tonanti:

Præsides hic cælo, præsidet ille solo.

Nabis adit Rhenum; Rheno sorbetur eodem.

Hinc obiter Rheni tecta referre iuuat.

Cerulei dextram Geishemia fluminis ornat:

Inde Rodeshemi tecta subire vides.

Ast latus ad læuum spectatur Bingia; centum

Et stadijs bis ex vrbe remot a Meni.

Nais ibi fertur, ripa donatus utraq;

Arcibus: innocuo perforat amne solum.

Exiguum paruo delibat honore Nouellum:

Hobstadium paruo spectat abesse loco.

Vilia præcurrit Brambacum culmina pagi:
 Vilia Fromburgi fluctibus arua videt.
 Ambit Oberstenas modico signata nitore
 Iugera: Gumburgi cernere castra datur.
 Qua dat Hamundum, qua dat Montcingia, tergū
 Qua dedit Hunorum flumina Nais habet.
 Nais vt illustri Soburnum flumine vidit,
 Labitur; & Glani cornua iungit aquis.
 Obuia Lutteri prædatur cornua Glanus:
 Naiada Lutterus, Naiada Glanus inuit.
 Nais Isumbergam minimo suspectat abesse
 Limite: Dalbergam longius esse videt.
 Dissidet oblongum Sponhemia Naiados amne:
 Non Eberumburgi recta rigantur aquis.
 Naidos oblongo discedunt limite Nymphis:
 Arce tamen cerni Naidos vnda potest.
 Hinc Stauronnesum foecundat amabile Nais:
 Teutona Cruisnaum nomine lingua vocat.
 Post iuga Cruisnai simulac est ardua ventum,
 Spumens in Rheni viscera Nais abit.
 Bingia præclari veneratur Naidos amnem:
 Dulcisonis Rheni gaudet adesse vadis.
 Bingia præclaro celebratur nomine Drusi.
 Fonte quid & Drusi notius esse rear?
 Drusus ibi letho quoniam funesta subiuit:
 Materiam lethi nemo docere valet.

Nec stat Fama sibi: bello vel concidit hostis,
 Vel lacero cecidit crure, peremptus equo.
 Hunc referunt tractu monstrum vidisse Sicambros:
 Insolita cuius mole statura sterit.
 Forma Gigantiæ faciem mentita Cyclopi:
 Fæminei sexum visa referre gregis.
 Hoc miser ex monstro venientis tempora lethi
 Edidicit. Magnus facta videre timor.
 Bingiacas victor simulac accessit arenas,
 Bingiaco victus facta subiuit agro.
 Non trepidans illi Germania senserat hostens
 Esse parem: tanto bella rigore tulit.
 Vesperes domuit bello, domuitq; Cheruscos:
 Ille Morauorum pilâ gerebat agris.
 Flauicomos dura fudit virtute Sicambros:
 Insolito Suevis arma furore tulit.
 Amasis hunc vidit nauali fundere bello
 Bructeriam: vidit bella mouere Vidrus.
 Vuestualicos acie pugilum superauit Abnobos
 Victor: & indomitum sustulit igne nemus.
 Pontibus hic Albim Rheno cum flumine strauit:
 Sublicio sepsit ponte Visurgis aquam.
 Peruia qui tantum præbebat flumina classi,
 Insolito Mogi ponte ligauit iter.
 Harciniâ lacera Dux pandidit arbore syluam.
 Peruia Romano palluit hoste via.

Sapius hac Latio terrorem mouerat hosti,

Se modo nudatam munere sylua dolet.

Nuuc abit in campos, & hiant i panditur aruos:

Rara sub insulito sternitur umbra die.

Hac trepidis quondam valuit praeberere latebras

Sylua: bonis sedem fecit; asyla malis.

Iam latebras nescit; planè deiecit asyla

Area: planicie saltus & agger abest.

Hoc potuit Drusus, qui nil praestare timebat:

Tam vehemens illi cura laboris erat.

Hannibal arumnas Romanae vouerat urbi:

Teutonico Drusus fata vouebat agro.

Illius excepto Germania nomine paller:

Cladis & antiqua funera bile docet.

Vt te Drusus perdat.

Vsus adhuc, quando seuit Germanus in hostem,

Increpat hunc Drusi nomine: bella crepat.

Bingia laudatur, tanto quod contulit hosti

Fata; quod arumnis contulit ipsa modum.

Liquerat huc placido Basileiam tramite Rhenui:

Turbida nec scopulis pertulit vnda moram.

Ripa nec arctato coniunxit limite pressa

Ostia; sed Rhenum laxius egit iter.

Non aqua precipiti pendebat deflua saxo:

Calle sed equato libera fudit aquas.

Est rapidi simulac ad Naidos ostia ventum,

Arctior hinc ripae faucibus vnda coit.

Nam validi ripa montes iunguntur vtraq;
 Semita vix fluvij sufficit vna minis.
 Nec prius equato procedet tramite Rhenus,
 Vbera quam Bonne miserit arua retrò.
 Rhenus vt exhausto ditescit Naidos amne,
 Deserit occasum tramite: Corus adest.
 Mons subit ad læuam; Roberti nomine gaudet:
 Cænobij nitido claret h. more locus.
 Intercepta procul medio stat flumine turris.
 Insula diuiduo cingitur arcta lacu.
 Horrida sed mures tribuerunt nomina turri:
 Mure sub vltori fata quod Hatto tulit.
 In nunc, & scuibilem contemne Tonantis.
 Mure potest minimo pœna nocere Dei.
 Messis erat raro segetum dotata fauore.
 Paupere nil potuit vilius esse viro.
 Paupere paupertas languescit frigida lino:
 Verminat esuriens, paupere mœsta penu.
 Auget egestatem morbus, contempta mouetur
 Pauperies: omni casta fauore perit.
 In rigidis passim miseri iacuere plateis,
 Quos miserè letho vouit acredo famis.
 Vita quibus restat, vitam mutare volentes
 Sanguinea fatum praripuere manu.
 Est dolor in vita truculens; in funere terror:
 Conditio sortis nulla placere valet.

Quis stadium vitæ letho mutare peroptet?

Cum miser haud poterit viuere, fata cupit.

Mundi cuncta ferit Labyrinthus pessima. Fletu

Nascimur, est artis viuere; pœna mori.

Sed melior vitæ mors est, extrema malorum

Linea: materiam viuere cladis alit.

Mors vt pœna Dei, pœna sic dicitur huius

Finis: ab effectu desinit esse nocens.

Hanc igitur summo plures mœrore sepulti

Flebilibus visi sollicitare modis.

Nempe soror Turni mortem Iuturna petiuit:

Caucasus mortem vellet adesse gygas.

Gaudet adhuc Cheiron votis cessisse perita

Funera: dum potuit viuere, letus obit.

Velle mori, nec posse mori, nec viuere, durum.

In misero sors est optima, posse mori.

Hanc meruit sortem, qui se fastidit, egenus:

Hac etiam pauper sorte beatus erit.

Solus erat foelix, animi mœrore solutus,

Pauperis haud speciem nouerat Hatto viri.

Qui non pauperiem sapuit, qui diuite largus

Sorte tumet, miseri damna videre nequit.

Finittimos inter tantum frumenta tenebat

Hatto: quas habuit foenore legit opeis.

Deposit as partu repetit maiore quotannis

Diuitias; quarum summa perire nequit.

Nec largitus opem, veluti debebat, egenis:
 Dona nec agrotis mittere, doctus erat:
 In oculis oculi fuerant; superesse bonorum
 Bestia nil orbo duxit in orbe satis.
 Alter erat Crassus; Crasso sed auarior ipso:
 Dignus vt imbibito deleat ære sitim.
 Delicia, numi; risus, iactura pupilli;
 Restu, auaritia cœna dolentis agit.
 Nec subijt restim: dignus maiora subire
 Fata: manu fortis debet obire Dei.
 Prodigus hac melior ratione putatur auaro:
 Officium quamuis neuter honoris amet.
 Erogat in vita fortunam prodigus: acri
 Quæ fuerant nisu parca, quiete vorat.
 Omnia consumptor rerum transfundit in omnes:
 Symposij fratres ardet habere sui.
 Horret egestatem minime: fastidit auara
 Pectora; cum socijs prodigit ipse sua.
 Parris ipse frui gestit: non abstinet vti:
 Dedecus heredi relinquere multa putat.
 Debita condonat nonnunquam debita gratis:
 Si superet censum sumptus, abesto dolor.
 Sic Epicuræo vitam solatus honore,
 Cogitat extremum quemlibet esse diem.
 Ille tamen peccat: sed dum conuiuuit amicis,
 Inter eos pauper sæpe inuatur homo.

Ille sibi prodest, alijs prodesse laborat.

Non male, sed cunctis victit at ergo bene.

Quò socijs profit, non hoc expendit auarus:

Pauperis ad lachrymam munijt æra seris.

Post obitum quamuis valeant prodesse nepotib

Aera, vel ad miseri cedere vota queant:

Attamen hac cura legit non illius ergo,

Vt miseris fautor rebus adesse velit.

Aere voluptatem potius concepit adepto:

Dum fuit in viuis, prætulit æra Deo.

Non sibi, non alio, damnatus ad omnia, viuit:

Sustinet æs dominum: sustinet ille nihil.

Dum moritur, prodest, quod non sperarat, amicis:

Dum nil vitæ iuuat, funeris hora iuuat.

Nil ageret rectè, si non cessaret auarus

Viuere: post obitum cogitur esse bonus.

Cogitur esse bonus, quod noluit optimus esse:

Quod nequit, id miserum conficit, esse nocens.

Officit in vitæ miseris, à funere prodest.

Scommata fit heredi Tantalus ipse suo.

Omnia crebrò datur qui gutture digerat; hæres

Prodigus ex nimio scribitur æse nepos.

Hatto nocet vitæ simulac producta manerent

Stamina, non misero præstitit ille fabam.

Pluribus in vitæ nocuit, quàm funere demens

Profuit: ob vitam mortuus ergo male.

Si rem prodigeret; socijs si traderet ara;
 Munificam miseris forte dedit opem.
 Sed quoniam plus ac parcè vivebat avarus,
 Pauperis auersa negligit aure preceis.
 Turba Saguntino plusquam defecta calore
 Supplicat Hattoni fletibus; Hatto fremit.
 Per sacra per diuos orant, per mutua rerum
 Fœdera, per totum quicquid in orbe placet.
 Non sacra, non Diui, rerum non matua placent
 Fœdera: non populi flectitur Hatto prece.
 Non prece mercari panem gens, expetit are:
 Non prece, non precio vendidit Hatto stipem.
 Ferrea placari simulabat pectora tandem:
 Mollior apparet luctibus esse rigor.
 Ah iam bis miseri, placido quid fidiſtis hosti?
 Fraude solet praeceps raro carere fides.
 Spem facit, oranteis amandat in horrea praesul:
 Praesul erat; sed non praesule digna facit.
 Turba lupo credens procedit in horrea raptim:
 Ostia praeccludi restibus Hatto iubet.
 Desuper effractis cumulabat sedibus ignem:
 Et casa Vulcanum stramine plena fouet.
 Culmine flamma ruit; glomeratur ad intima na-
 Aestuât igne cohors; aestuat igne casa. (phthæ
 Heu scelus, & nullo delendum tempore crimen.
 Sic homini Daemon fata ministrat homo?

Hat-

Hatto popellorum debebat Episcopus esse;

Fit lupus: & propria viscera rodit ouis.

Pauperis exiuit mercatum munera vitæ

Plebs, quæ non poterat credere fata subit.

Quid miseris restat? miseri falluntur: acerbis

Est famis, est rutilo sauior igne, dolus.

Talibus imponit Colophonem cladibus Hatto,

Ne scelere quicquam resset, ubique nocens.

Litigat: hostili pereunt eis afficit ira:

Ante foreis stomacho seuit agente minas.

Vt fat is inuiso seuitum pectore sensit:

Scomnate proh miseros excipit ante casam.

Dum miseri clamant fletu lamenta crepantes;

Sub trabe; dum valido fata sub igne vident:

Qualia confundunt, imitantur sibila mures;

Clamitat, in risum soluitur Hatto iocis.

Ignibus abrumpi mirantur stamina Parca;

Stamina felici viuere digna colo.

Sic pereunt illi. Sed non vindicta Tonantis

Deserit Hatto nem: muribus Hatto datur.

Arripiunt illum mures: funesta minantur

Premia; quo meritis sanguine fata petet.

Exanimum musca veluti transire cadauer,

Vulnera cædendo faucibus alta, solent:

Aut veluti saue ligno suspensa volucres

Rodere vesano corpora dente parant:

Cruribus Hatt onem subigunt sic vndique mures:

Cingitur, & iuris desinit esse sui.

Hattosugam prandens mutatur in omnia more

Proteos: ampla Dei praeuenit ira sugam.

Inuolat ascenso fastigia culmine tecti;

Scilicet hunc mures tecta per alta petunt.

Ingreditur vepres: sed non vepret a tegebant:

Ingreditur syluam: sylua iuuare nequit.

Incurrit viteis: non hunc vineta tenebant,

Qui superum fato dignus obire fuit.

Scrinea cur intret? mures in scrinea reptant.

Cur subit antra miser? muribus antra patent.

Non validis illum munit conclaue latebris;

Clausa nec artificum viribus aula tegit.

Horreat ad mentum gelido ceu Tantalus anne:

Deneget haud nando muribus vnda viam.

Templa Dei supplex adeat: ducatur ad aras:

Non abigunt mures templa; nec ara sugat.

Fustibus arcetur: non curat bestia fusteis:

Bestia contemnit verberere trita sudeis.

Antea derisor miserorum, desijt esse

Risor: & infelix incipit esse dolor.

Antea surda ster miseris non praeiuit aurem:

Clamitet: hunc surda negligit aure Deus,

Tentat aquas, Elementa gregi contraria sicco,

Auxilij postquam vidit adesse nihil.

Naue secat Rhenum: turri vicinus aquosa
 Redditur: in turrin gressibus ipse subit.
 Si qua patent, nunquid leuisse foramina prodest?
 Per minimum Christi pœna foramen abit.
 Ardua diuini pertranant flumina mures:
 Maximus incubuit piscibus inde tremor.
 Dorsa quidem mures vicere liquentia Rheni:
 Ocyus in valida culmina turris itum:
 Omnia perrepunt vltrices atria turba:
 Non locus vndifona liber in arce fuit.
 Hatto Dei pœnam sentit presentis adesse:
 Aestimât heu magno crimina: serò sapit.
 Tempestiua placet superis metanœa: malorum
 Et si tarda venit, serò querela venit.
 Pauperis heu vitam magno nunc postulat emptam
 Hatto: fuit populi dignus obire necem.
 Muribus incumbit merito sententia iusti
 Iudicis: & iudex spectat ab arce poli.
 Christus erat pauper; nunquã contemnet inanis:
 Pauperis est ratio paupere digna Deo.
 Iusta Creatoris subito decretâ facesunt
 Et nimio mures antra furore replent:
 Morsibus inuadunt Hatto nem: carnibus ossa
 Expoliant: sauo membra cruore lauant.
 Sibila veloci fundunt vltricia saltu:
 Vnguibus & rapido vulnere dente fricant.

Nec libitum cessare fuit, deuulsa priusquam
 Stirpitus exeso viscera ventre fluant.
 Tantisper sauire datum, suprema misello
 Sacrilegi donec gutta cruoris inest.
 Horribileus inter peragit lamenta doloreis
 Hatto: replent mures ora: sonare vetant.
 Mortis in aduentu mutauit stamina vitæ:
 Occidit: indignus viuere latro fuit.
 In lacerum cessant mures sauire cadauer:
 In lacero nullum copore corpus agit.
 Quinetiam dempsit misero Fortuna sepulcrum,
 Cuius in improbulo viscera mure latent.
 Ossa ferat turris: verum Regnator Olympi,
 Pars vbi sit melior spiritus, ipse sciat.
 Ossa licet credantur eo translata fuisse;
 Attamen effectus nomina turris habet.
 Aede sit Albani tectus, non desinet Hatto
 Exitij famam significare sui.
 Qui non pauperiem speculatur Episcopus, ipsa
 Horrea non patriam sentiet esse Dei.
 Hanc igitur turrim Rheno quicumque tueris,
 Non malefacta putes vlla latere Deum.
 Non Aquilam fallit; quamuis discurrat vbique
 Et pede non segni transeat arua Lepus:
 Quis poterit magni faciem vitare Tonantis,
 Quem coma non fallit verticis vna tui?

Infima despectat cœlo qui viscera terra:
 Qui prius ac fiant omnia, nosse potest.
 Si fugias illum: te mox quacunq; sequetur
 Parte. Deum cœli nemo latere valet.
 Ut misero, bilem simulac effundit: adesse
 Cogaris: haud domitrix fallitur ira dei.
 Quis umidum sylua valeas arcere Leonem,
 Indiga quem tremulo macerat ore fames?
 Flammam quis stipula demet, cum ceperit ^{asth}
 Et Zephyri flatu cuncta fugantis ali?
 Quâ ruit angustus riparum faucibus vnda,
 Magni quis poterit claudere fontis iter?
 Excussam nervis an quis vitæ sagittam,
 Quæ vel saxa tonat machina, ferre queat?
 Dira quis auertet fugiendo Numinis ora;
 Cum volucris possit nemo latere Deos?
 Terreat exemplum: frustra se subtrahit Hatto
 A facie domini, liber abire nequit.
 Quem miserè vitat, vitans occurrit eidem:
 Undique deuitans Numina, turre perit.
 Victor ab excelso pugnet si vertice turris,
 Vinceret: innumero liber ab hoste foret:
 Et iam non acie belli, non vapulat armis,
 Mure sub exiguo funera præsul obit.
 Ergo deus mirè punit delicta malorum:
 Quo minimè credis pœna furore venit.

Muri bus Hatto nem, Syllani robore vermis
 Compulit Herodem Numinis ira premi.
 Fata nec Herodes prænouit talia Latro.
 Hatto nec expandit talia mente latro.
 Ardua debentur scelerata funera menti.
 Vox oppressorum sidera iure ferit.
 Pœna quod exemplis scelerum diuina relucet?
 Disce, quid officiat vindicis ira Dei.
 Ergo p̄ miserere gregis: miserere clientum:
 Diuitis haud surdas conuenit esse fores.
 Desflua pernici deducit flumina gressu
 Rhenus; & audaci carbasa classe vehit.
 Altius Erueldum medio stat vertice montis:
 Ad fluij dextram castra iacere vides.
 Possidet exili læuam qui culmine vicus,
 Bingiaci nomen præstat inane specus:
 Hasmanshusiados pagum tutatur arena
 Rhenus: aqua dextram tecta subire facit.
 Arx tenui sedem gyro Vasberga coronat:
 Contiguus arcem læua venustat aquis.
 Ardua veloci demittit cornua fluctu
 Rhenus; & albenti flumina ducit equo.
 Plurima præcelso veneratur culmine castra:
 Hosce nequit quorum nomen inire modos.
 Dum Legio Rheni decorat Traiana sinistram,
 Passus mille retrò Bingia quinq; fugit.

Pagus it Heimbacum; læuo stat fluminis arcu:
 Dextro Corichium fluminis ore sedet.
 Cardine Dembacum læuo fert culmina: dextram
 Corichij gestit parua subire domus.
 Mille quater passus simulac Traiana recedunt
 Culmina, Bachracum gurgite læua ferit.
 Dicitur hæc Bacchi sedes: fert montibus arcem:
 Insidet oppiduli mœnibus ipsa sui.
 Proxima contiguo diffunditur insula tractu;
 Quam media Rhenus parte fatigat aquis.
 Altera cornuto maior consurgit ab aestu
 Insula: spumarum molibus acta fremit.
 Illa Palatina generosum sustinet arcis
 Nomen: & excelso mœnia colle leuat.
 Pagus & arx dextro Coucanum margine surgit:
 Verricis hæc apicem possidet; ille pedem.
 Obuiat arx; celsi spectat ur acumine montis:
 Arx latus ad læuum condita propter aquas.
 Altior extemplo Vesalia subiacer arcis.
 Solis ad occasum flumine Rhenus abit.
 Solis ab exortu nitidi curuatur ad Arcton:
 Leniter in spiras cornua Rhenus agit.
 Mons subit ad Rheni dextram; despectat in vnda
 Sub latebris Echo quem resonare facit.
 Præteriens illum si tu clamore fatiges,
 Monstrifera casum voce minatur apex.

Territat idcirco nautas: in flumina Rheni
 Sapius euulso creditur ire specu.
 Ille supra Rhenum scapulis dependet: Abnobo
 Altior: illustris sustinet astra poli.
 In varijs Echo residet montana cauernis;
 Quae simulac hausit verba, referre solet.
 Si tonitrus ictum simulet Bombarda nitrati,
 Hac tonitrus ictum Diua redire facit.
 Stripite si montem quatias, aut verbere saxi;
 Vertice ceu lacero dirutus horret apex.
 Causa tamen monstri: passim dissecta cauernis
 Saxa patent: passim monte foramen hiat.
 Nulla tamen montis gremium speleia pererrant:
 Concauitas totum nulla secare potest.
 Vox quoties transfertur eò, conclusa latebris
 Ire parat: sursum dorsa cauare nequit.
 Obstruitur: nusquam solidis emissa vagatur
 Sedibus: hinc etiam cogitur ire retrò.
 Cogitur emitte; fuerat quo prodiit a primum,
 Quo fuerat primum calle recepta, redit.
 Fertur ad aut horeis iterum dimissa: nec illi
 Obstat iter: mutilo cuncta fragore replet.
 Diua breui voceis rerum desinit hiatu.
 Interualla sonos carpere longa solent.
 Sic & quo fuerant, nec eodem robore missa,
 Quae remouet paries saxa, redire queunt.

Deserit Arcturum dextro qui limite Rhenus,
Nunc iterum Cori regna fremens adit.

Eminus à dextro Mellensia cardine Rhenum,
Eminus Hortarei sessio regis habet.

Hortarij re
gis terra de
Herich.

Arx simul apparet Cat torum nomine clara
Meliboco: nitidum monte leuat a caput.

A lare Bachraci descendit turbine Rhenus,
Mille simul passus octo peregit iter.

Pagus ibi: nomen fertur sortita Goâri
Et domus: & dextrum possidet illa latus.

Oppidulum læua petitur regione Goarum.

Hic celebrem mergit crebra Charybdis aquam.
Ocyus orbis fluo circundatur impete fluctus:

Transfuga sub fundum turbine fluctus abit.
Antea qui fluuis potuit spatiosior esse,

Creditur amisso Rhenus ab amne minor.
Non tibi sit mirum, Natura quod utilis egit:

Hæc alijs etiam fata reliquit aquis.
Taurominitane superest vertigo Charybdis:

Grandis ibi Siculo demitur vnda mari.
Obstat Noruegia Muscostrum carula sorbens:

Integra sub scopulos cedere rostra facit.
Non melior tantum Rheno Natura reliquit

Cladis: aqua fraudem nauta cauere potest.
Arx venit: à Rheni sortitur nomina rupe:

Fluminis ad læuam vertice montis agit.

Castro

Castra Dorumburgi Rheno semota parumper,
 Suspicit ad dextrum surgere nauta latus.
 Velmichium dextra Rhenus lambente salutat:
 Culmine quod nitido moenia penè replet.
 Hirsnocam Rheni properat spectare sinistra:
 Paltfichium Rheni læua videre parat.
 Supra Bornhoueam modico stant limite bina
 Castra: tenent dextrum monte leuata latus.
 Campus amat dextram pagi contentus honore.
 Cœnobium Vestæ læua nitentis amat.
 Dum solito pergit cursu lassare fluentia
 Bodobrigam læua Rhenus obire parat.
 Bodobrigam sedes remouet præclara Goari:
 Mille nouem passus inter vtramq; cadunt.
 Obuiat exili Speianum culmine duplex:
 Et fluuio pagum Rhenus vtrunq; ferit.
 Præsides à dextris Phœbi conuersus ad ortum
 Primus; & Aedii nomina pagus habet.
 Alter adhuc læua Rheni tellure leuatur:
 Forsitan is Zephyri nomina pagus inuit.
 Arx & pagus habet Brubachia nomine dextram:
 Obtinet hic planum; montibus illa sedet.
 Pagus adest; Rheni nomen signare videtur.
 Gurgitis ad læuam culmina stare vides.
 Visitur hac sedes etiam dum Regia parte.
 Bina Lanirupes rupe recepta subit.

Alta Lanirupes dextram sortita fluenti:

Insuper oppiduli nomina fortis amat.

Ima Lanirupes pagum præstare videtur,

Arx Lanichi rupeis inter utraq; sedet.

Mille ter, & totidem passus ad flumina Rhene

Bodabrigam retrò mittit abire Lanus.

Principis Anglorum Videchindi nascitur aruū,

Et Lanus Haerbergi pascua fonte rigat.

Alluit Hastaco Lapsena mœnia tractu:

Mœnia Martpurgi civibus apta secat.

Ditia longinquo Solamysi deserit arua:

Mœnia Solciniy nomine dicta prius.

Eminus oblongo Gasanum limite spectat:

Candida Limpurgi cominus arua videt.

It Lapis hinc Aquilæ: Nassauia linquitur illinc:

Longius Embsena culmina stare notat.

Præterit Embsēseis, dextro sed margine, Thermæ:

Est quibus à vico nomen; ab amne calor.

Vndis sulphur inest, nec alumen præterit vndis:

Plurima Chalcantibi portio; rara nitri.

Harum sub camera pars & testudine tecta:

Aere pars nitido libera præbet aquas.

Aedita Lanstani fœcundat iugera castrî

Inde viceis Rhene gaudet inire Lanus.

Inde Capella subit pagus; subit arxq; Capella:

Monte stat arx: plano pagus in orbe cubat.

Vuittiken-
steen Comi-
tatus,

Aquæ cali-
dæ Embsen-
fes,

*Sed ne forma situs pereat, ne nauseet harenis
 Lector: obit læuum monte Capella latus.
 Insula Nonnarum circumdatur agmine Rheni.
 Clericos ad dextram culmina pagus habet.
 Castra Lani Rhenus simul atq; recolligit, illa
 Quinq; retrò passus mille remot a videt:
 Dum fluuio præcepis agitur torrente Mosella;
 Irrigua scindens fronte Mosella solum.
 Punico quantum valeat distare Mosella
 Neccharis, in medium dicere causa iubet.
 Collige viginti Parasangas ordine: passum
 Millia collectis adde bis octo locis.
 Sic spatium Rheni certa narratur amuss,
 Ne spatium quicquam desit, amussis ope.*

Epilogus li-
 bri Tertij.

Finis libri Tertij.

K

LIBER

LIBER RHE- NI QVARTVS A CON-

FLVENTIA INFERIORI, VBI MO-
fella fluuius Rheno miscetur, vs-
que Coloniam Agrippinam &
Tuitium protensus.

ARGVMENTVM IN LIBRVM RHE-
ni Quartum, à Confluentia inferiori, vs-
que Coloniam Agrippinam &
Tuitium.

Osella fluuius describitur.
E regione ad latus Rheni dex-
trum, arx Erenbreitstein mó-
te recepta altissimo ripis im-
minet. Ad læuam est pagus paruus D.
Sebastiani, Engers appellatur: eodem la-
tere Engers pagus priori maior existit: à
dextris verò Engers est oppidum: ibiq;
Rhenum Veda flu. influit.

A Còfluentia vsq; Engers oppidum
sunt quadraginta stadia.

Rhenus insulam faciens pagum ha-
bet.

bet Vrmelum lœua, & turrim Platzenborn. Erliceum dextra; Ifaliam regionē & fluuium, nec non Antoniacum oppidum lœua præterit.

Ab Engers oppido vsque Antoniacum sex millia passuum.

Rhenus à dextris habet pagum Ludesdorpian, margine porrectam ripali, eadem parte arcem Hamerstein; Oberhamerstein, Nederhamerstein pagos. à sinistris arx est Rheni Broel, à dextris pagus Broel. à sinistris arx Rhinēcia in monte posita. à dextris pagus Huningum, à sinistris opp. Brifichium, à dextris Arguedum castrum.

Rhenus verò dum continuo in Corum gressu labitur: ad lœuam habet fl. Aarum, qui ab Aruilla fufus: excipit fontes saluberrimos, vnum ex monte, cui arx Landeskroen incumbit, alterum iuxta Sensichium. Rhenus inde Linseā dextra alluit.

Ab Antoniaco vsque Linseam oppidum sunt stadia.

Rhenus ad dextram pagum præterit

Erpelliam, ad læuam Rhinomagin opp. ad eandem partem habet Montem, qui Bernalis est. Ad dextrā Vincoliū pagū, ad læuam Vintremiā: insulam inde facit, cœnobium virginū: nec longè ad dextram habet pagum Huuanum, sed lōgius septem montes, quorum quatuor habitabiles sunt. Rhenus ad læuam alluit opp. Bonnam: è regione cuius Genosia fuisse, author est Flor. memoriæ quoq; proditū est, pontē ibi aliquando fuisse: sed neciā Genosie, nec pōtis reliquæ superfunt. Bonna verò adhuc satis cōsistit.

Inter Linseam & Bonnam centum sunt stadia.

Rhenus monasteriū habet læua virginum, quod Filichium dicitur: dextra Lustorpiam arcē cum pago alluit, Læua Vellingiam pagū, eadem parte, sed à ripa remotius, Guturpum habet. Sigena fl. Rhenū à dextris influit: qui iuxta Videchindi Anglorum principis arcem nascitur, non procul ab Haerbergen. Sigena alluit castrum Sicambrorum, Frenbergum, Vindecā, Plancoburgū & Siburgū.

Præter-

Præterea Sigena fl. ad Austrum finis est
 Anze Teutonicæ, cuius descriptionē in
 carmine latius exequimur. Rhenus autē
 à sinistris quàm proximè alluit D. Ma-
 terni pagum: inde, & eadem parte Colo-
 niam Agrippinam, & Tuitium.

Inter Bonnam & Coloniã sunt duo-
 decim millia passuum,
 A Confluentia inferiori vsque Colo-
 niam sunt trecenta stadia, & octogin-
 ta quatuor: quæ faciunt duode-
 cim miliaria Ger. cõ-
 munia.

Qui

Qui iam posterior numero, quã tertius, idem
 Dum prior est quintus, cedit in ora liber.
 Cedit in ora liber, qui dicitur ordine quartus.

Continuemus iter: continuat a iuuent.

Quod nimis ripa passim dotetur utraque
 Gentibus, & passim mœnia Rhenus amet.

Efficit ubertas terra, vel gratia Rheni,
 Aura vel illustri climatis vsa gradu.

Quod sub inæquali ripas cultore tuemur,
 Caesaris ex Latij milite causa venit.

Par numero ripa non est possessor utrique:

Par neque vicorum forma, nec urbis honor.

Innumero Rheni legitur cultore sinistra:

Qui colat ad dextram flumina, rarus adest.

Oppida cesserunt sub Belgis plurima læua:

Non sub Teutonico dextra tot orbe capit.

Huc Aquilas Caesar quoniam Romanus agebat,

Gallus ubi latè Belga ministrat opeis.

Castra suis illic statuit præclara manipulis:

Hic statio Marti cedit amica locum.

Teutonicas illic promptum sedare cohortes;

Quæ Latij magni causa pauoris erant.

Caesar ut istius truncaret cornua gentis,

Fluminis ad læuam traxerat ergo moras.

Julius haud tantum Caesar; post Caesaris arma

Romulei, castris arma tulere duces.

Oppida de castris processu temporis orta:

Fundatoris adhuc plurima nomen habent.

Quæ senio clarent, lateri vicina sinistro

Mœnia, Casarij tempore nata gregis.

Quæ latus ad dextrū nitida stāt culmine structæ

Oppida, successu temporis orta reor.

Non igitur claras mirare quod obtinet vrbeis

Rhenus, vbi læuum spectat adesse latus.

Vrbs subit: vndarum confluxu nomina duxit:

Cobolentæ
dopidum.

Quinetiam læuo fluminis orbe sita,

Causa, quod vndarum concursus nomina præstet:

Qua subijt Rhenus parte, Mosella subit.

Nascitur in Belgis ad anhelī fragmina Iuræ

Puniceo lambens amne Mosella solum.

Cominus ad læuam dimittit flumina Mosæ.

Eminus ad dextram flumina Rhenus agit.

Non caret vnda bonis; locuplete q̄ obsita Baccho

Arua secat, rupes vrbe Mosella tegit.

Ast fluij doteis nequeo tractare: Poëta

Ausonius.

Burdegala scriptis sat q̄ue super q̄ue dedit.

Maior enim virtus fluij præclara Mosellæ,

Gloria quàm poterit carminis esse mei.

Quod capiat flumen, qua partim mœnia seruet.

Quo veniat primum fonte Mosella cano.

Rumarici claustrum subiens illustre, Volcæ

Fluminis ad dextram tollere gaudet aquas.

Præterit ab læuo Spynali cardine muros:

Inde Moselpurgi tecta liquore rigat.

Præterit à dextris Boiani mœnia: Tullum

Nobile, Condei postea spectat agros.

Excipit obliquo Mortana flumina tractu;

Flumina squamigero digerit apta gregi.

Monte cadit celfo fertur Mortana Brinerum:

Et teneris ripam lambit vtrunque labris.

Ramberti Villamque subit, Villamque Geberti.

Hinc abiens Mortæ prædo iuuatur aquis.

Montis ab excelsi glomeratur vertice Mortæ:

Mortæ Theodati valle coactus abit.

Contiguum dextra linquit tellure Rauonum:

Danubrium læua mittit abire manu.

Excipit à dextris Monti quod cesserat albo

Flumen, & ad Luna culmina voluit aquæ.

His simulac auxit sese Mortana fluentis,

Vndisona clarum fronte Roseton adit.

Inferius potat, quod dat Ruxinga, fluentum:

Nicolei pergens tecta rigare parat.

Linquitur illustris Lotharingo Nansea tractu,

Nansea prisorum tempore clara viris.

Vndisona maior crescit virtute Mosella:

Linquitur arx; nomen motio pontis agit.

Inde Metis petitur populo veneranda Metensis

Nobilis illustri Sella sub vrbe perit.

Vidam Sella rotat: Linderi nascitur astu
 Aequora: ad Dusa culmina voluit aquas.
 Præterit herboſo Marſellam turbidus amnes
 Caſtra procul fugiens iſſe Salina videt:
 Inferius fluuio ſubigit reſonante Nomenum
 Sella: graui Sellam bile Moſella rapit.
 Tot ſimulac vndis ſeſe prædat or adauxit,
 Clauiſtra Dinodum mole Moſella rigat.
 Digerit ad læuam breuiori cornua Sura:
 Grandior ad dextram turbine Sarrus adest.
 Sylua pium Sura confert Arduenna fluentum:
 Flumen Alifontis Sura ferire facit.
 Lutzelburgorum ſedeis explorat Alifo:
 Flumine nil ipſo dulcius eſſe reor.
 Tecta Viandena ſimulac anguſta reliquit
 Vrus, adit Sura flumen: omittit aquas.
 Mordicus abſorpto Pronaam flumine Sura
 Digerit: ac Nemeſe flumina mole capit.
 Egreditur pulcra Sarrus tellure Quirini:
 Nominis ad proprij caſtra nec ire timet.
 Culmina Vinſtingæ; Saruerdam poſtea linquit:
 Inde Buchenbemi tecta venuſtat aquis.
 Diues vbi lato vigilat Sargmunda vigore,
 Sarrus inoffenſo rura liquore coquit.
 Accipit occurſu ſamulantiu cornua Blifæ,
 Cornua multiugis comiter aucta vadis.

Sarburgii.

Sed

Sed quæ Blissa prius gemino sunt cognita a ponti
 Flumina, Luenbrugi partibus acta rapit.
 Dum solito pergit cursu tranare Mosella,
 Candida terrarum candidus arua lauat.
 Vitrea foecundi peteret dum flumina Nidde,
 Mox proprijs Nidde labra maritat aquis.
 Fertur ab occasu Treuerim, defertur ab Euro:
 Nouomagum curuo lingit inane gradu.
 Constantina leui metitur nomine castra.
 Eminus aduecto cernitur amne Pales.
 Mordicus absorbet violenti cornua Gelbis.
 Gelbis ab Arctoo nascitur orbe caput.
 Huius & vrgetur Tarbellia margine riu;
 Cuius & Ephalia nomina tractus habet.
 Abluitur curui gyro Cusana Mosella.
 Flumina Maandri flexibus instar eunt.
 Pisciferum viridi rapiunt regione Lesuram.
 Exigua fluuuium mole Lesura vehit.
 Conditur hinc amnis, dextra qui liquerat ante
 Mœnia Vualdechi diuite structa loco.
 Hinc alias (quarum vix nomina dicere possum)
 Sorbet aquas, quarum laude Mosella viget
 Tot fluij quamuis possent disferre meatum,
 Ad ripas properant ire Mosella ruas.
 Se tibi quinetiam malunt super omnia iungi.
 Limpida quàm validi scandere regna maris.

Omnia quis dicet? Serpendo praterit arceis

Prateriens urbem fronte Mosella leu

Limite mox dextro stationem praterit Huni:

Ephaliam læuo mittit abire gradu.

Praterit ad læuam Meinfeldi iugera longè:

Imminet à dextris Alcona: spectat aquam.

Defluus excelso Cobarenum gurgite linguat:

Flumine iam fesso longius ire nequit.

Vt Borean læua, dextris suspectat Edum,

Sceptrifera Rheni conciliatur aquis.

Desinit in Rheni læuam: vix permanet vnda:

Purior & Rheni fluctibus vnda nitet.

Arx fluuij dextram traiecto despicit amne;

Nubifero montis suspicienda iugo.

Tecta Semiramis superant Babylonis honorem:

Condit a tam forti cernitur arce domus.

Pinea munitas ostentant mœnia turris:

Alta sed incumbunt turribus astra poli.

Nomen inest castro, quod vix efferre licebit;

Carmine quod Latio dicere Musa nequit.

Castellum tractu poteris spectare sinistro:

Prodit a Castelli nomine castra reor.

Engaria tractum duplicis lustrare sinistra

Rhenus auet: pagum propter virunq; fugit.

Prospectitur retro simulac cessisse Mosella

Flumine, viginti millia quinq; pedum;

Erenbreit-
stein arx.

*Vrbs subit Engaria celeberrima dotibus ætæ:
Vrbis in amplexum dextera vadit aqua.*

*Hac igitur Rhenus cedit tellure: Seenam
Linqvit: eam Rheni dextra videre nequit:*

*Rhenus ad angustias laiciuit basia Veda:
Auxilio magnis esse minora queunt.*

*Quæ leuis orbis fluo circumdatur insula fluctu,
Vrmelium dextra Rhenus inane ferit.*

Platzeborn
Turris.

*Non procul hinc turris stat eodem condita tractu:
Lingua Latinorum nomen inire nequit.*

*Eminet ad Rheni læuam: fert veri ice cælos:
Turris apex longè multa videre facit.*

*Erliceum Rhenus pagi commendat honore:
Erliceum Rheni dextra venustat aquis.*

*Montibus arctari patitur dum flumina sauis,
Ephalicis Rheni læua videtur agris.*

*Ephalijs sese fluuio torrentis adauget:
A minimo tellus flumine nomen habet.*

*Arduus exegit passum sex millia cursu
Engario postquam Rhenus abiuit agro:*

*Antenacum læua properans defertur opimum:
Antenacum cuius tecta placere valent.*

*Vrbs Antoniacum merito dicenda videtur:
Aptior & ratio nominis esse valet.*

*Finibus Ephalia, qui condidit omnia, factor
Mirificos fato fecit inesse lacus.*

Sunt gemini: celsa montis conualle leuantur:

Vnda nec exundans litore semper agit.

Non coeunt: centum stadijs distare videntur

Et totidem: verax monstrat imago situm.

Ne valeant fundum passus monstrare trecenti,

Hec voluit fundo stagna carcere Deus.

Flumina non stagnū subeunt, sed flumina stagno,

Flumina squamigero, scilicet, apta gregi.

Ima nisi tellus liquido percussa Tridente

Ferret aquas, fluctu sicca careret humus.

Ast aliud mater rerum Natura poposcit:

Perpetuos monti iussit inesse lacus.

Alter ad Abbatum claustrum dat serpere stagna:

Alter ad Vlmenum serpere stagna facit.

Hic Mander scedia ditionem respicit ora:

Proxima Meinfeldo respicit ille iuga.

Ille fouet piscem, cubitis qui tenditur octo:

Quem fouet hic, duplo longior instat aquis.

Effigiem ceti pisces praestare videntur,

Corpora si videas pondere vasta suo.

Si videas formam, ceto differre videbu:

Tunc faciem piscis prabet vterque lupi.

Piscis ab Abbatum claustro si cernitur, Abbas

Aut alius fratrum fata repente feret.

Piscis ad Vlmeni castrum si porrigat ora,

In dominum castri Parca ferire solet.

Tzum laick

Laick by Vl
men.

Mira Dei virtus, hominem nescire, quod ipsa
 Bruta sciunt, hominis bruta videre necem.
 Squallidus humana prædicat tempora mortis
 Bubo: diem leti spurca tuetur avis.
 Ast homo Diuorum facies, & gloria cæli,
 Mortem scire potest, tempora scire nequit.
 Hæc ego quid miror? mirari desino: cuncta
 Arbitrio magni stantq; caduntq; Dei.
 Conditor abstruso fatorum numine mirus,
 Mirifico semper mira labore facit.
 Margine porrectum fert Ludesdorpia Rheni
 Culmẽ: & ad dextrum murmurat vnda latus.
 Malleus & saxum tribuerunt nomina castro:
 Monte stat: ad dextram fluminis istud agit.
 Et duo mox eius pagi sunt nominis infra:
 Altius hic, infra sustinet ille lareis.
 Arx subit, ad læuam Broiellia fluminis extat:
 Pagus & hoc dextram nomine pauper habet.
 Obuiat excelso Rhinacia vertice surgens:
 Fluminis ad læuam præsidet illa latus.
 Arduus Huningum dextro fert margine Rhenus:
 Brisichium læua mittit abire manu.
 Aduenit arx dextris; Argfeldum nomine fertur.
 Rhenus adhuc Cori regna frementis adit.
 Aarus Aruilla rapitur: descendit ad arua
 Sensichij: Solem spectat abire mari.

Fontem monte capit, monte profunditur imo:

Arx etiam regni monte Corona sedet.

Et quas Sensichium iuxta se parturit, vndas

Excipit: ac medica desluit vber aqua.

Hi ferrugineo fontes torrente medentur:

Sulphureo partim labra sapore rigant.

Dextra Sensichium discedit nobile ripa:

Lava mons celebri nobilis arce patet.

Aarus exili deuoluitur agmine: Rheni

Nobilis in læuum voluitur vnda latus.

Antenaco centum stadijs vergente retrorsum,

Fluminis in rigui Linsea parte iacet.

Fluminis ad dextram spatiatur Linsea Rheni:

Grandior est pago vicus; & vrbe minor.

Oppiduli formam tenuis praeferre videtur:

Nobilis est senio, nobilis amne locus.

Hic tibi Rhinomagus iacet, hic Erpellia: dextrum

Accolit hac, læuum possidet illa latus.

Pauperis haec seruat congestum cespite culmen:

Oppiduli formam diuitis illa gerit.

Obtinet arx læuam Bernali condita monte:

Vincolium dextra Rhenus inermes ferit.

Obtinet agresti Vintremia culmine læuam.

Insula caenobium virginis inde facit.

Præterit Huuanum tardo non tramite Rhenus:

Et latus ad dextrum culmina stare videt.

Inghen-
vuerdt insu-
la ccenobiū
virginum.

Septem mō
tes,

Stant procul à dextro septeni limite montes:

Altius in quorum vertice castra sedent.

Pars homini colitur, necdum descivit ab usu:

Pars hominem nescit; monstra fouere solet.

Hic Lemurum forma vulgus terrore fatigant:

Hic Acheronteo spectra fragore tonant.

Sapius ascenso frondat or vertice vitis

Dum locat, insolito territus hoste fugit.

Euronotus ho septem spectare Colonia monte is

Quinetiam longè castra videre potest.

Quattuor exurgunt, nondum qua sustulit atas,

Castra: Dadunbergam monte venustat apex.

Salua Draconina restant fastigia rupis:

Nubi adhuc restant castra; manere vides.

Vertice Plancburgum lapidoso mœnia præbet.

Hæc hominum curæ tecta perisse vetant.

Cura facit canos, eadem defendit: ineptus

Quæ lacerat torpor, cuncta labore manent.

Castra trahunt æuo, qua sunt neglecta, ruinam:

Sed labor, & vehemens tempora vincit amor.

Quod reliquas æui superesse potentia sedetis

Non finit; in medio causa sit apta tibi.

Castra relinquuntur nullo deserta colente:

Quod superest, æui laber ruina regit.

Restitui gnauo poterant damnata labore:

Torpor in integrum reddere tecta nequit.

Nam quod deseritur studio, desciscit ab usu:
 Indigena sedes deficiente cadunt.
 Tres steterant, versa totidem tellure premuntur
 Arces; quod superest temporis ira rapit.
 Pauca ruinoſe reſtant veſtigia molū:
 Ipſa ruinarum penē ruina perit.
 Quae fuerant olim turres, ceſſere ſepulcro:
 Quae fuerant hominū tecta, reliquit homo.
 Qui prius arctato ſtrinxerunt limite Rhenum,
 Nunc patula montis valle repellit ager.
 Aequorea montes abeunt tellure fugati:
 Alucolo Rhenus liberiore fugit.
 Diſſita retroſum ſtadijs it Linſea centum
 Hinc, vbi praecelebris nomine Bonna iacet.
 Bonna latus Rheni decorat praeclara ſiniſtrum:
 Vrbs iacet in plano parua: ſed apta ſcapis.
 Oppoſitam fertur ſpectare Genofia Bonnam:
 Oppoſitum ne ſcit Bonna videre locum.
 Ponte licet fertur Druſus clauſiſſe fluentia,
 Bonna tamen ponti neſcit habere fidem:
 Vrbs Ptolemae non eſt exempta Maheſi:
 Hec etiam ſaſtis nota, perire nequit.
 Hinc tibi Philichium, Luſtorpia cernitur illinc:
 Amne locum iungi Rhenus vtrunq; vetat.
 Par vico meſura ſitus reſpondet vtriq;
 Diſſimilis forma fallit vtrunq; nitor.

Funditus amisso rarefcunt culmine tecta:

Nam senij conftat tecta ruiſſe malis.

Verum Philichij Luſtorpia vincitur æuo:

Id ratio forma nota docere poteſt.

Philichium cornu Rheni ſpectare ſiniſtrum

Et modico pagi geſtit honore frui.

Obtinet aduerſo ſolum Luſtorpia tractu:

Inſuper hæc pagi nomen & arcis habet.

Hoc & Philichium, quod non Luſtorpia præbet:

Philichium Veſtas virginitate domat.

Obuiat ad læuam Vueſlingia: gurgite Rheni

Diſſita Gutorpum longius arua colit.

Flumina paulatim meditat ur iungere Rheno

Qui nitido terras amne Sigena rigat.

Principis Anglorum Videchnidi naſcitur aruis:

Natus ab Harbergi flumina voluit agris.

Tecta Sicambrorum populis exculta Sigenam

Aggreditur: pulcro rura liquore ſecat.

Culina Frenſpergi, Vindecam præterit inde:

Aedit a Plancburgi montibus arua fugit.

Turrigerum fluctu ſubigit lambente Siburgum.

Excipit hunc Rheni dextera: gaudet aquis.

Illud omit tendum minime cœnemus: honori

Quod merita cedit parte Sigena tibi.

Flumen Teutonica ſpatium quod terminet Anz.e

Limes ab Australi dicitur eſſe plaga.

Anze quod senio disperdat nominis ansam
 Creditur: at Gothico nomen ab Anze venit.
 Anzes nam Gothiæ dicuntur nomine reges:
 Et vox semideum barbara nempe sonat.
 Regum primus erat tali sub nomine Gaptus:
 Hic Italos Istri victor abegit aquis.
 Barbarica quoddam virtute venustius egit:
 Hinc patrio tandem maior honore fuit.
 Ille sacramento pacis vicina coegit
 Rura; simul bellum pacis amore tulit.
 Sedula curabat vicina foederantis:
 Teutonica plusquam gentis amator erat.
 Bella parabantur quoties externa, coegit
 Foedere collectum ductor ad arma genus.
 Bellum sponte tulit; bellum non obtulit vltro:
 Vltro bonus; verum sponte seuerus erat.
 Foedere munitus sociorum restitit hosti:
 Et socio nunquam lusus amore fuit.
 Nempe fides illi merito seruanda iubetur,
 Fallere qui dubio nescit in orbe fidem.
 Rex socij's cladem simulac instare videret,
 Credidit vrgeri corporis ossa sui.
 Sciuerat afflicto membrorum robore, ladi
 Officio totum debilitante caput.
 Sciuerat exemplo, paries dum proximus ardet,
 Propria vicinis cedere tecta rogis.

Cum regio tristi caderet vicina periclo,
 Anzes rem populi credidit esse suam.
 Tunc rex & populus tumido rem vindicat hoste:
 Consimili pugnam constituere manu.
 Quam facili virtus hominum coniuncta labore?
 Quam facili clades Marte repressa fuit?
 Anzis ab exemplo nostra sunt fœdera gentis:
 Nomen & authoris fœdera gentis habent.
 Anze propterea nondum desciuit ab usu:
 Restat adhuc: patrum more remansit amor.
 Anze Teutonico sociavit fœdere pagos:
 Fœdere coniunxit mœnia: iunxit agros.
 Non etiam villas fastu contempsit inani.
 Sape reflorescunt magna minoris ope,
 Teutona Gallorum dominus sub fœdera cedit:
 Anglia subscripsit partibus; apta mari.
 Hoc etiam Daces, etiam fecere Brabanti:
 Quin & Teutonicum Flandria fœdus init.
 Nescia virtutum sapiens sit Moschia Moschi
 Accola: Germanis fœdere iuncta fauet.
 Hinc sit nauigijs & pax, & libera ponto
 Semita: terrarum nobile constat iter.
 Cunctis intererit, minimo quod contigit vni,
 Alter vt alterius nomine tutus eat.
 Si noceat latro terræ, pirata fluentis;
 Sumere præcipitur quilibet arma manu.

Et comites Anze quando iunxere seorsim

Concilium, regis cepit adire timor.

Concilium Caesar timuit Romanus: abesse

Belligera quod non suspicione ratus.

Quin epulas inter Germania consecrat Anze

Pocula: craterem consecrat ipsa meri.

Quando nouus cedit mensa conuiuia, Lucullum

Euacuans Anze libat amore loci.

Talia persolui socialis praecipit Anze

Debita: si renuas soluere, dira facis.

Protinus exerto surget, qui vindicet ense,

Hospes; & hospitij debita iure petet.

Emporijs Anze quatuor consistit: aquosas

In Morino Brugas littore Flandens habet.

Anglia Londinum, Tamesi quod condita propter

Flumen, ad eiusdem munia iuris amat.

Illic Teutonice Gildalla relinquitur Anze:

Teutonis idcirco dicitur esse domus.

Sarmatis huc etiam Neugardia pertinet: illam

Sarmatus illustri Russia merce colit.

Inclita Bergarum sociantur mœnia; celsis

In sita Noruegia rupibus; apta salo.

Hoc utinam fœdus superi seruare velit is:

Hoc utinam nostri hospit et orbis amor.

Posset in integrum res tunc Germana reuerti:

Teutonicis nemo posset obesse plagis.

Héze napp.

Londini in
Anglia Teu-
tonicæ An-
se domus
est, q̄ Gildé
halla vocæ-
tur.

Maxima regnorum teritur fiducia bello:

Ad Superos vadunt pace minora Deos.

Marte cadit, quicquid rerum Natura creauit:

Marte cadit, quicquid terra manere putat.

Excipio luxum, Mars ne suprema nocendi

Causa sit: à luxu debuit esse sequens.

Scire voles causam? paucis Natura fouetur:

Obsequio gaudens plura requirit honor.

Plurima Gradiuo tribuuntur; plurima liti;

Ingerit hac populo, regibus ille metum.

Quod superest, luxus stomacho pradatur edaci,

Luxus anbelanti cuncta furore petens.

Luxus dispereat nam parcere nescius vlli:

Dispereat, Liuor Martis: vterque nocet.

Teutona paulatim decrescit motibus Anze:

Tota simul atum sabe caterua fremit.

Teutonicæ virtus quò nunc antiqua recessit,

Frigidior saxo, languidior que rosa?

Causa patet: prisca ratio defecit amoris.

Quid superest Anze? nomen inane gerit.

Plorat adhuc nullo mœstus solante Sigena,

Teutonicas Anze terga dedisse manus.

Eminus aspectat Rhadorum cedere turreis

Rhenus: & ad dextram culmina stare vides.

Hinc vbi Maternus requiescit conditus aede,

Contriguis Rheni læua moratur aquis.

Vt sex, & totidem discessit millia passum
 Bonna, tua solium laudis Agrippa venit.

Nobilis occurrit serpenre Colonia Rheno.

Conueniens vrbi nomen Agrippa dedit.

Vrbs ab opposita protenditur insula parte,

Altior: ad dextrum vapulat amne latus.

Altera praeclara residet vicinior vrbi,

Infera: sed laeuam fluminis illa tenet.

Vrbs nimium ratione loci veneranda superbit:

Vrbs nimium pulcro pulchra nitore nitens.

Triginta spatium stadys metitur & octo,

Circuitus: formam ΔΕΛΤΑ videre facit.

Quinquaginta gradus & se deducit in vnum,

Qua procul hinc aqua linea noctis abit.

Ponte bis extructo superauit flumina gressu:

Ponte bis effracto classibus egit iter.

Occidit ex saxo pontem quis struxerit, aut hor:

Sublicio Caesar ponte ligauit aquas.

Sunt quatuor porta, nec non triginta foratis

Moenibus: huc omni fertur ab orbe cohors.

Sed non excipiunt peregrinum singula vulgus

Ostia: non quaeuis cardine porta patet.

Perpetuo porta clauduntur tempore plures:

Saepe patent plures, quando patere licet.

Et translata locis cernuntur moenia passim:

Inde, quod vrbs fuerit sapius aucta, liquet.

Colonia

Insula superior.

Insula interior.

Amplitudo ciuitatis Coloniensis.

Altitudo poli Coloniensis.

Sortis ad euentum pagi mutantur in vrbeis:

Sapius in pagum desinit vrbus honor.

Creuit in immensum ridente Colonia fato:

In nihilum fati rebus abire potest.

Amoueant fatum Superi: Fortuna serena

Obuia sit genti: nesciat esse nocens.

Insita florenti spectantur mœnia vallo:

Fraxinus ex vallo nascitur, alta comis.

Fraxinea tellus quoniam radice ligatur:

Agger & in vallem dirutus ire nequit.

Rhenosicca caret vallibus: nec cingere Rhenum

Mœnia, nec Rhenum cingere valla vides.

Sapius educto tentatum flumine fossis

Cingere valla: graui corruit arte labor.

Aggere sepitur vallis, sed rupibus agger:

In faciem muri saxa coisse reor.

Alcinoi credas illic florere vireta:

Illic Elysi dixeris esse solum.

Delicijs illic Tempe nugantur obortis,

Graminei quando veris imago fauet.

Gaudia lasciuo saltantes vespere curant:

Et Testudineum percutit astra melos.

Ad Citharæ voceis crebrò respondet Aëdon:

Tereos & Get hici crimina deflet auis.

Carmina dum resonant, resonantibus aſsonat Echo:

Crimine Narcissi cogitur esse loquax.

Sæpe chorearum peraguntur carmine ductus:
 Ad iuuenum ductus sæpe puella salit.
 Dulcia saltantes imitantur carmine vocum:
 Carmen ad auditum voluere membra libet.
 Gaudia tractantur. Quis gaudia dicere posset?
 Hic iuuenum voris cuncta placere queunt.
 His operam præbent facie Sirenes amica:
 Obsequijs quarum nemo carere petit.
 In Siculo constat fluctu Sirenas obisse,
 Dulichius postquam classe secaret aquas.
 Auribus illenit sociorum fragmina cera:
 Restibus assringi præbuit ipse manus.
 Dum socij Nymphas spectant, impune vagantur:
 Dulce nec obstrueta ludit in aure melos.
 Monstra pius vidit, nec non audiuit Vlyses:
 Adpositus malo vellet adesse malo.
 Sed non iuris erat proprij: quod vocibus aurem
 Præbuerit, fati causa fuisse potest.
 Sponte fuit captus; malo tentauit abire,
 Non potuit: tutum cymba pererrat iter.
 Diffugit inuitus nocitura carmina vocis
 Ductor: & Ionij transijt arua maris.
 Sic sapiens vocem monstri deuicit Vlyses:
 Victor & exacti constitit ipse mali.
 Fata sibi spectata condunt Sirenes Vlysi:
 Implicito curis interiere salo.

Has post limio lethi quicumque reduxit,
 Omnibus exitium retulit omne viris.
 Nam reduces letho facta consuet a relinquunt
 Aequora: fit tellus aequore grata magis.
 Dulcia transcurrunt viridantis gramina terra:
 Adiuuenum nugas semper abire vacat.
 Rem peragunt Litui studijs, Cit har aequae Chelyq;
 Organicum possunt assimilare melos.
 His Thimele cedat risum motura theatro:
 Harmonicam victus ponat Apollo Lyram.
 Vincitur Amphion cantado; vincitur Orpheus:
 Phemius arguto desinat ore frui.
 Quod poterant omnes, artem quicumque fatentur
 Dedalea Siren arte repleta valet.
 Quod nemo praestare potest; non Iuppiter axis
 Incola non rutilo pulcrior axe Venus:
 Illud adulando Sirenum gratia praestat:
 Illud Auernali monstra lepore queunt.
 Nec faciem monstri, quamuis monstrosa ferantur
 Nomina, sed faciem virginis ore ferunt.
 Ore ferunt frontem, dux quam miretur Ulysses;
 Cuius in aspectu lumina pascant amans.
 Candida laudatur Veneris praestantia forme:
 Priamida pomo nobilitata fuit.
 Labra pharetrigera quis non veneranda Diana
 Praeferat? an quisquam Pallade maior erit?
Sestis

Sestia Naturæ mirâ lum præstitit Hero:

Quæ cum virgo die, fœmina nocte fuit:

Dos etiam formæ Thisben commendat. Imago

Nunquid amat ori pernicioſa viro?

Sigismunda ſui iuuenem deuinxit amore:

Pulcra quod hac nimium, pulcer & ipſe foret.

Florentina ſui virtute Lucretia vultus,

In vetitos ſponſum fecit abire thoros.

Grandia quid parus æquo? quid præſero parua?

Pectora Sirenium uincere nemo poteſt.

Virgineas dulci ſuperant ſermone puellas:

Per celeri vincunt mobilitate pedum.

Regia ſplendescunt niueo cum gutture colla:

Torquis & aurato circum orbe gulam.

Obuia ſagittantes oſtentant pectora mammae:

Terga puellari veſtit honore coma.

Brachia dependent humeris; ſunt candida: pulcra

Effigiem poſſunt exuperare niui.

Brachia conſtrictio iuuenum ſunt retia nexu:

Teſtis nec fidei dextera ſemper erit.

Harmonico Diuus ſimulant coniuncta lepore

Membra: nihil membro labis ineſſe poteſt.

Horrida dependet gracili non corpore Priſtus:

Crura loco cauda præbet eburna femur.

Agrippina colunt tales conuiuia Nymphæ:

Delicijs urbem conciliare ſolent.

Ha populi turba vallem stipante frequentant:
 Incola nec valli charior esse potest.
 Ha Charites secum ducunt, quacumq; vagantur:
 Ha Veneris ductu cuncta subire queunt.
 Ha iuuenum turba ducunt praesente choreas:
 Ha si defuerint, gaudia nemo feret.
 Quae sunt Ionium toties audita per aestum,
 Scilicet, hic eadem carmina nosse datur.
 Et qua Dulichium tenuit praestantia forma,
 Hic eadem multos illa tenere potest.
 Talibus astatem finire Colonia Nymphis
 Adsolet: hac iuuenum numina vallis habet.
 Terra Decembrali simulac ardore ligatur,
 Clauditur, & nulli peruia vallis hiat.
 Hospitium Nymphae mutant: augusta virorum
 Hospitium Nymphis tecta patere sinunt.
 Tunc solito fallunt hyemem Sirenes amore:
 Tunc solito mittunt tempus abire loco.
 Tunc abigit fornax, quam Phoebus abegerat ante,
 Nec calidis hyemem mittit inesse focis.
 Tunc medicos homini generat hypocausta vaporis:
 Tunc iuuenens inter saepe puella lauat.
 Aggere pro viridi domum penetrantia Nymphae,
 Pro viridi cameram valle latenter habent.
 Quis tunc iudicium Christi, quis cogitat Orcum?
 Pauci, quos rutila cernat in arce Deus.

At vos non cameram Studiosi credite Nymphis:

Credite nec valli; toxica vallis alit.

Lanificis aurem nocuit præbere puellis:

Fælix, qui surda præterit aure dolos.

Et Culicem telis apprehendit Aranea; piscem

Vimine piscator; sæmina fronte virum.

Ne vetitam cernant, oculos auerte, choream:

Qui fugit ex oculis, pectora linguat amor.

Obuia Sirenum labijs qui basia confert,

Materiam divi semper amoris alit.

Quanta viro moles hinc sit ventura pericli,

Omnis amatorum scena docere potest.

Nam Veneri parere, thoros sædare, malorum

Ilias est; theatri lusus; & ira Dei.

Virgineo quoniam tegitur Basiliæcus amore:

Et non mens, veluti forma nitæque solet.

Scrinea rixarum Nymphas, & retia vitæ,

Et iuuenum sordeis satq; superq; dedi.

Quæ subit vrbs Rhenum, sinuato flectitur arcu,

Crescit vbi, qualem Luna referre potest.

Tot quoq; tēpla, dies quot in anno cōspicis, extāt.

Præ reliquis templum claret honore Petri.

Innumeris testudo iacet fulcita colummis:

Effigies templi semiparata manet.

Sarta chori frons est: hic non fragmenta videntur:

Vndiq; saxosus culmina nubit apex.

peteri dom

Inferior iuxta turrim: testudo leuatur
 Lignea: sed lapidum stipite ligna iacent.
 Fundamenta iacent hominum maiora labore,
 A Labyrinthao non aliena situ.
 Vix media vextex turri suspectat Olympum:
 Vix media turris parte leuata sedet.
 Vertice debebat praelso scandere caelos;
 Vertice vix aliquo suspicit astra poli.
 Ardua nec turrim perhibetur tendere cuspis:
 Aeditior turri cuspis adesse nequit.
 Machina colloso transuersim gutture flexa:
 Machina Strymonia continet ora gruui.
 Hac apicem scandit tenui velata metallo:
 Cuspide pro gracili rudera turris obit.
 Vasta catenati demittit pondera restis:
 Pondera debuuerant tollere saxa solo:
 Ensiser hac ales coleret fastigia semper:
 Ensiser hac ales scandere recta negat.
 Angelus expectat perfectae secula turris:
 Angelus haud turri nomina ferre potest.
 Gaudeat hoc moles Adriani nomine tantum:
 Ensiser in cuius vertice pila gerit.
 Si colophon templo limam fecisset adesse:
 Clarius hoc nullum diceret author opus.
 Constantinopolim Sophia delubra laterent:
 Nec Venetus Marci templa notaret apex.

Quinetiam templi Petrus damnaret honorem,
 Aurea quem montis vertice Roma colit.
 Cur adeò templum Stephani mirare Vienna?
 An Stephani templum cuncta referre putem?
 Petrus Agrippinae sperni delubra videret
 Omnia, si culto surgeret ipse situ.
 Fana sed hæc toto fieri non margine sarta,
 Non fieri multo culta labore queunt.
 Ast opus est stultum, nostro quod grandius ausu
 Officio nervos debilitante premit.
 Posterior cessit quamuis non addita templo
 Lima; tamen Diuo claret honore locus.
 Ante chori frontem quæ Sol exurgit Eoò,
 Quæ reduce in pulcro reddit amore diem;
 Tres ibi sub trino tumulantur tegmine Reges,
 Quos docuit Christi stella subire casam.
 Qui tumulum carnis crebrò mutare coacti,
 Hic stabili semper pace sepulcra tenent.
 Hic vix ad amissa repetantur tegmina carnis,
 Cum fixo steterit cardine Mundus; cœrit.
 Nulla carent illic tumulus delubra, Deorum:
 Nulla patrocinio Numinis ara vacat.
 Ista nec Superi tantùm laudantur in ade:
 Est alijs etiam templa videre locis.
 Hæc quo debuerant dici, non ordine dicam:
 Cuncta nec ad numerum tradere tēpla libet.

S Gercon

Corpora Gerionis socio cum milite strata
In restudinea continet ade tholus.

S Seuerus

Aede Seuerinus nitida conscendit in Austrum:

S Cumberg

In Borea tractum sed Conibertus abit.

S iacobi

Hi promontorijs exceptant obuia Rheni

Ostia: ne ripam fluminis ira terat.

ad Aylus

Exurgit triplici Mari inus cuspide maior:

Sed minor ex vna suspicit astra poli.

S Antio

Claret Apostolici templum pietate Senatus.

Soluit Ioanni cultor vtriq; precem.

S panti

Asspicit Andrea delubrum culmina Pauli.

Hoc igitur possum mira referre loco.

Doctus Agrippina fuerat Iudaeus; auit am

Deposita liquit suspitione fidem.

Patria praetextu pietatis dogmatasprenit:

Propterea Christi dulce subiuit onus.

Crimina Naturae Baptismi diluit vnda:

Fictitia Lympham religione tulit.

Plurimus a stabat tota susceptor ab vrbe:

Plurimus & fidei testis in vrbe fuit.

Mente quidem Iudaeus erat: desertor auitae

Legis; & aeterni transfuga Mosis erat.

In Domini legem falso iurarat Iesu

Nomine: vox fidei dissipta corde fuit.

Transfugium seuo precij mercatus amore:

Crediderat stulte cuncta latere Deum.

Id sceleris cernit nemo: laudatur Apella
 Integritas: nemo falsa subesse putat.
 Fallitur occultis Ecclesia; fallitur orbis:
 Numina cœlorum ludere nemo potest.
 Transfuga secretis imponit ritibus vrbi
 Verpus: & externo prædicat ore Deum.
 Temporis interea dum viueret, accola templi;
 Accola Paulina, suspicor, adis erat.
 Ecce Catum paut cauea; paut q̄; Molossum:
 Diuiduis animal clausit vtrunq; locis.
 Bruta velut rebus domini pergrata fuere;
 Sic domini rebus digna fuere sui.
 Verpus auaritia poterat superare Molossum,
 Composita vicit calliditate Catum.
 Pensa nouercantis tandem suprema senectæ
 Attigerat: tandem fata dedere mori.
 Aeger erat, morbo carnem depastus edaci:
 Iam moriens Christo numen inesse negat.
 Ex postliminio reuocat Iudæus auitæ
 Dogmata: Iudæi dogmata Mosis inuit.
 Quod latuit dura vitium ceruice fatetur:
 Nostram sacrilego conficit ore Crucem.
 Id faceret quare iussus narrare, ferebat:
 A famulo brutum iussit vtrunq; dari.
 Carcere desumpsit Felem, quo clauserat antè
 Seruulus: & cauea liberat inde canem.

Alter it allatum, tenuit quos carcere Murem,

Et Leporem; domino sistit ut runq; suo.

Ad domini lectum famulus procedit uterq;:

Et, quia iussus erat ducere bruta, tenet.

Prodidit exemplo Iudaeus crimina vitæ:

Singula mittendo currere bruta iubet.

Hanc fuerant plures rem qui spectare pararent.

Hinc famulus Felem protulit; inde Canem.

Alter & apprensus famulus dat currere Murem:

Et Leporem clausa fecit abire domo.

Quattuor inuerso discurrunt ordine bruta:

Degener exemplum cernere Verpus amat.

Arripuit presa Leporem ceruice Moloßus:

Concitus in Murem turbine Felis abit.

Dente Canis Leporem discindit auarus iniquo:

Corpore Mus lacero fertur in ora Cati.

Scena foret finem simulac sortita craentum,

Ad populos tali fatur Apella modo:

Quando Lepus versa rapiat virtute Moloßum;

Mus simulac Felem vincat; utroq; minor:

Cultor ero vestri, quem nunc insector, Iesu:

Mosis & edicto viuere seßus ero.

Quam ue diu vigeat Natura potentior arte,

Totus in Hebrææ fœdera gentis eo.

Sic loquitur: quassat subito correpta dolore

Pectora; jacrilego spiritus ore fugit.

Impius

Impius horrendo permutat funere vitam:

Horribili dirus morte domatur homo.

Morte quid horrenda grauius censetur in orbe?

Mors animam Diti mancipat; ossa luto.

Nobile succedens exemplum protulit atas:

Cuius apud Paulum signa videre licet.

Aereus excelso portarum vertice seruus

Suspicitur; brutum gestat vtrunque manu.

Historiam dixi: quamuis horrenda videtur,

Perfidiam signat gentis Iuda tua.

Ad reliquos cogor Superum transire penateis.

Mauritij sedem praeferisse vetor.

Hic Albanus; tibi monstrat delubra Iacobus:

Ipse Columbano pastor honore nitet.

Casside conspicuus rererique Georgius hasta

Ante trucidati colla Draconis ouat.

Impositus crati ridet Laurentius ignem:

Montis in accliu visitur ille iugo.

Hic Machabeorum populus delubra frequentat.

Pantaleon urbis sine remotus abit.

Riuus ibi portae tribuit cognomina: riuus

Alueolo vicos luxuriant e rigat.

Commoda tot plebi praestas, quot Claudia Roma

Vnda; quot agrotis Virginis humor aqua.

Hic est tam virgo gentis regina Britanæ

Vrsula cum socijs vulnere strata iacet.

5 Mauritiij

5 Albani

5 Columba

5 Georgij

5 Laurentij

ad machabeos

5 pantaleon

vrsula

Sanguinea clades nomen sortita plateæ,
Virginæ famam cædis obire vetat.

Et Lupus, & pulchra celebratur Margaris æde:
Punicus & nitida Præsul in æde docet.

Nobilis hinc placidum Carthusia viuere præbet.
Incola Carmeli laudibus astra ferit.

Ad Capitolinas cur non diuerto puellas?
Debueram reliquis præposuisse locum.

Nam locus Aufonia simulat Capitolia gentis:
Templa monastera iure probata facit.

Ornat virgineo lymphonia carmine templum:
Virginæ gestit voce Maria colæ.

Sicania refert Agathæ delubra referre.
Candida Garrudis dicere templa iuuat.

In nitidis Arctoa sedet Brigida sacellis:
Magdalis in templo stupra stet ante Deum.

Clara facit cultu templum clarere pudico:
Claruit ipsa domi; claruit ipsa foris.

Nobilis in templo stat Costi filia regis:
Ad Maria colitur virgo Maria gradus.

Omnia Diuorum meditor si dicere templa,
Omnia Diuorum dicere templa vetor.

Nomina plebeis deducit Curia curis:
Curia curarum mater in vrbe viget.

Illæ Senatorum vigili discretæ labore;
Eximium præbet turre leuata caput.

S lupus
S margarita
Carthusia
Carmeli
Capitolinas
S maecia

Agatha
S Sicania
Garruda
Arctoa
Magdalis
Clara

Maria gradus

Curia curis

Hac celebrem celebri retinet grauitate Senatuum,

Principe terrarum qualis in vrbe fuit.

Qualis erat, Pirrho Rhomam terrente senatus;

Quem Ducis Orator credidit esse Deum.

Iura Politicæ seruat Romana senator:

Ausonio Consul fasce verendus abit.

Incola prudenti meditatatur singula sensu:

Incola veloci callidus arte sapit.

Magnifici turba rutilant mirante penates:

Regia non vno visitur aula loco.

Aequa platearum series aequatur amussi.

Ordine quid pulcro pulcrius esse reat?

Augustas procerum testantur singula vireis?

Vix numeros rerum Nestor inire queat.

Vrbs valet emporio: mercem quia distrahit are:

Hac Venetas etiam merce parauit opeis.

Callida venales numorum retia merceis

Venditor in triplici distrahit ipse foro.

Nubifer hic alto Parnassus vertice surgit:

Pegaseis passim labra rigantur aquis.

Vis Academæ floret Diuina: Lyceium

Disputat: abstrusa Porticus arte tumet.

Scripta patrum clarent: patres virtute decori

Historica Christum religione probant.

Hæc sunt parua quidem: non vrbs desciiuit ab ipso.

Versa fide: semper cuius amica fuit.

Hoc opus, hic labor est, quid profuit omnia nosse
 Hæretica tandem cognitione mori?

Gymnasium Medica celebrat ratione Galenus:
 Gymnasium Iuri cedit utriusque locum.

Quicquid Mercurius Pœmandro dicit at Hermes,
 Quicquid ab Orphæo provenit ore, vides.

Aglaophemus adest animi ratione profundus:
 Pythagoras numeri lege profundus adest:

Omnibus inseruit Philolai pagina Musis:
 Magnifici numen Musa Platoni amat.

Hic quod Carneades diuerso iactitat ore,
 Hic quod Aristoteles monstrat, habere potes.

Nil varians vrbis patitur Natura deesse:
 Vrbs nequit hac ideo clarior vrbe dari.

CiuiBUS imperium Voringia contulit vrbis.
 Vrbs placida legem pace quietam colit.

Adde, quod vrbis nullo ruerit discordia motu:
 Adde, quod amoto fœdera Marte velit.

Concitat discordiam quamuis Respublica lite
 Crebro, tamen belli sine soluta fuit.

Seditio ciueis quanquam plebeia grauarit:
 Pernicies quanquam litigiosa foret:

Illatamen cessit vigili correctam senatu:
 Hac posito cessit Marte, nociua parum.

Non sic imperium solidatur glutine pacis,
 Ut studium rixæ semper abesse velit

Disidium crebrò vulgare Colonia mouit:

Disidium crebrò fecit abire foras.

Historiam narrare iuuat: narremus eandem,

Canon
Iulycensi

Qua proceres templi constat adisse crucem.

Porta crucis formam veluti sortita probrosa,

Sic eadem Cleri nomen adepta fuit.

Naxos

Clerus Agrippinam statuit nudare tributis

Insoluit: magno iura rigore tulit.

Prouidus obstabat primo mox tempore ciuii:

Pectore non equo moriger esse tulit.

Quisque fugit Cleri fasces: labente recusat

Impositum collo sustinuisse iugum.

Res venit ad bellum: dirimi res nescia bello:

Imperium parteis inter utrasque gemit.

Quid non seditio designat pronuba Marci?

Pronuba militia destruit ira fidem.

Destruit exploso sociorum fœdere mentes:

Perpetua parteis anxietate ligat.

Pars abiit tanto victrix discrimine neutra:

Vinci neutra tulit; vincere neutra potest.

Iustitiam tollit iuris decreta: tribunal

Labitur: armata militat vrbe forum.

Ventilat ambiguo victoria cardine belli:

Hinc vehemens pacem causa subinde facit.

Dum stolidi sunt sumptus: fecisse periculum

Dum nocet: arcta domi cautio bella premit.

Quod

Quod stipulae flammis, hoc bello munera profunt:

Militiam gratis nemo subire cupit.

Disidium mendax ludit civile simul ac:

Et facies solito letior urbis agit.

Vulgus amat pacem; Cleri firmatur amore:

Pax procures inter firma manere nequit.

Non mansura diu magnates foedera curant:

Tollere pax odium stirpitus agra negat.

Ecce duo templi fuerant maioris in aede:

Grande quibus nomen fecit inesse canon.

Hi vomitu produnt odium; differre grauantur:

Propositum mentis causa licere facit.

Proditio causam cunctis inuisa, peregit;

Proditio dominis exitiosa suis.

Indigenas templi sic non egisse decebat;

Officio quorum stat que cadit que fides.

Et tunc Harminius fuerat praclarus in vrbe:

Nomine Grinaeus, munere Consul erat.

Regia Grinaeum procures ad prandia ducunt:

Hostis ad occulti prandia Consul abit.

In camera fuluum soliti nutrire leonem

Tum procures: voluunt damna leonis ope.

Mite fuit brutum: sed nunc scuire docetur:

Esuries sauum quat triduaana facit.

Hostis vbi Consul subiit, non hospitis aulam,

Comiter hostis adest, comiter hospes adest.

Mitid

Esus Grinae

Mitria ridendo sociant in foedera dextras.

Quid poterit ficto peius amore dari?

Dum conuiuia nihil credit restare malorum:

Dum proceres falsi suspitione carent:

Aptior exit ij nequijt conditio fingi:

Proditor euoluit tempore digna suo.

Quos habuit secum patitur Grineus abire

A pedibus: fati credit obese nihil.

Omnia succedunt fausto iam cardine vota

Hostibus: apta viam destinat hora malis.

Dum praestolatur ieiuno prandia ventre

Consul, adornat i praeda leonis erit.

Rebus ad effectum venissent omnia gestis,

Ni Deus ex supera cerneret arce suos.

Ecce virum nullo proceres misere tumultu

In loca, qua rapido possidet ore Leo.

Mox validu isti frenant occlusa repaglis

Ostia, ne reduci detur ab hoste fuga.

Ex camera postquam Consul tentaret abire,

Obice praclusum ianua fecit iter.

Se simulac captus delusum sentijt iri,

Perfidia tantum rebus inesse dolet.

Et qua non poterat pranosse pericula, sentit:

Et qua non timuit funera, praesto videt.

Ille Deo causas, & se committit eidem:

Ille sua credit robur inesse manu.

Qui

Qui potuit vita tumidus florente videri,
 Compulit audacem funeris esse timor.
 Est aliquid spectare necem, spectare leonis
 Robur: & indignis voluere damna modis.
 Prandia veloci damnabat pectore consul.
 Bestia Vandalico sauius hoste furit.
 Consilij tempus nec iam Fortuna reliquit:
 Vincere vel vinci temporis ansa monet.
 Omnis in auxilio iam constitit anchora Christi:
 Quod superest, animi credidit esse sui.
 Eripuit tergo, quod tum mantile gerebat;
 In celereis illud fecit abire globos.
 Dum mouet insultus, patulo dum proruit ore
 Bestia, Grinaeus torsit in ora togam.
 Voluit in ore togam; nec non violentius instat.
 Halitus occluso concutit ore pecus.
 Diuiduum sica guttur terebrante resoluit
 Consul: & audaci perfodit arte gulam.
 Bestia praesentit bipatenti vulnera collo:
 Bestia succiduo procidit acta pede.
 Palpitat: egrotorugitum murmure singit:
 Et cruor & lacero spiritus ore fluit
 E medio vitam simulac sublata dedisset
 Bestia, quid poterat latius esse viro?
 Nec cito letatur, cuius nec pectore fatum
 Expulit: albenti pallor in ore manet.

Corda pauēt distracta metu, iam proxima morti:

Vix speciem certa corda salutis habent.

Sic fugitiua metum nescit vitare columba,

Accipitris postquam dente reuulsa latet.

Cerua canum rictu quamuis educta feratur,

A laqueo quamuis tuta, pauore tremit.

Ceu, Boreas rapidum simulac desauit in aquor,

Non citò, sed tandem detumet ira maris.

Ceu quoq; depositis clypeo Graduum & hasta,

Momento furias exuperare nequit:

Sic nequijt Consul subito frenare timorem:

Horret adhuc: hostem victor adesse putat.

Et tandem sese, tandem miratur & hostem:

Et gelido sensim pallor ab ore fugit.

Tam citò miratur lachrymas in gaudia verti:

Tam citò mutari tristitia posse notat.

Terror abiisset vbi subito perrexit ad hostem:

Calce ferit: saui terga leonis obit.

Inde leonina ferrum ceruice reuulsi,

Insuit euulsum pellibus: arma tegit.

Callidus expendit secum, qui cedere tectis,

Qui procerum dura posset abire manu.

Consilium Fortuna dabat: firmata capistris

Ostia pracludit firmitus: aptat iter.

Aedita scandebat camerata culmina sediu:

Iam pede, iam gemina nititur ire manu.

Vincitur ascensu paries: qua lumnat in trã

Fracta graui tribuit mole fenestra viam.
Defiluit victor: tacitè prolapsus abiuit.

Mox procereis laqueo iussit vtrosq; capi.
Quem perijsserati fuerant, capiuntur ab illo.

Conscijs heu scelerum polluit ora rubor.
Horrida productos damnat sententia let hoz

Promerit a Iudex tradit vtrunq; cruci.
Protinus eliso mulctati gusture vitam

Destituunt: porta restu vtrunq; leuat.
In quam sic subeunt mors est præpostera furis:

Nec sic furis erat pœna, latronis erat.
Cum cane non serpens, cum gallo simius esse,

Esse sat ad pœnam culeus ipse nequit.
Culpa nec exolui Gyaris, nec carcere quiuit:

Nec sceleris labem flamma piare valet.
Impia commissio leuior sit crimine pœna:

Criminis effectu culpa nec aucta fuit.
Sunt animo fontes, quanquam Fortuna repugnet:

Crimina consensu sufficit esse data.
Mitior errati cessit censura: nec obstat

Legibus: haud aequè talio semper obest.
Iura magistratus summo sancita cruore

Sape leuat: quamuis iura rigore fremunt.
Hos agit in furcam non lex, ast gratia legis:

Annuit hac tumulum furibus; illa negat.

Et ratio stirpis culpam mutauit utriq;
 In melius: tumuli cepit uterq; decus.
 Porta nec amisit veteris signacula facti:
 Porta sacerdotum morte notata venit.
 Nec procul à Petri templo stant ruderà muri:
 Saxeus è muro suspicit astra Leo.
 Hic cameram dicunt, in qua Grineus obiret:
 Hic procerum monstrat tecta fuisse locus.
 Sed iam nec camera restant, nec ruderà tecti:
 Area murorum sepibus ipsa later.
 Eruta fastorum repetantur secula scriptis,
 Nemo Colonorum scepra ruisse leget.
 Prorsus Agrippinæ perijt Respublica nondum,
 Ex post liminio saepe reuersa, mali.
 Quamuis abstulerit Susatum Cliuia; quamuis
 Sit Burgundionum Nussia clade potens:
 Vrbs tamen hunc inter morum non diruta cessit:
 Perstat adhuc: necdum fracta manere potest.
 Cultor Agrippinæ quantum distare Mosella
 Dicitur, in medium dicere causa iubet:
 Quattuor accedant viginti millia passum,
 Et totidem: spatium fiet utrinq; satis.
 Nec diuertigys seducitur ambitus vnda:
 Regula dimensa clarior ergo via.

Epilogus li-
bri Quarti.

Finis libri Quarti.

N

2

LIBER

LIBER RHE- NI QUINTVS A TVL-

TIO, QVOD E REGIONE VRBIS
est Agrippinæ, vsq; Vesaliam in-
feriorem, vbi Rheni & Lip-
piæ fluminum est conflu-
ens, deductus.

ARGVMENTVM IN LIBRVM RHE-
*ni Quintum, à Colonia vsque Vesa-
liam inferiorem.*

Rhenus à dextris pagum há-
bet Mollemiã: à sinistris ob-
longam facit insulam prope
ripam: inferius eadem parte
Neliã pagum, proximè Marconiũ ha-
bet: à dextris Duneum fl. excipit. habet
præterea à sinistris pagum Langeã, Hit-
torpum à dextris: fluuium eadem parte
Viperam accipit; qui iuxta Viperfurdũ
& arcem Bienburgum lapsus, perq; val-
les Elueraueldanas fusus, sese Rheno tã-
dem committit. Rhenus verò à dextris
præter-

præterfluit Rhintorpiam, à sinistris Voringiam Reipub. Coloniensis prælio nobilem.

Inter Coloniã & Voringiam nouè sunt mille passus.

Rhenus Monhemium à dextris, Suintinam à sinistris proximè alluit. à dextris pagum Cœli Spiritum, à sinistris Olfennum & Grimelinchusum pagos habet: eadem parte Eruetum flu. accipit, qui Tarbellia siue Italia exortus, Lechnicū, Carpenā, Bergomum, Casteram & Móttem Aquilinum alluens, à sinistris eminus relinquit saltum, qui dicitur Comitibus: inde accepto fluuio, qui Fletus dicitur supra Nuesium Rheno cômiscetur. Rhenus verò longè lateque diffusus pagum habet à dextris, qui vocatur ad Saxum: inde non nihil remotum à sinistris opp. habet Nuesium, sed tamen fossa ducta ciuitatē alluit. habet ibi Rhenus in latitudine mille & trecentos circiter pedes. Oppidum alluit Dusseldorpium à dextris, fluuiumq; ibi Dufelā accipit. Distat Nuesio Dusseldorpium decem
 N 3   stadijs

stadijs & sex.

Inter Voringiam & Dusseldorpium sunt centum stadia.

Rhenus opp. à sinistris habet Keiserf-
uuerdt, Traiani, ceu putant, Colonia.

Inter Dusseldorpium & Traiani Co-
loniam quatuor mille passus:

Non procul à Rheni sinistris Geldu-
ba, præclarú quondam opp. iam Gelb,
pagus est, è regione arcis Lien. Rhenus
dum cōtinuo labitur cursu, à dextris lon-
gissimè Cruisburgum præterit: insulam
facit exiguá; à dextris pagum alluit Vite-
riam; à sinistris opp. habet Ordineum.

A Colonia Traiana vsq; Ordineum
sunt quadraginta stadia.

Rhenus à sinistris habet altã Butber-
gam, Frimarsenium, Morsani principis
arcem in insula: à dextris Angerordum
arcem, & Angeram flu habet: à sinistris
pagum Eimericum; ibiq; facit insulam.
Rhenus mutando hîc sæpius alueum su-
um, Asciburgiú ex dextra, in sinistram
fudit; vbi adhuc iuxta Asschēburg, siue
Asscerã veteris aluei vestigia cernuntur
locis

locis passim paludosis. Rhenus fossa deducta accedit opp. Duisburgū à dextris, antea quod Rheno proximū extiterat, iam remotissimè distat.

Inter Ordineū & Duisburgum sunt sex mille passus.

Rhenus Rurordum eadem parte per exiguū, sed pulcherrimum, alluit oppidum, flumenque Ruram ibi excipit validissimum. Rura autem nascitur ex montibus Abnobicis, non procul à Vuintenberg: inter valles strepero semper cursu resonat: præclara passim flu. digerit. Apud Ostuicū capit fl. Valmā, apud Meschedā habet fl. Hennā, apud Vriennolam habet Vēnam, apud Vredenburgū accipit Honnam, Lenā fl. infra castrū Sigenburg, siue Siburg: vbi & Sicamborum manet appellatio. Lena verò apud Vuitikinstein nascitur, Smallëburgum opp. alluit, apud Bobennolam amne Bicha accepto, vsq; Suuertenbroick castrū deflectit, Limburgum alluens, infra Siburg miscetur Ruræ. Rura verò apud Hustenam habet Roram fl. infra arcem

Volmenstein è regione montis Cefarei, iam dirutam, ſpectrisque famoſam Volma fl. Ruræ commiſcetur. Volma verò non procul à monaſterio Giuelsbergo Hennæpam flu. habet, quo cum influit Rurá. Circa Nehæmum oppidum Mona influit Ruram. Mona autem fl. colle quodam abſorptus arenoso, planè totus ſub terras cadit, tãdem actis redit cuniculis, ſolitus continuans alueum, donec Ruræ dedatur. Mona quoque antequam dedatur Ruræ, capit flu. Veifteram, qui dicitur nunquam glacie induari, ſemper verò tepere. Rura præter ea multa alluit oppida, caſtra & pagos. Alluit enim Vuinterbergam, Meſſchædam, Aquilæ montem, Suuertinã Marchiæ oppidum, Sicamburgum, Hardicú, Cefaris montem, Volmenſtein, Vuettereniam monaſteriú, per Tencteros, Hattingum, Catuicum, Mollemum, Duifburgum, & Rurordum: inde Rhenum influit. Rhenus aut dum pergit à dextris Emſcerum habet fl. eadem parte arcem in der Knipen, à læua pagum Alen habet,

bet, à dextris pagum Vualtzen præterit.

A Duisburgo vsq; Vualtzen quatuor millia passuum.

Rhenus proinde subit Orfenium à locua, Berichium nec non Burichiû oppida eadem parte. Inde Vesaliam à dextris inferiorem fossa alluit: ibiq; flumen Lippiam digerit. Lippia autem præclarû flumen in Bructeris nascitur, sub castro Lipspringæ. Quamuis non desint, qui credant Lippiam prius oriri, ex fonte resonano, quem accolæ appellât Bullerborn qui statis horis sese sic terris immitit, sub fruticanti quodam tumulo, vt planè nudam relinquat aream, vbi hiatu totus immerfus, resonat; tandem redit, & pristinam recuperat stationem. Accolæ dicunt, nec dū probarunt, hoc ex fonte resonano Lippiam prægigni. Certû est Lippiam sub Lipspringa nasci: qui ab ortu statim facit insulam. Distat à fonte Lippiæ fons Amasis quadraginta stadijs versus Septétrionem; inter vtrosq; fontes Dalbruge sunt; in quibus locis multa Variarum cladis vestigia adhuc spectâtur. Saltus

adhuc restat Teutobruensis (cuius apud Tacitū fit mentio) apud villā Teutonis, vulgariter Teuten meier. Montesq; statim qui attolluntur, crebris sic hiant vallibus, vt reuera locus iste saltuosus sit. Pertinent autē hi saltus ad mōtes Abnobicos, in primis ad eos, qui in Vuestualia sunt, & ab arce Teutburgensi Teclenburgiaci dicuntur, & ab Iburgo Iburgiaci, qui versus ortum sunt: hi montes Dalbrugas à Borea & Oriente claudūt, postea sese Hasiacis commiscunt, in vniuersum omnes, vt antea dictum, Abnobi vocantur. Restat adhuc in Dalbrugis locus, qui dicitur Campus victoriae, dath Vuindt veldt: eò quod ibi victoria Varo Quintilio & trib. Romanorū legionibus Harminius Cheruscorum dux obtinuerit. Restat adhuc riuus roseus, de Roede Becke, quod nomen riuo inditū ab aquis Romano infectis sanguine: effodiūtur locis passim glebofis cranea hominum dissecta, & pila Romanorum rubigine obducta. Eum locū ab ortu, vt dictum est, saltuosi montes, ab Austro

Lippia

Lippia, ab Arcturo Amasis includūt, ad Zephyrum Glenna qui dextram Lippię influit. harum rerum in carmine proluxa traditur enarratio, & diuersa Bructerorum vestigia, & diuersę notantur appellationes.

A Vualzem vsque Vesaliam inferiorem centum sunt stadia. Inter Coloniã & Vesaliam sunt quadringenta stadia & vigintiquatuor: quę faciunt decem & tria miliaria Germanorum communia, & octo stadia.

Inge-

Ingenio grauior discede Colonia nostro.
 In calamum Quintus pergat abire liber.
 Vbia transmisso dicantur flumine castra:
 Teutonibus opposito cernitur orbe plaga.
 Amnis habet dextram tellure Tuiscon alta.
 Hac genitor sedes vrbe Tuisco refert.
 Conditafatorum minuuntur singula lege;
 Vrbs stetit hic, pagi rudera vilis habet.
 Obruta disiecto murorum fragmine vallis:
 Vix aliquo referunt valla tumore situm.
 Si qua sit in senio laus, quam miremur, honore
 Non patitur senij fama perire locum.
 Struxit Hereberto senior delubra vetustas:
 Ad Superos templi massa leuatur humo.
 Summa rotundato stringuntur acumine tectus:
 Testudo facilis at laqueat a pede.
 Pantheon hic esset, tectum si pressius esset,
 Si media tecti pate pateret apex.
 Machina conuexi testudine nititur aqua:
 Angulus & toto nescit in orbe dari.
 Non teretes ergo gestant delubra columna:
 Sed paries tectum gestat inane, nitens.
 Omnia curuantur; sed non curuantur in arcum:
 In speciem coeli cuncta leuantur humo.
 Firma sui nondum iuris decreta reliquit
 Oppidulum; quamuis multa perisse sciat.

Rhenus it: ad dextram Mollemi fluminis extat.

Exiguo vicum signat honore locus.

Insula producto spatiatur limine parua:

Eminet ad læuam longa; sed arcta situ.

Alueus hanc stricto seiungit gurgite ripi,

Alueus Euripi brachia more facit.

Fluminis ad læuam protendit Nelia faucei:

Hac & Marconum culmina parte leuat.

Duneus educit Dunano flumina saltu:

Fluminis hunc Rheni dextera iungit aquis:

Langea conspicitur, stans margine Langea læuo.

Fluminis Hutorpum dextera vile gerit.

Vipera Vipfurdo; nec non diuersus ab arce,

Arce Biunburgi nomen habente, venit.

Elueraeldana fecundat gramina vallis;

Hunc domitis Rheni dextra recondit aquis.

Inferius paulò fertur Rhindorpia Rheni

Pagus, amat Rheni dextra vocare locum.

Occupat aduerso Voringia margine Rhenum:

Casareas humili ridet honore domos.

Ne pereat mensura situs; discescit Agrippæ

Mansio mille nouem passibus acta retro.

Monhemium pagi quamuis vilescat honore,

Dextera tamen Rheni gestit adire labra.

Duromagum cedit veluti Suntina sinistris:

Vlpia nec legio constitit inde procul.

Pagus habet dextram, cæli quem Spiritus ornat

Nomine: quem cæli Spiritus ornet ope.

Fluminis Olsenum læua subsistit in ore:

Et Grimelinchusum læua maritat aquis.

Eruetus oblongo rimatur flumine terras.

Ephalia gaudet matre fluent a dari.

Præterit hamato Lechnicum gurgite: vastis

Diria Carpenæ fluctibus arua subit.

Iulia Bergonum veniendo pascua lambit:

Mœnia Castera ciuibus apta rigat.

Candida prolabens Aquiloni culmina montis

Irrigat: ad Comitum serpere lustra nequit.

Flumen ab illustri defertur iugere Fletus:

Eruetus hunc rapido gratior amne vorat.

Qui dum progreditur labente valentior vnda,

Hunc subito Rheni læua furore bibit.

Ore supra Saxum dextro spumofus oberrat.

Rhenus: adhuc Saxi nomina tractus habet.

Rheno tractus adest: remouetur Nustia Rheno:

Hic facies Rheni lata repellit humum.

Dextra procul gestit læuam distare: trecentis

Et pedibus Rhenum mille fluent a trahunt.

Nustias (quam reliqui dixerunt Nuesion) agris

Præsudet: ad læuum præsidet ista latus.

Flumen ab auerso deduxit gurgite Rheni:

Quam renuit Tethys, arte reduxit aquam.

Diruta cernuntur veteris vestigia Rheni,
 Classis vbi stabat, terra refundit agros.
 Annulus excelso murorum vertice pendet;
 Quo solitus cymbam nauta ligare fuit.
 Vrbs (fateor) ratione loci speciosa videtur:
 Delicijs Rheni digna carere minus.
 Dussela defertur proprij sub nominis vrbem:
 Excipit hunc Rheni dextera flumen amat.
 Dissidet hoc stadys Voringia flumine centum:
 Dissidet hinc pedibus Nussia mille decem.
 Vrbs est; Casareo deducit ab hospite nomen,
 Si non Casareo nomen ab ense capit.
 Traiani fuerat quandoque Colonia Diui:
 Tunc vrbs: iam lacera rudera sedis habet.
 Omnia mutantur: vicus iam cernitur esse.
 Passibus hinc refugit Dussela mille quater.
 In miseris pauper latitat Gelduba ruinis:
 Eminus ad læuam fluminis illa sterit.
 Dicitur arctato Gelbis iam nomine: firma
 Contigua pagum parte Liëna videt:
 Longius abscedit Cruisburgo dextera Rheni.
 Hic ex diuiduis insula surgit aquis.
 Possidet angusto Vuitleria culmine dextram:
 Margo sed Ordineï mœnia læuam habet.
 Ordineum sedes remouet Traiana recurus
 Limitis: iam fluyj circulus auget iter.

Mille quadraginta totidemque Colonia palmis

Disider: adiungas millia quinque pedum.

Præterit obliquo Butergum flumine Rhenus:

Et latus ad læuum cernere tecta potest.

Inde Frimarſenum, Morsani ſuſtinet inde

Præſidium: læua ſpectat utrunque manu.

Arce ſub Angordo prouoluitur Angera: dextram

Alueolo Rheni liberiore ſubit.

Emericum læua Rheni tellure leuatur.

Infula diſſectò protinus amne venit.

Aſciburgiaca ſimulacrum continet vr̄bis

Aſchera: ſed læuum continet illa latus.

Transfuga ſeducto mutauit flumine grefſum

Rhenus: adhuc præſca foſſa notatur aqua.

Ergo ſit ad læuam transferri ſæpius arua,

Quæ prius ad dextrum fuderat nuda latus.

Paſſibus Ordineum Duisburgo mille recedit:

Addito viginti millia quinque pedum.

Mœnia Duisburgi dempto iam flumine ſpernit

Rhenus: & offenſo degener amne fugit.

Quas igitur vindex turbæ Natura negauit,

Turba ſibi demptas arte reduxit aquas.

Foſſa labris Rheni longo deducta meatu,

Exiguas vr̄bi mittit ad eſſe ſcaphas.

Antea ſublimis adierunt mœnia cymba:

Vix grauidas potuit ripa tuliſſe rateis.

Descriptio
Rurae.

Tum fuerat, pauper vix vt mercator adisset,
 Emporij faelix commoditate forum.
 Omnia mutato fatorum cardine versa:
 Omnia subducto perdidit amne locus.
 Hassiacis fontem simulac eduxit Abnobis
 Altisonis Rhenum Rura fatigat aquis.
 Curuus abit flexu, veluti Maandros, adunco:
 Orbisfluis inter saxa rotatur equis.
 Quam subito Mædus fluxu defertur Hydapses,
 Tam subito labi Rura furore solet.
 Præcipiti semper scopulo decurrit abactus:
 Præcipiti semper valle coactus abit.
 Instar Pantagia, vasto dum curreret amne,
 Passibus audiri flumina mille queunt.
 Defluit aeterno Cataracten turbine Nili
 Rura facit: nunquam stare quietus amat.
 Adde, scateret monstris; passim monstrosa relinquit
 Mœnia monstrosus nomine Rura suo.
 Nobilium prima steterant atate penates:
 Ad geminum ripe tectastetere latus.
 Ditia castrenses spectabant flumina muri:
 Mansio tum fuerat principe digna viro.
 Ex domibus postquam domini speleia latronum
 Efficerent: postquam latro præsetet aquis:
 Deposito frontem vertit Fortuna fauore:
 Tutus & in tuto desijt esse locus.

Quineriam Caesar multas victrice subegit
 Clade domos: victo diruit hoste loca.
 Culmina restitui vetuit scelerata: nec vllò
 Diruta restitui tempore castra queunt.
 Omnia labuntur. Valida quis fideret arci?
 Arx sceleri causam firma subinde dedit.
 Illa potestati fidens peccata licere
 Cuncta putat: votis cuncta subesse putat.
 Omnia contemnens fastidit Caesaris iram:
 Imperio credit iuris inesse nihil.
 Sed qui constituit vano non omine regna,
 Regna sub edomito vindicat hoste Deus.
 Optima defendit contempti munia regis,
 Cuius in imperio munia regis agunt.
 Ipse Dei fato rex dum censetur oriri,
 Emerit o fato iure ferendus erit.
 Si bonus existat, Supero procedit ab axe:
 Si malus; id scæa crimina plebis agunt.
 Imperium spernat prænobilis incola castris:
 Aestimmet egregia firmitus arce nihil:
 Victor ut excelsa Dominus pugnârit ab arce,
 Aferet imperium iure, quod hostis inicit.
 Tunc scelus ac vno punitur iudice castrum.
 Quæ sceleris causam tecta dedere ruunt.
 Barbarie quamuis valeat fulcra Cyclopus
 Impietas, nulli salua manere potest.

Sufficit

Sufficit exemplum Ruræ: nam cogitur amnis

Impia sacrilego ducere monstra lacu.

Nil Ruram peccasse putas? deliquit eodem,

Accola quo meruit crimine flagra Dei.

Ipsa creaturis instat vindicta. statutum

Quando Creatoris destituere sui.

Ruræ suis hostem stolidè permisit abuti

Annibus, idcirco dicitur esse nocens.

Ruræ latrocinij fieri scelerata sinebat

Flumina, censuram debuit ergo pati.

Nix, glacies, imber debent laudare Tonantem;

Debuit hunc etiam noscere Ruræ Deum.

Fluminibus Ruræ quoniam censetur abusus

Accola, cum fluvio sentiet arma poli.

Arma poli nullis Superùm spernenda manipulis;

Luciferum cæli deposuere plagis.

Non sic Ruræ facit Domino, non accola Ruræ

Quod satis est: etiam cedere castra vides.

Stirpitus eruitur vesana mansio gentis:

Crimine maiorum cogitur esse nocens.

Tecta coli nobis propter delicta negatum:

Est hominis quondam tecta fuisse scelus.

Hic Lemures diro Stygij clamore vagantur:

Manibus vnda fremit; manibus arua fremunt.

Agricolas Damon crebrò prauisus abegit:

Agricolas crebrò fecit abire metu.

Territa monstrorum coguntur cedere spectris

Bruta, quibus sædi constat inesse nihil.

Quinetiam nota visuntur imaginis umbra:

Post obitum maneis Parca redire facit.

In cameris etiam choreæ peraguntur inanes:

Sapius organicum carmina fingit opus.

Sapius horrendi simulant incendia fumi:

Sapius audiri fulmina luce solent.

Fulmina mentito deterrant fulgure terram;

Nulla licet nubes axe minetur aquam.

Sulphur ab Umbrarum cathedris afflatur: & aura

Naribus hostili fumida peste cadit.

Sic Adamantæo sedes ardore ligantur,

Nemo queat sedeis ut remouere loco.

Hæ præstolantur locupletis munia turba,

Vita quibus nondum desijt esse nocens.

Hæc procerum turbis crebrò prædicta fuerunt

Fata; quibus nemo credit inesse fidem.

Suspicio adest certum, vindex quod plurima pœnis

Tartara diuerso præstitit orbe Deus.

Rurendael
reliquæ de
folati castris,
in quibus
iam ferè ni-
hil præter
spectra,

Tartara si dubites hîc voluere talia: præstò

Hîc tibi Rurana Tartara vallis erunt.

Dum non ritè pilis videantur ducere nomen.

Rectius hæc Ruræ nomina vallis habent.

Eruta deserti spectantur rudera castris:

Tecta latent; tecti monstrat arena pedem.

Cella

Cella patet, præbens aditum, diuersa latebris:

Dira pavimentum turbat imago Stygis.

Desolata iacent alijs vestigia castrorum

Tractibus: hæc etiam Damone plena iacent.

Visitur horribili Volmenia Damone rupes

Horrida: terribili visitur arce locus.

Monte canes degunt furui; terrore colonos

Afficiunt: alto tecta fragore tonant.

Quisquis Casareo suspectat vertice castrum,

Degenerem nescit dissimulare metum.

Rura tamen sælix, quamuis perturbet eundem

Et Stygis Damon sæpe fatiget equis.

Flumina prouentu deducit diuite rerum,

Flumina squamigero deicit aucta grege.

Integra terrarum spatioso flumina cornu

Digerit: oblatas vndique potat aquas.

Proximus Oestuico Valnam prædatur; & Henna

Brachia Meschedæ proximus ore rapit.

Venna Vriennolæ Ruram delapsus adauget:

Honna Vredumburgæ raptus omittit aquam.

Castra Sigamburgi simulac accessit eundo

Inferius Lenam Rura furore bibit.

Lena capit Bichæ fluctus: præcelsa Siburgi

Castra, Sicambrorum laude notata rigat.

Præterit Altanam; Limburgi præterit arceis

Lena: sed amisso protinus amne perit.

Volmeſtein
etiam por-
tentis locus
est famulus

Bichâ Bobenolæ simulac rimatur agellos,

Saxifragis Lenæ conciliatur aquis.

Quâ releuat paruo sedeis Hustena nitore,

Rora subit: Ruræ flumen amicus init.

Claustra Giuelbergi simulac Hennapa reliquit,

Digerit Hennapam robore Volma suo.

Qui simulac nomen Volmenæ præstitit arci,

Perditur; in Ruræ viscera mersus abit.

Perditus effracto terrarum viscere Mona

Conditur; integro protinus amne redit.

Montis arenoso quoniam sorbetur hiatus;

Ex postliminio redditus inde fluit.

Oppidulum propter veniens illustre Nehemi

Ruræ, statim Monæ flumen adesse videt.

Infra Belichium miscetur Veistera Monæ:

Veistera durari frigore nescit aquam.

Est calidus, pleno dum cerula frigore constant;

Dum gelido tellus marmore stricta riget.

Nec prius ac Ruræ detur frigescit: in isto

Flumine persentit tergora stare gelu.

Candida per plures despectant ostia vici:

Culmina pro multis dicere pauca libet.

Vinterberga caput Ruræ cliuosa ministrat:

Postea Meschadam gurgite Ruræ venit.

Alluit Arnsbergum: Suertina præterit oras

Marchiados: strepero cuncta fragore subit.

Castro

Castra Sigamburgi lambit famosa Sicambriis:

Regna Sicambrorum penè sepulta dolet.

Nominis existunt corrupti rudera: gentis

Reliquias constat deseruisse locum.

Præterit Hardicum (dextro stat limite pagus)

Ponte sub oblongo Rura sed arctat aquas.

Deserit ad læuam salebrofi fragmina montis:

Cæsare deductum fragmina nomen habent.

Quâ facies Rura, montem transire viator

Qui volet, ascensu cogitur ire graui.

Cogitur exciso ferri per rudera, calle:

Sic in subrectum semita montis abit.

Adiacet excelso Volmenia vertice rupes:

Stripitus euersam culmine Rura videt.

Turris adhuc quadrata situ, munita repâgulis

Surgit: adhuc tecti signa videre licet.

Subiacet horrensi scapulo Vuertrenia montis:

Sapius elabi culmina monte timet.

Flumine Tencteros sinuato dissecat amnis:

Amnis ad Hattingi mœnia penè ruit.

Culmina Vuertina fluuij sic nomine dicta,

Culmina Ludgeri nomine clara subit.

Pensilis accedit Catuicum tegmine pontis:

Et valido validas ponte coarctat aquas.

Candida Mollemi sæcundat gurgite tecta:

Candida Duisburgi gurgite tecta videt.

Mœnia pulchella Rurardum defluit vrbis
 Angulus hæc Rura nomina ferre potest.
 Rura graui tandem motu defessus aquarum,
 Cum famulis Rheni scepra subintrat aquis.
 Turgidus accepto decurrit flumine Rhenus;
 Maior & auxilio fluminis esse nequit.
 Attrahit à dextris Emscheri cornua; dextro
 Limite Cnipeni mœnia Rhenus habet.
 Alenium læuo prospectat amabile, dextro
 Valsenium cornu Rhenus inane ferit.
 Huc à Duisburgo simul atq; fluent a subegit,
 Ad quatuor passus mille peregit iter.
 Orsonij sedeis læua meretur: eadem
 Berichium lustrat, Burichiumq; fugit:
 Illud in extremo spectat ur margine Rheni:
 Longius hoc Rheno deuiat, arua colens.
 Huc à Valsenio stadijs vt paupere centum
 Aeditior fluctu Rhenus ouante ruit;
 Eminus Augusto Vesalia culmine surgit:
 Fluminis ad dextram Lippia flumen habet.
 Lippia Velledæ castris & nomine quondam
 Clarus: & hæc vera præscia sortis erat.
 Germanis dixisse quidem ventura solebat,
 Horrida cum peterent sumere bella manu.
 Relligio Diuam fuerat permagna videre:
 Relligio Diua maior adesse fuit.

Muneribus

Muneribus placata dedit responsa petenti:

Nil etiam gratis visa referre suis.

Promeruit mundi laudem totius habere:

Dicta Druydarum maior honore Dea.

Bructerus ornabat Velledam numinis instar;

Bructerus aeterno praelia Marte gerens.

Turribus egesto Vesalia vertice surgit:

Lippia dum celeri lubricus amne subit.

Lippia campestri deriuat flumina tractu,

Hic ubi Lipspringa nomina tractus habet.

Eminus adparent Resoni miracula fontis:

Dicitur hoc etiam Lippia fonte dari.

Quem reuocans longo recipit Lipspringa metu,

Sub terra simulac longius egit iter.

Quam Resoni mundo fontis natura putetur

Mira, satis mundi fama referre nequit.

Egreditur sensim terris: longinqua fluente

Arua subit; speciem fertur inire lacus.

Ceperit vndarum simulac iam maximus esse

Aestus, inaccesso cuncta liquore fluunt.

Stabat ubi tellus sicco calcata virorum

Tramite, iam vehemens cernitur vnda freti.

Alueus amisso subsidit gurgite sensim:

Alueus amisso deserit amne solum.

Stabat ubi Tethys glauco velata liquore,

Alueolo tellus deficiente redit.

Bullerborn

Ceperit vndarum simulac iam varior esse
 Alueolus; dempto terra liquore riget.
 Humida subducti remanent vestigia fontis:
 Flora redit: Tet hys rupe subacta latet.
 Infimus, ebibito dum murmurat, alueus, amne,
 In media resonum parte foramen hiat.
 Certo delituit fugiens dum tempore lympha,
 Sensim, quo fuerat perdit a, more redit.
 Tum solita properans ferit ate recurrit in altum:
 Doris & epotam reddit a reddit aquam.
 Subtegitur tellus: florum Regina labescit,
 Cogitur & Thetydi cedere Flora locum.
 Lippia prægigni sinuosus dicitur isto
 Fonte: nec inficias conuenit ire mihi.
 Accola testatur: fida testantur & aures.
 Cespit e sub viridi sapius vnda fluit.
 Sicut ab alphao discedens flumine virgo.
 Deserit Eperum; deserit arua patris,
 Actus vbi tandem tellure cuniculus eset,
 Haud faciem Solis virgo pudore tulit.
 Ante Syracusas tacito delata meatu
 Egeritur: longum mersa peregit iter.
 Non Aretusa perit, tellure diutius acta:
 Nomen restat aquis, antea quale fuit.
 Sic Resoni constat fontis tellure vagari
 Relliquia: imo constat abire specu.

H uncrepetens pleno tandē Lipspringa canali
 Egerit: hoc igitur Lippia fonte venit.
 Lubricus excelsa simulac desciiuit ab arce
 Lippia, diuiduo redditur amne duplex.
 Mox redit in sese repetito latior amne:
 Insula nec longē tenditur, arcta situ.
 Quem media genitrix peperit Padeborna sub æde,
 Lippia puniceo digerit amne Padam.
 Culta manu Cereris nimum Padeborna secunda,
 Vuestualico surgit conspicienda solo.
 Duplex Vuestualia pars est: hæc subiace: infra;
 Celsius ac supra pertrahit illa locum.
 Hæc Zephyros iuxta Boreæ vicina procellis,
 Desinit ad fluctus Isola penè tuos.
 Illa sub exortu Phœbi, curuatur in Austros:
 Ante paludosi stagna Visurgis abit.
 Hæc nitidi circa fertur protensa sinistram
 Amasis: ad dextrum pertinet illa latus.
 Arua Monasteri longo subducta recessu
 Hæc tenet; hæc Alphæ flumina lenis habet.
 Montis in ascensu Padebornam sustinet illa:
 Ditia punicei sustinet arua Pade.
 Hæc quatuor centum stadijs distare videntur
 Mœnia, Vuestualici nomine digna soli.
 Vuestualicos senio superat Padeborna penateis.
 Si dubitas: senium tecta docere queunt.

Pluribus adparent murorum ruderata tectis:

Fossa platearum triste ministrat iter.

Sapius ornauit conuentu Carolus urbem;

Irrigui motus commoditate loci.

Crebrò salutatum reges venère remoti:

Pacificam reges crebrò dedère manum.

Cæsar in affini Videchindum contudit agro:

Egregia vicit dexteritate Ducem.

Cum Duce triginta valido pugnaret ad annos:

Castra Ducis tandem fregit, operta solo.

Et locus & vertex Videchindi nomina seruant;

Nam Videchindini nomina montis habent.

Nec fuerat tantum Padeborne Carolus; illic

Maximus Ausonia, præsul ab vrbe fuit.

Ausonia præsul fuerat mitratus in vrbe,

Præsul in Ausonia maximus vrbe Leo.

Relligio cuius nulli præsumpsit obesse,

Dum prohibet as illi visa fauere, nocet.

Liuer obest: cæco pietas liuore petita;

Relligio confert inuidioso malum.

Præsul fortè Leo Laterana cæserat ade:

Tardigradi dorso vectus abibat equi.

Ignisflui templum subijt Laurentis: amica

Exacturus ibi sacra Tonantis erat.

Excuditur deiectus equo; priuatur ocellis:

Pars etiam lingua visa periisse, silet.

Sanguinea præsul iacuit desertus arena:
 Pulverea luget sanguinolentus humo.
 Aufugiunt hostes. Si quis deuincat inermem,
 Qua capit, ex facili præmia Marte capit.
 Vincere non ferro doctus, sed vincere verbo,
 Hoste sub armato præsul, vt agna, tacet.
 Ille togam sædat planctu: deuincit Olympum
 Fletibus: impleri sanguine rura facit.
 Qui fuerant causæ scelerum venere latrones:
 Pontificis visi condoluisse vicem.
 Exanimum terra releuant; solantur inermem.
 Hæc ex composito gesta quis esse putet?
 Ad Latij claustrum præsul desertur Erasmi:
 Et medicus casum latro fouebat ope:
 Non vt restitui Papam, sed perdere vellet.
 Egregia lusus calliditate Leo.
 Et numero plureis Medici persæpe trucidant,
 Quàm sparus, aut vltrix tollere flamma queat.
 Insidijs obstant Superi: præsensit easdem
 Nec tulit Albinus singula fraude geri.
 Altis Pontificem demisit mœnibus: extra
 Mœnia Spoleti nouerat esse ducem.
 Illi Pontificem committit muneris instar:
 Instar depositi credidit ipse Papam.
 Vuinigisus samula Dux sedulitate Leonem
 Excipit: ac curru nobile gestat onus.

Ardua Spoleti defert admœnia tecum;
Quò miseri curam posset habere viri.
Pontificis cladem simulac deprandit amici
Carolus; hostili talia felle tulit.
Ad se Pontificem deferrri præcipit: alto
Pontificem voto Caesar adesse cupit.
Tantus in Augusto virtutum principe feruor:
Innocui causam tantus agebat amor.
Caesar apud Rhenum res tunc cunctator agebat;
Hic vbi Liphemum Lippia flumet habet.
Pergit ad Eoum transmisso pontibus amne:
Ardua Saxonum milite rura subit.
Ocyus electo Padebornam milite cedit:
Pontificem magno cordis amore manet.
Maximus accedit Padeborna mœnia Præsul:
Maximus excipitur præsul ab vrbe Leo.
Præsul ad optati procedit Caesaris ora:
Caesar Pontificem numinis instar habet.
Carolus ac Præsul sociant in fœdera dextras:
Anchora Pontificis Caesar & ara fuit.
Quem simulac multo tenuisset tempore saluum,
Ad Latij terram fecit abire soli.
Restituit largo donatum munere Sedi;
Clauigerum tuto reddit honore Petrum.
Hanc igitur magni præsentia Caesaris urbem,
Præsulis & magni gratia iure beat.

Vrbs vt pulcra situ, veteri sic nobilitate:

Verum nobilior fontibus illa Pada.

Nam Pada quadrifidi diuisus in ostia fonte

Defluit: Europæ dignior extat aquis.

Aede parum summa simulac diuersus abiuit,

Et cubitis centum lene peregit iter:

Congeries affert se mox numerosa molarum:

Mox Pada viginti circulat amne rotas.

Id, fateor, Rheni fluuijs prestare negatum:

Id validus Istri quippe negatur aquis.

Vt sex, vt que decem stadijs defluxit ab vrbe,

Maximus in minimo perditur amne Pada.

Almona fallaci concurrrens perditur aestu:

Lippiacis flumen cedit vtunque labris.

Hic vbi confluxu miscentur flumina trino,

Castra domus surgunt nomen adeptæ nouæ.

Nienhuis
castrum.

Auctior hinc gemino dum Lippia gurgite vadit,

In Zephyros sensim grande recuruat iter.

Hinc gemino tellus prodit conclusa fluento:

Tellus Bruçterica nomina gentis habet.

Incola vulgari Dalbrugas nomine signat:

Delbrug lo
cus.

Incola barbarico seuior hoste cohors.

Amasis hunc Borea, sed Lippia distinet Austro,

Terminat ad Zephyros flumine Glenna locū.

Solis ad exortum nitido stat vertice saltus,

Quem Teutoburgi nomen habere liquet.

Hæc

Hæc quadraginta stadijs vix latior extat,
 Centum vix stadijs latior extat humus.
 Hic vbi Teutonico Saxonia clauditur orbe,
 Antea Bruçtericæ ratio gentis erat.
 Nec dum Bruçtericæ ruit appellatio gentis:
 Bruçterus in nostro visitur orbe latex.
 Teucburgo vicinus abit: defertur Abnobo
 Monte: caput monte is inter vtrosque facit.
 Progreditur nigra sumens augmenta palude:
 Rana paludosis nomen adoptat aquis.
 Limpida sacra ti deglutit cornua fontis:
 Auctior hoc properat Bruçterus amne latex.
 Bruçterobeca subit vicino notior amne
 Pagus; & Australi culmina parte leuat:
 Subdita metitur Sorbeca iugera fluctu:
 Arua Beuergeria pauperiora rigat.
 Illic Bruçterici cadit appellatio fontis:
 Bruçtericis Alphæ nomen initur aquis.
 Hemefij tandem sortitur nomina riui
 Alpha; quod Hemefiam circulat amne molam.
 Vt stadijs supra Rhenam defertur & octo
 Et tribus, Amisij gurgite condit aquas.
 Ofnabruga tenet solidi vix nomina pontis:
 Ofninchbruçtericæ nomen habere potest.
 Tractus adhuc Ofninga manet vicinior: illic
 Bruçtericæ partem nemo fuisse negat.

Inde Vuidenbrugis nomen cessisse videtur:

Inde Quacumbrugis nomen inesse reor.

Vix hic certa fero dubitans: nam dicitur apte

Rebus in antiquis vanior esse fides.

Bructera diuersis manet appellatio terris:

Vix regio genti firma subinde fuit.

Sepius aduerso mutarunt numine sedes:

Non statio Martis bile quiet a diu.

Hinc & Bructerici monstrat Goslaria montis

Reliquias; nequeunt signa perire loci.

Quin & Dalbrugis vestigia nominis insunt.

Lippia Dalbrugas flumine rectus adit.

Limite desinit Dalbrugas Lippia dextro:

Amasis ad lœuum terminat arua latus.

Ferme quadraginta stadijs distare videntur

Amasis Arcturi Lippia parte Nothi.

Non hic monte cadit; sed nascitur equore campi:

Aequore non campi nascitur, ille iugo.

Illum Senda parit globoso lubrica ruri:

Hunc Lipspringa graui nobilis arce parit.

Hic fluuio Glennæ fruitur lambente Capellam:

Ille capit Dalce flumen: adoptat aquas.

Hic subit Occasum; Rheno miscetur: ad Arcton

Carula Teutonici subruit ille maris.

Hunc videt illustri Vesalia cedere Rheno:

Non procul Emdenæ sinibus ille perit.

Hic licet aduecto videatur flumine longus;
 At tamen ille suo longius amne subit.
 Hic sua præpingui deducit cornua tractu:
 Spissam acris illum ducit arena locis.
 Vtraq; Dalbrugas includunt flumina bino
 Limite: mons reliqui iugera ruris obit.
 Ruris obit partem, quâ Sol exurgit Eo;
 Quâ nitidum nitido reddit honore diem.
 Pluribus oblongo sepitur vertice castris:
 Mœnia cum pagis vertice crebra sedent.
 Innumeras œuum persert extare ruinas,
 Difficilis quarum nomen inire labor.
 Condidit extremi Teucburgum vertice montis
 Illyris Illyrico Teuca fugata solo.
 Altius Iburgi præbet fastigia cliuus:
 Cliuus & Iburgum nomen ab arce gerit:
 Hic agit Iburgum, Teucburgo degitur illic:
 Hoc Zephyros, illud spectat adesse diem.
 Perdidit hoc nomen montis; non perdidit istud:
 Hoc nimis antiquum; serius illud agit.
 Iunius illud agit, iuueniq; recentius œuo:
 Temporis hoc prisca nomina laude gerit.
 Dum noua spectantur, pereunt antiqua: vetustum
 Et nouitas nomen grata perire tulit.
 Montis ut Iburgum non staret margine scabri,
 Nil nisi Teucburgum nomina montis erant.
Aedita

Aedita syluosi vallabant fragmina saltus:

Cognita Teucburgi nomine sylua fuit.

Iam Teucburgiaci restant vix nomina montis:

Clarius Iburgi nomen ab arce venit.

Ardua longinquo differtur margine rupes:

Cedit ab Arcturo; cedit ad arua Notii.

Hastiis tandem sese coniungit Abnobis,

Dum procul illustri sidera caute ferit.

Hic vbi Dalbrugas ab Edo uindicat orbe,

Mons, velut in dorsum fragmina rupis abit.

Hic Teutenburgi manet appellatio saltus;

Teutonis integrum villula nomen habet.

Pauper ad Antonii cecidit Voestringia fanum:

Illic Harminij creditur esse domus.

Pertenui distat spatioso agrorum

Amasis: haud longè Lippia fundit aquas.

Bructera Dalbrugis remanent hic nomina duris:

Varus ibi trina cum legione ruit.

Campus enim victor pugna praeterea reliquit

Signa; quibus nullo stat dubitante fides.

Area diffundit spatioso iugera tractu:

Iugera militiae viribus apta facit.

Inde quadraginta stadijs Padeborna recedit:

Mille duo passus hinc Detemolda fugit.

Contigua facilis regione profunditur vnda:

Roscidus ebullit paupere riuus aqua.

Teuten
meer.

Vuindcuelt

Detemolda
castrum no
bium de
Lippia.
Rodebeck

Ille licet fluctu terras rimetur inani,
 Attamen Amisij flumine dignus abit.
 Nec truculens riuum fecit Natura rubere:
 Sanguine sed Latius flumina tinxit eques.
 Adde, quod egesto fodiuntur cespite pila:
 Adde, quod everso crania rure iacent.
 Historiam narrare iuuat: liuore vetustas
 Historiam nullo commemorare vetat.
 Dux simulac Druso rebus successit adempto
 Varus; & Augusti milite bella tulit.
 Casare defecit Germania: Casaris iram
 Nil facit: ex Drusi funere leta salit.
 Victa quidem crebro gens nõ Germana domatur,
 Gens post liminio saepe reducta necis.
 Ad vireis foecunda tulit Germanus obire
 Vulnera; ceu generans vulnere Lerna caput.
 Imperij damnium Casar fatale resarcit
 Militia: damnium nec tolerare valet.
 Ipse quid Augustus ferret, quem machina mundi,
 Quem Notus ac Aquilo, vesper & ortus adit?
 Casaris est, Rheno quicquid finitur & Albi:
 Casaris est, quicquid continet ora maris.
 Post obitum Drusi Varo Romana gerente
 Prælia, contemptum Casaris ira tulit.
 Turba rebellanti saeuit Germana tumultu,
 Casare deficiens imperat ipsa sibi.

Fascibus aſedit Romana quilibet vrbiſ:
Quilibet in ſoliti munia iuris abit.
Albis & exoſo defecit Caſare Rhenus,
Et fluios inter quicquid utroſq; iacet.
Arua ſuis ergo repeti debere maniplis
Teutona, conſultum Varus ab hoſte putat.
Teutonium triplici ſubiens legione pererrat
Varus: & ingenti praelia mouit ope.
In populos acri nimium ſeruore mouetur:
Hinc rigor, hinc clades crimine maior agit.
Tot Synodi paſſim ſcripta decreta tulerunt:
Proxima nec Synodi nomine terra caret.
Area Romano Synodalis iudice fertur,
Cuius ab aſtremo nomina iure, locus.
Iure rebellantem cogit parere ſuperbo
Teutonium Varus, fecit vbiq; premi.
Ad rigidum fonteis iuſſit prodire tribunal:
Cauſidico peragit culpa not ante reos.
Iura graueis omni lacerant maiora tumultu
Teutones: & grauior funere liſtor obeſt.
Huc ſerus accedit tortor; qui ſeuior hoſte:
Cuius & inuiſum torſio nomen habet.
Aera quibus pauper renuit Fortuna, ſeueri
Iudicio Vari ſuſtinuere necem.
Si malè quid rerum, cenſu qui ditior, egit,
Funere non pœnam culpa, ſed are luit.

Sendtuelde

Caditur & virgis qui non peccarat: in omnem

Carnificis gentem iussa ferire manus.

Libertate dolet nimium Germanus adempta:

Qui iam liber erat corpore, seruus erit.

Causidicos tolerare nequit: tolerare tribunal

Est graue: lictorum vincula ferre pudor.

Peior at euentus tortorum verbera ferre:

Verbera tortorum ferre quis atra queat?

Durior attrita nequijt conditio gentis

Esse. Quid Ausonio durius hoste putem?

Omnia fatorum sufferre pericula Teuto

Cogitur: insolito cogitur ire statu.

Exiit rebus: censu priuatur: habena

Injicitur: collo grande minatur onus.

Quid faciet? Vari fastus mutare negatum:

Cedere victori cogitur: arma iubent:

Pœna vel inuitos cogit parere; vel Orco

Mancipat: emuncto cista vel are luit.

Antea quapropter Syrio quod contigit orbi,

Teutonicis fatum cepit inesse plagis.

In Syriam Varus simulac bellator abiret,

Exitit hac diues; pauper at ille fuit.

Qui Syrio postquam tractu diuersus abiisset,

Linguitur hac pauper; diues at ille redit:

Egit idem Varus simulac Germana teneret

Sceptra: nec exemplo destitit esse nocens.

Adde

Adde caput Varo, nomen quadrabit auaro:
 Appositum rebus nomen inesse solet.
 Et merito, nomen si non obstarat honoris,
 Dux repetundarum lege citandus erat.
 Nil nisi paupertas denictio linqitur orbi:
 Nil miseris prater, restat habere famem.
 Sauit egregie Dux parcere nescius vlli:
 Sentit ad arbitrium singula iuris agi.
 Interea iuri credens astiua trahabat:
 Nec tum miles erat munere; prator erat.
 Torpida collecto fundarat milite castra,
 Victor vbi saltum campus hiare videt.
 Et tum campus erat, tali sed nomine casus:
 Cernere sed Vari funera dignus erat.
 Dignus erat laudem Vari sentire perili:
 Victor vt Ausonio campus ab hoste foret.
 Aptus erat castro; quoniam munitur vtrinq;
 Flumine: munitur saltubus ora loci.
 Area vel lacuum diffundit in aquora terras;
 Et veteris restat signa videre vadi.
 Dux igitur visus populi sedasse vigorem:
 Omnia Dux Superum numine tutaratus,
 Torpida securus rabigine polluit arma:
 Materia belli deficiente piger.
 Non Legio glebis; & non lassatur arena:
 Sed potior laxis cura iacere fuit.

Non opus ad pugnam præludere: doctior illis

Taurus, non habito dimicat hoste sibi.

Utraq; præludens allidit cornua saxo:

Hostis & aduentum præuenit vsq; sui.

Tum Dux militia præclarus; ad omnia sælix:

Sigimeri natus stirpe parentis erat.

Promptior ingenio plus quàm Germania ferret:

Teutonica maior nobilitate fuit.

Barbarus & patria, non barbarus exitit arte:

Indole maiorum clarius egit iter.

Quod vir militiam curaret, ad ardua præfens,

Teutonis Hermannum nomine lingua vocat.

Armigeris Harmon belli seruore vocatus:

Italis Harminium nomine Roma facit.

Iam gradui Roma fuerat donatus equestri:

Iam pars Ausonia ceperat esse manus.

Esse videbatur patrij deserior amoris:

Sed tacite patrij cultor amoris agit.

Nomine Romanus, patria Germanus, & ausu

Partibus fraude uasfer mentis, ut Afer erat.

Ille videbatur membris præstare Gigantem:

Consilij donis maior Vlyse fuit.

Ille Cheruscorum dominus Romana notabat

Crimina: permissum credidit esse satis.

Et sua Formicæ bilis: Dux omnia ferre

Non potuit: patriæ rebus adesse cupit.

Quam

Quam Latio servire Duci, spectare tribunal,
 Utilius bello fata subire putat.

Cuius quod Latij fuerit translatus in album,
 Nil facit: id vitij patrius vrget amor.

Excusat Natura fidem mutare: coactus
 Teutonico mutat Ductor honore fidem.

Pace videt læta Varum torpere: maniplis
 Luditur in castris: otia miles agit.

Posse videns illum, qui non ventura tuetur,
 Non bene præuisa militis arte capi.

Posse videns astu stolidum prudente fugari,
 Qui sua securum ludere castra putat.

Posse videns illum vinci, quicumque pufillo
 Non reliquas hosti credit adesse manus.

Posse premi dicit, dum non terrentur, inermeis:
 Ludere cunctanteis tempora sæpe, notat.

Prouidus haud tanto cessat Dux cardine rerum:
 Rustica veloci colligit arma manu.

Conuocat edicto socios: hortatur ad arma:
 Consult: in Varum sumere bella iubet.

Posse premi dicit Varum: persuadet abunde:
 Propria decretis addere facta parat.

Tempora præponit fraudis: dat tempora pugna:
 Sed tacitis fecit cuncta latere doli.

Interea Varo tanquam consultor adhaesit;
 Ne vel suspicio promiceret vlla doli.

Consultum prudenter erat; celare negatum:

Proditio nunquam prodicione caret.

Consilium factio prodit rumore Segestes:

Haud fidei quicquam verba Segestis habent.

Quin alius pradicat idem. Mentita fuisse

Vare putas? nimium vera fuisse scies;

Sunt ferè q̄ Paulo Canne; quod Parthia Crassus;

Id fore Dalbrugas sentio Vare tibi;

Consilijs Vari quoniam Fortuna repugnat,

Non malè prospectum iudicat esse sibi.

Fata sibi quamuis fuerint pradicta subinde,

Se negat id stolidus credere: vera negat.

Non videt inuerti fatorum munera posse:

Ceu fuerit Cræsi more beatus agit.

Quandoquidem Cræsi subijt Fortuna ruinam,

Alea num Vari firmior esse queat?

Nil alijs ducit prater restare pauorem:

Cùm miser institui debeat ipse metu.

Nugamur murem fecisse negocia tauro,

An nequeat Vari Teuto nocere bonis?

Sors aliud culpa forsitan suadente poposcit,

Quàm miser vt Varius noscere fata queat.

Pax dum facta viget, molimen spernitur hostis.

Inde repentini causa doloris abit.

Nox abijt terro Solis fulgore remota:

Scilicet Augusti tempora mensis erant.

Nocte

Nocte iacens tota somnum mandabat ocellis

Varus: & officij desijt esse memor.

Excessit Romana metum fortuna: timere

Nescius excedit Ductor & ipse metum.

Securum dormire putat: dormire negatum:

Agmine, qui dirimat somnia, miles adest.

Nildum tale putat; dum prosper ad omnia Varus;

Harminius celeri rura phalange subit.

Imminet armato prater spem milite castris:

Imminet: horribili classica voce sonant.

Voci & indicio testatur buccina bellum:

Dux nihil indicio serius arma vibrat.

Herculis auxilium clamore vocatur ab astris:

Herculis auxilium fœmina virque crepat.

Non reditu Phœbi; potius clangore tubarum

Et pugilum, sentit Varus adesse diem.

Harminium castris simulac cognouit adesse,

Territus Harminij nomine corda ferit.

Eripitur lecto: vafram miratur amici

Perfidiam: vesteis, pila, metumque capit.

Eloquitur demens, hac non ventura putaram.

Alea factorum siccine versa cades?

Tardius exurgunt Romani: sordibus arma

Pacis ad indicium squallida quisque rapit.

Vndique discurrunt: frustra, qui terreat hostem,

Ordo manipulorum constituendus erat.

Sed

Sed nec tempus erat statuendi cornua: tempus
 Officit: aduerso tollitur hoste mora.
 Arma crepant omnes; cœlum clamore fatigant:
 Arma crepant: Varus speque metuque tremit.
 Interea passim miseri caduntur inermes:
 Ordine diffusi tardius arma leuant.
 Quid facient? Septi fluujs vrgentur: vbi que
 Saltibus occlusi: currere tesqua vetant.
 Hostis vbi que furit: nihil est, nisi vincere pugna:
 Vel miseris inter, fata subire, viceis.
 Optima de bello, quod debuit antea, Varus
 Cogitat: ah æquo tardius æqua videt.
 Præscripti memorem prodest ceu temporis esse;
 Sic neglecta diu sapius hora nocet.
 Dux animum curis prodit; pallore timorem:
 Insinuat fletu mortis adesse diem.
 Qua iam culpa sibi fuerat, qua spreuerat hostem;
 Imputat hanc fati; imputat ipse Deo.
 Debuerat mentem socijs inferre: parati
 Nil miser ad bellum pectoris ipse gerit.
 Ipse nec hortatu cuneos exciuit ad arma:
 Obuia nec sese præbet ad arma ducem.
 Sed propria multos animant ad prælia causa:
 Non Ducis, at vitæ prælia mouit amor.
 Pila manipulares stringunt prætusa cateruæ:
 Ordine non habili miles ad arma ruit.

In noua mutabant pugnanteis cornua saepe:

Irritus immutat cornua saepe labor.

Tempore nam raptō velocior impedit hostis:

Dum mora Romanis demitur, hostis adest.

Dux malè digesto Latialis milite pugnat:

Milite Dux lecto Barbarus arma quatit.

Hic sibi prudenter generoso dimicat ausu:

Ille sed infulso praelia Marte gerit.

Vt malè collatis ad praelia viribus itur,

Nudus in armatum brachia quando trahit?

Quisque tamen pugnat: damnis certatur utrinque;

Omnis ad arma venit; victor at vnus erit.

Orta quidem cades Supero deflenda Tonanti.

Disidium quanti causa furoris agit?

Luctifico mater doluit Natura tumultu:

Prolis ad interitum lachrymat agra suæ.

Lurida præbebat scelerata lumina genti,

Sub tenebras Titan vellet abisse diem.

Terra dolet rerum genitrix: sædat ur iniquo

Sanguine. Ceu brutum funera quærit homo.

Et voces hominum, voces miscentur equorum:

Clamor ad Abnobos, clamor ad astra ferit.

Ingeminant ictus: roseo depicta cruore

Arma rubent: tellus strage subacta rubet.

Hostis & hostis eunt simul; & rediguntur ad umbras:

Præ reliquis Vari turba pauentis obit.

Id genitrix vitæ mecum Natura queratur,
 Sic hominem præter fata subire Chaos.
 Funera per plures subierunt luminis ictu,
 Tempore quos longo fouerat antè parens:
 Anxia præ longo genitrix fert tempore prolem:
 Vix decimo prolem mense soluta parit.
 Non satis est nasci: multo sed tempore charum
 Pignus alit: multo trita labore fouet.
 Illa manus adhibet puero: veniensque cadensque
 Hanc puero Titan inuigilare videt.
 Aetatem iuuenis simulac accessit adultam,
 Mater adhuc iuuenis vincit a fauore dolet.
 Instruit: ad vitam moreis & munera confert:
 Anxia pro iuuenis corpore semper agit.
 Diuitias longo confert sudore paratas:
 Quò iuueni profit, fertur obesse sibi.
 Et dum vita manet proli letatur: & ipsa
 Depositum tanti grande laboris amat.
 Quò magis accrescunt ætatum tempora proli,
 Hoc grauior matri cura venire solet.
 Plurima seruat & circumstant retia proli;
 Materia nunquam deficiente mali.
 Quem genitrix tristi peperit detrita labore;
 Quem genitrix toties officiosa tulit,
 Hunc citius dicto perimit Bellona sagittis:
 Miles eum, veluti, cadit ouile lupus.

Sic vno moriens oculi procumbit in ictu:
 Sic labor, & tempus, charaque vita perit.
 Chara perit proles: iam mater desinit esse;
 Pars quoniam viua magna parentis obit.
 Hic quoque vita cadit; properat er ad Infera cedit,
 Quae nimum longo parta labore fuit.
 Id non Harminius furioso cogitat astu:
 Cogitat id sero Varus: & ergo cadit.
 Mors & vita Deo debentur: vulnere Martis
 Non homo, Natura debuit ense mori.
 Ceditur inuito Parcarum stamine miles;
 Et fatum praeter fata venire facit.
 Hic quid subsisto? Non is subsistit ad arma
 Qui venit; opposito tollitur hoste mora.
 Praevalet Harminius: Germania vindicat hostem.
 Auxilio Varus deficiente cadit.
 De tribus ad pugnam Legio minus vnica restat.
 Corpore Dux viuit; funera mente tulit.
 Vulnere suscepit bipatenti maxima tergo;
 Vulnere Barbarico cominus ense data.
 Inde retrò cedens, mortem restatur adesse:
 Lumina belligera fascinat vmbra necis.
 Corruit infœlix: calcatur ab agmine lapsus
 Ipse suo: lacerus membra momordit humum.
 Vix opera tandem famuli subtractus: arena
 Voluitur: ad saltum ductus; ad antra latet.

Dum residet, stricto pectus mucrone resoluit:

Et dum non potuit viuere, fata subit.

Morte patri succedit, auo succedit eadem:

Vulnera perfecit vulnere facta suo.

Vt dominum rebus vidit libertus ademptum,

Non potuit Varinon doluisse vicem.

Assimilis morti iacuit tantisper opaca,

Mens aliqua donec parte reuersa foret.

Ad medij traxit saltus speleia cadauer;

Et scapulo tristis triste gerebat onus.

Antra nigris egrè subijt contexta vepretis:

Hoc nihil esse loco tutius esse putat.

Hic posuit Varum: lachrymis condire cadauer

Incipit: ad Domini pallidus ora sedet.

Quin repeto pugnam? Per me victoria constat

Iam nihil: hic moriar pectora tristis: ait.

Exoluam suprema Duci: cessate pauores:

Et mihi dum nequeo viuere, fata peto.

Inuideas Fortuna: nihil liuore nocebis:

Gloria libertum soluere iusta Duci.

Perfidus accedat, fato me deputet Harmon:

Si dolor est miseris viuere, Parca veni.

Parca veni: mecum cineris, include sepulcro,

Consulis: & mecum nomina laudis habe.

Vt res est, factio: non exige grandia Consul

Busta: nec aqua tibi soluere busta queo.

Non operam famuli ventura redarguat atas.
 Quod licet, hoc misero gratulor ipse mihi.
 Sic loquitur: fletu miserè lamenta profundit:
 Sanguineum plorans ante cadauer agit.
 Interea clades populo miscentur vtrinq;
 Acrius Harminij praelia miles inuit.
 Ast acies Vari nimium vallata periculis
 Caditur: est actum: vincere fata negant.
 Non series futi Latio respondet honori.
 Vincere num præter fata quis ipsa velit?
 Tertia succubuit Legio: superatur ab hoste:
 Præcipui bello succubuerunt duces.
 Nec reliqui cursu dubitant quæsisse salutem:
 Nec fuga dedecori rebus, at apta fuit.
 Et Duce quis victo, pugna non excitat? Hostis
 Inualuit: valli more coronat agros.
 Tres fuerant ala; tot idem cecidere: cohortes
 Sex fuerant; tot idem vota dedere neci.
 Diffugiunt illi, non qui funesta tulere
 Vulnera: per paucis profuit ansa fuga.
 His fuga vix prodest; nemorum qui deuia cursu
 Tesqua petunt: pedibus cardo salutis inest.
 Pars manet in sylua tenebrosa tempora noctis:
 Tutior existit semita noctis ope.
 Profuit hoc paucis: multi dumeta pererrant:
 Hoste sed inuenti fata sub hoste ferunt.

Inuia sylvarum fugienteis compita saepe
 Impediunt: inter saxa tulere necem.
 Qui fluuios inter gressum molitur, utrosq;
 An fluuios inter posset inire fugam?
 Ad gemini stabant hostes consepti fluenti
 Iugera: currenteis vndiq; Teuto necat.
 Romam qui reperit, dextra diuertit ab Austris.
 Obuius hunc rapido Lippia fonte rapit.
 Ad loca Parrhasia qui virginis abdit a fertur,
 Dum fugit, Amisij piscibus esca venit.
 Et fons Amisij pluuio tum creuerat imbre
 Altus: & immensum sanguine fudit iter.
 Nec se Dalca capit, guttas miratur in anne
 Sanguineas: passim gutta cruoris abit.
 Ipsa ruberet aquas, si tum Rotberga stetitset:
 Fingo Vidumbrugas: subrubuisse puto.
 Posset sanguineo terreri flumine Rheda,
 Amisij si tum nota fuisset aquis.
 Quinetiam simili tremeret ratione Claholtum:
 Quin simili posset Bela timere modo.
 Sanguis eò defluxit, vbi Varndorpia surgit:
 Vrbs modo; vix Vari tempore nota fuit.
 Roscida Telgetum Terhys tunc ceaserat vsq;
 Roscida Gimnetum ceaserat vsq; Therhys.
 Nobilis emporio trepidare Greuonia posset.
 Cur trepidet? vix dum structa, videbat aquas.

Pura colorato fœdatur sanguine Rhena:
 Quæ tum Rhena fuit, sanguine fœda fuit.
 Decolor insolitis Meppena cruoribus egit.
 Quæ tunc horruerint oppida ferre grauor.
 Aequor in Arctodum fudère cadauera fluctus
 Amasis: Embdenam sanguine terret aqua.
 Quæ nunc Amisij miscentur flumina labris,
 Amisij ductu plena cruoris erant.
 Insolitum Lutbera stetit mirata liquorem:
 Pura nec Amisij sordibus ire potest.
 Gurgite Lutberam quamuis Bilueldia donet,
 Ad patrium mallet Lympha redisse caput.
 Ad patrias Lutbera nequit transire scatebras:
 Amasis imperio cogitur ire sui.
 Postquam sanguinei cessisset ad Amasis vndas,
 Sanguineas ægrè Dexa subiuit aquas.
 Angela quæ subigit, quoq; riuulus Emera Phœbi,
 Amisij potio versa cruore timet.
 Alpha sub Alripam simulac defluxit ad vndas
 Amasis, Amisio decolor amne stetit.
 Glanus & accepto vitiatur sanguine: riuus
 Bructerus Hemesij nomine, fœdat aquas.
 Et cruor immensam Netha modo fluctibus. Hasam
 Purpurat: Hundinam purpurat amne cruor.
 Et fons tum fuerat, certo vix proditus orbi
 Nomine, tunc roseo nomen ab amne tulit.

Mortua purpureis abiêre cadauera lymphis:

Et fons vix oneri sufficit ipse suo.

Ante Niunbrugas It ali venêre frequentes:

Ante Niunbrugas succubuêre neci.

Nam pars interceit rapido praeventus ab hoste:

Et pars deposito funera ponte tulit.

Illic multa fuit rapido sub milite clades

Edita: barbariem cernere ripa tremi.

Amisium iuxta valuit sperare salutem

Nemo. Quid expediet currere? Lympha vetat.

Qui Borean inter, nec non conuersus Edum,

Hunc gelidi septum montis abire negat.

Impediunt arbusa fugam: diuisus hianti

Valle tumor, vallis colle dirempta nocet.

Arx est: relliqua spectantur vertice montis:

Harminj dicunt castra fuisse Ducis.

Sed vix ante necem Vari, sed postea fertur

Condit a: victori nomine dicta fuit.

Valla ruinarum tumulis diuersa notantur:

Cernere murorum rudera quisq; potest.

Moenia praeupto descendunt aggere vasta:

Vix aliquo seruant valla tumore situm.

Illic tanta fuit clades, & copia fari,

Vt roseis latè terra maderet aquis.

Cranea caesorum fodiuntur plurima monte:

Plurima caesorum rusticus arma legit.

Quis Zephyrum iuxta valeat sperare salutem?

Barbarus à Zephyri cardine miles adest.

Dum reliqui glebis properare tenacibus virgent,

Præpedit adprentos currere gleba pedeis.

Nil Italis tutum: panduntur vbiq; pericla:

Nil miseris præter fata subire datum.

Quid refert præbere manum? Germana mouctur

Barbaries victi deditioe parum.

Nuncius exactæ superest à funere cladis

Vix reliquus: tantùm scavit acredo necis.

Nuncius emittat famam; vix nunciat ipse:

Nuncia sed clades extitit ipsa mali.

Cuncta quis enarret? miseri caduntur ad vnum:

Tota peremptorum strage repletur humus.

Sanguineo montes fluxu rorantur Abnôbi.

Accola Lipspringæ cadibus arua stupent.

Romula sædabat Detomoldam sanguine strages:

Stapela multorum sanguine villa rubet.

Accola Lipspringæ minus est Ostlangia clade

Tuta: cadaveribus sordet vbiq; solum.

Quin hos, Teutonico qui non caduntur ab hoste,

Obuia fallaci deuorat vnda lacu.

Tincta paludoso passim victima fluctu,

Aequoreis olim mersa iacebat aquis.

Plurima concharum reperiri millia possunt,

Vomere dum rigido villicus arua secat.

Aequora mutantur, sicco iam puluere pressa:

Horret adhuc tellus, quando feritur equis.

Et tremula fundus labi tellure minatur:

Et veteris restat signa videre vadi.

Carcere multetandi fuerant vix vnus, & alter,

Patritia clari nobilitate viri.

Vincla reseruarent hos ad maiora malorum

Pramia: ludibrio debuit esse locus.

In proprium miseros animo statuere triumphum

Ducere; derisis postea ferre necem.

Nec satis est hosti fatum vicisse: sed ira

Restat: in exanimum corpora restat agi.

Mortua sauitum veniunt in corpora ferro:

Hoste nec edomito sustinet ira modum.

Post obitum bilis merito cessaret amara.

Membra peremptorum dilaniantur agris.

Ad rigidum causas & qui dixisse tribunal

Doctus erat; let ho forte solutus erat.

Causidicum Parca reperit mœrente subactum

Turba: nec occisum credidit esse satis.

Guttura discindit: lacero mox gutture linguam

Extrahit: ad linguam talia miles ait:

Nunc loquit or: tandem cessa deferre nocenteis

Vipera: Tanario sauior angue lues.

Hoc tu supplicium meruisti Vipera iure,

Stirpitus vt pœnam gutture tracta luas.

VIPERA

*Vipera desistas bipatenti sibila fauce
Spargere. Mox linguam projicit ante pedes.*

Proterit: insulsis conuicia vocibus addit.

Sic de Cauſidico miles, vt vltor onat.

Mutila non reliqui ſpoliare cadauera ceſſant:

Corpora denudant veſtibus; oſſa cuti.

Caſtra triumphanti peragant Romana furore:

Teutonico nuptis more trophæa ferunt.

Mercurio prædæ partem vouere canentes:

Herculeis partem conſtituere ſacris.

Bina ſuis addunt etiam vexilla trophæis,

Quæ Ganymedæa nobilitantur aue.

Tertia Romanus diuulſit carbaſa pilo,

Veſtibus inſeruit ſignifer iſta ſuis.

Currere molitur; valido præuentus ab hoſte

Ceditur: Amiſij piſcibus eſca datur.

Obruta perduntur tali cum milite ſignâ:

At duo Germanus carbaſa victor habet.

Captos inter erat Latio vir conſule dignus,

Romulea priſcum nobilitate genus.

Cælius illuſtri fuerat vir nomine Calduſ:

Corpore captiuus, pectore liber erat.

In ſocios hoſtem ſimulac ſequi videret,

Funeris exemplum proſpicit eſſe ſui.

Ipſe ſibi vitam ſed non mucrone reſoluit:

Nec ſparus in dextra, mucro nec vllus erat.

Sed qua iunctus erat, iugulo capitiq; catenam

Incutit: hoc capiti vulnera moie dedit,

Impositum sphaerae capitis sudere cerebrum

Craneae; cum cerebro spiritus egit iter.

Celivus eludit praeventu funeris hostem:

Hostis ludibrium praevenit arte necis.

Belligeri fracto tandem feruore diei,

Oceanas Titan ore bibebat aquas.

Excubias intra castrum Germanus agebat,

Non oculis somnum victor inesse dedit.

Exanimeis circa, noctem duxere, cohorteis;

Campus ut occiso tutior hoste foret.

Area victoris tum primum nomine campi

Dicta fuit: Vari clade notata fuit.

Castra manipulares simulac nocturna tenerent

Teutones, officij munia quisq; tulit.

Ecce vident intra saltum fumosa leuari

Lumina: nox medio constitit atra gradu.

Castoris efferris credunt Pollucis & ignem:

Nullus at est fatuo nascitur igne metus.

Flamma loco torrens simulac arderet eodem,

Luminis hinc fatui perdidit illa fidem.

Per loca mendaces saltare palustria fumi

Cum soleant, radios mobilitate cient.

Hi quia non ignes stationem vertere visi:

Quinetiam sicca montis aguntur humo:

Ergo (barbaria tantum quis crederet esse
 Pectoris?) euentum noscere turba cupit.
 Insolitum castris aliqui legantur ad ignem:
 Insolite causam inuit adire facis.
 Inueniunt flammis Italum mandare cadauer:
 Queritur, existat cuius ad ossa viri.
 Esse pium Vari corpus, respondet; eadem
 Officiat nemo: sat que super que tulit.
 Mortuus exoluit, seuo quod debuit hosti:
 Quem renuunt hostes, fata dedere rogum.
 Barbarus audito resonabat nomine Vari.
 Ad Srygios hominem fecit abire Deos.
 Ille mori promptus: nec enim detestor obire
 Casus ait: Varo lat or adesse comes.
 Fustibus inuadunt tentantem dicere plura.
 Spiritus ex miseri gutture liber abit.
 Exanimum reliqui gelido secuere cadauer
 Ense: feris nemorum membra dedere feris.
 Officium misero nocuit pietatis honestum:
 Quod bene vult domino, cogitur ergo mori.
 Post famuli caedem, Varo suprema negantur.
 Eruitur, quamuis penè crematus erat.
 Ter miserum diro rapiunt ardore cadauer:
 Quà licet in part eis viscera fuste secant.
 Barbarico scindit iugulum mucrone satelles:
 Obtulit Harminio Consulis inde caput.

Accipit eternas tali pro munere grateis:

Premia pro Vari funere digna capit.

At reliqui corpus sylua deforme trahabant:

Protrahitur, nexum fune cadauer erat.

Per iuga, per valleis, per aperti gramina ruris

Voluitur: & miserum sentibus egit iter.

Partim mēbra manēt, nec agūtur corpore: partim

Mutila discedunt corpora membra suo.

Ossa sonum reddunt: glebis infusa tenentur

Viscera: spinetis linquitur inde cutis.

Non pars tum potuit discerni corporis vlla:

Vix hominis tandem signa videre fuit.

Torum disijcitur corpus pro vulnere; donec

In lacero nullum corpore corpus agat.

Hippolyti formam Varus prestabat honesti.

Nox abiit: saltu visa redire dies.

Sub sineis Campi ventum victoris: & illic

Varus in Amisij flumina tractus abit.

Reliquijs Vari tribuit Natura sepulcrum;

Non homo; Natura sauior extat homo.

Sanguine sancitum rigido, ne mortua quisquam

Ossa sepulcrali dedat humana thoro.

Mortua diuersis linquuntur corpora brutis:

Ne requies posset manibus vlla dari.

Forte Morauorum rex tunc Marobodus agebat:

Partibus Harminij sanguine iunctus erat.

Res egit quoniam belli feliciter Harmon;
 Transtulit ad regem Consulis ergo caput.
 Funeris ablegat Romani symbola Romam
 Rex caput: Augusto Roma quod inde tulit.
 Harminius pompa peragit victrice triumphum:
 Caesaribus magni causa timoris erat.
 Reddito Quintili Legionis, reddito Vare:
 Caesaris hac moesti saepe querela fuit.
 Tantus in Ausonia pauor, & trepidatio gente,
 Ut nihil Ausonia tristius vrbe rear.
 Funera Romana sunt haec, sunt rudera gentis
 Tertia: Cannarum primus ab arce dolor.
 Illo posterior, tribuit quem Parthia, luctus;
 Parthia Crassorum funere lata nimis.
 Tertia Dalbrugis fatorum gloria cessit:
 Tertia Teutonico venit ab orbe fuga.
 Sciuerat Harminius tum vincere; nescijt vti:
 Dum fruitur palma; dum ratione caret.
 Si voluisset enim, spatio patefacta bimestri
 Limina Tarpaei frangeret alta Iouis.
 Est aliter visum Superis. Contenta triumpho
 Mens agit: occiso plura nec hoste cupit.
 Limite contentus patrio; non transijt vltra:
 Caesaribus credit sat que superque datum.
 Rheni dextra statim Latio desciiuit ab orbe,
 Vidrus, & Amisij flumen, & Albi iter.

Cæsar adhæc Rhæni dextram transire perhorret:

Danubij læum transiluisse pauet.

Horruit antiquo contentus limite sceptri:

Baltica nec Latio destruet ense freta.

Taleis ô vrinam repetat Germania vireis,

Inferior nulli condit ione foret.

Iam stirps degenerat, Vari quæ fuderat agmen:

Iam propria virtus gente reuulsa perit.

Iunior ab veteri Germania Teutone distat,

Ab veteri quantum Roma decore recens.

Et dum firma iugis Germani mœnia condunt,

Hostibus opponunt mœnia: nemo caput.

Mœnibus infirmi confidunt pectora firmis:

Causa, quod imbelles pectore fata timent.

Prodest quid leporem galea, quid chlamide cingi?

Qui timet, incassum militis arma gerit.

Natio maiorum castris, non vrribus egit:

Incoluit pagos: incola ruris erat.

Educat imbelles nostro proh tempore turba

Teutona: degenerat robore turba patrum.

Plures ore viri nigro: sed pectore pauci.

Causa stat: imbelles nascimur: adde fidem.

Antè viris æuo nupsit matura senili

Virgo: nec infanteis protulit, illa viros.

Iam tenera pueris ætate puellula nubit:

Et puer hinc puero destinat esse pater.

Antè fuit nulli luxum præferre voluptas:
 Fortior hinc etiam fœmina virque fuit.
 Iam Venus enervat, Liber iam pectora frangit:
 Plureis ergo graui deuorat ense gula.
 Quid memorem? Teuto defecit origine patrum
 Degener: & patria rudera stirpis alit.
 Grande tonat; nō grande facit Germanus: in hoste
 Teutonia mures parturiente ruunt.
 Scire liquet quanto Rhenus defluxit aquarum
 Limite? mensuram computus ergo dabit.
 Computus enarrat viginti millia passum:
 Addito viginti millia quinque pedum.
 Addito finali parasangæ ordine septem:
 Detrahe nul stadijs quattuor, atque decem.
 Lippiacis tantum distare Colonia labris
 Cernitur: id spatij cernere nauta potest.

Epilogus li-
 bri Quinti.

Finis libri Quinti.

LIBER

LIBER RHE-
 NISEXTVSA CONFLV-
 ENTE RHENI ET LIPPIAE VSQVE
 ad Oceanú Germanicum; in quem
 Valis, Leca & Isola tria Rheni
 se cornua exonerant.

ARGVMENTVM IN LIBRVM RHE-
 ni Sextum à Vesalia vsque ad Oceanum; in
 quem Valis, Leca & Isola tria
 Rheni cornua sese ex-
 onerant.

Lippia flumen à dextris præter
 iens Dalbrugas Padã & Al-
 monam fluuios apud Nien-
 huis accipit & Lippiã sui no-
 minis urbem irrigat, infra Capellam mo-
 nasterium capit fl. Glennam. apud Ham-
 monem accipit Alam fl. Asa verò Roso-
 nobellam fl. & Alphã vrbe Susatensi mis-
 sam accipit, cumq; istis Lippiam intrat.
 Inde nouam & veterem Lunam Lippia
 dirimens, ad læuam Zesacû fl. qui apud
 pagum

pagum Lunerum exoritur, accipit. Ex mōte Boúberga, qui structuris ædiū per totā ferme Germaniam accomodus existit, fluuium Steueram excipit nō procul ab oppidulo Haltreniæ. Steuera autē ex cliuo montis prædicti egressus, non procul à Notileno nobilium virginū cœnobio, statim ab ortu sui molas circumagitur; villæq; Steueræ nomen facit; Solis ad exitum primò labitur: postea sese ad Austrū gyrans Ludinchusium alluit castrū, inde Lippiæ ad dextrū latus iūgitur. Lippia verò Recolinchusia à sinistris prouinciæ, à dextris Haltrenū eminus, Ranstorpiæ, Haruesiū & Dorstenum oppidū præterit; Velledæ Bructericæ aulā parum supra Vesaliā, vbi Spelledē viculus est, præterfluit, ipsamq; Vesaliā à sinistris alluēs statim Rheno coniungitur. Rhenus nō nihil deflectens à Septentrione in Corū vergit: longissimè Zanthi Troiā à sinistris relinquit: ibi locorum fertur in Sicābris Iul. Cæsar Rhenū pōte clausisse.

Inter Vesaliā & Zanthi Troiā sunt quinque mille passus.

Inter

Inter Zanthi Troiam, & Rhesiã (quæ Rheno imminet à dextris) sunt sex millia passuum.

Inter Rhesiam & Embricam, quæ etiam à dextris, sunt decem mille passus.

Inter Embricam & Græthusam, quæ parum remota est à sinistris Rheni, sunt viginti duo stadia.

Rhenus inde facit Vosse gatth, quasi hiatus vulpis. habet illa in longitudine viginti stadia et vnũ, in latitudine octo: distat à Græthusa quindecim stadijs: Tælonium à dextris habet Rhenus, Ducis Cliuorum: ibi Rhenus primò diuiditur: Valim emittit à sinistris, immensæ altitudinis cornu. Valis verò ad Zephyrum labitur; urbem præclaram Geldriæ Nouiomagum à sinistris alluit: à dextris Lédoviculum planè submersit fluctibus.

Inter insulam Vossen gatth & Nouiomagum sunt septem millia passuum.

Inter Nouiomagum & Tedium opp. centum stadia.

Inter Tedium & insulam Valis & Mosæ

Mosæ sunt quatuor mille passus.

Insula, quæ Valis læua, Mosæ dextris alluit, præclarum habet oppidum Bomelum, ad Valis sinistram: habet insula in longitudine centum stadia, in latitudine quatuor mille passus. Ad finem insulæ inter confluentem Valis & Mosæ arx est Leonina rupes: amittit ibi nomē Valis, & in Mosæ nomen transit. Mosæ descriptio petatur ex textu.

Inter arcem, Leoninā rupem, & Dor dracū, sunt viginti millia passuum: plura ex textu.

Rhenus ab eo loco vbi Telonium est, ex Coro in Arcturum fertur: Eltenium superius & inferius à dextris præterit, eadem parte Seuendarum proximè, remotius Aertanum. Declinat in Zephyrum. Angremium à læua remotius habet. Corum adit; à læua Husseniam & Malburgū habet: inde Iselordum à dextris alluit, vbi in cornu secundum, quod vel fossa Drusiana, vel Isala nouus dicitur, diuellitur. Inter eum locum, quo effudit Rhenus Valim, eumq; quo emittit

R

Isalam,

Ifalam, sunt nouem millia passuum.

Rhenus in Occidentem, Ifala in Oriem labitur, Ifalordum à sinistris habet, quasi in angulo, Vuesterfurdã à dextris: modico flexu in Septentrionem fertur. præclarú à dextris opp. Doesburg alluit.

Inter Embricã et Doesburgum, iuxta fluuij circuitum octodecim millia sunt passuum: iuxta iter Parallelæ lineæ, siue pedestre sunt centum stadia.

Iuxta Doesburgum influit Ifalam nouum Ifala antiquior.

Ifala antiquior oritur in Vuestualia, prope Mariæ vallem progreditur. Ringbergam & Dungenum longinquo deserit: Vuerdumbrochiam et Vuerdam præteriens, ingêtes longè lateq; paludes efficit: Iselburgum, prouinciam Anholdinam, Lancfurdum alluens, à dextris accipit fl. Alpham, quæ etiam ex Vuestualia prodit, non procul Velenam deserit, alluit Ranstorpian, Gæmenum, Borcanum, Rheam, Bocholtiam: tandem influit Ifalam: Ifala verò Alpha flumine accepto Vlstænum præterit, Suuanenburghum

gum castrum, Burgiacum oppidum al-
luit; præterea Olstænum, Dotichime-
num, Capelinum, Doesburgum, sub eo
influit Isalam nouum. Isala verò nouus
à sinistris Dierenium & Spācranium op-
pida lōgius amittit; longius etiam à dex-
tris Steendæram amittit: à dextris etiam
proximè Brunchorstiam oppidum al-
luit; à sinistris remotius Vichmondum
deserit.

Inter Doesburgum & Brunchorsti-
am quatuor mille passus.

Inter Brūchorstiam & Zutphaniam
sunt viginti stadia.

Apud Zutphaniam miscetur Isalæ à
dextris flu. Bercola, qui nascitur ex fœ-
nifero prato, quod dicitur der Spechu-
fer vuyfche: accipit præterea auxiliares
vndas ex gurgite quodā, qui dicitur, der
Holthuser dyck, & ex quodam gurgite
qui dicitur de Mollendyck, quem fl. in-
fluit, non procul à Bidrebeca, ad viam
quæ ducit ad castrum Hameren di-
ctum: & quia tres scaturiunt ex Bi-
drebeca fontes, qui Bercolam influunt,

inde etiam loco nomé inditum By drey becken, apud tres fontes: habent Bidrebeccenses quoq; in insignibus suis tres lineas ad trium fontium similitudines: Bercola acceptis hisce fontibus sub Bidrebeca D. Ludgeri fontem accipit; accipit præterea Vorlonicum torrentem. Nascitur etiam ex cæpo, qui pertinet ad castrum Hameren, riuus, qui & fossam castrensem influit, ibiq; molas circumagitis sese coniungit Bercolæ, in Burscapia Luthenn: & ibi primo nomen innotescit Bercolæ: qui inde Coeluediam, Gescariam, Statloniû, Vredenam & reliquias desertæ arcis, Hyburgum, Borculou, Lochemum, Galilæam & Zutphaniam alluit.

Inter Zutphaniam & Dauentriam sunt quinquaginta stadia.

Ifala in Circiû iter mutat: lœua Tuoldenium habet remotum, Velsenam proximè alluit eadem parte: à dextris Olstænum & Vigionum præterit; à sinistris Vefreniam habet, & fl. Gristium, & oppidum Hattemum.

Inter

Inter Dauëtriam & Hattemum sunt
duodecim millia passuum.

Hala inde à sinistris habet cœnobium
virginum Clare vuater, nomen habens
à claris aquis: eadem parte Zallichium,
altera Vilsenum alluit viculos: paruam
deinde circumfluens insulam Campos
opp. à sinistris florentissimum habet.

Inter Hattemum & Cāpos octo mil-
lia passuum.

Ifala sub Campis ad octo stadia com-
miscetur mari; ibiq; à dextris Vidrum si-
ue Vechtā habet fl. Vechta tres habet
fontes, primus supra Darueldiam ebul-
lit, circa Groethoueū, alluens Burloni-
am minorem, molas circumagit. Secun-
dus, apud villam Ieuordinganam exori-
tur, Rocholtum alluit, influit hunc Ter-
tius, qui ex colle ebullit apud Sacellum
Annæ dirutum. Tres isti fontes consti-
tuunt nomen Vechtæ. Vechta è longin-
quo inter Scoppingiam & Egenradum
labitur: exortum ex tēplo Scoppingensi
(quod extra vicum est) fontem limpidis-
simum, & plures ex mōte Scoppingano

à dextris digerit. Vechta Metilonium & Langenhorstiam præterit, à dextris Alpham fl. habet. Alpha verò apud pagum Laer nascitur, natus ex colle, pratum facrum dissecat, limpidissimo nunquam flumine deficiens: influit Alpham Scalfurda, qui apud Villam Homodi ex colle exoritur, villam Temmingianam alluit, iuxta villam Loehoff in Alpham labitur. Alpha accipit flumen, quod dicitur de Austerbecke, præterit Stenfordiã, Vettringiam, Onaum, Scuttorpium, Northornum alluit, iuxta Frensbergas influit Vechtã. Vechta flu. Dincolam habet. Dincola influit pratum foeniferũ de Barenborg, non procul à Ledden. Egelburgũ alluit; riuulum præterea habet ex monte, quo Leddenses ad ædificia sua cædunt saxa. Dusterum fl. à sinistris excipit, qui vicino agro & molis nomen indit. Dincola verò Hecam, Nienburgas, Epenã, Gronou alluit, post Nienhusiũ se exonerat in Vechtã sinistra. Vechta Emelinchusum, Larenã, Granfbergas, Hardebürgum, Ommenium alluit;

luit, inferius Regulam habet fl. Regula ex Lisnero oritur saltu, influit castrēsem fossam Ahufiæ, lœua Vesseham longinquo, proximè Alstadium pagos. Crebris inter vtrunq; pagum torrentib. adaugetur. Hoxbergas, Depēhemum, Goros, Enteriã, Grimbergas, Viderdenam, Schulenburgú, Raiã & Lemlerum montem longè præterit. Postea Vechtæ sinistram influit. Vechta verò Rechtreniú, Dalfsenum, Rutēbergas, Montanú claustrum alluit; et Alphã Heindena et Suolis delapsum à sinistris excipit. Vechta in nigræ aquæ nomen definit; Hasseldú cœnobium nigræ aquæ alluit, apud Gel mudã influit eundem maris sinum, quē Ifala. Rhenus postquam duo iam amisit cornua, Valim & Ifalam, reliquijs vndarum iter continuat, Arnemum oppidú à dextris alluit, ab occasu solis, sensim mouetur in Austrum; Eldenium lœua, Vaganum dextra habet.

Ab eo loco, quo Ifala desciiuit Rhenos, vsq; Vaganum sunt decē millia passuum, Apud Oesedium, quod à sinistris

est Rheno, oppidulum, curuatur maxime Rhenus, ex Austro enim in Circiũ, ex Circio in Corum labitur, Rhenanũ, siue Rhenen opp. à dextris præterit, inde Vichiam opp. alluit.

Inter Vaganum & Vichiam sunt centum stadia.

Rhenus verò se totum serè exonerat in Lecam; quem antea exiguum effuderat, iam maximũ ipse relinquit exiguus. Lecaq; iam Rheno potètiior Culenburgum & Viadam oppida à sinistris alluit.

A Vichia vsq; Viandam sunt decem millia passuum.

A Vichia vsque ad mare, in quod sese Leca exonerat, versus Dordracum, Batauorum quondam portum, centum sunt stadia.

Rheno quod autè superest, à Vichia Traiectum versus defertur; sub Traiecto passim Rhenus amittit aquas: effundit enim sese partim in Vechtã, partim in Iselã. Rhenus autem tenuissimus iam, Vordinam & Ledam oppida alluit: tandem Catuicũ allabatur: statim ibi iuxta arcem

arcem Oceano expositam, in mare vastū
prouoluitur. Sic Rhenus, qui minimis in
cepit in itijs, minimis etiam aquis desinit
tantus, quantus est.

Inter Vichiā & arcem sub Catuico,
vbi Rhenus in mare se se exonerat, sunt
trecenta stadia.

A Velalia inferiori vsque ad eandem
sub Catuico arcem sunt septuaginta, &
quinquaginta septem stadia: quæ faciūt
miliaria Germanica communia viginti
tria; & viginti stadia, & vnum.

Totius autē Rheni longitudo, à pri-
mo anterioris Rheni capite, vsq; ad ma-
re, in quod Rhenus vltimò de finit, con-
tinet in vniuersum mille, septingenta &
octoginta stadia, & vnum: quæ faciunt
miliaria Germanica communia cen-
tum quadraginta nouem: re-
dundant stadia decem
& tria.

Anterior nullo numerus procede librorum:
 Posterior quinto posteriora feras.
 Lippia Dalbrugas Vari cum sanguine linquit:
 Funeris haud Latij desinit esse memor.
 Teutonicum Rheno properans inferre triumphū,
 Sanguineas Vari clade ministrat aquas.
 Fluminis aduentu pagi letantur, & vrbes.
 Vrbs subit; ex fluuio Lippia nomen habet.
 Mœnia Romani statuerunt: mœnia quondam
 Clade Boëmorum nobilitata graui:
 Accipit albentis dextrorsum brachia Glenna:
 Glenna Capellano dignus honore latex.
 Lippia pernici fecundat pascua fluctu:
 Oppida prateriens vberè lingit aqua.
 Praterit Hammonem; celeri quam verberat Afa
 Flumine; quem celeri Lippia mole bibit.
 Hic Rosonobella fluctus exantlat amœni
 Afa: nec imbibit o tardior amne fluit.
 Amne nec accepto melior, nec pulcrior amne
 Afa: sed acceptis nomme cedit aquis.
 Omnia concurrant fluuiorum nomina; nomem
 Ad Rosonobella cuncta silere rear.
 Asam fluminibus subit auxiliariibus Alpha:
 Alphaque Susato missus ab vrbe cadit.
 Mœnia Susati surgunt altissima visu:
 Incola prudenti rusticus arte sapit.

Vrbs est prisca: situ testatur temporis æuum:

Fœd a luto: calleis sordide plarea secat.

Marte Boëmorum simulac obfœsa fuisse

Lippia, per lucas quatuor, atque decem

Ceperat armato Susatum milite cingi:

Ceperat amoto fortius esse metu.

Ad spatium mensis simulac contusa fuissent

Mœnia; tot simulac hostibus iet a forent:

Deficiunt hostem vires: cessere Boemi;

Sanguinea Martis destituantur ope.

Cede quadraginta totidem quoque millia tristi

Incola Susati cedere vidit agro.

Belli causa fuit: Susatum Cliuia cepit

Imperio victrix associare suo.

Ast vrbs iure tibi parere Colonia semper

Debuit: imperio cesserat ante tuo.

Excidit: effectum mutare Colonia nescis.

Cliuia Susati munere lata manet.

Præterit Hetzuelcum: Lipburgi præterit oras

Lippia: pagorū nomine lætus abit.

Hezenium fluctu lambens sæcundat opimum:

Alueolo Vernam diffugiente videt.

Lippia descendit: duplicis sub culmine Luna

Labitur: hinc veterem deserit; inde nouam.

Quâ iam posterior consurgit, Zefacus vndam

Aduehit: hunc læuo Lippia sine rapit.

Zefacus

Zefacus effundit pulchello cornua fonte:

Flumina Luneri deuehit orta casis.

Vrbs & antiquæ retinent vestigia dextram

Fluminis: hîc nullum Lippia flumen habet.

Obuiat Haltrremum dextro quod limite surgit

Eminus; ac ouium vellere curat opus.

Digredior: Boumberga vocat me: nascitur illo

Steuera; quem sociat Lippia dexter aquis.

De Boum- Mons est: imposita cognomen ab arbore ducit:

betg. Accola Boumbergam nomine turba vocat.

Paruus circuitu maior virtute: sed amplus

Nomine: sed variat nomen, vt umbra locum.

Mons in circuitu bissex dat millia passum

Totus: & esse suo maior in orbe nequit.

Monte Ceres imo cliuum spicata venustat:

Copia sed Dryadum vertice montis agit.

Naiades excelso deducunt flumina monte:

Naiades illustri flumina valle trahunt.

Quod Paros Aegæo, Pelopis quod Tanarus orbi,

Luna quod Hetruscis marmore clara valet:

Hoc mōs Vuestualico Boumberga valebit in orbe,

Accola dum laribus condere tecta parat.

Saxa graui vertex profert calanda labore;

Materia quorum nemo carere potest:

Seu tu tecta velis hominum, seu condere templi

Numinis; aut turrim, pulchra velora Dei.

Siqua

Si qua semel Phœbi rigeant siccata calore,
 Vix sciet hæc vehemens frangere saxa geli.
 Et cum multa trahant rimas, hæc corpore constât
 Versolido; rimis læsa patere negant.
 Tempore dissolui cernuntur plurima longo:
 Et dum nostra manent adibus, ista ruunt.
 Multa ferunt formam silicis fragmenta rotundi:
 Duritiem ferri multa referre solent:
 Neutrum nostra ferunt: molli sunt peruia ferro:
 Et speciem mense plana subire queunt.
 Multa cauernarum poris visuntur hiare:
 His solida nullum mole foramen hiat.
 Multa relinquuntur furuo damnata colore:
 Hæc nitido vincunt saxa colore niuem.
 Multa nec aptari possunt: aptata nec esse
 Digna queunt pulcro sat que super que lari:
 Sed mons sufficeret Tarpææ Vuestualus arci:
 Sufficerent Cbo saxa placere seni.
 Cedite præclari, præclara que marmora, montes:
 Aptius hoc etenim sentio monte nihil.
 Vitur his igitur persæpe Colonia saxis:
 Hæc igitur magno saxa Brabantus emit.
 Hæc etiam prisca cedunt Brunonis in urbem:
 Onacta quam rubeus diuice scindit aqua.
 Hic foueæ vasto lapidum panduntur hiatu:
 Infima si videas, obruet ora tremor.

Altis eruitur saxorum copia fossis;
 Copia saxorum diuite casa specu.
 Machina transuersim lapideis educit ab imo,
 Machina colosse continet ora gruis.
 Sed qui saxa secant, eadem qui gurgite tollunt;
 Pauperiem semper sustinere grauem.
 Ex facili ponunt lapidum compage penat eis:
 Ad speciem ferri tecta videntur hara.
 Optima diuendunt alijs; vilissima seruant
 Saxa sibi: verum monstrat imago loci.
 Et sic qui fodiunt aurum, qui viscera terrae
 Pallida scrutantur, pauperis instar egent.
 Ad dominos transit, quicquid spelunca metalli
 Sufficit: ad dominos copia mercis abit.
 Nec qui saxa fodit; nec qui descendit ad aurum
 Labe caret: luxu querit vterque famem.
 Hoc etiam tractu lusus Natura peregit.
 Autumo Naturam ludere? vera facit.
 Saxa viri postquam latebris excisa secarent:
 Plurima nam tulerant paupere saxa manu.
 Reperiunt magna lapidis compage foramen:
 In media saxi parte foramen erat.
 Introitus nusquam fuerat; non exitus vsquam
 Aëris: ast vacuum cernere rima dabat.
 Nec rimam Natura dabat; sed verbera ferit:
 Artificis ferrum sponte foramen inuit.

Insolitum cuneis aperit Lapidida foramen:
 Diuiduus planè cepit hiare lapis.
 Forma statim piscis saxo spectatur inesse:
 Sed non piscis erat corpore; forma fuit.
 Integra squamarum series sulcatur in ipsa
 Cote: patent fauces, sicut vtrinque solent.
 Crassum nempe caput: lato stat tergo cauda,
 Tergo prima sedet; pectore prima subest.
 Omnia commonstrant Capitosi corpora piscis
 Integra: neglectum dixeris esse nihil.
 Tale viri Monstrum simulac videre frequentes,
 Crediderim multos subdubitasse meum.
 Altera seruat Capitosi portio piscis:
 Altera fabrorum verberè trita perit.
 Mira Dei virtus: mirè Natura relucet:
 Omnia miremur; noscere pauca licet.
 Doctus, qui valuit rerum cognoscere causas:
 Qua capiunt pauci, multa videmus agi.
 Piscis adhuc monstri formam Boumberga dedisse
 Gaudet: adhuc gaudet munere læta suo.
 At mons præterea Boumberga nomina mutat:
 Mons in circuitu nomina sæpe nouat.
 Vertice Boumbergam Sturterus acuminat alto:
 Vertice Sturterum gramina ferre liquet.
 Eurum si videas, dextra protendis ad Eurum,
 Inde Monasteri templa videre potes.

Si videas Corum; læua cernentur Abnobi:

Edita Teucburgi cernere castra vales.

Si Boream mauiſ ſpectare; Greuonia tandem

Oppoſita cedit fronte videnda tibi.

Circius aſpectat Strucani robora ſaltus:

Robora Strucani ſaltibus alta virent.

Marginē digreditur dū Steuera, ſtatibus Auſtri

Expoſitum tollis Veſtera dane iugum.

Exhibet effracto Vichanus vertice ſaltum:

Et mons, qui tumulto dicitur Altus, adeſt.

Steuera limitibus, nec non Vperbauea Marcam

Deſtinat: hoc etiam nomine Marca placet.

Nam quod limes agit Romano cognitus orbi,

Cognita Saxonum nomine Marca facit.

Steuer Bur
ſcopp. *Vertit ad exortum ſe mons hinc Steuera: ſtricto*

Ipſe Scabinorum nomina iure capit.

Nempe Scabinorum ſubeunt decreta coloni:

Iuris & ad uetiti munia vulgus abit.

Carolus aeterno regnorum nomine magnus:

Teutona quo melius poſidet ora nihil:

Ad Chriſti legem fruſtra Saxones adegit:

Saxeus hoc etiam nomine Saxo fuit.

Saxo Dei iuſſis cepit parere grauatum:

Cæſaream Saxo cepit obire fidem.

Quod minus ipſa piſi clementia Cæſaris egit;

Quod non verba monent credere, pœna monet.

Arbo-

Arbore sub triplici suspendia pluribus vrgent

Guttur; & eliso spiritus ore perit.

Si crux absuerit, quouis stet florida tractu:

Cæsareo quercus iure tremenda stetit.

Horrida nolentes parere Tragœdia fecit:

Est pauor hac vetito funera iure pati.

Hac tacitis cessit scelerum vindicta Scabinis:

Qua miseros prandi vidit, obire dies.

Præuia non aliquem regit expurgatio culpa:

Nemo laborantem suspicione tegit.

Hac populum terret sceleris censura rebellem:

Vuestphalus hoc potuit sanctior esse malo.

Quæ iam cuncta regunt Saxonis mœnia duri,

Inde Scabinorum iura venire liquet.

Omnia pandantur: verum non panditur vlli,

Patribus arcani iura quid ista tegant.

Teßera seruat iuris: non proditur vlllo

Aere: nec elicitur teßera mortis ope.

Si mons à fluuio sortitur Steuera nomen,

Causa suo stabit penè remota loco.

Causa tamen longè superat vicina remotam:

Nec mons sic fluuij nomina, iuris habet.

Ius tribuit monti, tribuit sed Steuera iuri

Nomen: eò causa fiet vtriq; satis.

Ius fuerat pulcrum; quod nunc inuertit abusus;

Dum ratio iuris curat inepta vicem.

Dum faciles stolidi furiant ratione Scabini,

Cæsarei nomen iuris inane parant.

Optima iurârunt iurandi numine iuris:

Pessima iurandi numine iuris agunt.

Officiunt iuri; quamuis decreta rigore

Expediant; quamuis iura latere velint.

Cedat in exemplum quoq; Sendenhorstia; vincula

Fune quod in fontem tradidit ipsa cruce.

Villa fuit: spectatur adhuc: Horstorpâ vocatur:

Hic iuueni virgo nupsit adulta viro.

Quæ tum sponsa fuit, multo cum coniuge vixit:

Quæ tum virgo fuit, languida friget anus.

Mensa colonorum serie vallata gemiscit:

Hic cubitis mensa nititur; ille sinu.

Omnia neglecto conuiuio ordine sunt:

Omnia conuiuio cernere plena fuit.

Nigra leuat fumo cineres vndante culina:

Et media cingit parte culina focum.

Cum domina lecti residet consorte maritus;

Cum Cyclope facit ceu Galathea viro.

Pinguia raptantur petasorum tergora cultero:

Culter & hesternis tergora pane fricat.

Fagineos lasa vacuant ceruice culillos:

Ebibitos vertunt vir mulierq; scyphos.

Bombus & agresti resonat dum fistula cantu,

Sibilat arguta clarior arte sonus.

Omnia replentur bombis & carmine: clamor
 Stentora qui superet barbarus astra ferit.
 Sic dum cuncta sonant, iuuenes cū virgine saliant;
 Virgo licet multis rara videtur auis.
 Interea pugnam nemo sedare valebit:
 Pugna fit: hinc Zythus dimicat; inde sitis.
 Potus materiam tribuerunt hordea lymphis:
 Coctā: color formam donat adesse virens.
 Prandia iunguntur poculis: dum prandia durant;
 Quisq; canit: sed dum pocula; quisq; furit.
 Tot lassata cibus, neodum satiata laborat
 Rustica iam grauidoplenior vtre cohors.
 Et iam tempus erat misceri vespere cœnam:
 Et iam plebs meriti debuit ire domum.
 Illic Hesso fuit quidam cognomine dictus:
 Latius erat: leti hi nescit adesse diem.
 Vesper in aeterna concedet tempora noctis:
 Et quæ lucis erant pocula, mortis erunt.
 Hesso leues inter residet conuiuia Scabinos:
 Inter inhumanos agna sedebat apros.
 O vtinam surgens mensa maturus abisset:
 Vltimus esse cupit; robore primus obit.
 Is digitum nulli mouit, quo laderet: idem
 Latifica risus ebrietate dabat.
 Ceu qui nulla timet, sincerus ad omnia gaudet;
 Latitia raro sentit inesse modum.

Dum faciles stolidi furiant ratione Scabini,

Cæsarei nomen iuris inane parant.

Optima iurârunt iurandi numine iuris:

Pessima iurandi numine iuris agunt.

Officiunt iuris; quamuis decreta rigore

Expeditant; quamuis iura latere velint.

Cedat in exemplum quoq; Sendenhorstia: vincit

Fune quòd in fontem tradidit ipsa cruci.

Villa fuit: spectat ur adhuc: Horstorpâ vocatur:

Hic iuueni virgo nupsit adulta viro.

Quæ tum sponsa fuit, multo cum coniuge vixit:

Quæ tum virgo fuit, languida friget anus.

Mensa colonorum serie vallat a gemiscit:

Hic cubitis mensa nititur; ille sinu.

Omnia neglecto conuiuio ordine fiunt:

Omnia conuiuio cernere plena fuit.

Nigra leuat fumo cineres vndante culina:

Et media cingit parte culina focum.

Cum domina lecti residet consorte maritus;

Cum Cyclope facit ceu Galathea viro.

Pingua raptantur petasorum tergora cultro:

Culter & hesternis tergora pane fricat.

Fagineos lasa vacuant ceruice culillos:

Ebibit os vertunt vir mulierq; scyphos.

Bombus & agresti resonat dum fistula cantu,

Sibilat arguta clarior arte sonus.

Omnia replentur bombus & carmine: clamor
 Stentora qui superet barbarus astra ferit.
 Sic dum cuncta sonant, iuvenes cū virgine saltant;
 Virgo licet multis rara videatur auis.
 Interea pugnam nemo sedare valebit:
 Pugna sit: hinc Zythus dimicet; inde sitis.
 Potus materiam tribuerunt hordea lymphis;
 Cocta: color formam donat adesse virens.
 Prandia iunguntur poculis: dum prandia durant;
 Quisq; canit: sed dum pocula; quisq; furit.
 Tot lassata cibis, necdum satiata laborat
 Rustica iam grauido plenior utre cohors.
 Et iam tempus erat misceri vespere cœnam:
 Et iam plebs merito debuit ire domum.
 Illic Hesso fuit quidam cognomine dictus:
 Latius erat: let hi nescit adesse diem.
 Vesper in aeterna concedet tempora noctis:
 Et quæ lucis erant pocula, mortis erunt.
 Hesso leues inter residet conuiuia Scabinos:
 Inter inhumanos agna sedebat apros.
 O utinam surgens mensa maturus abisset:
 Vltimus esse cupit; robore primus obit.
 Is digitum nulli mouit, quo laderet: idem
 Letificæ risus ebrietate dabat.
 Ceu qui nulla timet, sincerus ad omnia gaudet;
 Latitia raro sentit inesse modum.

*Omnia nugantur: Consul nugatur: & ipse
Patritia clarus rusticitate fuit.*

*Sendenhorstanae praclarus origine gentis:
Gentis erat Consul: iure Scabinus erat.*

*Sede iacet prima, Cerdonum munere dignus:
Fastu clarus erat; paupere dignu hara.*

*Et iam plenus erat Zythi: iam laxior aequo
Zona fluit, pòclis ventre datura locum.*

*Tandem postpositis statuit prudentior esse
Risibus: & solito cultior esse parat.*

*Esse tamen nescit sapiens; exoptat haberi.
Composita cepit fronte seuera loqui.*

*Ad tacitos habili loquitur grauitate Scabinos:
Nec iam tempus erat spargere verba iocis.*

*Consulis exemplo, reliqui secèere, quod egit
Consul; & arcanè seria quisque facit,*

*Antea clamârunt in apertum ludicra: clamor
Iam iacet: audiri verba nec vlla queunt.*

*Antea Tantalicovulgârant singula more:
Cesbat iam similis quilibet esse sui.*

*Aurículas vnâ tandem iunxêre Scabini:
Forte Scabinorum iura latenter agunt.*

*Talia mirantur reliqui: miratur & Hesso:
Seria nec tacito credidit ore geri.*

*Continuo postquam taciti sermone susurrant,
Hesso sonat: qua sic dieit is ipse scio,*

Horum se naso perstringi credidit Hesso:

Credidit haud vetiti somnia iuris agi.

Rideo: vident em vetuit quis dicere vera?

Hæc memoro videns falsa fuisse velim.

Verba per Hesonem simulac prolata fuissent,

Verba Scabinorum iure notata graui:

Cum socijs Consul per pauca loquuntur in aurem:

Innocuo fatum constituerè viro.

Mox hominem Consul, veluti secreta notantem

Iuris, agitq; reum, mox peragitq; reum.

Acrius inuadunt Hesonem: duriter angunt:

Hic pede, vel iugulo, continet ille manu.

Heso nec obsistit furijs: tulit omnia risu.

Vesper erat: necdum noctis imago fuit.

Officium iuris sat agunt curare Scabini:

Officium nescit pèsue manusue suum.

Funibus Hesonem stringunt: nugatur & Heso.

Nil cum morte rei credidit esse sibi.

Quercus ibi coniuncta vis surgebat: eandem

Carnificum votis turba placere videt.

Ridet adhuc Heso. Quid enim censeret obesse?

Non se carnificum credidit arte regi.

Præter iudicium, præter ius omnia fiunt:

Arboreis scalam substitit uère comis.

Qui tunc inter eos fuerat; qui iunior æuo,

Carnificum gaudet iussus obire vicem.

Prauius arctato superabat tramite scalam:

Prauius Hefsonem fecit ad alta sequi.

Hefso libens sequitur: nec enim truculenta notabat

Fata: subit scalam sponte: capeſſit iter.

Arboꝛe ſubnexu ſimulac iam guttura funis

Cingit, adhuc fraudis credit obeſſe nihil.

Et modò nugarum ſatis eſt: modò mit tite: clamat.

Excutitur ſcala: ſune pependit onus.

Calcirat attracto ſuſpenſus poplite: terram

Experit: abſcedens poplite terra fugit.

Mente ſcelus ſentit, quod non ſperarat a deſſe:

Immerita pœnam mortis obiſſe dolet.

Spiritus effracto ſimulac iam gutture ceſſit,

Per non legitimas cogitur ire foreis.

Carnifices abiſſe loco: periſſe penatei:

Conſcia nec ſceleris polluit ora rubor.

Iudicio cœli mors non impune notata:

Sanguis & innocui clamat ad aſtra Dei.

Qui tribuit vitam, manibusq; requireret eandem

Carnificis: non eſt occubiſſe parum.

Ius etiam factò damnat ciuile Scabinos:

Sancta nec Hefſonis vindice fata carent.

Decernenda Duci: mox res offertur Erico:

Qui tum Vueſtualica præſul in vrbe fuit.

Nomine Saxonum princeps; ſed munere præſul:

Claruit ille domi; claruit ille foris.

Ille Monasteri populis regnabat honore

Pacifico: dixit: iusq; silemq; volo.

Has circumducto tutabor stamine terras.

Illum, qui laceret stamina nosse velim:

Hos igitur propugno, volunt quicumq; decorum:

His, qui maluerint pessima, terror ero.

Iure Scabimorum vos nunc adpello Scabini:

Indice vos proprio suspicor esse reos.

Impulit huc scelerum quae vos violentia? quare

Iuuit in insontis dicere iura caput.

Quos ego? ne faciam quae non sint principe digna,

Vtilius buli constituisse modum.

Credo, nil fuerat turbarationis in omni:

Crediderim cunctos desipuisse simul.

Protinus acclamat Consul, iam crassior olla:

Inter eos praesto Consul & ipse sui.

Vt bene (praesul ait) nil Consule stultius ipso.

Iudicio rectum statq; caditq; tuo?

Ebrius insontem necuisti: sobrius ergo

Debueras vitam persoluisse viri.

Id iubeo; sanctum quercu depone cadauer:

Membra sepulcrali trade soluta toro.

Liquo tibi vitam: dignus funesta subire

Funera: debueras reddere colla cruci.

Ne careat poena factum: tollatur honoris

Fama: notam facti tuq; tuiq; luent.

Sendenhorstana linquetur dedecus vrbi:

Sunt quæ Carnificis nomina, sunt tibi.

Sic loquitur. Consul dempto lugebat honore;

Si quis erat: frontem culpa rubore tegit.

Ille Scabinorum turba stipatus; eundem

Resti quem dederat pallidus, indit humo.

Perfidiam fassi pereunt mœrore Scabini:

Dedecus & scelerum tempus in omne luunt.

Hæc si falsa putes, famam tu consule mundi:

Falsus ero, si tu falsa fuisse putes.

Arbor adhuc surgit fructu præclara quot annis;

Arbor ab Hæsonis funere nomen habens.

Dant lucra mendaces: vbi non sunt præmia falsi,

Quisq; ratam verbis debet habere fidem.

Arcani quare iuris detestor abusum:

Ipse sed arcani munia iuris amo.

Inris ad officium Respublica deligat aptos:

Indocilis nescit Scurra præesse foro.

Scurra foco præsit: mentem soletur Iaccho:

Sentiat æternam criminis ipse notam.

Ius est eximium per se: slet regula iuris:

Eximij debent iura notare viri.

Si careat Iudex vitijs, regnare iubetur:

Si careat Censor crimine, Censor erit.

Non sub iure sibi, circa ius viuere debent:

Non animi motum, iura Scabinus amet.

PERMANEANT

Permaneant iusti; fato mulctentur iniqui:
 Vel potius fracto corruat axe polus.
 Stet sua iustitia ratio; ne concidat axis:
 Vel non iuris erunt incenia; furis erunt.
 Dura bonis tandem cesset Fortuna nocere:
 Exilio iuris sat que super que datum.
 Hac obiter dixi: mons dicere compulit ista
 Steuera: Boumbergæ rursus ad arua ferar.
 Saltus & angusto petitur Velcarius orbe:
 Postea Cotterus nomine montis adest.
 Hinc Tilebecani vertex emittit acumen
 Montis: & arboreo sydera colle vider.
 Hinc Lasbecani radice profunditur Alpha:
 Hic patrio nobis iure canendus erit.
 Alpha sub acclivi defertur fragmina montis
 Leuis & assumpto desinit imbre leuis.
 Pagus ab Accipitrum qui nomina mutuat vndis,
 Est; Hauichesbecæ nomen habere potest.
 Longius adducti discedit fluctibus Alpha:
 Et latus ad læuum serpere spectat aquas.
 Dicitur incerto regionum nomine riuus
 Alpha: nec ad primum dicitur Alpha caput.
 Nomen ab adiuncto sortitur crebrius: asis
 Sæpe perit: siccis aret arena vadis.
 Præterit Honholtam; qua clauditur inuisa syluis:
 Iste puellarum claret honore locus.

Palladium casta superat virtute Dianam:

Virginea spernit religionem toros.

Limpida serpentis deglutit flumina Lira,

Iam grauior paruum Alpha superbit aquis.

Præterit audaci Roxellas gurgite pagum:

Pagus & Albachto conditus antè fuit.

Præterit angusto Cumpmani flumine villam:

Hinc Boream contra totus adornat iter.

Qui modico surgit riuus torrente Polenta

Aduolat: hunc domitius excipit Alpha vadis.

Fontibus augetur, simulac descendit ad urbem:

Mœnia cancellis perfluit, arctus aquam.

Tecta Monasterii bifido diuisa meatu

Irrigat: auersa pinguis ab vrbe cadit.

Herbida Cordeni rimatur pascua fluctu;

Pascua graminei nomine digna soli.

Dum Puer accurrit riuus, defertur in Alham:

A pueri fertur nomen habere domo.

Tecta graues illic habitant vicina Leprosi.

Alpha sed ulterius ductile vertit iter.

Vertur ad Alripam, duplici quam flumine sectus

Circuit: Amisso fessus in amne perit.

Iam septena gradu transigit millia passum:

Et toridem: dempto fontis honore cadit.

At non Alpha loco tantum defertur ab isto:

Pallidus hoc etiam Steuera colle datur.

Proximus ebullit Notileni Steuera claustris

Contiguus nomen donat inesse molis.

Solis ad exortum primo defertur ab ortu:

Postea morbosus fertur in arua Notici.

Ludinchusianos castrum rimatur arena:

Postea Lippiaco totus in amne perit.

Flammam elicui fumo: Boumberga quod in sit

Versibus, id proprio Steuera fonte facit.

Vt Recolinchusi terras respexit ab ipse

Lippia, continuo longius amne fluit.

Cominus Ostorpum, Ranslorpia cominus astant

Fluctibus: Haruesti Lippia radit agros.

Inclita Dorstani metitur gurgite recta:

Pontibus vrgetur: carbasa naue vehit.

Rheno proximior Velleda praeerit aulam:

Nomine iam dubio virginis aula latet.

Limite Spelledam sustentant iugera laeua,

Mansio Velleda, suspicor, illa fuit.

Velleda Spelleda quadrat; mutata priora:

Arguit hoc ratio nominis, atque loci.

Deferat ulterius: Vesalia fluctibus instat

Lippiacis: Rheno Lippia perdit aquas.

Insula conuentu Rheni sed submouet urbem;

Insula diuiduo longior amne patens.

Rhenus ab occasu fertur; dimissus ab Euro

Ad Notion & Boream Lippia fundit aquas:

Rhe-

Rhenus Parrhasia discedit virgine dexter:

Pronius ad Cori flamina carpit iter.

Millia quinque fugit simulac Vesalia passum

Retro, subit Zanthi Troia: fugatur aquis.

Troia vetustatis prisco signatur honore:

Tempus & antiquum prodere recta queunt.

Vrbis adhuc fragmenta iacent immista ruinis:

Reliquias scindit sollicitator agri.

Millia quinque pedum discedit ab agmine Rheni

Troia: nec ad læuam fluminis ire pot est.

Antea contiguus vallauerat amnibus urbem

Rhenus: adhuc fossæ signa videre licet.

Dum validos pugna tereret victrice Sicambros

Iulius, hæc fluuij tergora ponte subit.

Vrbs sex mille retrò Zanthi dum Troica passus

Linquitur; ad dextram Rhesia spectat aquas.

Tutius hæc ageret, si flumine disita Rheno

Longius, arenti condita staret agro.

Disidet à Rheno stadijs Calcaria septem,

Et tribus: hanc Rheni cernere læua nequit.

Rhesia mille decem retrò dum passibus egit,

Que subit, à dextris Embrica, nempe subit.

Dum miseræ Rheni nescit vitare procellas,

Damna sub offenso sæpius amne tulit.

Quinetiam fluctu tollit vallante plateas:

Amnis & insultum pelleret ripa nequit.

Extiterant Rheno propiores antea Clui:

Id statio Rheni prisca docere potest.

Iam procul à Rheni Cluorum mansio læua:

Illæ duo passus mille remota iacet.

Embrica Grathusam stadijs dum submouet octo,

Submouet hanc stadijs quattuor, atq; decē.

Vrbs nimium fœlix Rheni seiuncta procellis:

Fluminis ad læuam subtrahit illa læuā.

Quæ patulo Vulpis nomen deduxit hiatus

Insula, diuiduo protinus amne venit.

Insula Grathusa tectis est disita paruo

Limite: nam stadijs disita quinque decem.

Insula viginti stadijs, & tenditur vno

Longa: sed octonis latior esse nequit.

Tecta Telonarum dextris semota videntur,

Illicitis nulli praterenda scaphis.

Se minus ipse capit, qui sustulit omnia Rhenus

Flumina: non oneri sufficit ipse suo.

Non fluuijs constat: terra vestigat hiante

Aufugium: terra pulsus hiantis fremit.

Terra pauet Rheni toties explosa Tridente:

Cedit: iter fluuiio præbet, vbiq; fugam.

Diuiditur Rhenus: fluuiio distincta bricorni

Pignora fert: fluuiio pignoris ista loco.

Solis ad occasum de fertur gurgite Valis:

Et prior est natu Valis: at amne minor.

Diuiditur
Rhenus in
cornu.

Valis

Valis vbi Rheno vadit dissectus, eadem
 Parte Telonarum tecta iacere vides.
 Insula discedit cognomine prodicta Vulpis,
 Longius: ad spatium reddit a iure venit.
 Septem Nouiomago discedit millia passum.
 Nouiomagum læua Valis abire videt.
 Vrbs non tota leuat surgenti mœnia colle:
 Ast aliqua planum parte lutosa tenet.
 Nil, fateor, Baijs Latio pralucet in orbe:
 Nil & Nouiomago Geldria maius habet.
 Valis habet dextram, sed iam Lendina fluentis
 Succubuit; Valis mersa furore latet.
 Nouiomago centum stadijs labente retrorsum,
 Teilium ripa Valis adesse facit. ¶
 Teilio Valis Mosam cedente salutatur,
 Vt quatuor passus mille peregit iter.
 Mutua iunxerunt simulac amplexibus ora,
 Insula dissolui protinus ora videt.
 Hac stadijs centum longo protensa meatu:
 Quatuor ad passus mille sed arcta coit.
 Ceruleo læuam distendit flumine Mosæ:
 Ceruleo dextram flumine Valis obit.
 Insula finitur medio dum limite Valis;
 Mœnia Bomeli gurgite læua quatit.
 Latius aduecta subigit dum Naiade fluctus,
 Imperio Mosam deficiente capit.

Mosa caput fontis Vogesi radice metetur:
 Ante Niumburgi castra rotatur aquis.
 Gurgite Birsenum, Sorsanas gurgite lambit:
 Ante Michaëlis tecta profusus abit.
 Moenia Verdeni praclaro praeerit amne:
 Pulcro Maseriam pulcrior amne rigat.
 Eminus Arduenna veneratur iugera sylva,
 Historicis passim nobilitata libris.
 Iambesium dextra subigit, laevaque Namurcam.
 Fluctifer hic Mosa cornua Sabis inuit.
 Sabis ab Hannonia deducit diuite fontem:
 Posteritas Scambra nomen inesse dedit.
 Praerit Hoienum modico non agmine Mosa:
 Mosa Leodinas inde pererrat opes.
 Tecta Leodina pertransit Legia gentis:
 Legia praelustri nobilis amne latex.
 Vrtius aduersa Mosam delabitur vrbe;
 Vrtius Arduenna flumen ab orbe ferens.
 Accipiens Asprum Vesem digerit vndas:
 Flumina Veseni mordicus inde rapit.
 Nomine Viseri, quae iam Taxandria pollet,
 Vrbs veterum pollet laude: propinquat aquis,
 Diues ab antiquo Mastricum tempore surgit:
 Illuc Icarium Tungria flumen agit.
 Vtraque Falconum simulac ad moenia cessit
 Irriguo Mosam calle Guellus adit.

Gurgi-

Gurgite Stochemum, Maficas gurgite lambit,
Flumina Gelenij flumine Mosa bibit.

Gelenij Sitrarda vadis accedit: eodem

Incola Neustadij visitur amne cohors.

Hinc Stephani curuo circundatur insula fluctu:

Insula Maesbrachti desinit ista solo.

Latius exili dum voluitur impete Mosa,

Diuiduis iterum dissociatur aquis.

Praterit Hornaem laeva, quod despicit vnda:

Ast alia Ruram parte superbus habet.

Praterit audaci Gugernos flumine Mosa:

Iulia Gugerni creditur esse domus.

Mœnia Iuliaci simul atque potentia vidit,

Limnichium paruo spectat abesse situ.

Digerit obliquo Vormani flumina tractu:

Eminus Huisbergi culmina stare videt.

Mœnia Rurmundi nomen testantia Rura

Praterit: hic geminus flumine Mosa coit.

Culmina suspectat Castelli nomine clara:

Culmina Venlonum nomine clara rigat.

Flumine Bergaem liquido protensus, ad ima

Rudera Gennepij ductile vertit iter.

Gennepium fertur duplex: praecurrit utrunque

Qui gelido cedens amne Nierus adest.

Urbs paulum ripa Mosa semota videtur:

Proximus ad Mosæ cornua pagus abit.

Vuacht

Vachteniduncana veniens tellure Nierum

Nobilis aduectum Geldria flumen obit.

Mœnia Cucani delibat gurgite Mosa:

Rudera Catuici gurgite Mosa ferit.

Plurima Cattorum restant hoc nomina tractu:

Hic igitur Cattis tecta fuisse liquet.

Mosa situm vasto subigit torrente Graucenum:

Ante Raunstani castra profundit aquas.

Castra Batimburgi tumulis imposta salutari:

Ardua Mœgani tramite saxa ferit.

Inde subit Valim: sed mox deflectit eodem;

Et solito solum more reducit iter.

Flumina Domelli prœdatur fluctibus aucta

Adis: & audaci flumina mole vehit.

Adin ab Australi rapit Osteruichia parte:

Vicus & Eoi nomina solus habet.

Domeli læuam Campinia præterit ingens:

Dextera Boxtelum sustinet ora iugis.

Alterius dextram Palandia distinet Adis:

Adis ad Helmonti mœnia fundit aquas.

Inde Ducis syluam simulac aduersus obuiat,

Cerula Domeli fluctibus ora subit.

Longius arrepto procedit gurgite Mosa:

Brachia protenso longius amue trahit.

Insula vallanti sepitur flumine parua;

Oesdenium cuius fauce relinquit aqua.

Herrzogen
buisch opp.

Cominus adparent antiqui brachia Mosæ,
 Nunc aliò ruptum Mosæ peregit iter.

Alta Leonina simulac fastigia rupis
 Attigit, arrepti flumina Vali in it.

Nec iam subducet sese, velut antea, Vali:
 Valis in imperium Mosæ sed ire negat.

Valis habet Mosam læua: concurrit utrunq;
 Flumen: & audaci verberat amne solum.

Hic miserum crebro nautis instare periculum
 Adsolet: hic truculens subruit ira rateū.

Cogitur innixus prudenti nautica clauo
 Arcta per vndisonos ducere rostra Deos.

Non tam Scylla nocet colloso flexilu ore:
 Non agili tantum mole Charybdis obest:

Quantum fluctus obest: re soni seu murmura spectat
 Amnis, seu rapidi suspicer orbis aquam.

Vel ripis incussa secat vertigo phaselum:
 Vel media fluctum parte profunda leuant.

Fœlix vlt erius qui non, quam littora, cessit.
 Quod si flumen obest, ut pote Pontus obest.

Est hominum tellus; hominum sæcunda vocatur
 Mater: & ancilla munia semper obit.

Nobis illa fauet: sed homo discedit ab illa:
 In vetitū audet vela leuare fretis.

Quid non mercus amor, quid non audacia suadet
 Esse quid audaci stultius esse rear?

CAUSA

Causat amen fluctus: pugnat cōcurfus aquarum:

Imperij causa digladiantur aquae.

Horrida ciuili per aguntur praelia motu:

Armat Valis aquam; cedere Mosā negat.

Imperium quarit praeclarus origine Rhēni

Valis: adhuc Rhēni iactat inermis opem.

Rhēnus adesse nequit; nam longius effugit ipse:

Seq; minor, non iam sufficit ipse sibi.

Exurgens animat pugnare potentia Mosam:

Maior enim Valis Mosā, timere nequit.

Mosā necat Valim: pedibus prosternit inermem:

Nec patitur Valis nomen inesse vado.

Illum, propterea, Rheno quid profuit ortum?

Degeneri cedit nobile crebro genus.

Imperio Valis tandem fiorente potitus

Oceani ritu Mosā Tridente serit.

Nauisfrago victor terret seruore Voricum:

Hæc latus ad læuum mœnia terret aquis.

Oppositum dextra spectat tellure Goricum:

Lingona quod celeri mordicus amne secat.

Amne Batavorum terras rimatur aduncō

Lingona: collectis vndiq; lingit aquis.

Inclita Burenī longinquo prospicit arua:

Ductile Burenī flumen ab vrbe capit.

Totus ad Aspranī desertur nobilis urbem:

Postea Lerdamum turbine raptus adit.

Hoclonij sedeis radit: perrara Dalemi
 Culmina lassato defluus amne subit.
 Postquam nauifrago successit Lingona Mosæ,
 Insula dissecto murmurat amne breuis.
 Insula discedit: repetito iungitur aestu
 Mosæ: Tridentiferi pergit adire freta.
 Diuite Sleuicum concedit flumine pauper:
 Vltima Sleuicum fluminis ora gerit.
 Excursu passim distenditur insula Mosæ:
 Diuiduis passim terra pauescit aquis.
 Mosæ quod superest, rapidum desciscit ad aquor:
 Ripam destituens littore Mosæ fremit.
 Aequore decurrit socio dum gloria Mosæ
 Vltima, Slidracum littore dextra videt.
 Tecta Papendraci tractu spectantur eodem.
 Diruta Mæruedæ subtegit arua Therys.
 Nobile longinquo Dordracum cernitur aestu:
 Cuius in Oceani mœnia parte tremunt.
 Ne pereat mensura loci, neglecta recurrat:
 Ad spatium, cingens omne Mathefisis eat.
 Alta Leonina reuocentur culmina rupis,
 Valis vbi Mosæ crescit adauctus aqua.
 Illic principium statuatur limitis: vsq;
 Vltima Dordraci limes ad arua meet.
 Inter utrunq; locum procedo Mathefisis arte:
 Ad spatium debet sola venire Therys.

Partibus accedant viginti millia passum:

Tot spatij metas inter vtraeq; venit.

Iam nunc in calamos reuocentur flumina Rheni:

Officio Valis satq; superq; datum.

Rhenus ab insultu Cori diuertit ad Arctum:

Eltanium dextra linquit vtrunq; manu.

In quem deseruit misurus flumina Corum,

Scindere diuiduo cogitur amne solum.

Parte Seuendarum dextra prospectat abire:

Longius Aertanum cedere lœua videt.

Solis ad occasum declinat flumine Rhenus:

Angrenium lœua spectat abesse manu.

Hinc repetit Corum: fossa dissectus hianti,

Lœuus ad Huseniam mœnia Rhenus abit.

Lœuus & aduecto Malburgum praterit amne:

Isala seducto protinus amne cadit.

Antea dimisit fugitiui pignora Valis

Rhenus: & amisso strictior amne fuit.

Isala longinquo semouit tramite Valim:

Isala mille nouem passibus inde ruit.

Et toties ripa qui iam contentus abiuit

Rhenus, in exitium flumina grande secat.

Procreat exitium, qui labitur Isala dextris:

Fonte sed inuito spurius haurit aquam.

Eicit inuito generatum flumine Rhenus:

Rhenus & amisso diffugit amne minor.

Illum propterea Rhenus non contulit vltro:

Id valido Drusi iure coactus agit.

Qui toties Drusi latuit deuictus Erynne:

Qui toties Drusi Marte subactus erat.

Teutonius agnato mutauit sanguine frontem:

Teutonico visus condoluisse malo.

Horruit auditofurialis nomine Drusi:

Hac fuerat Rheno damna tulisse parum.

Ast alienari, plusquam Natura sinebat,

Flumine, discindi brachia, maius erat.

Non ea Neptunus subduxit flumina Rheno:

Incola nec pelagi sustulit ista Therys.

Flumina subduxit Drusus: deduxit in aquor.

Causa tamen facti pene probanda venit.

Bruclerian bello simulac urgente timeret,

Bruclerian contra Drusus adegit aquam.

Eruta diuiso seduxit cornua Rheno:

In qua non voluit cornua Rhenus abire.

Quantum fossa fuit Drusi, nunc Isala fertur:

Hec quoniam Drusi facta labore fuit.

Isala turgescit latus iam nomine Drusi:

Et merito: Drusum iure parentis habet.

Destituens Rhenum nullo dignatur honore:

Calle parat primo Solu adire iubar.

Ne Rheni reddatur aquis, dat dissipta Rheno

Terga: procul Rheni nititur abire latus.

Rhenus

Rhenus in occasum lacerato diffugit amne:

Tendit in exortus Isala: curuat iter.

Est locus ad læuam, qui dicitur angulus; illi

Isel ordi

Isala subducto nomen ab amne dedit.

Vuestersfunda subit; Zephyri traiectus in orbem

Dicitur: ad dextram culmina spectat aqua.

Isala dextrorsum Nabathæo deuiat ortu:

Parrhasios contra tentat abire polos.

Candida Doesburgi veneratur candidus arua;

Frigida Vuestualia frigidus arua videt.

Passus mille nouem Doesburgi disfluit oris

Rhenus: & abstracto lentior amne fugit.

Isala Doesburgum præcurrit nobile dextris

Partibus: antiqua rudera sedu amat.

Vt videas quantum recta declinet amussi

Isala, dum specie labitur vnda tubæ:

Embrica Doesburgo stadijs est distita centum;

Si pede, vel curru competat ire viam.

Si placeat flumen lembo sulcare palustri;

Octodecim passus mille fluent a dabunt.

Annat at antiquus Doesburgi mœnia fluctu

Isala; quem nitidis innatat Alpha vadis.

Fontem Vuestualicis educit tractibus Alpha:

Iugera Veleni diuite radit aqua.

Cernitur allati Ransstoria fluctibus Alpha:

Pascua Gamenii fluctibus Alpha rigat.

Flumine Burcanum fecundans diuine, Rheam

Exigua pulcrum sede venustat aquis.

Eius & obsequio Bocholtia vapulat amnis:

Arbor ab euentu fagina nomen agit.

Alpha sed viterius dum prapete labitur vnda,

Isala mox senior deuorat eius aquam.

Isala Vuestualici delabitur aquore ruris:

Ad Maria vallem pronus adornat iter.

De fluis auerso Ringbergam deserit amne:

Culmina Dungeni longius amne rigent.

Et Verdumbrochia defertur ad atria; Verdum

Prateri ns segni rura palude tegit.

Iselburgiaca cognomina destinat arci:

Totus Anholdinae tecta cohortis adit.

Culmine Lanefurdi simulac desciiuit, ad Alpham

Peruenit; hunc rapido dexter vt amne bibat.

Praterit Vlstanum: Cygni defertur ad arceis:

Mœnia Burgiaca spumifer vrbs obit.

Praterit Olstænum labente citissimus vnda:

Ad Notichimeni tecta feracis abit.

Cominus audenti Capelinum gurgite lambit.

Mœnia Doesburgi cominus alta ferit.

Hic nouus & senior coniungunt Isala fauceis:

Iunior aſt patulo digerit ore senem.

Iunior Ausonij nam dicitur Isala Drusi:

Hic opera Drusi sectus, vbiq; fremit.

Ast alium Natura dedit, qui dicitur æquè
 Isala: sed senior, tempore; rarus aqua.
 Præualet hoc senior, quod nomina mutuet eius
 Iunior; hoc etiam nomine flumen amat.
 Quò ventat tandem, qui terminat omnia, finis;
 Iunior in calamos Isala rursus eat.
 Læua Deirenium subterfluit Isala longè:
 Culmina Spancrania longius esse videt.
 Parte Steenderam dextra prospectat abesse:
 Optima vix fluius cernere castra valet.
 Obuiat auersus Brunchorstia fluctibus vrbe:
 Isala dextrorsum prospicit ire lareis.
 Inferius paulò Brumentum prospicit: eius
 Tecta sinistrorsis spectat adesse vadis.
 Longius auerso Vichmondum flumine dexter
 Destituit: pagi tecta subire nequit.
 Limite Doesburgi Brunchorstia longius extat:
 Nam quatuor passus mille remot a venit.
 Viginti stadijs Brunchorstia semouet vrbem,
 Bercola quam liquido Vuestualus amne subit.
 Bercola diuersa sortitur nomina vocis:
 Quinetiam fonteis connumerare graior.
 Pascua Spechusi primo sunt peruia fonti,
 Adpositum lardi nomen adept a domo
 Vnda, lacum, crescens, veluti piscina, restagnant:
 Nomen ab Holthuso mutuat orbe lacu.

Hinc aliam vasto reficit feruore paludem,
 Que geminis nomen sumit inane molis.
 Bidrebeca molis vicino proxima calle:
 Destinatur in medio semita calle lacum:
 Limite deducens Hameranum semita recto,
 Ad streperas amnem spectat abire rotas.
 Bidrebeca tribus generet quod fontibus vndam,
 Fontibus acceptit nomina ferre tribus.
 Urbis id antique confert in signe; quod illic
 Triplicis in clypeo linea constet aqua.
 Bercola procedit: trini prae datur & amnis
 Flumina; prolabens ductile flectit iter.
 Praesulis acceptat Ludgeri postea riuum:
 Nouina de puteo Praesulis iste capit.
 Bercola Ludgeri transgressu nobilis olim:
 Proxima quem meruit cernere turba mori.
 Vir nimium dilecte Deo Lugdere: tulisti
 Primus Vuestualica Praesul in vrbe fidem.
 Bercola sortitur, quod dat Varlonia flumen.
 Ista Monasteri clade notatur humus.
 Cladibus extremum tribuit Varlonia finem;
 Praesule dum gemino dimicatur ira patrum
 Prælia pugnando septem ducuntur in annos:
 Cuius & hinc clypeum, Clerus & inde tulit.
 Hinc egit Valtrauus; agebat Ericus & inde:
 Civibus hic, Cleri partibus ille fauet.

Ambo iacturam fecerunt corporis: ambo
 Belligera turbas ambitione dabant.
 Prælia finali dirimit Vorlonia strage:
 Clerus & euicō carbasæ cinere tulit.
 Imperium Valrauus inuit deuictor Erici:
 Illum Mærfa, sed hunc sacris Hoya dedit.
 Neutra sed hoc acies abijt discrimine lata:
 Victor & exitij semina victus habent.
 Bercola collecto rapitur dum latius amne,
 Ex alia ruris parte recepit aquam.
 Illa sed exurgens Hamerani prodiit campo,
 Vndisona castrum deuenerat ur ope.
 Eruta metitur castrensis ruderæ fossæ:
 Hic geminas vno circulat amne molas.
 Flumine Luthana riguo perfertur: & illic
 Talibus augeri Bercola gestit aquis.
 Sed non ante fuit, fertur quod Bercola nomen:
 Nomen at incertum contulit ora loci.
 Dum tot colligitur riuus, tot flumina passim
 Digerit, arrepto clarior amne fluit.
 Excipit herboso Cœsueidia iugere flumen:
 Vrbs veteri credit numen inesse Cruci.
 Crux etenim cælo fecit mirante stupenda
 Signa; quibus cæci lumen habere queunt.
 Signa; quibus surdi capiunt audire frequentes:
 Signa; quibus muto sæpe loquela cedit.

De Bur-
scop Luthō

Crux stabilit claudum pedibus: ventura vet rudis

Fata: nihil morbo iuris inesse finit.

Frangit in hostili vincloꝝ carcere nexus:

Vindicat obsessos Damone: monstra fugat.

Propter ligna Crucis dependent vincula, cera,

Arma: quibus nullo stat dubitante fides.

Cognita sparguntur toti miracula Mundo.

Crux non immerito Numinis instar erit.

Quò modo deficiat triplicis reuerentia ligni,

Impietas Mundi religioſa facit.

Bercola praluſtri simulac deſinit ab vrbe,

Gefcareas curſu tentat adire caſas.

Stat lonium leto petitur torrente: Vredena

Ingenua pollens virginitate ſubit.

Bercola fragmentum deſerta præterit arcis:

Arcis & antiquæ ruderæ purgat aquis.

Præterit Eyburgum: Bercloui præterit aden:

Flumina Grollorum limite ducta rapit.

Mœnia Lochemi, Galilæa culmina linquit:

Pondere læſat ut fluminis inde ſui.

Omnibus occurrit Zutphania viribus anni;

Bercola dum Zephyri partibus vrget iter.

Pronus ab vrbe cadit, quæ ſternitur Ifala ponte:

Longius amiſſo deſinit amne vehi.

Hoc melior fluctu Rheni deuincit honoreis

Ifala: natali grandior amne tumet.

Viginti stadys simulac Zutphania quinque
 Et totidem, retrò grande peregit iter:
 Fluminis imperium Dauentria pontibus arctat:
 Mercibus emporium sustinet; arte scholae.
 Vrbs residet; præclara situ; præclara plateis.
 Isala nil celebri grandius vrbe vides.
 Urbis ab aduersa consurgunt horrea parte;
 Horrea Trititiae fructibus apta Dea.
 Isala paulatim dexter diuertit ab Arcto:
 Nubifer hunc gelido Circius orbe capit.
 Læua Tuoldenium discedit: Vuelsena læuam
 Occupat: Olst animum surgere dextra notat.
 Vigionum dextra simulac deprændit abisse,
 Isala, Vesreniam cernere læua potest.
 Gristius Hulsbergi deducit iugere flumen:
 Et variè lectis flumen adauget aquis.
 Arua pererrauit simulac vicina, sinistram
 Isala puniceo subruit amne tuam.
 Vt sex & totidem cæsit Dauentria mille
 Passibus, Hattemum flumine læua videt.
 Hinc locus occurrit claro sortitus ab amne
 Nomen: amat claustris læua rigare locum.
 Zallichium tractu propius contendit eodem
 Isala: Vilsenium turbine dexter obit.
 Insula diuiduo circundatur obuia fluctu:
 Illa sed vnito protinus amne perit.

Ater ab Hattemi, quum sedibus Isala mille
 Quattuor, & totidem passibus egit iter,
 Obuia ripali Camporum mœnia campo
 Sustinet: ad læuum sustinet ista latius.
 Quattuor vi stadijs, totidemq; profunditur illinc,
 Prada sit Oceanis Isala prædo vadis.
 Vnica lapsuris non obuia insula lymphis:
 Inter at obstant eis plurima mugit aquas.
 Tot rapido fluctus iam qui seruore subegit
 Isala, Neptuni tergo septus obit.
 Qui toties nauta fregit mœrente carinas,
 Eius in vltori mergitur vnda salo.
 Sic qui regna domant reges, & mœnia sceptro
 Subiiciunt, pressa luxuriantur humo.
 Sunt domini rerum: quò Sol exurgit Eous,
 Quò cadit Occiduis limite, regna tenent.
 Nulla timent ipsi, cum sint vtraque timendi
 Parte: nec inuerti prospera posse putant.
 Flagra Deus tandem regni mutator adornat:
 Flagra, quibus regum corda domare solet.
 Ex improviso bellum molitur iniquus
 Barbarus: ex nihilo prælia sauis agit.
 Vindice securos inuadit milite regis:
 Grande per impertum fulminis instar abit.
 Regna domat; regis victrice potentior ira
 Eijciens regno vincla subire docet.

Antea regnator fatorum numine princeps,

Postea fatorum numine seruus agit:

Isala sic etiam, sic Rhenus & ardua mundi

Flumina de caelo largius amne tument.

Paruaque praeuantur dominanti flumina sceptror:

Edomiti passim luxuriantur aquis.

Oceani tandem fluctus coguntur inire

Imperio cedunt deficienti mari.

Acri nauis fragus, quae conditur Isala, ponto

Aduena prorumpit diuitem Vidrus aqua.

Parte cadit dextra Vidrus: finitur eodem

Isala quo perijt lubricus ante sinu.

Hunc aliter Vechtam clari dixerunt nepotes;

Antea qui veterum uomine Vidrus erat,

Treis numero fontibus confert Darueldia Vidro:

Grot houij villa primus adornat iter.

Burioniam paruo subigit torrente minorem

Et streperas vnda gyrat eunte molas.

Ieruordingiaca fertur tellure secundus:

Atria Rocholti paupere lambit aqua.

Atria nobilium Falconis habentia nomen

Præterit: ac nitido circulat amne molam.

Tertius hunc subigit, qui collibus editur Annae:

Anna sana iugis subdita penè iacent.

Fana peregrinâ magno lustrata fauore,

Maceriem saxi semisepulta serunt.

Vidrus fl.

Quæ

Quà steterant ara fœnum præsepe ministrat:
 Quà cecinit templi flamen, adhinnit equus.
 O populi mores: ô detestanda malorum
 Heresis. Ab nebulavaniorextat homo.
 Aequat templa solo, Christi sunt pectora, clamat,
 Templo: nec ex hominũ pectore templa facit.
 Tres simulac iancti sociarunt basia fontes,
 Vechta suo primũ nomine notus abit.
 Eminus aduecto Scoppingia linquitur amni:
 Eminus Egradiculmina stare vides.
 Pago nobilior retinet Scoppingia dextram:
 Pagus at Egradum locua per arua fugit.
 Mons intermedio discriminat oppida colle
 Bina: quater passus mille remota iacent.
 Vrbs est, valle tacens Horstmaria prospicit ortum:
 Sicca solo, quamuis valle supina cubat.
 Vilior ex alio Scoppingia margine surgit.
 Solus ad occasum cernua valle iacet.
 Hac in parte tamen vicina præualet vrbe,
 Quod proprium monti nomen inesse facit.
 Monte Monasteri turres spectantur ad Eurum:
 Centum qui stadijs disidet inde locus.
 Vallis & arboreo densatur aquatica fœtu:
 Nudulus at fruticum semina prabet apex.
 Fontes valle natant liquidi: quos dextera Vechta
 Accipit: accepto ditior amne Vidrus.

Fons est: hunc celebri Scoppingia par: urit ade;
 Aede tamen vici non subeunt e locum.
 Illum præ reliquis veneratur dextera Vidri;
 Quamuis adueniat paupere clarus aqua.
 Nobilis abluitur Metilonia flumine Vidri:
 Langenhorstana manat ab ade Vidrus.
 Auctam Vidrus habet Scalfurda fluctibus Alpham.
 Laris in affini nascitur Alphæ iugo.
 Orbita carpenti fontem deducit ab ortu:
 Curribus egestum semita pandit iter.
 Amne licet paruo fluuius rimetur arenam,
 Vastas perpetuo circulat amne molas.
 Quamuis arua graui denudet Siriu æstu,
 Alueolo nunquam deficiente manet.
 Limpida sacratio deducit flumina Campo.
 Campus at horrenda nomina laudis habet.
 Quem simul ac rastris vellent versare coloni,
 Colluuiæ sulco sanguinolenta stetit.
 Quin, aliàs vomer tonitru dissectus hiulco:
 Agricola strati deficiente boues.
 Fama dat Eualdos sidenti stipitis ictu
 Contiguo fonteis elicuisse iugo.
 Laris & instinctu fratrum tunc credula Christo:
 Tunc meruit Christi prima subire fidem.
 Campum præterea, fonteis qui deuehit Alphæ
 Agricola fratres vota subire vetant.

Hinc est religio committere semina Campo:
 Campo, qui Cereris semina ferre nequit.
 Sed potius debet pecorum seruire magistris:
 Iustior ut ratio pauperis esse queat.
 Libera vicina linguuntur pascua genti:
 Quae veniunt gratis pascua, nullus emit.
 Causa fuit fontis: populum languere videbant
 Fratres: nec viduae fluminis esse micam.
 Quot baculi pulsus fregere foramina saxi,
 Tot liquidas Alpha saxa dedere vias.
 Hinc domini fontis, domini censentur & arui
 Teutonice fratres religione sacri.
 At Scalfurda datur sub Homodi vertice collis:
 Culmina Taminge fluctibus inde rigat.
 Iuxta Louhouij villam defertur in Alpha
 Flumina: dextrorsum fluctibus Alpha rinet.
 Eminus abscedit Borchorstia partibus Alpha:
 Virginea claustrum religione nitens.
 Alpha sinistrorsum celeri dum voluitur amne,
 Protinus Oesteri cornua fontis habet.
 Cominus accedit Stensurdia fluctibus Alpha:
 Gurgite Vuettringam verberat Alpha suo.
 Praterit Oneum: Scutorpi praterit oras:
 Ditia Northorni fluctibus arua ferit.
 Frensbergas circa defertur ad ostia Vidri:
 Hic latus in dextrum desinit Alpha Vidri.

Vidrum fluminea descendit Dincola mole:
 Dincola puniceo clarior amne latex.
 Vastos scænisero deducit ab aquore fluctus,
 Vnde Barenburgi prata venustet aquis.
 Dincola prospectat Leddeni culmina longè;
 Culmina Leddeni longius amne sita.
 Lambit Egelburgi castrum: rimatur arenas:
 Alueolo ripam luxuriante rigat.
 Marcida deducit Leddano flumina monte:
 Cadere quo Lapides accola monte solet.
 Fluctifer exceptat Dusterium Dincola flumen:
 Dincola Dusteri destinat ire comes.
 Nomen contiguo Dusterus mancipat agro:
 Contiguus nomen donat inesse motis.
 Ocyus vndisono, dum Dincola gurgite fertur,
 Horrida traiectu Damonis Heca subit.
 Inde Niumburgas, hinc & defertur Epanam
 Dincola: Gronouia disecat inde plagas.
 Postea miscetur Vidro, post culmina castri,
 Nomina quod domui prestitit apta noua.
 Iso læua Vidri potior dum flumine gestit,
 Mox Emelinchusi tecta ruentis obit.
 Laranam spectans, quod dat Couurda fluentum
 Accipit: accepto ditior amne volat.
 Gurgite Gransbergas, Hardburgum gurgite lābis
 Ommenium dextra gaudet abire manu.

Dum ruit vlt erius, dum pascua fluctibus ornat,

Regula pernici defluit acta pede.

Regula Lisnero deducit flumina salu

Prima: nec ex alio flumina fonte petit.

Nobilis hanc placido sortitur Abusia ductu:

Sapius & valido flumina ponte regit.

Peruia castrensi miscentur flumina fossa:

Castra tamen cingit more paludis aqua.

Nascitur accessu pluuiæ: sed desicit vndis

Regula, dum pluuiæ Sirius umbre caret.

Læua Vessemiam, longè sed Regula linquit:

Præterit Alstadium proxima; vallat aquis.

Innumero tellus passim torrente foratur:

Quemlibet audenti Regula fauce bibit.

Præterit Hoxbergas; & amico proruit amne:

Amne Deponhemi rura feracis adit.

Culmina Gororum pertransit, condita Goris:

Fertur ad Enteria culmina: fertur aquis.

Præterit obliquo Grimbergas flumine: flumen

Puniceis infert Almeloense vadis.

Plurima signari fluuiorum nomina possunt:

Omnia signari nullius arte queunt.

Pulcra Viderdanam fœcundat Regula fonte:

Fonte Scholamburgi i ecta nitentis adit.

Rhaiam suspiciens, Lemleri fragmina montis

Suspicit: ad læuam fragmina montis eunt.

Ommenis

Ommenio Vidrus simulac diuersus abiuit,
 Vrbe sub Ommenio Regula perdit opes.
 Parte Vidrum læua subign: progressus eundo
 Rehtrenium læua Vidrus adesse facit.
 Dextra Dalpsenum, Rutbergas cernere læua
 Progreditur: claudi ponte tuetur aquas.
 Montani simulac abijt sub culmina claustri,
 Flumina Suollorum sedibus acta rapit.
 Praterit Heindanam fluuius, qui diuitur Alpha:
 Mœnia Suollorum diuiter scindit aqua.
 Ille latus Vidri læuum desessus adauget:
 Hinc solita Vidrus mole fluent a rotat.
 Hic Phrysiæ terras dextra rimatur amussi:
 Diuitis ad Phrysiæ pascua tendit iter.
 O Phrysiam tractu cœli florente secundam:
 Siue colu segetum iugera; siue boum.
 Prasuerat Vidro quondam Rabodus auita
 Gente nitens: illi scepra Phrysonis erant.
 Rex fuerat: nullo regem prestabat honore:
 Rex fuerat: verum paupere dignus bara.
 In noua ridentis merito diuerbia cessit:
 Si malus est quisquam nomina regis obit.
 Pessimus effertur Rabodi nomine scurra:
 Hoc piger, hoc nebulo nomine dignus eat.
 Postea Rabodi vitium ne deleat atas,
 Criminis exemplum dicere causa iubet.

Dum Phrysijs inferre Dei Vilbrordus ouile
 Pergeret; ac Stygijs tollere sacra Iouis:
 Admoniti quamuis vellent parere Phrysones,
 Ne gereret morem turba, Tyrannus agit.
 Hunclachrymis Prasul; bello Martellus adigit
 Christigena tandem vota subire gregis.
 Rex fidei partim doctus praecepta, lauacro
 Siftitur: ad gremium pectora nudus erat.
 Dic age (Vilbrordo loquitur) Baptisma quid ipsum
 Expedit? Effatur Prasul: ad astra leuat.
 Rex iterum: nostri quò tunc cessere parentes?
 Prasul adhac: verbo fata tulere Dei.
 Rex ait: euentu vestigia subsequar horum
 Quolibet. Ergo petes Tartara? Prasul ait.
 Infera sponte sequar; si patribus Infera cedunt:
 Rex loquitur. Prasul dicit: acerba crepas.
 Tartara fastidit Rabodus: sydera spernit:
 Et polus & vacuum Tartara nomen habent.
 Fonte pedem retrahens, sinui repetebat amictum:
 Impia Bapismo subdere colla negat.
 Prasule discessum molitur transfuga spretio:
 Sperne Deum, Prasul fatur, Auerna leges.
 Quò periture fugis? saltè tibi prouidus esto:
 Quo tua luxuriat cardine vita notes.
 Te fugis; haud Christum: mitescito: conscia culpa
 Mens moueat: fletu vel moueare meo.

Rex loquitur. Nostris adigi desiste periculis:

Et tua quid refert si cado? viue tibi.

Præsul adhuc: tempus veniet forte a se dolorum,

Vt rigor haud minimò veneat. Ergo redi.

Rex iterum: t alis cantatur fabula surdo.

Hæc feret interitum fabula Præsul ait.

Præsul habet Nolam dextra: quæssabat eandem.

Talibus ad regem clamat ergo modis:

Ceu sonitus pulsa desciscit in aëra Nola;

Nec redit: hoc ab eas more: nec esto redux.

Id tibi prædico: lux viuum tertia cernet:

Lux quoque defunctum tertia morte gemet.

Impius auerso derisit singula vultu:

Dum nihil expendit iurgia vatibus, abit.

Regia regali peragit conuiuia sumptu,

Nil agit in stupido tertia corde dies.

Ter datus Oceano, ter eodem redditus exit

Sol vbi, rex inter pocula raptus obit.

Terruit horrendo Rabodus funere mundum:

Mox fidei classem cepit obire Phryso.

Regis adhuc nomen taxant ferale Phrysones.

Et Vidrus hæc obiter dicere, causa fuit.

Vidrus it Hasseldam: nigri descendit ad amnis

Claustra: locum dextro spectat vtrunque loco.

Prodit a Meppela prædatur flumina terris

Vidrus: & atrato nomen ab amne capit.

Aequoris incurſu Gelmudi mœnia læuo
 Alluit: aquoreo præda fit inde mari.
 Ifala coniungit grandi ſic brachia Vidro:
 Oceanis vnâ concutiuntur aquis.
 Parte ſui magna Rhenus cogatur abeſſe:
 Qua ſupereſt nomen parte ſuperſtes habet.
 Partibus Arnemum veneratur nobile dextris:
 Præſtant Cæſaræa mœnta nomen auis.
 Solis ab occaſu partim curuatur in Auſtros:
 Eldenium læua ſpectat abire manu.
 Fluminis exornat Vaganum dextera Rheni,
 Quando decem paſſus mille peregit iter.
 Oeſedum læua ſimulac accēſſit, eundo
 Flumine curuatur flexilis inſtar aquæ.
 Hinc Zephyrum greſſu repetens, diuertit eodẽm;
 Circius, aut domitor turbine Corus adeſt.
 Dicta ſuo ſpectat iam nomine mœnia Rhenus:
 Ad fluuij dextram tecta nitere vides.
 Fluminis exornat perituri Vichia dextram;
 Vichia præluſtri nobilis amne ſita.
 Hæcſtadijs centum Vagano diſidet vrbe.
 Hic ſenior Leca Rhenus ouante perit.
 Leca cadit Rheno; Rheni prædatur honorem:
 Ex minimo maius flumine flumen habet.
 Antea duxit aquæ; tenui ſed egentior amne:
 Quæ tulerat, Rheno flumina dante tulit.

Rhenē opp.

Quod

Quod superest, Rheno tandem detraxit: inanis

Rhenus abijt: Rheni Leca superbit aquis.

Ardua permagno deuoluit cornua fluctu:

Sortis & antiqua desinit esse memor.

Defluit extensus Zephyro nunc obuius: Arcti

Nunc loca, nunc Cori dissecat arua minax.

Parte Culinburgum læua spectatur: eadem

Obueniens ripam parte Vianda colit.

Mille decem passus isto creduntur abisse,

Vi hia quo celebris constitit ante loco.

Vt stadijs centum fertur liquisse Viandam,

Ceu meruit, pelagi Leca subintrat aquas.

Alluit aduerso Dordraci mœnia fluctu:

Mœnia Dordraci præpete clausa mari.

Corus ab hyberno mittit dum flamina tractu,

Aspera nauisfragi suscit at arua salis.

Leca statim Cori buccis opposta retrudit

Aequora: dissidijs intumet ira freti.

His pereunt pagi, pereunt euulsa procellis

Oppida: reliquias cernere nemo potest.

Sex & dena simul vidit delubra Deorum,

Incola Dordraci Thetyos amne premi.

Plurima mortalis perierunt millia turba:

Omnia momento temporis vnda tulit.

Omnia disrupto tempestas aggere fregit,

Dum mora non populis suppetit vlla fuga.

Anno Dn.
1520. Apr. 27

Infœlix hominum facies; delubra petuntur:

Altius excelsa tollitur ade salum.

Quem casa defendet? superatur ab æquore turres.

Quem iuga defendent: altior vnda iugis.

Clamor abit pelago, qui Tartara flectere posset:

Voce nec humana flectitur ira maris.

Occupat hic cunas: Fortuna plurima debet,

Si manet: hic villa tegmina vector obit.

Hic veluti tergo Delphinis, ab arbore fertur:

Heu miseris magno vita labore stetit.

Horreat auditu, si quis non viderit ista:

Risor & irati desinet esse maris:

Prædatum simulac iret bellator Athænas

Zerxes, veligerum scomate læsit iter.

Ponte ligabat aquas: Zeston coniunxit Abido:

In pelagi regnum saxa refudit Athi.

Ceu domitor ponti, decies centena virorum

Millia, sed ratium Doride trina tulit.

Sufficiens tanta vix est Natura cohorti:

Turba vel Aegæo grandior amne fuit.

Flumina carpuntur; depasti militis haustu,

Legitimis riui destituuntur aquis.

Reppulit oppositis ventorum flamina scutis

Nec stolidi Zerxes mente futura notat.

Hellepontiacis inflixit vulnera labris:

Neptuno colaphos intulit; arma salo.

Infrenata iocis irrident agmina pontum,
 Ceruleos gaudent sollicitare Deos.
 Nec Zerxes tanti delusit pramia fastus:
 Ludibrium toto victus in orbe fuit.
 Omnia nauali deperdit robora bello:
 Agminis & miseri copia cessit aquis.
 Ille mari pulsus, terra deuictus abiuit:
 Nec dedit hospitium terra, nec vnda maris.
 Tunc didicit Zerxes, quid sit cōtemnere pontum,
 Zerxis & exemplo nauita discat idem.
 Tristia Neptuni Dordracum funera nouit:
 Tristis ab exemplo cogitur esse suo.
 Ad motum nitidæ decrescant aquora Phæbes,
 Restitui tellus amne profusa nequit.
 Horrenda visu surgunt ex aquore turres:
 Aequoreis pinnae concutiuntur aquis.
 Hac fuerat tellus hominum, non Proteos altrix:
 Carpathio tellus non adeunda Deo.
 Nunc aliter visum Superis: mutare creatæ
 Sapius, imperium vertere fata solent.
 Halciones rupto texunt in litore nidum:
 Mater ubi pullis struxit Alauda torum.
 Aere quas Cornix inuaserat improba turris,
 Nempe Fulix illas cingit, amica fretis.
 Signa dat aurarum, qui mergitur aquore Mergus,
 Quæ leus mercator gressibus egit iter.

Pignora Nereidum venatur Miluius ore;
 Qua Volucrem Nisus parte petebat auem.
 Hic vbi ruricola legerunt pascuat auri;
 Phoca Mephytæo spurcat odore salum.
 Natas inuadit nemorosi corpora Panis:
 Nereus & Saryro destinat ire comes.
 Cum Faunus Clotho ludit regina profundi:
 Triticeam Tethys velat aquosa Deam.
 Oceani moles gyrat Balena procellam:
 Et vitrea pristis sede recepta madet.
 Horrida nauales ascendunt æquora proræ:
 Queratur est, hominum desinit esse via.
 In theatro mundi casus quicumque tuetur;
 In theatro mundi mira videbit agi.
 Omnia mutantur; cellure Tridentis fer illa
 Nunc habitat, cuius sicca iacebat humus.
 Anchora deserti fundatur margine Templi;
 Cuius in vndis sono fragmina colle iacent.
 Mole quis aggesta Neptuni cornua frangei?
 Cornua Neptuni frangere nemo potest.
 Vasta quis armabit durante litora vally?
 Diruta coguntur cedere vally mari.
 Esse quid horrisono vasanius æquore du au?
 Esse quid hostili sauius amne feram?
 Si fugias ignem; fugiendo vincitur ignis:
 Aequora si fugias, præuenit vnda fugam.

Si bene seruetur culmen; vix leditur igne.
 Robore tuta suo, voluitur amne domus.
 Carpiur infuso populatrix aequore flamma:
 Præualeat iniecto fortior igne Therys.
 Sunt loca, si flammam torques, non peruia flamma:
 Fit via vi, simulac arripit vnda viam.
 Tecta ruant flammis; vitam seruare licebit:
 Culmina, res, vitam destruit ira maris.
 Pessima vitantur prudenti funera sensu:
 Letiferi nullus cedit ac credo freri.
 Præscripsit legem quamuis Natura profundo,
 Se tamen inscribi sinibus vnda negat.
 Viuite felices sicco sub cardine gentes,
 Nemo Batavorum sorte quietus agit.
 Felix est nimium, qui diuitis accola gleba,
 Accola quam rapidi maluit esse salis.
 Leca Batavorum simulac proripit in aquor,
 Aequore non misero segnius ipse nocet.
 Rupibus insultat; Neptuno suscitatur iras;
 Oceanis donec debilitetur aquis.
 Paruula labentis repetantur brachia Rheni:
 Carmen ut alueolo compleat ipse meum.
 Vichia Traiecto concedit florida Rhenum.
 Nobile Traiecti visitur esse decus.
 Rhenus ibi tractu flumen deperdit utroque:
 Flumen & in fluvios paupere fundit aqua.

Parte facit dextra Vecht am: rimatur agellos:

Et tenui Vecht am fossa liquore vehi t.

Flumine Mersenas Bruclonium flumine lingit

Vecht a: sub Arctoi labitur aru a poli.

Paruula dextrorsum deducit ab aequoris vnda

Flumina: Vesopum paruulus inde subit.

Candida Mudeni postquam sub mœnia cœsit,

Aequoreis flumen conciliatur aquis.

Ifela Traiecto fossam deducit ab vrbe:

Nomina Traiecto forsitan inde manent.

Fossa latus Rheni laniat deducta sinistrum:

Exiguas Rheni depopulatur opes.

Quos potuit secum desert impune liquores:

Ifela quos celeri digerit inde fuga.

Ifelstein.

Ifela festinat proprij sub nominis arcem:

Candida Mont furdi candidus arua fecit.

Solis ab occasu nitidi decurrit, ad Austrum:

Ifelmundana subruit arce fretum.

Alueoli parteis simulac excussit vrrinque

Flumina Traiecto Rhenus ab vrbe trahit.

Robur at amissi crebro dum cogitat annis,

Exigui Rhenum fluminis vsque pudet.

Vix cernenda manet veteris vestigia fossæ:

Vix tenui Rhenum fossa liquore vehit.

Peruia submitit ratibus qui cornua quondam;

Peruia iam tolerat gressibus esse pedum.

Vordina succurrit Rheno: non adijcit vndas:

Sed famulis Rheni gaudet adesse labris.

Vlterius fluctu simulac desertur inani

Iam tacita Rhenus mole fluent a regit.

Dum lacera vasto quatitur telluris hiatus;

In media flumen perdit utrinque; via

Rhenum Leda capit, Leda pulchrior ore:

Leda platearum labe remota nitet.

Lada dat extremum Catuico flumina Rheni:

Flumina Catuicum mancipat inde fretum.

Antea collecto fuerat qui flumine magnus

Rhenus; in Oceani defluit ager aquas.

Omnibus augeri tandem quid profuit vudis,

Omnia si truculens digeret ira soli?

Ne pereat mensura loci; perlustro Matthesin:

Sedula mensuram fallere Diua nequit.

Vichia Catuico quantum discedat ab vrbe,

Computo: sic igitur computus esto via:

Centum ter stadijs Catuico Vichia cedit;

Vichia Catuico notior vrbe locus.

Vrbe sub illustri consistit littore castrum;

Rhenus in Oceanum margine cuius abit.

Quò veniat nostri tandem mensura laboris;

Carminis & Rheni metra sit vna mei.

Destituo Spharam: grateis exoluo Matthesin:

Restituo grateis Calliope tibi.

320 BERNARDI MOLLERI

*Constitui sedes propter segmenta viarum:**Cui studium carpas, forte viator erit.**Nil timeo, fultus virtute Mahefis ad vnguem:**Suppetias prebet Calliopea mihi.**Primitias magno, fateor sudore peregi:**Plaudite Musarum numina: finis adest.*Epilogus li
bri vltimi.*Quanto scire cupis Vesalia limite distet,**Donec in Oceanum flumina Rhenus agat?**Accipe Catuico discedat Lippia quantum:**Inter utrunque tibi certa notabo locum.**Sint nonaginta, quatuor sint millia passum,**Catuicum stadijs Lippia quinque dabit.**Arcibus vndarum curuatur semita Rheni:**Longior adparet fluminis ergo via.*

Finis vltimi libri.